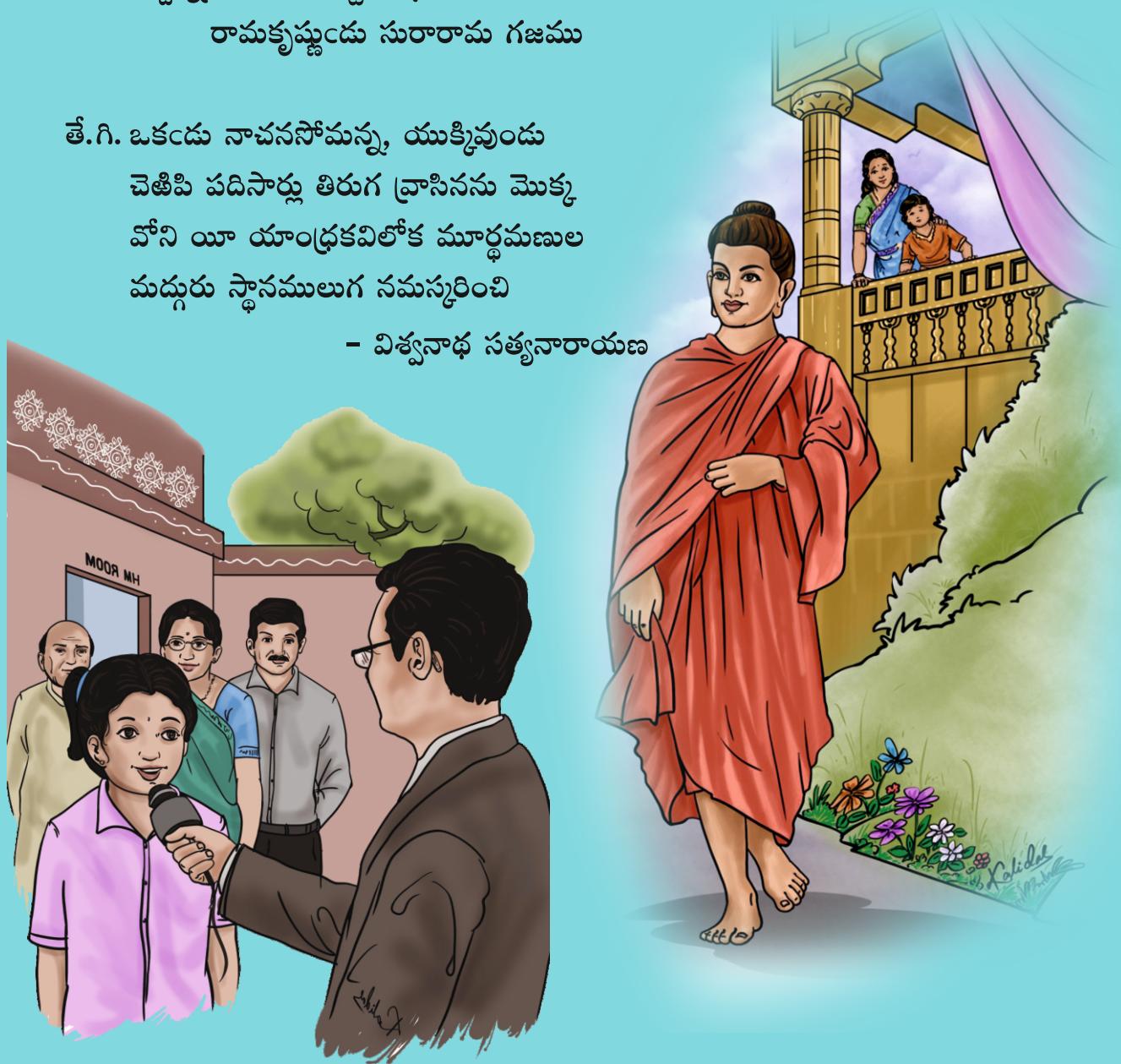

సి. బుషివంటి నన్నయ్య రెండవ వార్త్యకి
తిక్ఫన శిల్పపుం దెనుఁగుతోట
యెళ్లన్న సర్వమార్గేచ్చ విధాత్మందు
పోతన్న తెలుఁగుల పుణ్యపేటి
శ్రీనాథుండు రసప్రసిద్ధ ధారాధుని
కృష్ణరాయఁడన్న్య కృతి ప్రబంధ
పెద్దన్న వడపోత పెట్టి నిక్కరసంబు
రామకృష్ణుండు సురారామ గజము

రాష్ట్ర విద్యాపరిశోధన మరియు శిక్షణ సంస్థ,
ఆంధ్రప్రదేశ్

సమగ్ర శిక్షా, ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం వారిచే ఉచిత పంపిణీ

తెలుగు పరిమళం

తెలుగు వాచకం

10

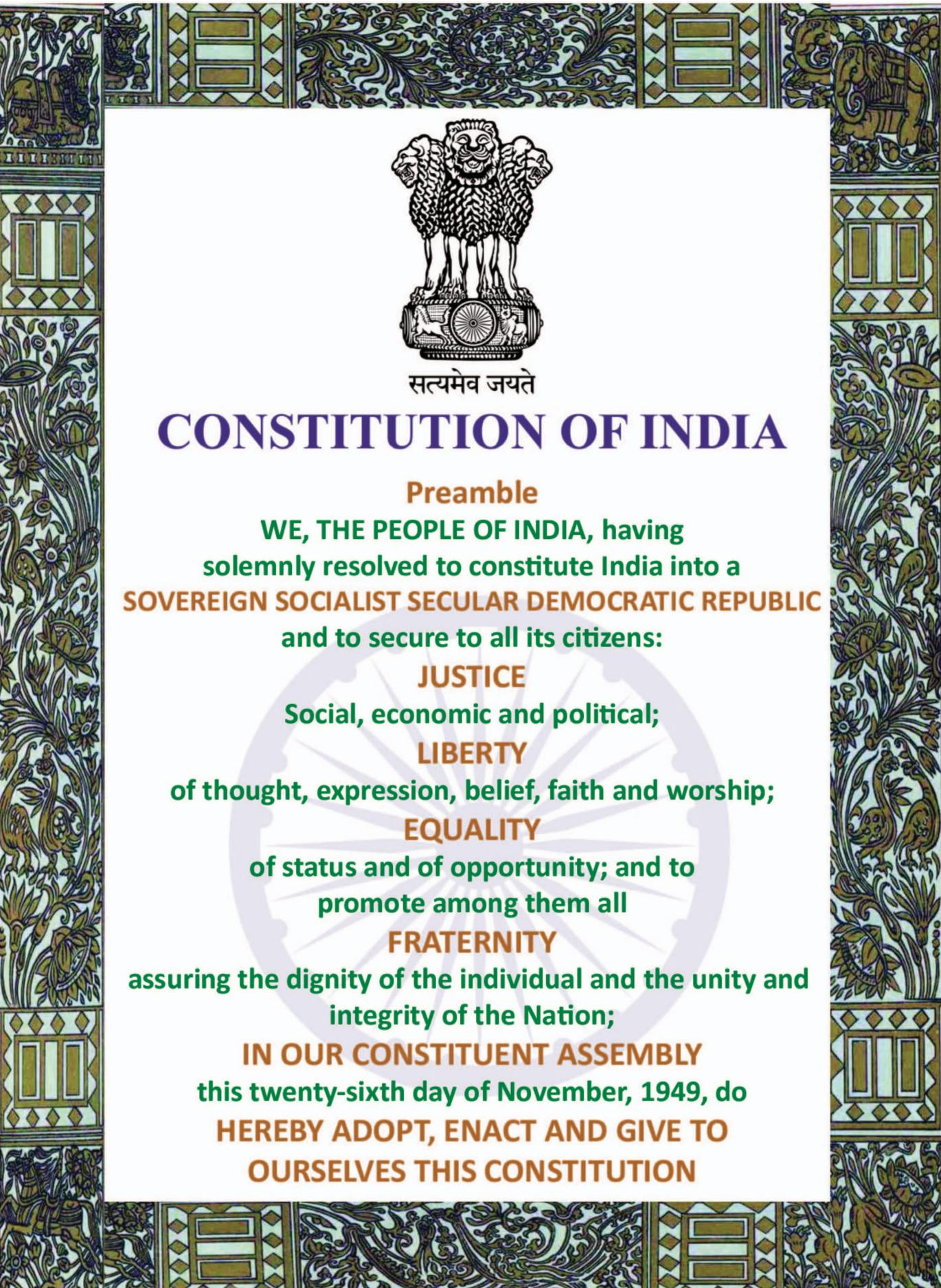
సమగ్ర శిక్షా, ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం వారిచే ఉచిత పంపిణీ

ట్రంపు ఘటకం

తరుగణ - 10

భారత రాజ్యం - పూర్వ విధులు

1. రాజ్యంగమునకు ఒడ్డుడై వుండుట, దాని అదర్శాలను, సంస్థలను, జాతీయ పతాకమును, జాతీయ గీతమును గౌరవించుట;
2. జాతీయ స్వాతంత్య పోరాటమునకు స్వాతంత్యిచ్చిన ఉన్నతాదర్శములను మనస్సుయందు ఉంచుకొని వాటిని అనుసరించుట;
3. భారత సార్వభౌమత్వం, ఐక్యత, అభిందతను సమర్థించుట మరియు సంరక్షించుట;
4. దేశమును రక్షించుట మరియు కోరినపుడు జాతికి సేవ చేయుట;
5. భారత ప్రజల మధ్య మత, భావ, ప్రాంతీయ, వర్ష వైవిధ్యములను అధిగమించి, సామరస్యమును, సోదర భావమును పెంపాందించుట, స్త్రీల గౌరవం తగ్గించు ఆచారములను విడునాడుట;
6. మన ఉమ్మడి సంస్కృతినీ, నుంపున్న సంప్రదాయాలను గౌరవించి రక్షించుట;
7. అడవులు, సరస్సులు, నదులు, అడవి జంతువులతో సహా ప్రాకృతిక పరిసరాలను కాపాడి అభివృద్ధి చేయుట మరియు సమస్త జీవుల యొడల కరుణార్దత కలిగి వుండుట.
8. శాస్త్రీయ దృవ్యాఖాన్లు, మానవతావాదాన్ని, జిజ్ఞాసను, సంస్కరణ తత్త్వాన్ని పెంపాందించుకొనటం;
9. ప్రజల ఆస్తిని సంరక్షించుట, హింసను విడునాడుట;
10. ప్రయత్నాలు, సాధనల ఉన్నతస్థాయిలను నిరంతరం అందుకొనుపట్టుగా వైయక్తిక, సమిష్టి కార్య రంగాలన్నించీలో శ్రేష్ఠత కోసం, కృషి చేయుట ప్రాథమిక కర్తృవ్యాపై వుండవలెను.
11. ఆరు నుండి పద్మాలుగు సంవత్సరముల వయస్సు కలిగిన బాలునికి లేదా బాలికకు తల్లి తల్డి లేదా సంరక్షకనిగావన్న వ్యక్తి తనబిడ్డ లేదా సందర్భానుసారము తన సంరక్షితునికి విధార్ణంకు అవకాశములు కల్పించవలెను.

(అధికరణ 51 A)

విద్యాహక్కు చట్టం

6 నుండి 14 సంవత్సరముల పిల్లలందరికి ఉచిత విర్ఘంద ఎలిమెంటరీ విద్యనందించడానికి ఉద్దేశించబడినవి. ఇది ఏప్రిల్ 1, 2010 నుండి అమల్లోకి వచ్చింది.

చట్టంలోని ముఖ్యంలు:

- పిల్లలందరికి అందుబాటులో పారశాలలను ఏర్పాటుచేయాలి.
- పారశాలలకు మోలిక పసతులను కల్పించాలి.
- పిల్లలందరిని వయస్సుకు తగిన తరగతిలో చేపించాలి.
- వయస్సుకు తగ్గ తరగతిలో చేర్చిన తర్వాత తోటి వారితో సమానంగా ఉండటానికి ప్రత్యేకశిక్షణ ఇప్పించాలి.
- ప్రత్యేక అపసరాలు కుల్సిన పిల్లలకు సాధారణ పిల్లలలోపటి విద్యకొనసాగించడానికి తగువసతులు ఏర్పాట్లు చేయాలి.
- బిడిలో చేర్చుకోవాలి ఎలాంటి పరీక్షలు నిర్వహించరాదు. ఎటువంటి రుపుము, చార్ట్లు వసూలు చేయరాదు.
- బిడిలో చేరిన పిల్లల పేరు తీసివేయడం, అదే తరగతిలో కొనసాగించడం చేయరాదు.
- పిల్లల్ని శారీరకంగా, మానసికంగా పొంచించరాదు.
- వయస్సు నిర్దారణ పత్రం, ఇతర ధృవీకరణ పత్రాలు లేవనే కారణం చేత పిల్లలకు బిడిలో ప్రవేశాన్ని నిరాకరించరాదు.
- తగిన అధ్యాతలున్న వారిని మాత్రమే ఉపాధ్యాయులుగా నియమించాలి.
- పిల్లలు నీర్దేశించిన సామర్థ్యాలు సాధించేలా బోధనాభ్యాసం, మూల్యాంకనం ఉండాలి.
- ఎలిమెంటరీ విద్య పూర్తయ్యేవరకు పిల్లలకు ఎలాంటి బోర్డు పరీక్షలు నిర్వహించరాదు.
- పద్మాలుగు సంవత్సరాలు పూర్తయ్యేవుటికినీ, ఎలిమెంటరీ విద్య పూర్తయ్యేవరకు పారశాలలో పిల్లలు కొనసాగచ్చును.
- బలహీన వర్గాలకు, ప్రతికూల పరిస్థితులను ఎదుర్కొంటున్న బృందాలకు చెందిన పిల్లలు ఏ విధమైన విషక్తతకు గురికాకుండా చూడాలి.
- రాజ్యాంగంలో పాంచుపరిచిన విలువలకు అనుగుణంగా, విద్యార్థులను భయం, ఆందోళనకు గురిచేయని రీతిలో వారి సర్వతోముఖ్యాభివృద్ధికి తోడ్పడే పార్యప్రణాళిక రూపొందించాలి.

తెలుగు పరిషత్తం

తెలుగు వాచకం

పదో తరగతి (ప్రథమ భాష)

పాశ్యపుస్తక అభివృద్ధి, ప్రచురణ సమితి

శ్రీ ప్రవీణ్ ప్రకాశ్ I.A.S

ప్రథమత్వ ముఖ్య కార్యదర్శి, పాశ్యపుస్తక విద్యాలయ ఆంధ్రప్రదేశ్

శ్రీ ఎస్. సురేణ్ కుమార్ I.A.S

కమీషనర్, పాశ్యపుస్తక విద్యాలయ, ఆంధ్రప్రదేశ్

శ్రీ బి. శైనివాస రావు I.A.S

రాష్ట్ర పథక సంచాలకులు, సమగ్రశిక్ష, ఆంధ్రప్రదేశ్

డా॥ బి. ప్రతాప్ రెడ్డి M.A., B.Ed., Ph.D

సంచాలకులు, రాష్ట్ర విద్యా పరిశోధన శిక్షణ సంస్థ, ఆంధ్రప్రదేశ్

శ్రీ కె. రవీంద్రనాథ్ రెడ్డి, M.A., B.Ed.,

సంచాలకులు, ప్రథమత్వ పాశ్యపుస్తక ముద్రణాలయం, ఆంధ్రప్రదేశ్

ప్రధాన సంపాదకులు

రాచపాశెం చంద్రశేఖర రెడ్డి

విశ్రాంత ఆచార్యులు, శ్రీకృష్ణదేవరాయ విశ్వవిద్యాలయం, అనంతపురం

సంపాదకులు

డా॥ పాలపర్తి శ్యామలానంద ప్రసాదు

విశ్రాంత తెలుగు అధ్యాపకులు,
సయ్యద్ అప్పలస్వామి కళాశాల,
విజయవాడ

డా॥ సుంకర గోపాలయ్య

అసిస్టెంట్ ప్రాఫెసర్,
డి.ఆర్.జి డిగ్రీ కళాశాల,
తాడేపల్లి గూడెం, పశ్చిమగోదావరి

అచార్య మాడభూషి సంపత్తి కుమార్

సంచాలకులు, ప్రాచీన తెలుగు విశిష్ట
అధ్యయన కేంద్రం, నెల్లూరు

శ్రీమతి ఎమ్. హైమావతి

విశ్రాంత తెలుగు పండితులు, విజయవాడ

డా॥ కడిమిళ్ళ వరప్రసాద్

విశ్రాంత తెలుగు పండితులు, నరసాపురం

సి.హాచ్. వెంకట సూర్యనారాయణ శర్మ

విశ్రాంత తెలుగు పండితులు, పెదవట్టం

జోస్యుల లక్ష్మీకాంత్

విశ్రాంత తెలుగు పండితులు, విజయవాడ

ప్రోగ్రాం కోఆర్డినేటర్

డా॥ జి. కేశవరెడ్డి

ప్రకీకర్ కోఆర్డినేటర్

డా॥ సి.హాచ్.వి రమేష్ కుమార్

ఆచార్యులు, రాష్ట్ర విద్యాపరిశోధన శిక్షణ సంస్థ,
ఆంధ్రప్రదేశ్

ఆచార్యులు, రాష్ట్ర విద్యాపరిశోధన శిక్షణ సంస్థ,
ఆంధ్రప్రదేశ్

కవర్ పేజి & లేఖకుల దిజ్యూనింగ్ దుర్గాగ్రాఫిక్స్ బాపట్ల

© Government of Andhra Pradesh, Amaravati

First Published 2024

All rights reserved

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior permission in writing of the publisher, nor be otherwise circulated in any form of binding or cover other than that in which it is published and without a similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser.

The copyright holder of this book is the Commissioner of School Education, Amaravati, Andhra Pradesh.

This book has been printed on 70 G.S.M. SS Maplitho
Title Page 200 G.S.M. White Art Card

సమగ్ర శిక్షా, పార్శవ విద్యారథాలు,
ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం వాలచే ఉచిత పంపిణీ

Printed in India
at the A.P. Govt. Text Book Press
Amaravati
Andhra Pradesh

ముందుమాట

పారశాల విద్యలో, పదవ తరగతి విద్యార్థి భవిష్యత్తుకు కీలకదశ. ఈ దశ హర్షార్థయేసరికి బాలలు తెలుగు భాషను నిత్యజీవిత వ్యవహరాల్లో సమర్థంగా వినియోగించడంతో బాటు తెలుగు భాషలో వెలువడిన అమూల్య సాహిత్యంతో సాన్నిహిత్యాన్ని విస్తృతం చేసుకోవాలి. వివిధ సాహితీ ప్రక్రియలలో వైవిధ్యాన్ని గ్రహించాలి.

జాతీయ విద్యా ప్రణాళిక - 2020 భాషను జాతి చారిత్రక, కళాత్మక వారసత్వాన్ని తరువాత తరాలకు అందించే విలువైన సాధనంగా పేర్కొంది. భాషాధ్వయం ద్వారా నైతిక వికాసం, శీలనిర్మాణం జరగాలని సూచించింది. ఈ లక్ష్మిసాధనకు అనుగుణంగా దేశ భక్తి, తల్లిదండ్రులసేవ, కుటుంబ విలువలు, ప్రకృతి-పర్యావరణ స్పృహ, ఆధునిక విద్య - ఆవశ్యకత, స్ట్రీ ఆత్మప్రేర్యం, వ్యక్తిత్వ వికాసం, నాయకత్వ లక్ష్మణులు మొదలైన ఇతివ్యత్తాల ఆధారంగా పాత్యంశాలను ఎంపిక చేయడం జరిగింది. ఇవి పద్యం, గేయం, వచన కవిత, కథ, వ్యాసం, నాటకం మొదలైన ప్రక్రియల్లో ఉన్నాయి. విస్తార పరసానికి, భారతీయ సంస్కృతి, మానవ విలువలు పెంపొందించడానికి ఉపవాచకంగా రామాయణాన్ని కొనసాగించడం జరిగింది. పారం చివర ఉన్న అభ్యాసాలు విద్యార్థులను ఆలోచింప చేయటంతో పాటు వారిలో సృజనాత్మక శక్తిని, విశ్లేషణాత్మక ధోరణిని పెంపొందించేలా ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ అభ్యాసాలలోని అంశాలు ‘మదింపు ద్వారా నేర్చుకోవడం’ అనే సూత్రం ఆధారంగా పొందుపరచారు. “మీకు తెలుసా?” లోని అంశాలు రాష్ట్రంలోని అన్ని ప్రాంతాల సంస్కృతీ సంప్రదాయాలను ప్రతిబింబించేలా పొందుపరచడమైనది.

సి.బి.యస్.ఇ. పార్యాప్రణాళికను అమలుచేసి విద్యాభివృద్ధికి విశేషకృషి చేస్తూనే తెలుగు భాషకు సముచిత స్థానం కల్పించి పదవ తరగతి తెలుగువాచక రూపకల్పనలో అనుసరణియ మార్గనిర్దేశం చేసిన ప్రియతమ ముఖ్యమంత్రివర్యులు శ్రీ వై.యస్. జగన్మహానరెడ్డి గారికి మనస్సుర్వాక ధన్యవాదాలు. జాతీయ విద్యాలక్ష్మీల సాధన దిశగా పార్యాప్రస్తకాలు బోధనావిధానాలు ఉండాలని ఆశిస్తూ నూతన పార్యాప్రస్తకాల నిర్మాణంలో నిరంతర సహకారం అందిస్తున్న పారశాల విద్యాశాభామాత్ములు శ్రీ బోత్తు సత్యనారాయణ గారికి విద్యాభివందనాలు.

తెలుగు పార్యాప్రస్తకాలు నూతన ఒరవడి సృష్టించాలనీ, భాషా వికాసానికి తోడ్పుడాలనీ భావించి ప్రత్యేక సూచనలు, సలహాలు అందజేసిన పారశాల విద్య ప్రధాన కార్యదర్శి శ్రీ ప్రవీణ్ ప్రకాష్, ఐ.ఎ.యస్ గారికి, పారశాల విద్య సంచాలకులు శ్రీ ఎస్. సురేష్ కుమార్, ఐ.ఎ.యస్. గారికి, హృదయర్వాక ధన్యవాదాలు. పార్యాప్రస్తక నిర్మాణంలో విశేష సేవలు అందించిన పార్యాప్రణాళిక బృంద సభ్యులకు, సంపాదకులకు, పరిపూర్ణులకు, విషయాన్ని ప్రస్తుతించుటకు, రచయితలకు ప్రత్యేక ధన్యవాదాలు. ఈ పార్యాప్రస్తకాన్ని అందంగా తీర్చిదిద్దిన చిత్రకారులు, లేఅలపుర్య డిజైనర్లకు అభినందనలు.

ఎంత గౌప్య పార్యాప్రస్తకమైనా ఉపాధ్యాయుని ప్రతిభకు సాటిరాదు. ఉపాధ్యాయులు, పార్యాప్రస్తక, పాత్యంశాల, తాత్పూత్తతను గ్రహించి తమ విశేష అనుభవాన్ని, అధ్యయనాన్ని రంగరించి బాలలు తెలుగు భాష పట్ల మక్కువ పెంపొందించుకునేలా తీర్చిదిద్దుతారని ఆశిస్తున్నాం. ఈ పార్యాప్రస్తకాన్ని మరింత సమర్థంగా తీర్చిదిద్దడంలో ఉపాధ్యాయులు, తల్లిదండ్రులు, విద్యావేత్తలు, భాషాభిమానుల సూచనలు, సలహాల ఆవశ్యకత ఎంతైనా ఉండని తెలియజేస్తూ.....

డా॥ బి. ప్రతాప్ రెడ్డి

సంచాలకులు

రాష్ట్ర విద్యాపరిశోధన శిక్షణ సంఘ, అంధ్రప్రదేశ్

వందే మాతరం

- బంకించండ్ర భట్టీ

వందే మాతరం వందే మాతరం
 సుజలాం సుఫలాం మలయజ శీతలాం
 సస్యశ్యామలాం మాతరం వందే మాతరం
 శుభ్రజ్యోతస్మాపులకిత యామినీం
 పుల్లకుసుమిత ద్రుమదళ శోభినీం
 సుహసినీం సుమధుర భాషిణీం
 సుఖదాం వరదాం మాతరం వందే మాతరం.

మా తెలుగు తల్లి

- శంకరంబాడి సుందరాచారి

మా తెలుగు తల్లికి మలైపూరుదండ
 మా కన్నతల్లికి మంగళారతులు
 కడపులో బంగారు కసుచాపులో కరుణ
 చిరునవ్వులో సిరులు దొరలించు మా తల్లి
 గలగలా గోదారి కదలిపోతుంటేను
 బిరచిరా కృష్ణమ్మ పరుగులిడుతుంటేను
 బంగారు పంటలే పండుతాయి
 మురిపాల ముత్యాలు దొరలుతాయి
 అమరావతీ నగర అపురూప శిల్పాలు
 త్యాగయ్య గొంతులో తారాడు నాదాలు
 తిక్కుయ్య కలములో తియ్యందనాలు
 నిత్యమై, నిఖిలమై నిలిచియుండే దాక
 రుద్రమ్మ భుజశక్తి, మల్లమ్మ పతిభక్తి
 తిమ్మరుసు ధీయుక్తి, కృష్ణరాయల కీర్తి
 మా చెవుల రింగుమని మారుఘోగేదాక
 నీ ఆటలే ఆడుతాం - నీ పాటలే పాడుతాం
 జై తెలుగు తల్లి ! జై తెలుగు తల్లి! జై తెలుగు తల్లి!

జాతీయ గీతం

- రవీంద్రనాథ్ రాగుండ్ర్

జనగణమన అధినాయక జయహే!
 భారత భాగ్యవిధాతా!
 పంజాబ, సింధు, గుజరాత, మరాతా,
 ద్రావిడ, ఉత్కృష్ట, వంగా!
 వింధ్య, హిమాచల, యమునా, గంగా!
 ఉచ్చల జలధి తరంగా!
 తప శుభనామే జాగే!
 తప శుభ ఆశిష మాగే
 గాహే తప జయగాథా!
 జనగణ మంగళదాయక జయహే!
 భారత భాగ్య విధాతా!
 జయహే! జయహే! జయహే!
 జయ జయ జయ జయహే!!

ప్రతిజ్ఞ

- ప్రైడిమల్ వెంకటసుబ్బారావు

భారతదేశం నా మాతృభూమి. భారతీయులందరూ నా సహాదరులు.
 నేను నా దేశాన్ని ప్రేమిస్తున్నాను. సుసంపన్ముఖైన, బహువిధమైన నా దేశ
 వారసత్వ సంపద నాకు గర్వకారణం. దీనికి అర్పిత పొందడానికి సర్వదా నేను కృషి
 చేస్తాను.

నా తల్లిదండ్రుల్ని, ఉపాధ్యాయుల్ని, పెద్దలందర్నీ గౌరవిస్తాను. ప్రతివారితోను
 మర్యాదగా నడుచుకొంటాను. జంతువులపట్ల దయతో ఉంటాను.

నా దేశంపట్ల, నా ప్రజలపట్ల సేవానిరతితో ఉంటానని ప్రతిజ్ఞ చేస్తున్నాను.

వారి శ్రేయోభిష్టులే నా ఆనందానికి మూలం.

విషయ సమన్వయకర్త

డా॥ హేచ్ బాబూజి MA, MLISc, M.Phil, Ph.D (తెలుగు), M.Sc, Ph.D (సంస్కృతం)
ఆచార్యులు, రాష్ట్ర విద్యాపరిశోధన శిక్షణ సంస్థ, అంధ్రప్రదేశ్

సహాయ సమన్వయ కర్తలు

అడపా సురేష్ రెడ్డి

ఎమ్ నిర్మల కుమారి

స్టేట్ అసెస్మెంట్ సెల్, ఎన్.సి.ఇ.ఆర్.టి, అంధ్రప్రదేశ్

స్టేట్ అసెస్మెంట్ సెల్, ఎన్.సి.ఇ.ఆర్.టి, అంధ్రప్రదేశ్

సర్వార్థ / శ్రీమతి

పార్యవుస్తక రూపకర్తలు, సహాయకులు

యేలేశ్వరపు సురేష్ కుమార్, పి.జి.టి (తెలుగు), ఎన్.బి.ఎమ్.ఆర్, జి.జి.పాచ్.పారశాల, పితాపురం, కాకినాడ.

తలారి రామాంజనేయులు, పారశాల సహాయకులు(తెలుగు) జి.ప.ఉ. పారశాల, ఆత్మకారు, అనంతపురం

మొరుమూరి శేఖారి, పారశాల సహాయకులు(తెలుగు) జి.ప.ఉ. పారశాల, నిద్యుల్లోలు-పొన్నారు, గుంటూరు.

ఉన్నపు జ్యేష్ఠి వాసు, పారశాల సహాయకులు(తెలుగు) జి.ప.ఉ. పారశాల, రుద్రవరం, ప్రకాశం

జి.ఎస్.చలం, పారశాల సహాయకులు(తెలుగు) జి.ప.ఉ. పారశాల, ధర్మవరం ,విజయనగరం.

పెద్దింటి శారంగపాణి, పారశాల సహాయకులు(తెలుగు) జి.ప.ఉ. పారశాల, ఉన్నపు, వల్లాడు.

డా॥దోషాంగి సరేష్ బాబు, పారశాల సహాయకులు(తెలుగు) జి.ప.ఉ. పారశాల, సంగపట్టం, నంద్యాల.

చిందాడ చిన్నేడు, పారశాల సహాయకులు(తెలుగు), జి.ఎమ్.ప్ర.ఉ పారశాల, మల్లాం, పితాపురం, కాకినాడ.

డా॥ గూటం స్వామి, పారశాల సహాయకులు(తెలుగు) జి.ప.ఉ. పారశాల పారశాల బొమ్మారు.

జి.గంగాధర్, పారశాల సహాయకులు(తెలుగు), జి.ప.ఉ. పారశాల, హావళిగి, విడవనకల్లు, అనంతపురం.

డా॥ విష్ణుర్ ఎన్.వి.ఎన్.ఎన్.ఎన్.మూర్తి, పి.జి.టి (తెలుగు) జి.ప.ఉ. పారశాల, గుండుగొలను, ఏలూరు.

డా॥ ఎన్.బి.టి.ఎన్.దేవి, పారశాల సహాయకులు (తెలుగు), కె.జి.బి.వి, దేవరావల్లి, అనకాపల్లి.

సి.పాచ్. వి.ఆర్.ఎన్.బ్రహ్మయ్య, పారశాల సహాయకులు(తెలుగు) జి.ప.ఉ. పారశాల, చిర్మావురు, గుంటూరు.

జి.ఉపారాణి, పారశాల సహాయకులు(తెలుగు), జి.ప.ఉ. పారశాల, మనబోలు, ఎన్.పి.ఎన్.ఆర్. నెల్లారు.

జి.సుబ్బలక్ష్మి, పారశాల సహాయకులు(తెలుగు), జి.ప.ఉ. పారశాల, దుర్గరాజపట్టం, తిరుపతి

వి.జానకి, పారశాల సహాయకులు(తెలుగు), జి.ప.ఉ. పారశాల, నందిగామ, ఎన్.టి.ఆర్.

డా.వేంపల్లి గంగాధర్, పారశాల సహాయకులు(తెలుగు), జి.ప.ఉ. పారశాల, వెల్లటూరు, కడప.

డాసరి మునెయ్య, పారశాల సహాయకులు(తెలుగు), జి.ప.ఉ. పారశాల, నారాయణ వనం, చిత్తూరు.

డా. ఎమ్.పురుషోత్తమాచారి, పారశాల సహాయకులు(తెలుగు), జి.ప.ఉ. పారశాల, నగరి, చిత్తూరు.

డా. ఊటుకూరు వరప్రసాద్, పారశాల సహాయకులు(తెలుగు), జి.ప.ఉ. పారశాల, బోడి గూడెం, ఏలూరు.

ఎన్.పీర రాఘవ రావు, పారశాల సహాయకులు(తెలుగు), జి.ప.ఉ. పారశాల, కుతుకులూరు, తూర్పుగోదావరి.

కె.శంకర్ రావు, పి.జి.టి. తెలుగు, ఎ.పి.ఎమ్ ఎన్, దాచేపల్లి, వల్లాడు.

యుపత్రీ మురళి, పారశాల సహాయకులు(తెలుగు), జి.ప.ఉ. పారశాల, కల్పిలెట్టు, తిరుపతి.

డి.సంజీవ కుమార్, పారశాల సహాయకులు(తెలుగు), జి.ప.ఉ. పారశాల, సోమలింగ పాలెం, అనకాపల్లి.

పైడి నాగ సుబ్బయ్య, పి.జి.టి, జి.ప.ఉ. పారశాల, గోపవరం, వై.యస్.ఆర్.జిల్లా.

సాంకేతిక సహకారం:

గస్తమనేని గంగాధర్ నాయుడు, వై.వి.ఎన్ పురపాలక పారశాల, ప్రాద్యటూరు, కడప.

చిత్రకారులు

తాడి కాలిదాసు, డ్రాయింగ్ టీచర్, జి.ప.ఉ.పా, వేపగుంట, విశాఖపట్టం.

కట్టిబోయిన శ్రీనివాస్, డ్రాయింగ్ టీచర్, జి.ప.ఉ.పా పారశాల, కోపల్లు, పశ్చిమగోదావరి.

మూకల రాంబాబు, డ్రాయింగ్ టీచర్, ప్ర.ఉ.పారశాల, గోపన్నపాలెం, ఏలూరు.

ఉపాధ్యాయులకు సూచనలు

ప్రియమైన ఉపాధ్యాయ మిత్రులారా!

- ◆ 10వ తరగతి సూతన పార్శ్వపుస్తకం తెలుగు భాషను అత్యంత సమర్థవంతంగా నేర్చడానికి ఉపకరించేలా రూపొందించడం జరిగింది. కింది సూచనలు పాటిస్తూ పార్శ్వబోధన జరపాలి. మన బోధన పిల్లల సమగ్రాభివృద్ధికి తోడ్పడాలి.
- ◆ పార్శ్వపుస్తకం సమర్థంగా వినియోగించడానికి “ముందుమాట, తప్పని సరిగా చదవాలి. “విద్యార్థులకు సూచన”లను ముందుగా మీరు చదవండి. వాటిని మీ పిల్లలతో చదివించండి.
- ◆ ఈ వాచకం 180 కాలాంశాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని రూపొందించబడింది. వీటిలో 156 కాలాంశాలు(పీరియడ్స్) పార్శ్వాంశాల బోధనకు, మిగతా 24 కాలాంశాలను(పీరియడ్స్) ఉపవాచకంలోని అంశాలను చర్చించడానికి వినియోగించాలి.
- ◆ ఉపవాచకాన్ని కేటాయించిన నిర్ణిత కాలంలోనే పూర్తిచేయాలి. ఉపవాచకాన్ని పిల్లలచేత తప్పక చదివించాలి. ముఖ్యాంశాలపైన మాట్లాడించాలి. పరసావగాహనకు సంబంధించిన అభ్యాసాలను రూపొందించి నిర్వహించాలి.
- ◆ సగటున ఒక్కొక్క పాతానికి 12 కాలాంశాలు అవసరమవుతాయి. వీటిలో “చదవండి - ఆలోచించి చెప్పండి/ ఉద్దేశం, కవిపరిచయం, నేపథ్యం మొదలైన కృత్యాలకు కాలాంశాలను విభజించుకొని వినియోగించుకోవాలి. పార్శ్వాంశ విషయంపై చర్చించి అవగాహన కల్పించడానికి పారంలోని విషయం నిడివినిబట్టి కాలాంశాలను కేటాయించుకోవాలి.
- ◆ “ఇవి చేయండి” లో ఇచ్చిన అభ్యాసాలకు మిగతా కాలాంశాలను వినియోగించాలి. “అవగాహన-ప్రతిస్పందన” అభ్యాసాలకు, “వ్యక్తికరణ-సృజనాత్మకతకు, భాషాంశాలలో ఇచ్చిన “పదజాలం, వ్యాకరణాంశాలకు, “ప్రాజెక్టుపని”ని ప్రదర్శింపజేసి చర్చించడానికి తగిన కాలాంశాలను కేటాయించుకోవాలి. ఆ కాలపరిధిలోనే పిల్లలచేత అభ్యాసాలు చేయించాలి.
- ◆ పాఠం ప్రారంభంలో ఇచ్చిన “చదవండి - ఆలోచించండి చెప్పండి” అనే అంశాలు ఉన్నాఫీకరణకు సంబంధించినవి. వీటిని పూర్తి తరగతి కృత్యంగా నిర్వహించాలి. పార్శ్వాంశం ఉద్దేశం / నేపథ్యం, ప్రక్రియ, కవిపరిచయంలోని అంశాలను పిల్లలచేత చదివించి చర్చించాలి. అర్థసంగ్రహణ కృత్యాలను వ్యక్తిగత కృత్యాలుగా నిర్వహించాలి. ఇందుకోసం తరగతి గదిలో తప్పనిసరిగా నిఘంటువులను అందుబాటులో ఉంచుకోవాలి.
- ◆ పాఠంలోని విషయంపట్ల పిల్లలకు అవగాహన కల్పించడానికి చర్చాపద్ధతి, ప్రశ్నేత్తర పద్ధతి, కథాకథనం, ప్రదర్శన పద్ధతి, నాటకీకరణ వంటి పద్ధతులను ఆయా పాతాల స్వభావాన్ని బట్టి ఉపయోగించాలి. పాఠం మర్యాదలో ‘ఆలోచించండి - ‘చెప్పండి’ అనే పేరుతో ప్రశ్నలున్నాయి. వీటిని పాఠం బోధించే సమయంలో అడగాలి. ఆలోచించి జవాబులు చెప్పమనాలి.
- ◆ పాఠం బోధించడమంటే విషయాన్ని వివరించడం మాత్రమే కాదు, అందులోని విలువలను, కవి హృదయాన్ని, అంతరాధాన్ని పిల్లలు అర్థంచేసుకునేలా చూడాలి. ఇందుకోసం ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు అడగాలి.

- ◆ “ఇవి చేయండి” లోని అభ్యాసాలు పిల్లల భాషా సామర్థ్యాలను పెంపొందించడానికి ఉద్దేశించినవి. వీటిని పిల్లలే సొంతంగా రాసేలా చూడాలి. కాబట్టి ఆయా కాలాంశాలలో పిల్లలు వాటిని రాయగలిగేలా అవగాహన కల్పించాలి. పిల్లలు రాసిన అంశాలను పరిశేఖించి నరిదిద్దాలి. పదో తరగతి వార్షిక పరీక్షలు బోర్డు పరీక్ష కాబట్టి పిల్లలు సొంతంగా రాయడాన్ని ప్రోత్సహించాలి.
- ◆ “అవగాహన - ప్రతిస్పందన” అభ్యాసంలో పారం ఆధారంగా ఇచ్చిన కృత్యాలతో పాటు అపరిచిత పద్య, గద్య కృత్యాలను వ్యక్తిగత కృత్యాలంగా నిర్వహించాలి. ఏక వాక్య సమాధాన ప్రశ్నలకు, సందర్భ సహాత వాక్యాలకు జవాబులు రాయించాలి.
- ◆ “వ్యక్తికరణ - సృజనాత్మకత” అభ్యాసంలోని ప్రశ్నలు స్వీయరచన, సృజనాత్మకత, సామర్థ్యాలకు సంబంధించినవి. వీటిలో లఘుసమాధాన ప్రశ్నలను పారం బోధించేటప్పుడే ఇంటిపనిగా ఇవ్వవచ్చు. వ్యాసరూప సమాధాన ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయడానికి పూర్తి తరగతి గదిలో చర్చ నిర్వహించాలి. ఆ తర్వాత వ్యక్తిగతంగా రాయించాలి. వాటిని చదివించాలి. పిల్లలు రాసిన అంశాలను భావాత్మకంగా వాక్యాలు, పదాలు, అక్షరదోషాల పరంగా సరిచేయాలి.
- ◆ సృజనాత్మకతకు సంబంధించిన ప్రశ్నలకు పిల్లలు సమాధానాలు రాయడానికి తగిన ఉదాహరణలిచ్చి అవగాహన కల్పించాలి. పిల్లలను జట్టుగా విడదీసి వాటిని రాయమనాలి. వీటిని ప్రదర్శింపజేసి చర్చద్వారా సరిదిద్దాలి.
- ◆ ప్రతి పారం చివర ఉన్న ప్రాజెక్టు పనులను నిర్మాణాత్మక మూల్యాంకనాలకు అనుగుణంగా నిర్వహించాలి. వీటిని ఎలా చేయాలో విద్యార్థులకు అవగాహన కల్పించి జట్టు లేదా వ్యక్తిగతంగా చేయించాలి.
- ◆ పాతాన్ని పలుకరింపు, ఉన్నట్టికరణ, శీర్షికా ప్రకటన, ఉద్దేశం, కవిపరిచయం, పునశ్చరణ, తరువాత పాత్యాంశబోధన చర్చ - అవగాహనలో విద్యార్థుల ఉపాధ్యాయుల ప్రకాశ పరనం, ఆదర్శపరనం, మౌనపరనం, అర్థసంగ్రహాం, పాత్యాంశ విషయంపై చర్చ అవగాహన, సామర్థ్యాల సాధన. పిల్లల అవగాహన - పరిశీలన, ఇంటిపనితో ముగించాలి.
- ◆ భాషాబోధనను పార్శ్వపుస్తకాలకే పరిమితం చేయగూడదు. పారశాల గ్రంథాలయాన్ని, అంతర్జాలాన్ని (ఇంటర్వెన్ట్), మేగజైన్సు, వార్తాపత్రికలు, బాలసాహిత్యం వంటివి ఉపయోగించుకొనేలా చూడాలి.
- ◆ తరగతి గదిలో భాషావాతావరణాన్ని కల్పించడానికి అవసరమైన నిఘంటువులు, కవుల జీవిత చరిత్రలు, దృశ్యశపణ సామగ్రి వంటివి వినియోగించాలి. పారశాలలో భాషాభివృద్ధికి దోహదపడే కార్యకలాపాలు, భాషామేళాలు, భాషాప్రోత్సహాలు, బాలకవిసమ్మేళనాలు, వక్తృత్వం, వ్యాసరచన పోటీలు, వార్ల్కోప్సవాలు వంటివి నిర్వహించాలి.
- ◆ ఏ పరిస్థితుల్లోనూ గైడ్సు, స్టడీ మెటీరియల్సు, ప్రశ్నల బ్యాంకులు వంటివి చూసి రాయడానికి అనుమతించకూడదు. పారంలోని అభ్యాసాలకు విద్యార్థులు సమాధానాలు సొంతంగా ప్రాసే విధంగా ప్రోత్సహించాలి.

విద్యార్థులకు సూచనలు

ప్రియమైన విద్యార్థినీ, విద్యార్థులారా!

- ◆ మీరు పారశాల విద్యాలో పదవతరగతికి చేరుకున్నారు. ఈ తరగతిలో తెలుగు భాషలో మరింత పరిపూర్జన సాధించాలి. ఇందుకోసం ఈ సూతన తెలుగు పార్శ్వపుస్తకం వివిధ ప్రక్రియలతో, వివిధ ఇతివృత్తాలతో ఆకర్షణీయమైన పార్శ్వం చిత్రాలతో మీకు అందించడం జరిగింది. భాషను సమర్థవంతంగా నేర్చుకోవడానికి, ఆలోచనలను సృజనాత్మకంగా వ్యక్తికరించడానికి ఈ పార్శ్వపుస్తకం దోహదపడుతుంది. అందుకు మీరు చేయలసింది పార్శ్వపుస్తకాన్ని సమర్థవంతంగా ఉపయోగించుకోవడమే అదేలాగో చూద్దాం.
- ◆ ప్రతి పారం ‘చదవండి-ఆలోచించి చెప్పండి’ అనే శీర్షికతో ప్రారంభమవుతుంది. దీనిలో వివిధ అంశాలుంటాయి. వాటిని చదవడం, చర్చించడం, ప్రశ్నలకు సమాధానాలు చెప్పడం చేయాలి.
- ◆ పాత్యాంశాల ఉద్దేశాలను, నేపథ్యాలను, ప్రక్రియలను ఉపాధ్యాయులు వివరించేటప్పుడు వాటి గురించి చర్చించి మరిన్ని విషయాలు తెలుసుకోండి.
- ◆ కవిపరిచయం గురించి ఉపాధ్యాయులు చెప్పినప్పుడు ఆ కవి గురించి మరిన్ని విషయాలు తెలుసుకోండి. పాతాన్ని చదవండి. అర్థంకాని పదాలను గుర్తించి, వాటికి అర్థాలను ‘అ’ కారాది పట్టిక ద్వారా, నిఘంటువుల ద్వారా తెలుసుకోండి. పార్శ్వ చిత్రాల గురించి మాట్లాడుండి. మీ ఆలోచనలతో పార్శ్వభాగ సారాంశాన్ని ఉపాధ్యాయులు చెప్పండి. మీ ఉపాధ్యాయులు పారం బోధించేటప్పుడు శ్రద్ధగా వినండి. అర్థంగాని విషయాలపై చర్చించి, సందేహాలను నివృత్తి చేసుకోండి.
- ◆ పారం చివర ‘ఇవి చేయండి’ అనే పేరుతో సామర్థ్యాల వారీగా అభ్యాసాలు ఉన్నాయి. వాటిని ఉపాధ్యాయులతో, జటలో చర్చించి, వ్యక్తిగతంగా సమాధానాలు రాయాలి. దీని వలన భాషలో నిర్దేశించిన సామర్థ్యాలను, వాటి లక్ష్యాలను సాధించ గలుగుతారు.
- ◆ చదివిన విషయాన్ని మరింత అర్థం చేసుకొని, వ్యక్తికరించడానికి ‘అవగాహన-ప్రతిస్పందన’ కింద అపరిచిత గద్యాలు, పద్యాలు, కవితలు, గేయాలు, వాటి కింద వివిధ ప్రశ్నలు ఇవ్వడం జరిగింది. వాటిని బాగా చదివి, సమాధానాలు వ్యక్తిగతంగా రాయాలి, దీనివల్ల చదవడం, వ్యక్తికరించే నైపుణ్యం సాధించగలుగుతారు. వ్యక్తికరణ - సృజనాత్మకత లోని అభ్యాసాలను సొంతంగా రాయాలి. తరగతిగదిలో చర్చించాలి. తరువాత మీ నోటు పుస్తకాలలో రాయాలి.
- ◆ భాషాంశాల్లోని పదజాలం, వ్యాకరణాంశాల అవగాహన కోసం ఇచ్చిన అభ్యాసాల్లో చాలా ఉదాహరణలు ఇవ్వడం జరిగింది. వాటి ద్వారా ఆయా అంశాలను అర్థం చేసుకొని, వాటికి సొంత వాక్యాలు రాయండి. సూత్రాలు నిర్మించండి. అవసరమైన చోట వాటిని వినియోగించండి.
- ◆ ప్రాజెక్టు పనులను ఎలా చేయాలో ఉపాధ్యాయుల ద్వారా తెలుసుకొని, వాటిని మీ మిత్రులతో కలిసి చేయండి. తరగతి గదిలో ప్రదర్శించండి. సాహిత్య ప్రక్రియలైన లేఖలు, వ్యాసాలు, కరపత్రాలు, రాయగలగాలి. పాత్యాంశాల్లోని సన్నిఖేశాలకు సంభాషణలు, రాయాలి. నాటకీకరణ, ఏకపాత్రాభినయం వంటివి చేయాలి.
- ◆ ఉపవాచకం రామాయణాన్ని స్పీయ పరనం, చర్చ ద్వారా అవగాహన చేసుకోవాలి. ఇచ్చిన ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయాలి.

ఈ పార్యపుస్తకం ద్వారా విద్యార్థులు సాధించాల్సిన అభ్యసన ఫలితాలు

1. ప్రత్యక్ష దైవాలు:

- ◆ తల్లిదండ్రుల పట్ల సేవాభావం కలిగి ఉండాలని తెలుసుకుంటారు.
- ◆ ఖిల్లలపై తల్లిదండ్రులకు గల ప్రేమాభిమానాలు గుర్తిస్తారు.
- ◆ పద్మాలను రాగయుక్తంగా పాడగలరు. భావాలను సొంతమాటల్లో చెప్పగలరు.
- ◆ పారం ఆధారంగా పాత్రల మధ్య సంభాషణలు సృజనాత్మకంగా రాయగలరు.
- ◆ పారంలోని భాషాంశాలను అర్థం చేసుకొని వినియోగించగలరు.

2. బితుకుగంప :

- ◆ కుటుంబం కోసం తల్లి పదే శ్రమను, ప్రీతి ఆత్మసేళ్లాన్ని గుర్తించగలరు.
- ◆ కథ లోని పాత్రలను అవగాహన చేసుకొని విశ్లేషించగలరు.
- ◆ కథా సాహిత్యం పట్ల ఆనక్కితో వివిధ కథలు చదవగలరు.
- ◆ పారం ఆధారంగా పాత్రల మధ్య సంభాషణలు రాయగలరు.
- ◆ పారంలోని భాషాంశాలను అర్థం చేసుకొని వినియోగించగలరు.

3. శతక మాధుర్యం :

- ◆ శతక పద్మాల్లోని నైతికవిలువలను గ్రహించగలరు.
- ◆ పద్మాలను రాగయుక్తంగా పాడగలరు. భావాలను సొంతమాటల్లో చెప్పగలరు.
- ◆ శతకసాహిత్యం చదవాలనే కుతూహలాన్ని పెంపాందించుకొని శతకాలను చదవగలరు.
- ◆ పారం ఆధారంగా వివిధ అంశాలను వివరిస్తూ రాయగలరు.
- ◆ పారంలోని భాషాంశాలను అర్థం చేసుకొని వినియోగించగలరు.

4. ఉపన్యాసకళ :

- ◆ పార్య విషయాన్ని అర్థం చేసుకుని వక్కత్వ నైపుణ్యాన్ని పెంపాందించుకుంటారు.
- ◆ ప్రముఖ వ్యక్తుల ఉపన్యాసాలను విని ప్రేరణ పొందుతారు.
- ◆ పారశాలలో నిర్వహించే కార్యక్రమాలలో ఉత్సాహంగా పాల్గొని ప్రసంగిస్తారు.
- ◆ పారంలో చెప్పిన విధంగా శ్రోతులను ఆకట్టుకొనేలా ప్రసంగించగలిగే నైపుణ్యాన్ని పొందుతారు.
- ◆ పారంలోని భాషాంశాలను అర్థం చేసుకొని వినియోగించగలరు.

5. జలియన్వాలా బాగీ:

- ◆ స్వాతంత్య సంగ్రామంలోని వివిధ ఘుట్టాలను గురించి తెలుసుకుంటారు.
- ◆ ఉద్యమ వీరుల త్యాగనిరతిని తెలుసుకొని దేశభక్తి పెంపాందించుకుంటారు.
- ◆ పద్మాలను రాగయుక్తంగా పాడగలరు. భావాలను సొంతమాటల్లో చెప్పగలరు.
- ◆ స్వాతంత్య సమరయోధుల పోరాటపటిమను గుర్తించగలరు.
- ◆ పారంలోని భాషాంశాలను అర్థం చేసుకొని వినియోగించగలరు.

6. ప్రకృతి సందేశం:

- ◆ ప్రకృతి, మానవాళికి ఇస్తున్న సందేశమును గ్రహిస్తారు.
- ◆ ప్రకృతి, పర్యావరణాన్ని కాపాడుకోవలసిన ఆవశ్యకతను గురించి తెలుసుకోగలరు.
- ◆ సాహిత్యంలోని వర్ణనను గురించి అవగాహన చేసుకోగలరు.
- ◆ గేయాన్ని రాగయుక్తంగా పాడగలరు. సారాంశాన్ని సొంత మాటల్లో చెప్పగలరు.
- ◆ పారంలోని భాషాంశాలను అర్థం చేసుకుని వినియోగించగలరు.

7. చేజారిన బాల్యం:

- ◆ బాల్య స్కూలులను గుర్తుచేసుకోగలరు. వాటి గురించి చెప్పగలరు. రాయగలరు.
- ◆ విద్యార్థులు తమలో ఉన్న సృజనాత్మకత అంశాలను గుర్తించి వాటిని పెంపొందించుకోగలరు.
- ◆ ప్రముఖుల బాల్యాన్ని చదివి ప్రేరణ పొందుతారు.
- ◆ జీవితంలోని ముఖ్య సంఘటనలను వ్యాస రూపంలో రాయగలరు.
- ◆ పారంలోని భాషాంశాలను అర్థం చేసుకొని వినియోగించగలరు.

8. జీవని:

- ◆ ప్రత్యేక అవసరాలు గల పిల్లల పట్ల సహాయాత్మి కలిగి, వారికి చేయుతనివ్వాలని తెలుసుకోగలరు.
- ◆ సమైక్యిత విద్యలో భాగంగా కథ చదివి, సామాజిక బాధ్యతను గుర్తించగలరు.
- ◆ జీవితంలో ఎదగడానికి అంగ్రేకల్యం అడ్డంకి కాదని గ్రహించగలరు.
- ◆ కథలోని పాత్రాలను విశ్లేషించి వివరించగలరు. సృజనాత్మకంగా రాయగలరు.
- ◆ పారంలోని భాషాంశాలను అర్థం చేసుకొని, నిత్యజీవితంలో వినియోగించగలరు.

9. రాజధార్యం:

- ◆ మంచి పొలకుని లక్ష్మణాలను తెలుసుకుంటారు.
- ◆ నాయకత్వ లక్ష్మణాలను అలవర్షకుంటారు.
- ◆ పద్మాలను రాగయుక్తంగా పాడగలరు. భావాలను వివరించగలరు.
- ◆ గొప్ప పరిపాలకుల గురించి తెలుసుకుంటారు.
- ◆ పారంలోని భాషాంశాలను అర్థం చేసుకొని నిత్యజీవితంలో వినియోగించగలరు.

10. కన్యాశుల్యం:

- ◆ ఆధునిక విద్య ఆవశ్యకతను గుర్తించగలరు.
- ◆ అనాటి సామాజిక పరిస్థితులను అవగాహన చేసుకుంటారు.
- ◆ నాటకంలోని పాత్రాల స్వభావాలను విశ్లేషించుకొని వ్యక్తికరించగలరు.
- ◆ నాటక ప్రక్రియను అర్థం చేసుకొని నాటకీకరణ పట్ల ఆసక్తి చూపించగలరు.
- ◆ పారంలోని భాషాంశాలను అర్థం చేసుకొని నిత్యజీవితంలో వినియోగించగలరు.

11. యుద్ధ విజేత:

- ◆ యుద్ధం చేయడం కంటే యుద్ధం రాకుండా చూడడం గొప్పదని గ్రహిస్తారు.
- ◆ యుద్ధం వల్ల కలిగే అనర్థాలు తెలుసుకొని, శాంతి ఆవశ్యకతను గుర్తించగలరు.
- ◆ శాంతి స్థాపన కోసం కృషిచేసిన మహానీయులను గురించి తెలుసుకొని, వారిమార్గంలో నడవగలరు.
- ◆ వచనకవితా సాహిత్యాన్ని చదివి, విషయాన్ని వ్యక్తికరించగలరు సృజనాత్మకంగా పొడిగించగలరు.
- ◆ పారంలోని భాషాంశాలను అర్థం చేసుకొని, నిత్యజీవితంలో వినియోగించగలరు.

12. సూక్తి సుధ:

- ◆ అన్నమాచార్యుని సంకీర్తనల గొప్పదనాన్ని గుర్తించి గ్రహించగలరు.
- ◆ మానవ జీవన విలువలు గురించి తెలుసుకుంటారు.
- ◆ పదకవితలోని పలుకుబడులను అర్థం చేసుకొని నిత్యవ్యవహరంలో వినియోగించగలరు.
- ◆ సంకీర్తనలను నేర్చుకొని పాడగలరు.
- ◆ పారంలోని భాషాంశాలను అర్థం చేసుకొని నిత్యజీవితంలో వినియోగించగలరు.

విషయసూచిక

క్ర.	పాఠం పేరు	ప్రక్రియ	ఇతిపృష్టం	కవి/రచయిత	మాసం	పుట
1	ప్రత్యక్ష దైవాలు	ఇతిహసం	తల్లిదండ్రుల సేవ	ఎత్తున	జూన్	01
2	బతుకు గంప	కథానిక	కుటుంబ విలువలు	మూలించి చంద్రకళ	జూలై	15
3	శతక మాధుర్యం	శతకం	నైతిక విలువలు	వివిధ శతక కవులు	జూలై	27
4	ఉపన్యాస కళ	వ్యాసం	జీవననైపుణ్యం	వాసిరెడ్డి సీతాదేవి	ఆగష్టు	38
5	జలియన్ వాలా బాగ్	ఖండ కావ్యం	దేశభక్తి	ఉమర్ ఆలీపా	ఆగష్టు	52
6	ప్రకృతి సందేశం	గేయం	ప్రకృతి వర్ణన	వై.సి.వి. రెడ్డి	సెప్టెంబర్	65
7	చేంబరిన బాల్యం *	వ్యాసం	వ్యక్తిత్వ వికాసం	శీలా వీరాజు	సెప్టెంబర్	76
8	జీవని	కథ	ప్రత్యేక అవసరాల పిల్లలు-చేయాత	వి. చంద్రశేఖరరావు	ఆక్షేబర్	86
9	రాజభర్యం	ప్రబంధం	నాయకత్వ లక్ష్యాలు	శ్రీకృష్ణదేవరాయలు	నవంబర్	100
10	కన్యాపుల్యం	నాటకం	ఆధునిక విద్య ఆవశ్యకత	గురజాడ. అప్పురావు	డిసెంబర్	112
11	యుద్ధ విజేత *	వచన కవిత	శాంతి ఆవశ్యకత	నేతల ప్రతాప్ కుమార్	డిసెంబర్	128
12	సూక్తి సుధ	సాహిత్యవ్యాసం	ఉత్తమమానవ గుణాలు	ఎన్.గంగప్రు	జనవరి	138
	పునర్వ్యాపకం	-	-	-	ఫిబ్రవరి	

ఉపవాచకం

రామాయణం	ఇతిహస కథ	సంస్కృతి విలువలు	వాల్మీకి రామాయణం సంకీర్ణ వచనరూపం	జూలై	151
	జూలై - సెప్టెంబర్ బాలకాండ, అయోధ్య కాండ	అక్షేబర్ - డిసెంబర్ అరణ్యకాండ, కిప్పింధకాండ	జనవరి - ఫిబ్రవరి సుందర కాండ, యుద్ధ కాండ	ఫిబ్రవరి	193
	పదవిజ్ఞానం				194

సంస్కృతం కాంపాజిట్ కోచ్చగా చదివేవారు పుప్పు గుర్తుగల
పాత్యాంశాలు మినహ మిగిలినవి చదవాలి.
పుప్పు గుర్తుగల పద్యాలు కంరష్టం చేయాలి.

Teacher Corner

Student Corner

1

ప్రత్యక్ష దైవాలు

- ఎఱ్ఱన

చదండి - అలోచించి చెప్పండి

ఆ.వె. తల్లిదండ్రి మీద దయలేని పుత్రుండు
పుట్టనేమి? వాండు గిట్టనేమి?
పుట్టలోన చెదలు పుట్టదా! గిట్టదా!
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ.

- వేమన శతకం

ప్రశ్నలు:

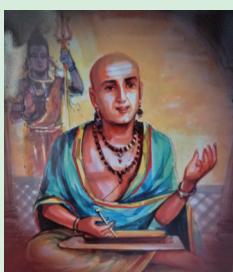
1. పుత్రులు ఎవరి మీద దయకలిగి ఉండాలి?
2. కవి చెదపురుగులతో ఎవరిని పోల్చాడు? ఎందుకు?
3. తల్లిదండ్రుల సేవలో తరించిన మహానీయుల పేర్లు చెప్పండి?

ఉద్దేశం

లోకంలో కంటికి కనిపించే దేవతలు అమ్మానాన్నలు.
వారిని ఎల్లపుడూ సేవించడమే ధర్మాలన్నింటిలో ఉత్తమ
ధర్మం. ఆ ధర్మాన్ని అనుసరించాలని చెప్పడమే ఈ పాఠం
ఉద్దేశం.

కవిపరిచయం

మహాభారతాన్ని ఆంధ్రికరించిన కవిత్రయంలో ఎఱ్ఱన మూడవ కవి. ఈయన ట్రీ.ఎ 14 వ శతాబ్దపు కవి. వీరి తల్లిదండ్రులు పోతమ్మ, సూర్యనలు. పాకనాడు సీమ (నెల్లారు జిల్లా కందుకూరు సమీపంలో గుడ్డారు గ్రామం) లో జన్మించారు. అద్దంకిని రాజధానిగా చేసుకొని పరిపాలించిన ప్రోలయవేమారెడ్డి ఆస్తానకవిగా ఉన్నారు. ‘రామాయణం’, ‘హరివంశం’, ‘అరణ్య పర్వతశేషం’, ‘నృసింహపురాణం’ వీరి రచనలు. ‘శంఖుదాసుడు’, ‘ప్రబంధ పరమేశ్వరుడు’ అనే బిరుదులతో ప్రసిద్ధి పొందారు. వీరి రచనాత్మేతిలో ‘సూక్తివైచిత్రి’ పేరెన్నికగన్నది. ఈ పాఠం ‘మహాభారతం’ ‘అరణ్యపర్వం’లోని ‘షడవ ఆశ్వాసం’ నుంచి స్నేహరించబడింది.

ప్రక్రియ - ఇతిహాసం

ఇతిహాసం అంటే 'ఇలా జరిగింది' అని అర్థం. ఇది ఒక కాలంలో ఒక రాజవంశానికి, ఒక జాతికి సంబంధించిన చారిత్రకాంశం గల బృహద్రచన. ఇవి తొల్లిచి కథలు. ఇవి గ్రంథ రూపంలోకి రాకముందు ఆశు రూపంలో ఉండేవి. ఇతిహాసాలు చతుర్విధ పురుషార్థాలు, ఉపదేశాలు, పూర్వ వృత్తాంత కథలతో కూడి ఉంటాయి. ఇతిహాసాలలో కథాకథనానికి ప్రోధాన్యం ఉంటుంది. రామాయణ, మహాభారతాలు ఇతిహాసాలు.

నేపథ్యం

అరణ్యపాసంలో ఉన్న ధర్మరాజుతో మార్గందేయ మహార్షి కౌశికుని గాథను చెబుతాడు. కౌశికుని విద్యాభ్యాసం ముగిసినట్లు గురువు ప్రకటిస్తాడు. గృహస్థాశ్రమం స్వీకరించి తల్లిదండ్రులను సేవించమని చెబుతాడు. కానీ కౌశికుడు మరింత జ్ఞానార్జన చేసి సకలధర్మాలను తెలుసుకోవాలని బయలుదేరతాడు. ఒకనాడు మర్మిచెట్టు నీడలో కూర్చుని వేదాధ్యయనం చేస్తుంటాడు. చెట్టుపైన ఉన్న పక్షి ఆయనపై రెట్ల వేస్తుంది. కోపంతో దాని వంక చూడగా అది కాలి బూడిదవతుంది. ఆ తర్వాత మధ్యాహ్నసమయంలో ఒక ఇంటి ముందు నిలబడి భిక్ష కోరతాడు. ఆ ఇంటి ఇల్లాలు అదే సమయంలో ఇంటికి వచ్చిన భర్తను సేవిస్తూ ఉండడం వల్ల భిక్ష వేయడం ఆలస్యమవుతుంది. నిర్మల్యం చేసిందనే కోపంతో కౌశికుడు ఇల్లాలి వంక చూడగా “మహాత్మా! నేను చెట్టుపైన ఉన్న పక్షిని కాను, సన్యాసికి ఇంత కోపం తగదు” అని మంచిమాటలు చెప్పి, ఇంకా ధర్మసూక్ష్మాలను తెలుసుకోవాలని కోరిక ఉంటే మిథిలానగరంలో నివసించే ధర్మవ్యాధుని కలవమని చెబుతుంది. కౌశికుడు ధర్మవ్యాధుడి దగ్గరకు వెళ్తాడు. ఆ నేపథ్యంలోనిదే ఈ పాత్యాంశం.

1. క. ఏ నిమ్మయి నుత్తమ వి

జ్ఞానోస్తుతి వదయుటకు నిజం బగు మూలం

బైనది గలదాక ధర్మము

భూనత! యది నీకు ధృష్టముగ నెఱింగింతున్.

2. వ. అభ్యంతరగృహాంబునకు రమ్యని యతనిం దోష్యైని చని మనోహరంబై చతుర్మూలంబై వివిధసౌరభసంవాసితం

బైన హర్షాంబునందు మహితాసనాసీనులైన వారిం దన జనసీజనకుల నభిమతాహారపరితోషితులం

బరమాంబరాభరణ గంధమాల్యలంకృతమూర్తుల నతనికిం జూపి, తానును దత్స్వాద్విషామంబు సేసి, వారలం గుశలం బడిగిన, నయ్యరువురుం బుత్రునకిట్లనిరి.

3. సీ. అన్న! కుమార! నీ యట్టి సత్పుంత్తుందు

గలుగ మా కేమిటం గదమ సెపుమ!

నీ చేయు ధర్మంబ నీకుం దోష్యైదుడుఁ

బరమాయు ర ర్థ సంపదలుం గనుము;

నీ చరిత్రంబున నిఖిలవంశముం బవి

త్రితమయ్యై మానుషదేహమేల

ధరియించితో కాని తత్త్వమారయం బర

దేవత వీపు; సందియము వలదు;

టే. వాజ్ఞనఃకర్మములం బిత్పువత్సలత్వ

మొక్కరూపుగుం జలువుచు నున్నయట్టి

ఆలోచించండి - చెప్పండి

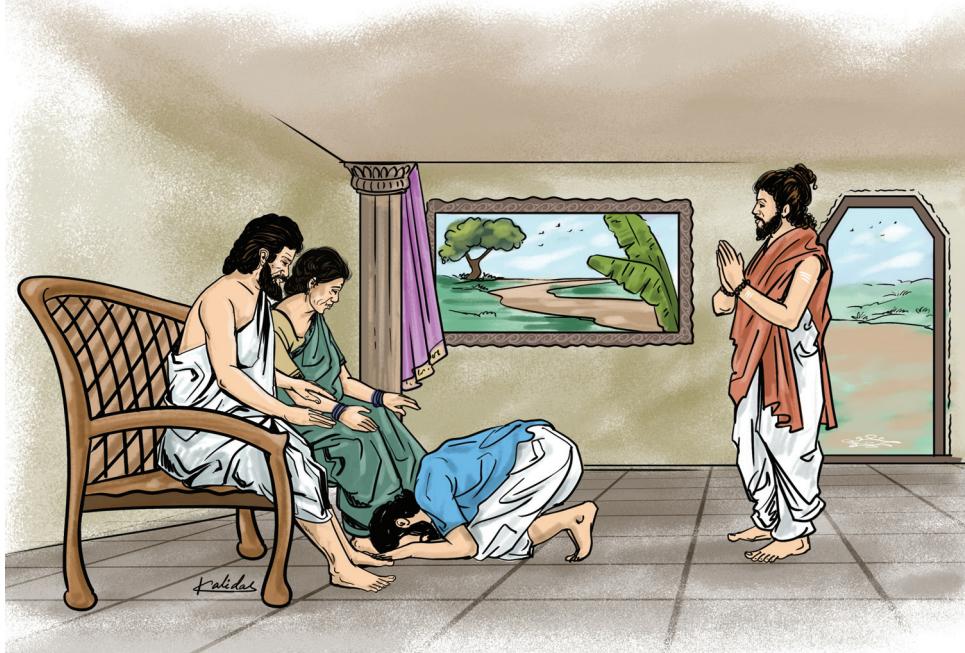
1. కుమారుని ‘అన్న’ అని సంబోధించడంలో

బైత్యం ఏమిటి?

2. ధర్మవ్యాధుని తల్లిదండ్రులు ఉన్న పరిస్థితిని బట్టి నీవేం గ్రహించావు?

సద్గుణాకరు నిన్నెన్నీ జామదగ్న్య
నాకని నెస్సుంగఁ దగుఁ గాక యొరులు గలరె!

4. వ అని పలికి; రఘుడు ధర్మవ్యాధుండు వారికిం గోశికుం జాపి, ‘యిమృహోత్సుండు మనలఁ జాచువేడ్చనిటవచ్చే’ నని చెప్పిన నా వృధ్యలతనికి నర్షపత్మారంబులు గావించినం, కైకొని, యతండు వారలఁ గుశలంబడిగె; నంత నవ్విప్రునకు లుబ్బకుండిట్లనియో.
5. సీ. జననుత! వీరు నా జననియు జనకుండుఁ
జావె! వీరలకు శుశ్రావ సేసి
యట్టి పరిజ్ఞాన మేనుఁ బ్రాహించితి
నమరులఁ బూజింతు రద్ది నెల్ల
వారును; నొండు దైవంబుల నెఱుఁగఁ: నీ
వృధ్యల నాపాలి వేల్పు లనఫు!
కమనీయ ఫలపుప్పగంధభూషణవప్ర
ములు మనోహరభక్ష్యభోజ్యములును
- తే. వీరి కెపుడు నివేదింతు, వేడ్చుఁ బుత్ర
దారసహితుండనై నియతముగ సేవ
యాచరింతును; వేదముల్ యజ్ఞములు త్రు
తంబులును వీర నాకను తలఁపు దృఢము.
6. తే. జనని జనకుండు సద్గురుఁ ద నలుఁ దాత్ముఁ
డనఁగ నియ్యేవురును నే గృహస్థచేత
సుగతివాంఘఁ బ్రసాదితు లగుదు రట్టి
వాండ సూవె ధర్మత్సుండు వసుధమీఁద..

7. వ. అని చెప్పి యిట్లనియేఁ: ‘బతిప్రత పనుపునం జేసి నీవు ధర్మజ్ఞానార్థంబు నాయున్నయెడకుం జనుదెంచిన నప్పుతిప్రతపలని యనుగ్రహంబున నీకు సెల్లవియు నెఱింగించితిఁ గాని, నీదెన నాదు చిత్తంబు ప్రియంపడియుండదు; నీచేసిన యకార్యంబొక్కటి గల దది యొయ్యది యనిన;
- *8. ఉ. ఎంతయు వృద్ధు లై తమకు నీ వొకరుండవ తెప్ప గాఁగ న త్యంతముదంబునన్ బ్రాహుకు తల్లిని దండ్రిని నుజ్జగించి ని శ్శింతుండవై సదాధ్యయనశీలత వారి యనుజ్జ లేక యే కాంతమ యొమ్మెయిన్ వెడలితక్కట! నీవు గరంబు క్రూరతన్.
- 9.ఆ. నీక వగచి వగచి నిర్భిన్నహృదయులై విగతచక్కలైరి వినవే? వార:
లరిగి యింక నైన సమ్మిదుసళ్ల యు దగ్రశేకవహిన్న సార్పవయ్య!
- 10.క. నీయధ్యయనమ్మును సుక్క
తాయాసము నిష్పలంబులై చను గురునే
వాయుక్తి లేక తక్కినఁ
జేయుము నాపలుకు, మేలు సేకుఱు నీకున్.
11. వ. అనినఁ గౌశికుం డతని కిట్లనియే.
12. క. ఇది యట్టిద నీ చెప్పిన
సదమలహితవాక్యభంగి సకలము వింటిన్;
వదలక యొమ్మెయిన చరిం
చెద గురుజనములకుఁ బీతిఁ జేసెద ననఫూ!

13.క. నాదైన భాగ్యవశమునఁ

గాదే నీతోడి చెలిమి గలిగిం, బరమా
హోదమనస్యుడ నైతి, శు
భోదయముల కెల్ల నింక యుక్కుడ నైతిన్

※14.చ.అనుపమ మెట్టివారలకు నందదు ధర్మపథంబు ధార్మిలో;
విను, పది వేపురందొకండు విశ్రతధర్మపరాయణండు గ
ల్లనొ కలుగండొ సందియము; గోరి సనాతనధర్మమూఁడి యె
వ్యనికిని నీకుం బోలె బుధ వత్సల! యిట్లు చరింపవచ్చునే.

ఆలోచించండి - చెప్పండి

1. తల్లిదండ్రులను సేవించడం వల్ల కలిగే ప్రయోజనం ఏమిటి?
2. తల్లిదండ్రులను తప్పక సేవించి తరిస్తాను అని ఎవరు అన్నారు?
3. ధర్మవ్యాధునికి కౌశికునిలో నచ్చని అంశం ఏమిటి?

భావాలు:

1. ఓ కౌశిక మహర్షి! నీవు నన్ను సర్వజ్ఞుడనంటూ ఆభినందించావు. నేను ఇంతటి విజ్ఞానాన్ని పొందడానికి మూలమైన ధర్మం ఒకటి ఉంది. ఆ ధర్మాన్ని నీ కంటికి కనిపించే విధంగా తెలియజ్జేస్తాను.
2. అంటూ ధర్మవ్యాధుడు కౌశికమహర్షినీ సగోరవంగా తన ఇంటిలోకి తీసుకువెళ్ళాడు. నాలుగువైపుల నుండి నుగంధాలు వెదజల్లుతున్న ఆ భవనంలో ఉన్న ఉన్నత ఆసనాలపై ధర్మవ్యాధుని తల్లిదండ్రులు కూర్చొని ఉన్నారు. వారు తమకు ఇష్టమైన ఆహారాన్ని స్వీకరిస్తూ, నచ్చిన వస్త్రాలు, ఆభరణాలు మొదలైనవి ధరించి ఆనందంగా ఉన్నారు. అలాంటి తన తల్లిదండ్రులను కౌశికునికి చూపించి వారి పాదాలకు నమస్కరించాడు. వారి యోగ-క్షేమాలను అడిగి తెలుసుకొన్నాడు. అప్పుడు వారు కుమారునితో ఇలా అన్నారు.
3. ప్రియమైన కుమారా! నీ వంటి ఉత్తముడు కుమారుడై ఉండగా మాకేమి లోటు ఉంటుంది. నీవు పొటీంచే ధర్మం నిన్ను రక్కిస్తోంది. చక్కని సంపదలతో చిరకాలం జీవించగలవు. నీ ప్రవర్తన చేత మన వంశం పవిత్రమైంది. మానవుడిగా జన్మించావే గాని దేవతలో గొప్ప దేవతలు. అనుమానం లేదు. మనస్సు, మాట, ఆచరణలచేత తల్లిదండ్రులను ప్రేమిస్తున్నాము. ఉత్తమ గుణవంతుడవైన నీ గురించి చెప్పి, తర్వాత పరశురాముని గురించి చెప్పాలి. మరెవ్వరు నీకు సాటిరారు.
4. అని పలికిన తల్లిదండ్రులకు ధర్మవ్యాధుడు కౌశికుని చూపించాడు. వారితో ఈ మహానుభావుడు మనల్ని చూడాలనే కోరికతో ఇక్కడికి వచ్చాడని చెప్పాడు. ఆ వృద్ధులు కౌశికుడికి స్వాగతమర్యాదలు చేశారు. కౌశికుడు వారి యోగక్షేమాలను అడిగాడు. తర్వాత ధర్మవ్యాధుడు కౌశికునితో ఇలా అన్నాడు.
5. ప్రజల చేత గౌరవింపబడేవాడా! ఏరు నా తల్లిదండ్రులు. వీరికి సేవ చేయడం వల్ల మాత్రమే నాకు ఉత్తమ జ్ఞానం లభించింది. సాధారణంగా లోకంలో అందరూ కోరికతో దేవతల్ని పూజిస్తారు. నా తల్లిదండ్రులే నాపాలిటి దేవతలు. ఇతర దేవతల గురించి నాకు తెలియదు. వీరికి రుచికరమైన పండ్లు, పూలు, గంధం, అందమైన నగలు, వస్త్రాలు, ఇష్టమైన ఆహారపదార్థాలను అందిస్తాను. నా ఆలుబిడ్డలతో కలసి సేవ చేస్తుంటాను. అలా సేవించడం వల్ల వేదాధ్యయనం, యజ్ఞాలు, ప్రతాలను చేసిన ఘలితం వస్తుంది.
6. ఈ భూమిపై పుణ్యాన్ని కోరే గృహస్థుడు-తల్లి, తండ్రి, గురువు, అగ్ని, ఆత్మ అనే అయిదుగురిని పూజించి సంతోషపరచాలి. అలాంటి గృహస్థుడే ధర్మత్వుడు.
7. అని చెప్పి ధర్మవ్యాధుడు ఇలా అన్నాడు. ఓ కౌశిక మహర్షి! నీవు నా వద్దకు పతిప్రత పంపగా వచ్చావు. ధర్మాన్ని గురించిన జ్ఞానాన్ని పొందాలని భావిస్తున్నాము. ఆమెపై ఉన్న గౌరవం కారణంగా ధర్మమార్గాన్ని వివరిస్తాను. నీపై ఉన్న ఇష్టం కాదు. నువ్వుక చేయకూడని పని చేశావు కనుక నువ్వుంటే నాకిష్టం లేదు. అదేమిటంటే....

8. కొశిక మహర్షి! నీ తల్లిదండ్రులు వృద్ధులు. వారు నీపై ఎంతో ప్రేమతో జీవిస్తున్నారు. వారికి నీవే ఆధారం. కాని నీవు వేదాధ్యయనం చేసి జ్ఞానాన్ని పొందాలని భావించావు. తల్లిదండ్రుల అనుమతి లేకుండా వారిని వదిలిపెట్టావు. వారి స్థితిగతులను గురించి ఎలాంటి విచారణ చేయలేదు. ఈ కలినమైన నీ ప్రవర్తన నాకు నష్టిందు.
9. నీవు విడిచి వెళ్లిన మరుక్కణం నీ కోసం నీ తల్లిదండ్రులు గుండెలు పగిలిపోయేటట్లుగా ఏడ్చి ఏడ్చి అంధులయ్యారు. ఇప్పటికైనా నీవు వెళ్లి వారి దుఃఖాగ్ని చల్లార్చు.
10. నువ్వు సంపాదించిన విద్య గానీ, పుణ్యం కోసం నువ్వు పదే శ్రమ గానీ, తల్లిదండ్రుల సేవ చేయకపోతే వ్యాఘరమవుతాయి. కాబట్టి నేను చెప్పిన విధంగా ఆచరించు. నీకు మేలు కలుగుతుంది.
11. అది విన్న కొశికుడు ధర్మవ్యాధునితో ఇలా అన్నాడు.
12. ఓ పుణ్యాత్మకా! నీవు చెప్పిన మాటలు సరైనవి శ్రేష్ఠమైనవి మేలు కలిగించేవి. వాటిని శ్రద్ధగా విన్నాను. తప్పక ఆచరిస్తాను. తల్లిదండ్రులను సేవించి తరిస్తాను.
13. నీతో స్నేహం కలగటం నా అదృష్టం. నా మనస్సు అమితమైన సంతోషంతో నిండింది. నాకు కలగబోయే శుభాలకన్నిటికి ఇది సూచకం.
14. జ్ఞానుల చేత ఆరాధింపబడే ఓ ధర్మవ్యాధుడా! ధర్మమార్గం సాటి లేనిది. భూమిపై నివసించే పదివేల మందిలో ఏ ఒక్కడైనా ధర్మాచరణకు పూనుకొంటాడో లేదో సందేహమే. నీలాగా ప్రయత్నపూర్వకంగా ధర్మాన్ని ప్రమాణంగా స్నేకరించి ఆచరించేవాడు ఉండడు.

ఇవిచేయండి

అపగాహన-ప్రతిస్పందన

అ) కింది ప్రశ్నలకు సమాధానాలు చెప్పండి.

1. కొశికుని తల్లిదండ్రులు చూపును కోల్పోవడానికి గల కారణాలు ఏమిలో చెప్పండి?
2. ధర్మవ్యాధుని తల్లిదండ్రులు సంతోషంగా ఉండటానికి కారణమేమిటి?
3. గృహస్తుడు ఎవరెవరిని పూజించాలి?
4. ♦ గుర్తు గల పద్మాలకు ప్రతిపదార్థాలు రాయండి.
ఉదా || చ. అనుపమ మెట్టివారలకు నందరు ధర్మపథంబు ధాత్రిలో;
విను, పది వేపురం దొకడు విశ్రతధర్మపరాయణండు గ
ల్యనో కలుగండో సందియము; గోరి సనాతనధర్మ మూచి యొ
వ్యాపికిని నీకుం బోలె బుధ వత్సల! యిట్లు చరింపవచ్చునే.

ప్రతిపదార్థాలు:

బుధ వత్సల	= పండితులచే ఆదరింపబడే ఓ ధర్మవ్యాధుడా !
విను	= ఆలకింపుము
ధాత్రిలో	= ఈ భూమి యందు
ధర్మపథంబు	= ధర్మమార్గం
అనుపమము	= సాటిలేనిది
ఎట్టి వారలకు	= ఎటువంటి వారికైనా
అందరు	= గ్రహించడం సాధ్యం కాదు.

విను	= ఈ విషయం తెలుసుకో
పదివేపురండు	= పదివేలమందిలో
బకండు	= ఒకడైన
విశ్రత ధర్మ పరాయణండు	= గొప్ప ధర్మ మార్గాన్ని అనుసరించేవాడు
కల్పను+ఓ	= కలుగునా? (ఉంటాడో)
కలుగండు+ఓ	= కలుగడో? (ఉండడో)
సందియము	= సందేహమే ?
కోరి	= ప్రయత్నించి
సనాతనధర్మం	= ప్రాచీనధర్మాన్ని
ఊండి	= తెలిసి, గ్రహించి
ఇట్లు	= ఈ విధంగా
ఎవ్వనికిని	= ఎవరికి అయినా (ఏ మనిషికైనా)
నీకున్+పోతెన్	= నీవు ఆచరిస్తున్న విధంగా
చరింప వచ్చునే	= ప్రవర్తించడం సాధ్యమా (సాధ్యం కాదు)

అ) కింది పద్యాన్ని చదివి, ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

సీ. జతనంబు మిగుల మాసములు దొమ్మెది యుద

రంబునం గరము భరంబుతోడ

భరియించి పదపడి ప్రాణసంశయ దశ

నొంది పుత్రునికి గాంచు నెందుం దల్చి;

తపములు యజ్ఞముల్ దానముల్ ప్రతములు

దేవతా సజ్జన సేవనములుం

గావించుం బుత్రుని గామించి జనకుండి

ల్లీరువుర పాటును సరియే తలంపఁ;

దనయుం గని తల్లిదంప్రులు దమకు నతండు

భక్తుండగుటకు ధర్మానురక్తుం దగుట

కాసపదుదురు; విను మట్టియాన సిధ్ధిం

బొందుం జేయు నతండ చుమ్మె నందనుండు

- ఎత్తున

ప్రశ్నలు :

1. తమ పిల్లలనుండి తల్లిదండ్రులు ఏమి కోరుకుంటారు?

2. సంతానం కోసం తల్లి ఏ విధంగా కష్టపదుతుంది ?

3. తపములు, యజ్ఞములు ఎవరు? ఎందుకు చేస్తారు?

4. పై పద్యం ఆధారంగా ఒక ప్రశ్న తయారు చేయండి?

ఇ) కింది అపరిచిత గ్యాన్ని చదివి, ప్రశ్నలకు సమాధానాలు రాయండి.

కేరళకు చెందిన 17 ఏళ్ల బాలిక తన తండ్రి కోసం గొప్ప త్యాగం చేసింది. అమల్లో ఉన్న చట్టాలవల్ల ఎదురవుతున్న అష్టంకులను న్యాయస్థానం ద్వారా తొలగించుకుని మరీ ఆమె తన తండ్రికి ప్రాణదానం చేసింది. ఆమె త్యాగనిరతిని అందరు ప్రశంసిస్తున్నారు. కేరళలోని త్రిసూర్లో ప్రతీవ్ ఒక కేఫ్ను నడువుతున్నారు. ఆయన తీవ్రమైన కాలేయవ్యాధితో బాధపడుతున్నారు. ఆయనకు కాలేయ మార్పిడి శస్త్రచికిత్స చేయడం తప్పనిసరి అని వైద్యులు తెలిపారు.

ఆయనకు కాలేయాన్ని ఇవ్వగలిగే తగిన అవయవదాత దొరకలేదు. దీంతో ఆయన కుమార్తె దేవనంద చాలా ఆవేదనకు గురైంది. తన తండ్రి కోసం తాను ఏదైనా చేయాలనుకుంది. తన కాలేయంలో కొంతభాగం ఆయనకు ఇవ్వాలని నిర్జయించుకుంది. అయితే ఓ మైనర్ తన అవయవాలను దానం చేయడానికి మనదేశంలో అమలులో ఉన్న చట్టాలు అనుమతించవని తెలుసుకుంది. ఇటువంటి సందర్భం గతంలో వచ్చిందని, మైనర్ అవయవదానం చేయడానికి కోర్టు అనుమతి ఇచ్చిందని తెలుసుకుని, కేరళ ప్రైకోర్టును ఆశ్రయించింది. తన తండ్రికి తన కాలేయంలో కొంత భాగాన్ని ఇచ్చేందుకు అనుమతించాలని కోరింది. ప్రైకోర్టు ఆమెకు అనుకూలంగా తీర్పు చెబుతూ అనేక సమస్యలను ఎదుర్కొంటూ ఇంతటి త్యాగానికి సిద్ధమైనందుకు ఆమెను ప్రశంసించింది.

తన కాలేయాన్ని ఇచ్చేందుకు ప్రైకోర్టు అనుమతించడంతో దేవనంద తన కాలేయం దానం చేయడానికి తగిన స్థాయిలో ఆరోగ్యవంతంగా ఉండటం కోసం ఆహారపుటలవాట్లు పూర్తిగా మార్పుకుంది. స్థానిక జిమ్మెలో క్రమం తప్పకుండా వ్యాయామం చేసింది. అలువలోని ఓ ఆసుపత్రిలో తన కాలేయాన్ని దానం చేసింది. ఆమె సాహసానికి మెచ్చుకొని శస్త్ర చికిత్సకు అయ్యే ఖర్చులను అనుపత్రి యాజమాన్యం ఉపసంహరించింది. ఓ వారం రోజుల తర్వాత ఆమెను ఆసుపత్రి నుంచి ఇంటికి పంపించారు. తన తండ్రికి తన కాలేయంలో కొంత భాగం ఇవ్వడం తనకు గర్వకారణమని, సంతోషంగా ఉండని దేవనంద తెలిపారు.

- పత్రికావార్త

ప్రశ్నలు :

1. దేవనంద తన తండ్రి కోసం ఏం చేయాలనుకుంది?
2. ప్రైకోర్టు దేవనందను ఎందుకు ప్రశంసించింది?
3. దేవనందకు హస్పిటల్ యాజమాన్యం ఏ విధంగా సహకరించింది?
4. పేరా ఆధారంగా ఒక ప్రశ్న తయారు చేయండి.

ఈ) కింది వానికి అర్థసందర్భాలు రాయండి.

1. వాండ సూపె ధర్మాత్మకండు వసుధ మీంద.
2. గురు జనములకుఁ బ్రీతింజేసెద ననఫూ!

ఉ) కింది ప్రశ్నలకు ఏకవాక్య సమాధానాలు రాయండి.

1. ఎఱ్ఱన ఎవరి ఆస్థాన కవి?
2. ధర్మవ్యాధుని కథను ఎవరు ఎవరికి చెప్పారు?
3. ఎవరికి సేవ చేయడం తన ధర్మం అని కొశికుడు గ్రహించాడు?
4. ధర్మవ్యాధుని కథ ఏ గ్రంథం నుండి స్వీకరించబడింది?

వ్యక్తికరణ-సృజనాత్మకత

అ) కింది ప్రశ్నలకు నాలుగైదు వాక్యాలలో సమాధానాలు రాయండి.

1. ధర్మవ్యాధుడు కొశికునితో ‘తల్లిదండ్రుల నేవా విశిష్టతను’ గురించి ఏమని చెప్పాడు?
2. ధర్మవ్యాధుని తల్లిదండ్రులు తమ పుత్రప్రేమను ఎలా వ్యక్తికరించారు?
3. గృహస్థధర్మాన్ని గురించి ధర్మవ్యాధుడు ఏం చెప్పాడు?

ఆ) కింది ప్రశ్నలకు ఎనిమిది నుండి పది వాక్యాలలో సమాధానాలు రాయండి.

1. ప్రత్యక్ష దైవాలు పారం సారాంశాన్ని మీ సాంత మాటల్లో రాయండి.
2. ఈ పారం ఆధారంగా ధర్మవ్యాధుని వ్యక్తిత్వాన్ని విశ్లేషించండి.
3. వృద్ధాశ్రమాలు పెరిగిపోతున్న నేటింజుల్లో తల్లిదండ్రుల సేవను మించిన ధర్మం లేదు. అనే ధర్మవ్యాధుని అభిప్రాయ ప్రాధాన్యతను పారం ఆధారంగా వివరించండి.

ఇ) కింది ప్రశ్నలకు స్పృజనాత్మకంగా సమాధానాలు రాయండి.

1. కౌశికుడు - ధర్మవ్యాధుల వ్యత్తాంతాన్ని సంభాషణ రూపంలో రాయండి.
2. విద్య / ఉద్యోగాల నిమిత్తం తమకు దూరంగా ఉంటున్న పిల్లల గురించి తల్లి/తండ్రి అభిప్రాయాన్ని ఆత్మకథగా రాయండి.

భాషాంశాలు పదజాలం

ఆ) కింది వాక్యాలలో ఎరువురంగులో ఉన్న పదాలకు అర్థాలు రాసి, సాంత వాక్యాలు రాయండి.

1. జనకుడు తమ పిల్లలను చక్కగా తీర్చిదిద్దాలి.

2. దేవతలు అమృతం సేవించడం వల్ల అమరులు అయ్యారు.

3. చక్కని వాక్కే మనిషికి భూపణం.

4. ఐ.ఎ.యస్ కావాలనే అతని చిరకాల వాంఘ నేరవేరింది.

5. ఆ నగరంలో హర్షాలు ఆకాశాన్ని తాకుతున్నాయి.

6. మనం ఎప్పుడూ పరుల హితమునే కోరాలి.

ఆ) కింది పదాలకు పర్యాయపదాలు రాయండి.

పుత్రుడు, పస్తం, జనని, చక్కవు, వప్పొ

ఇ) కింది పదాలకు నానార్థాలు రాయండి.

1. గురువు : _____
2. అర్థం : _____
3. ఫలం : _____
4. బుధుడు: _____
5. వంశం : _____

ఈ) కింది పదాలకు వ్యుత్పత్త్యర్థాలు రాయండి.

1. ధర్మం : _____
2. బుధుడు : _____
3. జనని : _____
4. కౌశికుడు : _____
5. వసుధ : _____

ఉ) కింది పద్భీకలో ప్రకృతి, వికృతి పదాలు ఉన్నాయి. వీటిని గుర్తించి రాయండి.

జన్మం	కార్యం	దిటవు	పుత్రుడు
బొట్టి	యజ్ఞం	విన్నాణం	దృఢం
విజ్ఞానం	ఎద	కర్షం	హృదయం

ప్రకృతి	వికృతి

వ్యాకరణంశాలు

సంఘలు

అ) కింది పదాలను విడాసి. సంఘ పేరు రాయండి.

1. నిజంబగు : _____ + _____
2. మూలంబైనది : _____ + _____
3. కలదొక : _____ + _____
4. వేల్పులనఫు : _____ + _____
5. నీవొకరుండవు : _____ + _____

ఆ) కింది పదాలను కలిపి సంధి పేరు రాయండి.

1. జ్ఞాన + అర్థంబు	:	_____	_____
2. విజ్ఞాన + ఉన్నతి	:	_____	_____
3. అతి + అంత	:	_____	_____
4. ధర్మ + ఆత్మికుడు	:	_____	_____

త్రికసంధి

ఇ) కింది పదాలను కలిపి రాయండి. సంధి జరిగిన క్రమాన్ని సూచాన్ని అనుసరించి గ్రహించండి.

ఉదా: ఈ + మొయి - ఇమ్మోయి

1. ఈ + మహాత్ముడు	:	_____
2. ఆ + విప్రుడు	:	_____
3. ఆ + పతిప్రత	:	_____
4. ఏ + మొయ్నె	:	_____
5. ఈ + కన్య	:	_____

సూత్రములు:

1. అ, ఈ, ఏ లు త్రికంబు లనబడు. ఈ + మొయి
2. త్రికము మీది అసంయుక్త హల్లులనకు ద్విత్యంబు బహుళంబుగానగు. ఈ + మ్మోయి
3. ద్విరుక్తంబగు హల్లు పరంబగునపుడు ఆచ్చికంబగు దీర్ఘంబునకు ప్రాస్పంబగు. ఇమ్మోయి

ఈ) కింది సమాస పదాలకు విగ్రహవాక్యాలు రాసి సమాసం పేరు రాయండి.

1. జననీజనకులు	:	_____ ()
2. ఫలపుష్టములు	:	_____ ()
3. వస్త్రభూషణములు	:	_____ ()
4. భక్త్యబోజ్యములు	:	_____ ()

ఉ) కింది విగ్రహవాక్యాలకు సమాసపదం రాసి సమాసం పేరు రాయండి.

1. ధర్మమైన పథం	:	_____
2. సనాతనమైన ధర్మం	:	_____
3. మానుషుని యొక్క దేహం	:	_____
4. శోకమనెడి వహిస్తూ	:	_____

ఊ) అలంకారం-రూపకాలంకారం

కింది పద్యాన్ని పరిశీలించండి.

ఆ॥వె. నీక వగచి వగచి నిర్భిన్న హృదయులై
విగత చక్కలైరి వినవె? వార
లరిగి యింకనైన నమ్ముదుసళ్ళ యు
దగ్ర శోకవహ్ని నార్ఘవయ్య

పై పద్యంలో ‘శోకవహ్ని’ అని ఉంది కదా! అంటే శోకమనెడు వహ్ని. శోకం అనే ఉపమేయానికి వహ్ని అనే ఉపమానానికి అభేదం చెప్పారు. వహ్ని లక్ష్ణాన్ని శోకంపై ఆరోపించారు. కనుక ఇది రూపకాలంకారం.

లక్షణం: ఉపమానధర్మాన్ని ఉపమేయంపై ఆరోపిస్తూ ఉపమేయానికి ఉపమానానికి అభేదం చెప్పినట్లయితే, అంటే భేదం లేనట్లు చెప్పినట్లయితే అది రూపకాలంకారం.

బు) కింది వాక్యాలలో ఉన్న అలంకారాన్ని గుర్తించి, లక్షణం రాయండి.

1. సంసార సాగరాన్ని ఈదటం కష్టం.
2. ప్రభుత్వం రైతులపై దయావర్షం కురిపించింది.

ఫందస్తు

బుంగ) కింది పద్యపాదాలకు గురు-లఘువులు గుర్తించి, గణవిభజన చేసి ఏపద్యపాదమో రాయండి.

1. ఎంతయు వృద్ధులై తమకు నీవొకరుండవ తెప్పగాగ న (త్వంత)
2. అనుపమ మెట్టి వారలకు నందదు ధర్మపథంబు ధాత్రిలో

ఎ) కింది తరగతిలో నేర్చుకున్న ఆటవెలది పద్య లక్ష్ణాలను గుర్తుచేసుకుండాం.

ఉదా:	గల	న	న	త	నగ
	U I	I II	I II	U U I	I I I U
	నీక	వగచి	వగచి	నిర్భిన్న	హృదయులై
	న	గల	గల	న	గల
	I II	U I	U I	I II	U I
	విగత	చక్క	లైరి	వినవె?	వార

పద్య లక్ష్ణాలు:

1. ఆటవెలది పద్యం ఉపజాతికి చెందినది.
2. ఇందులో నాలుగు పాదాలుంటాయి.
3. 1వ 3వ పాదాలు ఒక విధంగాను, 2వ 4వ పాదాలు ఒక విధంగాను ఉంటాయి.
4. 1, 3 పాదాల్లో వరుసగా మూడు సూర్యగణాలు. రెండు ఇంద్రగణాలు ఉంటాయి.
5. 2,4 పాదాల్లో ఐదు సూర్యగణాలు ఉంటాయి.
6. ప్రతిపాదంలో నాల్గవ గణంలోని మొదటి అక్షరానికి యతి చెల్లుతుంది.
7. యతిలేని చోట ప్రాస యతి చెల్లుతుంది.
8. ప్రాసనియమం లేదు.

కింది పద్య భాగాన్ని గణ విభజన చేసి, లక్షణ సమస్యలు చేయండి.

భూమిలోన బుట్టు భూసారమెల్లను

తనువులోన బుట్టు తత్త్వమెల్ల

ఎ) కింది వాక్యాలను ఆధునిక వచనంలోకి మార్చి రాయండి.

1. ధర్మవ్యాధుండు కొశికునితో యిట్లనియె.

2. గృహంబునకు రమ్మని యతనిం దోషాన్ని చనియె.

3. ఇమ్మహాత్ముండు మనలన్ జూచువేడ్క నిటపచ్చ నని చెప్పిన.

4. ఒత్తిప్రతపనుపునంజేసి నీపు ధర్మజ్ఞానార్థంబు నా యున్న యొడకుం జనుదెంచితివి.

ప్రాజెక్ట్పని

తల్లిదంట్రుల సేవకు ప్రాధాన్యమును ఇచ్చిన శ్రవణ కుమారుడు - శ్రీరాముడు - భీముడు - గరుత్వంతుడు - శివాజి వంటి మహానీయులలో మీకు నచ్చిన ఇద్దరి వివరాలు సేకరించి రాయండి.

పారాంత పద్యాలు

భావాలు

తే.గి. పసిడి పాపల మురిపించు పారశాల
భావి నరులకు జ్ఞానంబు భ్రద్రవరచి
అంది యిచ్చెడి నిజమైన మందిరమ్మ
అక్షరంబుల నేర్పు దేవాలయమ్మ

తే.గి. తల్లి వలె బిడ్డలందరి తలను నిమిరి
వారి తలలకు ప్రేమ సాంబ్రాణి వేసి
దివ్య సౌగంధముల నింపి తేజమొసగి
ఐదు తరగతుల్ నేర్పు నథ్యాపకుండు

తే.గి. తల్లియెడి నుండి కాలిడి ధరణి పైన
అడుగు వేసెడి బుజ్జాయి బడికి రాగ
అయ్యవారల చేత అ,ఆ లు గఱపి
బ్రతుకు గృహసీమకు నంపు పారశాల

స్వచ్ఛమైన మనసులు గల బాలలకు పారశాల ప్రేమగా
అక్షరాలు నేర్పుతుంది. అది జ్ఞానాన్ని అందించి, మంచి
పౌరులుగా తీర్పిదిద్దే దేవాలయం.

ఉపాధ్యాయుడు తల్లిలాగ బాలల తలలను వాత్సల్యంతో
నిమిరి, చదువు నేర్చి, హృదయాలను వికసింప చేస్తాడు.
నైతిక విలువల పరిమళాల తేజస్సు నందిస్తాడు.

తల్లి ఒడి దిగి బుడిబుడి అడుగులు వేస్తూ పసివాడు
బడికి వస్తాడు. అది అతనికి ఉపాధ్యాయుల చేత చదువు,
సంస్కారం నేర్చి కొత్త జీవితాన్నిస్తుంది.

కీ.శే ముల్లపరపు విశేష్పరావు

సూక్తి : మనిషి వ్యక్తిత్వానికి అతని నీతి, నిజాయితీలే గీటురాయి

- తాగూర్

మీకు తెలుసా?

జూన్ 1వ తేదీని ప్రపంచ తల్లిదండ్రుల దినోత్సవంగా ఐక్యరాజ్యసమితి జనరల్ అసెంబ్లీ 2012 లో ప్రకటించింది. ప్రతి సంవత్సరం జూలై నెల చివరి ఆదివారం నాడు జాతీయ తల్లిదండ్రుల దినోత్సవంగా జరుపుకుంటాము.

యక్కగానం

మన కళారూపాలలో అతి ప్రాచీనమైనది యక్కగానం. ఆంధ్రదేశంలో శతాబ్దాల నుండి యక్కగాన కళారూపం ప్రదర్శితమైంది. బొడ్డ, జైన, బ్రాహ్మణ సారన్వయాలలో యక్కులను దేవతాగణంగా పేరొన్నారు. యక్కులచే పాడబడే సంగీత విశేషం. యక్కశబ్దానికి ప్రాకృతంలో ఎక్కులు అని, తెలుగులో జక్కులు అని అంటారు. యక్కగానం ఎక్కువ మక్కువగా జక్కులవారు ప్రదర్శించేవారు. ఈ జక్కులవారు చిద్యావివేకాల్లో గొప్పవారు. సంగీత సాహిత్యాల్లోనూ చిత్ర, శిల్పకళా ప్రతిభలలోనూ అద్వీతీయ ప్రతిభావంతులుగా పేరు గడించారు. తాళపత్ర, సాధారణ గ్రంథాలు పరిశీలిస్తే 400 వరకు యక్కగానరచనలు ఉన్నట్లు తెలుస్తోంది. ఎన్నో గ్రంథాలలో కూడా యక్కగానాల ప్రస్తుతి ఉంది. ఒక విధంగా చెప్పాలంటే యక్కగానం సృత్య, నాటక, సంగీత, వేష, భాష అలంకారాల సమాహిరంగా చెప్పవచ్చు. సాయంత్రం వేళల్లో ప్రదర్శితమయ్యే ప్రదర్శన ఇది. ఈ యక్కగానం డప్పువాయిద్యంతో కార్యక్రమ ప్రారంభం గూర్చి ముందుగా ఊరి వారికి తెలియజేయడం జరుగుతుంది. నటులందరూ మెరినే దుస్తులు, రంగులు పూసిన ముఖాలతో ఉంటారు. ఈ యక్కగానాలు ముఖ్యంగా పురాణ గాథలకు సంబంధించి వివరిస్తూ ఉంటాయి. కథకుడు కథ చెపుతూండగా నటులు వర్ణనకు అనుగుణంగా సృత్య ప్రదర్శనలు చేస్తుంటారు. వెనకాల సంగీతము వినిపిస్తూ ఉంటుంది. మరునాటి ఉదయం వరకు ప్రదర్శన సాగుతుంది.

మోదకొండమ్మ జాతర

ప్రకృతి అందాలకు ఆలవాలం పాదేరు మన్యం ప్రాంతం. ఇక్కడ గిరిజనుల దేవతగా మోదకొండమ్మ పూజలు అందుకుంటుంది. మోదం అంటే సంతోషం. కొండలలో వెలసిన దేవత కనుక కొండమ్మ అని పిలిచారు. అన్ని కోరికలకు మూలమైన సంతోషాన్ని ప్రసాదించడం అమ్మవారి ప్రత్యేకత. ప్రతి ఏటా మే నెలలో అమ్మవారికి మూడు రోజులపాటు ఉత్సవాలు అంగరంగ వైభవంగా జరుగుతాయి. ఇది రాష్ట్రంలోనే అతిపెద్ద వేదుకగా పేరొందిన గిరిజన జాతర. ఈ జాతరలో గిరిజన సంప్రదాయ సృత్యం ధింసా ఒక ప్రత్యేక ఆకర్షణ. ఈ జాతరకు విశాఖ గోదావరి జిల్లాల నుండే కాక ఒడిస్సా, భద్రాంబుడ్ రాష్ట్రాల నుండి భక్తులు పెద్ద సంఖ్యలో వచ్చి మొక్కలు తీర్చుకుంటారు. రాష్ట్రప్రభుత్వం 2014లో దీనిని రాష్ట్ర జాతరగా గుర్తించింది.

2

బతుకు గంప

- మూలింటి చంద్రకళ

చదవండి - ఆలోచించి చెప్పండి

1884వ సంవత్సరంలో మా నాయన గారి ఆకస్మిక మరణంతో నా జీవితంలో ఒక పెద్ద అగాధం ఏర్పడింది. ఆ స్థితిలో కుటుంబ భారం అంతా మా తల్లిగారి మీద పడింది. ఈ సంసారం పోషించడానికి ఆమెకు ఉన్న సాధనాలు కూడా కొరత పడిపోయాయి. మా అమృగారికి కుటుంబ భవిష్యత్తు విషయమై ఆత్రుత హెచ్చయింది. మా మేనమామలమై ఆధారపడటం ఇష్టం లేదు. ఇంగ్రీషు చదువు చదివించాలన్న మా నాన్నగారి కోరికను సఫలం చేయాలని సంకల్పించుకుంది. ఒంగోలులో హెలాటల్ పెట్టి వచ్చే ఆదాయంతో మా చదువు సాగించడానికి ఆమె నిర్ణయించుకుంది. ఆ రోజుల్లో పూటకూళ్ళ ఇల్లు పెట్టుకున్న వారిని సంఘంలో చులకనగా చూసేవారు. కానీ ఒకరి కుటుంబం మీద ఆధారపడటం కన్నా నలుగురికి అన్నం పెట్టి జీవించడమే గౌరవప్రదరం అని మా అమృగారు నిర్ణయించుకుంది. ఎలాగైనా నాలుగు కాలాలపాటు శ్రమపడి ఈ పిల్లల్ని ప్రయోజకుల్ని చేస్తే తన కష్టాలు గట్టుక్కొయిని ఆమె నమ్మకం.

- టంగుటూరి ప్రకాశం

ప్రశ్నలు:

- ప్రకాశం తల్లి గారికి ఎటువంటి పరిస్థితులు ఎదురయ్యాయి?
- ప్రకాశం తల్లి గారు ఏం నిర్ణయించుకున్నారు??
- పిల్లల అభివృద్ధి కోసం తల్లిదండ్రులు పదే శ్రమను గురించి చెప్పండి?

ఉద్దేశం

మానవ జీవితంలో కష్టాలు ఉంటాయి. కష్టాలు వచ్చినప్పుడు వాటిని ఆత్మస్నేర్యంతో ఎదుర్కొంచాలి. మనకు ఉన్నంతలో తృప్తిగా జీవించాలి. తోటి వారికి చేయుటనందించాలి. మనిషికి మనిషే తోడు, మానవత్వమే జీవిత పరమార్థం అని చెప్పడం ఈ పాఠం ఉద్దేశం.

రచయిత్రి పరిచయం

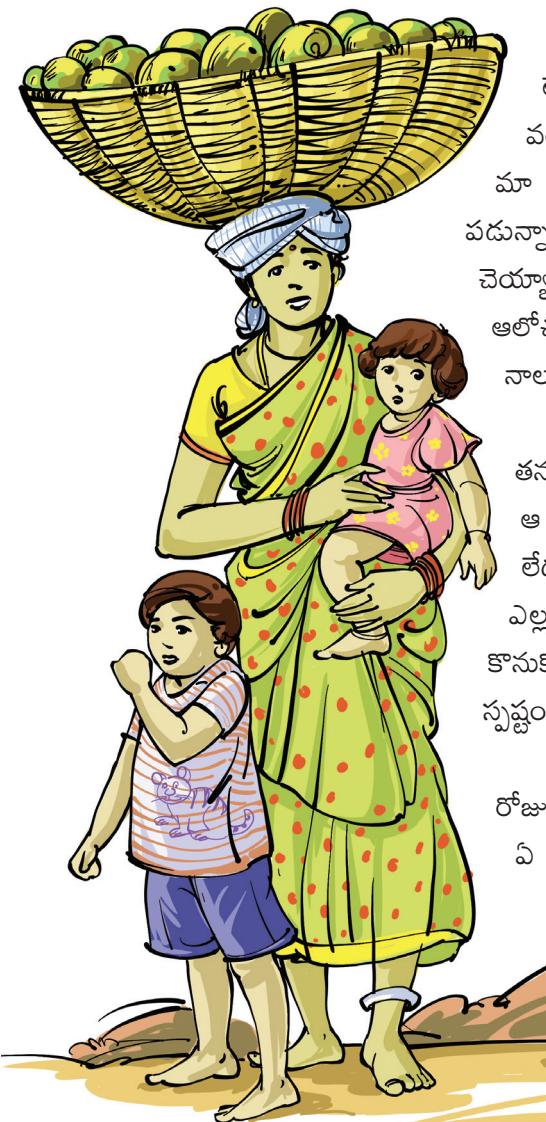
జననం: 06.09.1969
పురణం: 05.12.2004

నిరుపేదల జీవితపాసువాలను కథావస్తువుగా తీసుకొని, రచనలు చేసిన కథారచయిత్రి మూలింటి చంద్రకళ గారు. వీరు చిత్రురు జిల్లా 'అరగొండ'లో జన్మించారు. రాజగోపాల్, విమలమ్మ వీరి తల్లిదండ్రులు. భర్త రామకృష్ణ గారి సహకారంతో కథలు, కథానికలు రాశారు. అందులో ఒక ప్రయాణం, బతుకు గంప, ఒక రైతుకథ ముఖ్యమైనవి. వీటితో పాటు భానుమతి రామకృష్ణ గారి 'అత్తగారి కథలకు', మనిమాణిక్యం నరసింహరావు గారి 'కాంతం కథలకు' రేడియోలో ప్రసంగ వ్యాసాలు చేశారు. ప్రస్తుత పార్యఘాగం ఆమె కథల నుండి స్వీకరించబడింది.

ప్రక్రియ - కథానిక

తెలుగు సాహిత్యంలో నేడు 'కథ, కథానిక' అనేవి పర్యాయ పదాలుగా మారిపోయాయి. కథానిక వచన ప్రక్రియ. వ్యక్తిజీవితంలో ఒక ముఖ్య సన్నిఖేశాన్ని లేదా సంఘటనల మధ్య సంబంధాన్ని కళాత్మకంగా చిత్రిస్తుంది. క్షుప్త దీని ప్రధాన లక్షణం. పొతలు, నేపథ్యము, కథనము, జీవిత వాస్తవచిత్రణ, కంఠస్వరం కథానికలో ముఖ్యమైన అంశాలు

I

ఎందుకో ఉదయం లేచినపుటి నుంచీ ఏ పనీ చెయ్యాలనిపించడం లేదు. పిల్లలు వాళ్లంత వాళ్లు స్నేహాలు చేసి ఉన్నదేదో తిని సూక్లుకెళ్లారు. వంట ఏం చేశాసో ఏమో... వండిందే కాసంత క్యారియల్లో పెట్టి ఇచ్చాను. మా ఆయన కూడా ఆఫీసుకు వెళ్లిపోయాడు. ఎక్కడ వస్తువులు అక్కడే పడున్నాయి. పిల్లలు ఎక్కడ తీసేసిన బట్టలు అక్కడే ఉన్నాయి. ఏ పనీ చెయ్యాలనిపించడం లేదు. ఎంత వద్దనుకున్నా ఎల్లమ్మే గుర్తుకు వస్తోంది. ఆలోచనలన్నీ ఎల్లమ్మే చుట్టే తిరుగుతున్నాయి. కారణం తేలీడంలేదు. ఎప్పుడో నాలుగేళ్ల క్రితం అనుకుంటా.....

ఈతపుల్లల గంపలో ఎంతో అందంగా పండ్లు అమర్చుకొని తనదైన యాసతో 'పండ్లమ్మా...' అంటూ అరుస్తా మా వీధిలోకి వచ్చింది. ఆ రోజు ఎల్లమ్మును నేనే పిలిచానో, తనే వచ్చిందో గుర్తుకు రావడం లేదు. అప్పట్టుంచి ప్రతిరోజు తను రావడం అవసరం ఉన్నా లేకున్నా ఎల్లమ్మే దగ్గర పండ్లు కొనుకోవడం జరుగుతా ఉంది. పండ్లు కొనుకోవడంతో మొదలైన ఎల్లమ్ముతో పరిచయం ఎలా బలపడిందో ఇప్పుడు స్పష్టంగా చెప్పలేను.

ఒకరోజు ఎల్లమ్మే రాకపోతే ఏదో నెలితనిపించేది. అలాంటిది పది రోజులు కనిపించక పోయేసరికి ఏవేవో ఆలోచనలు మనసులో మెదిలాయి. ఏ పనీ చెయ్యాలని అనిపించలేదు. ఎల్లమ్ముని గురించే ఆలోచిస్తా కూర్చున్నాను. అంతలో ఎవరో తలుపు తట్టిన శబ్దం వినిపించింది. వెళ్లి తలుపు తీశాను. ఎదురుగా ఎల్లమ్మే వుంది. ఎప్పటిలా కనిపించడంలేదు. ఏడ్చి ఏడ్చి కళ్లు ఉచ్చినట్లున్నాయి. జుట్టంతా చిందరవందరగా ఉంది. ఎప్పుడు తినిందో! ఏమో! నిలబడ్డానికి కూడా ఓపిక లేనట్లుంది.

‘అదేంటే అలా వున్నావు’ అన్నాను మామూలుగానే.
 ‘ఇంకేమందమ్మా... అంతా అయిపోయిందమ్మా...
 అంటూ బోరున ఏడ్స్‌డం మొదతెట్టింది. నాకేమీ అర్థం
 కాలేదు. రెండు మూడు నిమిషాలు తెల్లముఖం వేశాను.
 ఎల్లమ్మని ఎట్లా ఓదార్చులో అర్థంగాకుంది. ఒక గ్లూసు
 మంచి నీళ్లు ఇచ్చి తాగమని చెప్పి నెమ్ముదిగా ‘ఏం
 జరిగిందో చెప్పవే’ అన్నాను. ఎల్లమ్మ ఏడుస్తూనే ఉంది.
 వంటింట్లోకిల్లి కాఫీ కలిపి తెచ్చి ఇచ్చాను. కాఫీ తాగింది.
 కొంచెం స్తుమితపడిందనిపించింది. ‘ఇప్పుడు చెప్పవే ‘
 అన్నాను..

‘ఏమీ లేదమ్మా! మా ఆయనకు యాక్షిడెంట్
 అయ్యాంది. ‘ఎప్పుడయింది. ఏం జరిగింది’ నెమ్ముదిగా

అడిగాను. ‘ఏమోనమ్మా నాక్కుడా సరిగ్గా తెల్పుదు. లారీ డ్రైవర్ గా పని చేస్తా వుండె. నాలుగు రోజులకు ముందు ఏదో
 లోడుతో పోయాడంట. హైదరాబాద్ దగ్గర ఎదురుగా వస్తోన్న టీప్పర్ గుద్దిందంట. మా ఆయనకు కాలిరిగిపోయిందంట.
 కీనర్ అక్కడికక్కడే సచ్చిపోయాడంట. మా.. ఆయన తెలివితప్పి పడుంటే ఎప్పురో ఆనుపత్రిలో చేర్చించినారంట. అదేమో
 కేసువుతుందంటున్నరు. కాళ్లకు చేతులకు తలకు పెద్దదెబ్బలే తగిల్పారుంట. ఆనుపత్రిలో కట్టు కట్టి, కుట్టెసి పండ పెట్టింద్రు.
 పానానికి భయం లేదంట... మాటల మధ్యలో ఏడుస్తూనే చెప్పింది. ‘అయితే నువ్విట్లా వచ్చావేమే’ అడిగాను. “రాక
 సేసేదేముందమ్మా... లెక్కావద్దూ. శానా అయితుందట కదమ్మా!.... పిల్లల పేర్ల మీద నెలనెలా తిని తినకా వందొంద
 రూపాయలు చాన్నాలుగా కడతా వుంటి. అదో పదివేలున్నాయి. అవి తీసుకెళ్లాలని ఇట్లా ఊర్లోకాసి, అట్టే చానారోజులు
 అయింది కదా! నేనెక్కడ సచ్చానో అనుకుంటారని ఇట్లా తెలిసినోళ్ల ఇల్లు చూసి పోదామని వస్తినమ్మా” అని తను
 చెప్పదల్చుకున్నదంతా అయిపోయిందని గట్టిగా ఘోపిరి పీల్చుకొంది.

ఎల్లమ్మతో ఏం మాట్లాడాలో అర్థంకాక అలాగే కాస్టేపు మౌనంగా ఉండిపోయాను. “ఏం సేతు... అంతా నా ..
 కర్కు.. కర్కు’ అంటూ ఎల్లమ్మ మళ్ళీ చెప్పడం మొదలు పెట్టింది. “నాకు ఆరేళ్లుంటాయనుకుంటానమ్మా... మా యాదిలో
 పిల్లల్తో ఆడుకుంటాంటి. ఎవరో మా యింటికాడ నలుగురు కూస్తోండ్రి. చేపల కోసం మా అయ్యికాడికి వచ్చిందను కుంటి.
 మళ్ళీ వారం - తాలాక తెలిసె పెత్తనానికి వచ్చిందని...

ఎవరికీ..... ‘ఇంకెవరికి... నాకేనమ్మా!’ ‘నీకా.... అవునమ్మా. మా అయ్యికేమో మేము పద్మాలుగు మందిమి,
 నాపై ఉన్న అక్కలకు, అన్నలకు పెళ్లిలయ్య, నలుగురు ఎలాగూ పోయారట. మిగిలిన నలుగురిలో నేను రెండోదాన్ని. నా

కన్నా పెద్దదానికి అప్పటికే పెళ్లి కుదిరిందట. మా అక్కడను చూడ్డానికి
 వచ్చిన వాళ్లలో మా ఆయనా ఉన్నాడట. ఆయనకు నేను సచ్చానట.
 పెళ్లిలో పెళ్లి చేసేద్దాం అనుకున్నారట. జానెడు తాడు, యాభై రూపాయల
 చీరతో నా పెళ్లి అయిపోయింది. మా అయ్యికి సదువు లేదు. పెద్ద
 వ్యాపారమూ లేదు. పిల్లలేమో ఇంటి నిండావుంటిమి..

II

మొదట్లుంచీ చేపలు పట్టే బతుకుతుండ్రి. అప్పుడు ‘తినడానికి బాగా జరిగేదేమో, మా అక్కలకు అన్నలకు కొద్దో
 గాపో వన్నోళ్ల సంబంధాలే తెచ్చి చేసిరి. మాకాడ కొచ్చేసరికి పూట గడవడం కష్టమాయ, అక్క పెళ్లికెలాగూ అపీ ఇపీ కొని
 బంతిబిష్ట పెట్టాల కదా? పనిలో పని అయిపోతుందని నా మెల్లోనూ పసుపు తాడేసేసిరి. కళ్లు తుడుచుకుంటూ” ఎల్లమ్మంది.

“ఎందుకు ఎల్లమ్మా ఏడుస్తావన్నా” ఇంకేమనాలో తోచక. ‘ఎందుకేందమ్మా?..., వాడికేం బుద్ధి పుట్టేనో ఇంటికి రావడమే సాలుకానే, ఏం తినాలో తెలీకపోయే. మా అమ్మ కాడికి పోదామనుకుంటే వాళ్ళకి జరిగేదే కష్టంగా ఉండే. మా అత్తని కూడా నేనే సాకాల్చి వచ్చే. ఏ పని చెయ్యాలో తెలవకపోయే, కూలికి పోదామంటే కడుపులో బిడ్డ వుండే. వంగి లేవడం కష్టంగా వుండే. అప్పుడు మాగేర్లో చానామంది పండ్లమ్ముకునే బతుకుతుంద్రి. వాళ్ళలో పడి ఇట్లూ చిన్నగా పండ్లమ్ముబడ్డి. అట్లే పెద్దోడు పుట్టే. మళ్ళీ పక్కార్లో వున్నాడంటే బతిమిలాడి పిలసకొస్తి, కొద్దికాలం వుండే. మళ్ళీ ఏమెచ్చునో ఏమో మళ్ళీ పాయ. ఇట్లేనమ్మా సంకలో బిడ్డ, కడుపులో బిడ్డ. నెత్తిన గంప పెట్టుకోని ఈదీదీ తిరిగి పిల్లల్ని సాకితి. ఇట్లే ఇన్నేళ్లూ యా బతుకీసిస్తి, పిల్లకాయలకి పనిచేసే వయసొచ్చే. ఏదో పనికిపోయి బతుకుతార్లే అనుకుంటి. ఇద్దో ఇట్లూ వచ్చి పడే ఆపద. ఏం చేయాలో అర్థంకాలేదమ్మా!.

కనీసం అమ్మవాళ్లు కూడా అయ్యామన్నా. వూర్లోవాళ్లూ ఏమీ అని అనకపోయిరి. పోతే పోయినాడు లేచ్చే... వాడు బాగుండి నువ్వు సుఖపడింది లేదు అనబట్టిరి. అయినా పాడు పానం వూరుకోలేదమ్మా. ఎంతైనా పుస్తేకట్టినోడు. సంపాయించి పెట్టుకపోతే పాయ, మగ దిక్కుగానైనా... ఇంట్లో పడుంటాడు. ఆయనకీ ఇంకొక బిడ్డ అని అంత ముద్దేస్తే సరి. నలుగురిలో అంత భౌటైట్టుకొని తిరగచ్చు. పిల్లలపై ప్రేమ లేకుంటే పాయ. కన్నేడున్నాడనుకుంటారు కదా! అని పండ్లమ్మి కూడబట్టిన పైనలు ఎత్తుకోని పోతుండానమ్మా’ అంటూ కళ్ళు తుడుచుకుని ఇంట్లో.. చిందరపందరగా పడున్న సామాన్లు సర్ది, ఉన్న నాలుగున్నెలు కడిగి “ఇంగ వస్తానమ్మా... నాలుగు దినాల తర్వాత మళ్ళీ కనబడతానమ్మా” అంటూ చెప్పి చాలా సాధారణంగా వెళ్లిపోయింది.

ఎల్లమ్మ వెళ్లిపోయినా ఆలోచనలు ఎల్లమ్మ చుట్టే తిరుగుతున్నాయి. ఇన్నేళ్ల తన పరిచయంలో ఏనాడూ తను బాధ పడుతున్నట్టుగాని, తనేదో కోల్పోయినట్టుగాని కనపడలేదు. ఎప్పుడూ ఎండలో గంప మోసి మోసి అలిసిపోయినట్టు కనిపించేది. మూడేళ్ల క్రితం అనుకుంటా, ఒకరోజు జ్వరంతో పడుకోనున్న నన్ను చూసి ‘ఏమైందమ్మా’ని ఆప్యాయంగా పలకరించి, ఇంట్లో పనంతా ఎవరు చేస్తారమ్మా’ అని అడిగింది. ‘జ్వరం తగ్గాక నేనే చేసుకోవాలి’ అన్నాను. ‘బలేవారమ్మా! ఒళ్లు అట్లూ పెట్టుకుని ఎట్లూ చేసుకుంటారు? నేను చేస్తాలే అని ఇల్లంతా కనువు కొట్టి, బండలు తడిచి, అంట్లు తోమి, పిల్లలు వారం రోజులుగా విడిచిన బట్టలన్నీ పుట్టంగా ఉత్తికి ఆరేసింది. ‘ఏమివ్వమంటావే’ అన్నాను. కళ్లనిండా నీళ్లు పెట్టుకుంది. ‘ఏమైందే?’ అన్నాను కంగారుగా.

“ఏమీ లేదమ్మా.. డబ్బుదేముంది ? ఒక గంటసేపు గంప నెత్తిన పెట్టుకొని రెండు ఏధులు తిరిగితే నా కూలి వచ్చేస్తాది. రోజుకో ఇరవై రూపాయలు మిగిలితే ఆ రోజు పండగే. “ అంత పప్పు అన్ను తింటాం. కానీ నీలాగ వచ్చినపుడల్లా ‘ఎల్లమ్మా’ అని ఇంత ఆప్యాయంగా ఎవరు పిలుస్తారు. అట్లూ పిలిస్తే నాకెంతో ఆనందంగా ఉంటుందమ్మా... ఎన్ని రోజులు నువ్వు తినే కూడు పెట్టింటావు. ఒక పూట నేనింట్లో పనిజేస్తే దానికి నువ్వు డబ్బులివ్వాలా? ఏదో అవసరం గనక చేస్తిని...’ అంది. ఎల్లమ్మ వూటలకి బిత్తరపోయాను. ఆ రోజు నుంచి ఎల్లమ్మ మా ఇంట్లో ఒక మనిషిగా కలిసిపోయింది. ఎప్పుడూ తనెనుక ఇంత గతముందని చెప్పింది కాదు.

ఆలోచించండి - చెప్పండి

1. ఎల్లమ్మకు పండ్లు అమ్మవలసిన అవసరం ఎందుకు వచ్చింది?
2. ఎల్లమ్మ పనిచేసి డబ్బు తీసుకోకపోవడానికి కారణమేమిటి?

III

ఒక రోజు మాటల మధ్యలో ‘పానమేమి బాగాలేదమ్మా’ అంది. ఎందుకు అన్నాను, ఏమీ లేదమ్మా మా వొదిన ఇంటి మీదకొచ్చింది నాకొడుకును అనరాని మాటలు అనింది. నా కొడుకు ఆయమ్మ కూతురుని పెళ్లిచేసుకుంటానన్నాడంట. దాంతో ‘నీకంత వయసొచ్చిన కొడుకున్నాడా ఎల్లమ్మా’ అన్నాను. కొడుకంటే.... కొడుకేనమ్మా.. పదైదేండ్ల కిందట సంగతమ్మ ఇది. మా పూరు ఏటిపక్కన వుంది గదా!... ఆ ఏటి వరదలో ఎవరో బిడ్డ కొట్టుకొచ్చాడు. చేపల వేటకు పోయిన

మావూరోళ్ళు ఆ బిడ్డను కాపాడి గట్టు మీద కూర్చు బెట్టారు. అప్పుడు నేను కడుపుతో వున్నా! చూస్తా చూస్తా బిడ్డను ఎట్లా దిక్కులేని బిడ్డలా వదిలేసేదని ఇంటికెత్తికొన్ని. నా బిడ్డలతో సమానంగా పెంచితి. వానికి నేను పెట్టిన పేరు సాయలు. నా బిడ్డలతో పాటు వాడిని కూడా పది వరకు సదివిస్తి చూస్తా, చూస్తా వుండగానే వాడు పెరిగి పెద్దోడయ్యే. ఇప్పుడు మా వూరిలో ఒస్సు కండక్కరు ఉద్యోగం చేస్తున్నాడమ్మా! ఒగరి మాటకి పోడు. ఒగరింటికి పోడు. వాడేందో వాని పనేందో. అట్టాంటి బిడ్డని అనరాని మాటలంబే కోపం రాదా.. అందుకే మా హాదిన నేమనలేక చేతికి దౌరికిన కట్టెత్తుకొచ్చి చావగాట్టాను. వాడు సద్గికూడా తినకుండా ఏడుస్తా పోయినాడు. అంటూ ఏడుస్తా తన్న తాను తిట్టుకుంటూ ఇంటిదోవ పట్టింది.

ఎల్లమ్మ వెళ్లిన దోవ తట్టే చూస్తా నిలబడ్డాను. ఇంచుమించు ఎల్లమ్మతోపాటు ఎంతోమంది పండ్లమ్ముకునే బతుకుతున్నారు. వాళ్ల బతుకులూ ఇట్లే వుంటాయేమో.... ఎంత కష్టపడుతూ ఉంటారో... జానెడు పొట్ట కోసం కడుపున పుట్టిన బిడ్డల కోసం రెక్కలు ముక్కలు చేసుకొని పొద్దుస్తమానం కష్టం చేస్తానే ఉంటారు. ఇంట్లో ఎప్పుడన్నా “అంత లడ్డు అంత మైసూరుపాకో, అంత కారబ్బాందినో చేతిలో పెడితే కొంగున కట్టుకుంటుంది. ‘ఎందుకు తినవే’ అంటే ‘సిన్నబిడ్డలకి ఎవరు పెడతారమ్మా’ అంటుంది. ‘ఇంత పని చేస్తావ్, నీకు శ్రమ అనిపించదా?’ అని ఎప్పుడైనా అడిగితే ‘బలేవారమ్మా!... మనిషి పుట్టక పుట్టి కష్టం అనుకుంటే ఎలా? కష్టంతోనే మనం తింటున్నాం. మన పిల్లలకి పెడుతున్నాం. మనల్ని ఆశ్రయించినోళ్లకి ఇంత పెడుతున్నాం. ఇంతకంటే తృప్తి ఎక్కుడుంది?’ అంటుంది.

ఎల్లమ్మ వెళ్లిపోయినా ఎల్లమ్మని గురించిన ఆలోచనలు నన్న గందరగోళపరుస్తానే ఉన్నాయి. నా చుట్టూ ఎందరో ఉన్నారు. లెక్కర్ నీరజ, బ్యాంక్ క్లర్క్ వసుంధర, టీచర్ సునీత, పార్క్ యె... పద్మ... హరిత... ఇంకా ఎందరో ఉన్నారు. ఆర్థికంగా వాళ్లకి ఏ ఇబ్బందులూ లేవు. ఖరీదైన చీరలే కడతారు. ఖరీదైన మనుషుల్లానే కనపడతారు. విందులు, వినోదాలు అంటూ ఎక్కడైక్కడికో వెళ్లి వస్తుంటారు. ఎప్పుడు కలిసినా ఏదో వెలితిగానే మాట్లాడతారు. ఏవేవో వాళ్ల వూహించుకున్నవి వాళ్ల సాంతం కాలేదని వాళ్ల జీవితమంతా అశాంతే అలముకుందని బాధపడిపోతారు. ఏనాడూ సుఖమన్న మాట, ఆనందమన్న

మాట తన దరిదాపులకు రానివ్వని
ఎల్లమ్ము ఎప్పుడూ బాధపడినట్లు గాని,
వాటి గురించి ఆలోచించినట్లుగాని
కనిపించలేదు. ఆ క్షణం ఎల్లమ్ము
వాళ్ళందరికంటే ఎంతో ఎత్తులో వున్నట్లు
కనిపించింది.

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- పిల్లల కోసం పదే శ్రమ గురించి ఎల్లమ్ము ఏం చెప్పింది?
- ఎల్లమ్ము గురించిన ఆలోచనలు రచయితిని ఎందుకు గందరగోళ పరిచాయి?

ఇవిచేయండి

అపగాహన-ప్రతిస్పందన

అ) కింది ప్రశ్నలకు సమాధానాలు చెప్పండి.

1. పారంలో మీకు నచ్చిన సన్నిఖేశాన్ని గురించి మాట్లాడండి.

2. పాతానికి ‘బతుకుగంప’ శీర్షిక సరిపోతుందా? ఎందుకు?

అ) కింది అపరిచిత పద్యాన్ని చదివి, ప్రశ్నలకు సమాధానాలు రాయండి.

చం. గనిమల తుంగకున్ గరిక కాడలకల్లిన సాతెగూళ్ళను
స్నాని పటికంపుమంచుపడి నాటెపు ముత్తెసరాల పోలికం
గనుగొన రమ్మముయ్యే రవికాంతులఁ దేలుచు నిట్టి భావమో
హనపు నిసర్గ శిల్పముల హోలిక! త్రోక్కక దాటి పొమ్మికన్

- దువ్వురి రామిరెడ్డి

ప్రశ్నలు :

- ముత్యాల సరంలా ఏం కనబడింది?
- కవి దైతుకి ఏమని చెప్పాడు?
- సాతెగూడు వేటికి అల్లింది?
- పద్యం ఆధారంగా ఒక ప్రశ్న తయారు చేయండి.

ఇ) కింది అపరిచిత గద్యాన్ని చదివి, ప్రశ్నలకు సమాధానాలు రాయండి.

ఎక్కడో పరాయి దేశం నుంచి వచ్చిన ఆంగ్లేయులు మనమై అధికారం చెలాయిన్నా మన దేశసంపదను ఎందుకు కొల్లగొట్టాలి? సమాజంలో కొంతమంది పెద్ద భవంతుల్లో, మరికొందరు మరికి కూపాల్లాంటి గుడిసెల్లోనే ఎందుకుండాలి? అని అతిచిన్న వయసులోనే ఒకపైపు దేశ స్థితిని, మరోపైపు పేదల బ్రతుకుల్ని, ప్రజల మధ్య వున్న అంతరాల గురించి ఆలోచించేవాడు. తాను స్వాతంత్య ఉద్యమంలో పాల్గొని, ఉపన్యాసాలు ఇవ్వడం వల్ల ఆనాడు విద్యార్థులకు ఇచ్చే ఉపకార వేతనాన్ని బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం నిలిపేసింది. తన చదువుకు, జీవనానికి ఆర్థిక ఇబ్బందులు ఎదురైనా అదైర్యపడలేదు. భారీ సమయాల్లో బట్టల పొపుల్లో, పండుతోటల్లో, పెల్లాటల్లో, పనిచేసి డబ్బు సంపాదించేవారు. ఆ డబ్బుతో తన చదువు కొనసాగిన్నానే కుటుంబానికి సహాయపడేవారు. ఆనాటి పరిస్థితుల్లో భారతదేశంలో ఉండి ఉన్నతవిద్యను అభ్యసించడం సాధ్యం కాదని భావించాడు. అందుకోసం అమెరికా వెళ్ళి ఆర్థికశాస్త్రంలో యం.ఎ పూర్తిచేశాడు. ఈ ఉన్నత విద్యకు మన దేశియులు ఎందరో ఆర్థిక సహాయం చేశారు. తరువాతి కాలంలో ఆర్థికశాస్త్రంలో ఎనలేని కీర్తి గడించారు. భారతమాత ముద్దుబిడ్డగా, లోక్నాయక్కగా పేరుగాంచిన జయప్రకాష్ నారాయణ గారు.

- ఆదర్శ బాల్జి

ప్రశ్నలు:

1. జయప్రకాష్ నారాయణ చిన్నతనంలో ఏయే విషయాలు గురించి ఆలోచించేవారు?
2. తన ఉపకార వేతనం ఆగిపోవడానికి కారణమేంటి?
3. నారాయణగారు తన ఆర్థిక ఇబ్బందులను ఎలా దాటగలిగారు?
4. పేరా ఆధారంగా అర్థవంతమైన ప్రశ్న తయారు చేయండి.

ఈ) కింది వాటికి అర్థసందర్భాలు రాయండి.

1. అయితే నీవిట్లు వచ్చావేమే?
2. వారితో ఎప్పుడు కలిసినా! వెలితిగానే మాట్లాడుతారు.

ఇ) పారం ఆధారంగా కింది ప్రశ్నలకు ఏకవాక్య సమాధానాలు రాయండి.

1. ‘సాయిలు’ ఎవరు?
2. ఎల్లమ్మ లాంటి వ్యక్తుల గురించి రచయిత్రి ఏమన్నది?
3. రచయిత్రికి ఎల్లమ్మతో పరిచయం ఎలా ఏర్పడింది?

వ్యక్తికరణ-సృజనాత్మకత

అ) కింది ప్రశ్నలకు నాలుగైదు వాక్యాలలో సమాధానాలు రాయండి.

1. ఎల్లమ్మ జీవనం కోసం ఏ వృత్తిని అనుసరించింది?
2. రచయిత్రి ఎల్లమ్మలో గుర్తించిన గొప్పలక్షణాలు ఏవి?
3. బాల్యవిపాహల పలన నష్టాలు తెలపండి?

ఆ) కింది ప్రశ్నలకు ఎనిమిది నుండి పది వాక్యాలలో సమాధానాలు రాయండి.

1. ‘బతుకుగంప’ పార్యభాగ సౌరాంశాన్ని సంక్లిపుంగా సౌంతమాటల్లో రాయండి.
2. పారం ఆధారంగా ఎల్లమ్మ వ్యక్తిత్వాన్ని విశేషించండి?

ఇ) కింది ప్రశ్నలకు సృజనాత్మకంగా సమాధానాలు రాయండి.

1. పారం ఆధారంగా ఎల్లమ్మ, రచయిత్రిల మధ్య చర్చను సంభాషణ రూపంలో రాయండి.
2. కష్టాలకు కుంగిపోకుండా దైర్యంగా మెలగాలని తెలియజేస్తూ మీ మిత్రునికి లేఖ రాయండి.

భాషాంశాలు పదజాలం

అ) కింది వాక్యాలలో ఎరువు రంగులో ఉన్న పదాలకు అర్థాలు రాసి సౌంతవాక్యాలు రాయండి

1. అతిథికి ఏ వెలితి లేకుండా చూసుకోవాలి.

2. నిరాశయులకు ఆశ్రయం ఇచ్చి కాపొడడం మన ధర్మం.

3. రవి పొద్దనమానం క్రికెట్ ఆడుతున్నాడు.

4. తుఫాను బీభత్సం నుంచి ప్రజలు ఇప్పుడివ్వదే స్తిమితపడుతున్నారు.

5. మదర్ థెరిస్ట్ దిక్కులేని వారెందరికో సేవలు చేసారు.

ఆ) కింది వాక్యాలు చదివి, పర్యాయపదాలను గుర్తించి రాయండి.

1. సంపాదించిన సొమ్మును కొంత దాచి పెట్టడం మంచిది. ధనం అవసరానికి ఉపయోగపడుతుంది. వృద్ధి చేసిన డబ్బుతో ఎన్ని మంచి పనులైనా చేయవచ్చు.

2. రుషం నీటిలో జీవిస్తుంది. చేప మొప్పలతో గాలి పీల్చుకుంటుంది. మత్తుం తోకాడించి దిశను మార్చుకుంటుంది.

3. దేహం అలసిపోయేలా కష్టిస్తే, ఒళ్ళంతా చెమట పట్టి, శరీర మలినం పోతుంది.

4. ప్రభాతవేళ పల్లె మేల్కొంటోంది. ఉదయాన్నే రైతులు పనులకు సిద్ధమయ్యారు. పొద్దుటపూట పొలాలకు వెళ్ళి, పనులు చేయసాగారు.

ఇ) కింది పదాలు చదివి వాటికి సరిపోయే నానార్థాలతో జతపరచండి.

1. బతుకు	() అ) కాపురం, కుటుంబం, పుట్టుక
2. సంతానం	() ఆ) జీవనం, స్థితి, జరుగుబాటు
3. సంసారం	() ఇ) బిడ్డ, ఒక కల్పవృక్షం, కులం

ఈ) కింది ప్రకృతి పదాలకు సరైన వికృతి పదాలను వెతికి రాయండి.

(బంతి, కస్తి, మొరకు, నుగము, మోము, రాతిరి)

1. ముఖం	: _____	4. మూర్ఖుడు	: _____
2. పంక్తి	: _____	5. నుఖము	: _____
3. కష్టం	: _____	6. రాత్రి	: _____

ఊ) కింది జాతీయాలను వివరించి రాయండి

1. వీధిపాలుచేయు	: _____
2. ఉపాయి పీల్చుకొను	: _____

వ్యక్తరణాంశాలు

అ) కింది పదాలను విడదీసి సంధి పేరు రాయండి.

1. పుణ్యత్వుడు : _____ + _____ ()
2. విషయమంతా : _____ + _____ ()
3. ఇంకెవరికి : _____ + _____ ()
4. ఉన్నదేదో : _____ + _____ ()

అ) కింది పదాలు కలిపి, సంధి పేరు రాయండి.

1. పోదాము + అనుకుంటే = _____ ()
2. స్నేహము + లు = _____ ()
3. ఏమి + ఐనది = _____ ()
4. అక్కడ + అక్కడ = _____ ()
5. జీవితము + అంత = _____ ()

ఇ) కింది పదాలకు విగ్రహ వాక్యాలు రాసి, సమాసం పేర్లు రాయండి.

1. పదిరోజులు = _____ ()
2. కాళ్ళునేతులు = _____ ()
3. తెల్లముఖం = _____ ()
4. అసౌధారణం = _____ ()
5. చిన్నబిడ్డ = _____ ()

అవ్యయాభావ సమాసం

కింది సమాసపదాలను, వాటి విగ్రహవాక్యాలను పరిశీలించండి.

- అ) యథావిధి విధి యొల్లో అట్లు
 ఆ) ఆబాలగోపాలం బాలుర నుండి గోపాలుర వరకు
 ఇ) అనువర్షం వర్షముననునరించి

వీటి అన్నటి లోను పూర్వపదాలు గమనిస్తే అవి అవ్యయాలు అని గ్రహించవచ్చు.

ఆవి సాధారణంగా.

అను, యథా, ఆ, ప్రతి, స, పరి, అప, సహ, ఉప మొదలైనవి... ఇక్కడ పూర్వపద ప్రాధాన్యం ఉంటుంది. లింగ, వచన, విభక్తులు లేని అవ్యయం పూర్వపదంగా ఉంటుంది. ఈ సమాసం అవ్యయాభావ సమాసం అంటారు.

ఈ) కింది పదాలకు విగ్రహవాక్యాలను రాయండి.

అనుకూలం, యథాత్క్రి, ప్రతిష్ఠానం, ప్రతిదినం, ఉపవసం, సక్కటుంబం
అలంకారం-ఛేకానుప్రాసాలంకారం.

1. నేడు ధర ధర బాగా పెరిగిపోతుంది.

2. ఈ ఏడు ఏడు రోజులపాటు ప్రతం చేయాలి.

పై వాక్యాలను పరిశీలిస్తే ధర, ధర, ఏడు, ఏడు అనే సమాన అక్షరాలు ఉన్న పదాలు పక్కపక్కనే అర్థభేదంతో ఉన్నాయి కనుక ఇది ఛేకానుప్రాసాలంకారం.

లక్షణం: సమాన వర్ణాలు గల పదాలు అర్థభేదం కలిగి వెంటవెంటనే (అవ్యవధానంగా) ప్రయోగించబడితే దానిని ఛేకానుప్రాసాలంకారం అంటారు.

ఉ) కింది వాక్యాల్లో ఉన్న అలంకారాన్ని గుర్తించి, లక్షణం రాయండి.

1. గోరువంక వంక చూసెను. 2. సమస్యల సాధనకు నారి నారి బిగించింది.

3. నుందర దరహేస రుచులు. 4. రాజు! నీది శుభంకర కరం.

5. ఆ కొమ్మ కొమ్మవంచి పూలు కోసెను.

ఊ) కింది కర్తృతి వాక్యాలను, కర్తృతి వాక్యాలుగా మార్చి రాయండి.

1. ఎల్లమ్మ పండ్లను అమ్మింది.

2. ఆమె బిడ్డను చదివించింది.

3. వైద్యుడు వైద్యం చేశాడు.

4. అతడు కండట్టర్ ఉద్యోగం చేశాడు.

5. వారు పిల్లవాడిని కాపోదారు.

ఋ) కింది వాక్యాలు చదివి, అవి ఏరకమైన వాక్యాల్లో రాయండి.

1. అతడికి మంచి జరుగుగాక!

2. ఇటువైపు నీపు రావద్దు.

3. ఎల్లమ్మ ఆ పని చేయగలరు.

4. మీరు మా ఇంటికి రావచ్చు.

5. పది రోజులుగా నీపు ఎక్కడికి వెళ్లావు?

6. అందరూ బడికి వెళ్లండి.

ప్రాజెక్టుపని

తమ కుటుంబ ఆర్థికస్థితులను అధిగమించి, జీవిత లక్ష్యాన్ని సాధించిన వారి విషయాలను సేకరించి తరగతిగదిలో ప్రదర్శించండి. ఉదా: చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహాం, డా.బి.ఆర్.అంబేద్కర్, అబ్బల్ కలాం.

పాత్యంత పద్యం:

ఉ. “ఆంకలి బాధనే జెమట లాఱని గాసికి నోర్చు ప్రాణముల్
పోకడపెట్టు వారి శ్రమమున్ రుధిరమ్ము గడించి యాయంగా
చేకుణినట్టి యర్థము లిసీ యని రోయకటుల్ భుజింతు వ
న్నా! కృష్ణమాలి ఫోరకలపాక్తతం దుచ్ఛములైన భోగముల్”

- పింగళి కాటూరి కవ్వలు

భావం: అన్నా! ఆకలితో ఒళ్ళంతా చెమటలు పడుతూ నీరసంగా ఉన్న పేదవాడు తన రక్తాన్ని, చెమటను చిందించి ప్రాణాలను పణంగా పెట్టి సృష్టించిన సంపదలిని. శ్రమదోపిడితో మలిన పడిన ఆ సంపదలను అసహ్యంచుకోకుండా విలాసంగా అనుభవిస్తున్నావు. ఇది నీ వంటి వాడికి తగదు. స్వార్థం విడిచిపెట్టి సమాజం పట్ల బాధ్యతగా ప్రవర్తించు అని సందుకి బుద్ధుడు చెప్పాడు.

సూక్తి: ‘కింద పద్మాని ఆగిపోకు తిరిగి ప్రయత్నం చేస్తే విజయం నీదే’.

- అబ్బల్ కలాం

విశేషాంశాలు-తెలుగు మాండలికాలు:

నేటి తెలుగులో భాషామండలాలు వృత్తిపద పరిశోధన ఆధారంగా తెలుగునాడును నాలుగు భాషా మండలాలుగా విభజించవచ్చని తేలింది. అవి: (1) పూర్వమండలం (కళింగదేశం: శ్రీకాకుళం విజయనగరం, విశాఖపట్టణం జిల్లాలు), (2) దక్షిణమండలం (రాయలసీమ, నెల్లూరు, ప్రకాశం జిల్లాలు), (3) ఉత్తరమండలం (తెలంగాణా మహబూబ్‌నగర్, ఖమ్మం, జిల్లాల్లో కోస్తా రాయలసీమలను ఆనకొన్న ఆయా భాషామండలాల్లో కలుస్తాయి.), (4) మధ్యమండలం (ఉథయ గోదావరులు, గుంటూరు, కృష్ణాజిల్లాలు). ఈకింది వృత్తిపదాల్లో ఆయా మండలాలకే పరిమితమైన విలక్షణ శబ్దాలు సూచించబడ్డాయి.

1. పూర్వమండలం (కళింగ)	2. దక్షిణమండలం (రాయలసీమ)	3. ఉత్తరమండలం (తెలంగాణా)	4. మధ్యమండలం (ఇతర కోస్తాలు)
నాగలి	నాగేలి/మడక	నాగలి	నాగలి
పేడ	పేడ	పెండ	పేడ
ఉండ	గాను/గాలు	గారె/గిర్ర/పయ్యా	చక్రం
ఆనపకాయ	సారకాయ	అనిగెంకాయ	సారకాయ
గోంగూర	గోగాకు	పుండికూరపు/పుంటికూర	గోంగూర
గాబు	కలుపు	కలుపు	కలుపు
రాట్నుం	రాటం/రాట్లం	రాట్నుం	రాట్నుం/రాటం
పునాది	బునాది/గునాది/గునాదరం	బునాది/పునాది	పునాది
చూరు	చూరు/చుంచు	చూరు	చూరు
గొలును	చిలుకు	గొండ్రెం	గొండ్రెం
గునవం	గడ్డిపార/గడారు	గడ్డపార	గడ్డపలుగు/గడ్డపార

సూచన: మీ ప్రాంతంలో పలికే కొన్ని పదాలను ఇతర ప్రాంతాలలో ఎలా పిలుస్తారో తెలుసుకొని రాయండి.

మీకు తెలుసా?

ప్రతి ఏటా నవంబర్ 16వ తేదీని ‘అంతర్జాతీయ సహాదినోత్సవం’గా జరుపుకుంటాం.

ఫకీరు వేషాలు

ఫకీరు ముస్లింలో ఒక తెగ. ముస్లిములు, ముస్లిమేతరులు వీరిని ఆదరిస్తారు. అల్లాను సంసురిస్తా, అల్లాకెనాం జపిస్తా ఇంటించికి తిరుగుతూ, శుభం జరగాలని అందరిని ఆశీర్వదిస్తారు. కళారూపాలన్నీ ప్రథమంలో ఒకందుకు ఏర్పడినా తరువాత అవి వివిధ రీతులుగా ఎలా పరిణామం చెందాయో.

ఈ ఫకీరు వేషాలు కూడా అంతే. ఏరు ఒక పెద్ద కంజీరాను చేతిలో ధరించి, తలకు పెద్ద తలపాగా చుట్టి, మెడలో ఫకీరు పూసలు ధరించి, పొడుగాటి లాల్చిలను ధరించి, మొలకు గళ్ళు లుంగీని ధరిస్తారు. ప్రతి జట్టుకూ ఇద్దరు ముగ్గురు వుంటారు. మర్యాలో నటుడు పాట పాడుతూ వుంటే మిగిలిన ఇద్దరూ అల్లాకేనాం అంటూ వంత పలుకుతారు.

ఉదాహరణకు: అల్లా కేనాం

పొడిపంటల్ సల్లగుండాలి

తల్లిపిల్లల్ సల్లగుండాలి

తల్లికొడుకుల్ సల్లగుండాలి

అంటూ పాడుతూ, మధ్య మధ్య రక్తి కొరకు కర్రతో చేయబడ్డ ఒక రకమైన కిరు శబ్దింపచ్చే దానిని చేతిలో ధరించి శబ్దిం చేస్తారు. పైనాన్నాలు కాలేజీ విద్యార్థులు వారివారి వార్షికోత్సవాలలో ఈ కళారూపాన్ని ప్రదర్శిస్తా వుంటారు. ఈ కళా రూపాన్ని ఆంధ్రప్రజా నాట్యమండలి వారు విశేషంగా ప్రచారం చేశారు.

దేవరగట్టు 'బన్ని' ఉత్సవం

కర్ణాలు జిల్లా, పెంకగుంద మండలం, దేవరగట్టు 'బన్ని' ఉత్సవానికి ప్రసిద్ధి. త్రైతాయుగంలో మతాఖ్వాది (ఇష్వరు దేవరగట్టు) అను పేరు గల పవిత్రప్రాంతంలో మునులు నివాసం ఉండేవారు. మణ్ణానురుడు, మల్లానురుడు అనే రాక్షసులు కూడా అక్కడే ఉంటూ వారి జీవనానికి భంగం కలిగించేవారు. రాక్షసుల బాధలు భరించలేక మునులు పరమేశ్వరుని ఆశ్రయించారు. శివుడు అనుగ్రహించి రాక్షస సంహోనానికి పూనుకున్నాడు. అనురులు అహంకారాన్ని తొలగించుకొని పరమేశ్వరుని శివకేశవ బేదం లేకుండా మణి చూడాద్రిష్టి వెలసి భక్తులను అనుగ్రహించమని కోరగా పార్వతీపరమేశ్వరులు మాతమాళమ్మ, మల్లేశ్వరులుగా కూర్చువతారంలో కొండష్టె వెలిశారు.

ప్రతి ఏటా దసరా రోజు అక్కడ జరిగే ఉత్సవానికి 'బన్ని' ఉత్సవమనిపేరు. స్వామివారి కళాయణం అనంతరం జరిగే ఉత్సవ విగ్రహ ఊరేగింపు సమయంలో వచ్చే పరిసర గ్రామ ప్రజలు చేతిలో దివిటీలు, కర్రలు పట్టుకొని కొండల్లో దోలు వాయిస్తా 'డిర్..... గోపరాక్..... బహుపరాక్ ' అనే శబ్దాలు చేస్తా కొండకు చేరుకొని ఊరేగింపులోని దేవుని విగ్రహాలను చేతిలోని కర్రలతో తాకాలని ప్రయత్నిస్తారు. కాలక్రమేణా అది ఒక సంప్రదాయంగా తరువాత కర్రల సమరంగా మారింది. విగ్రహాలు రక్షాస్తులికి చేరాక ఆ సమయంలో బనవన్న గుడివద్ద ప్రధాన అర్పకులు భవిష్యవాణి వినిపిస్తారు. వసంతోత్సవము నాడు గౌరవయ్యలు ఇనుప గౌలునును తెంచడం విశేషం. దసరా వచ్చిందంటే తెలుగు రాష్ట్రాలు, కర్ణాటక, తమిళనాడు నుండి కూడా లక్ష్మలాదిమంది భక్తులు వచ్చి ప్రత్యేక పూజలు నిర్వహిస్తారు.

3

శతక మాధుర్యం

- వివిధ శతక కపులు

చదపండి - ఆలోచించి చెప్పండి

ఆ.వె. జ్ఞానుల చరితము వీనుల
నానుచు సత్పురుష గోపై ననఫుంబనుచున్
బూనుము; ధర్మపథంబును
దానెరిగినయంత; మరువదగదు కుమారా!
— పక్కి అప్పుల నరసయ్య

ప్రశ్నలు:

- మంచి వారితో స్నేహం వలన ఫలితం ఏమిటి?
- దేనిని మరువకూడదు?
- ఇలాంటి పద్యాలు మనకు వేచిని బోధిస్తాయి?

ఉద్దేశం

శతక పద్యాలు జీవన నైపుణ్యాలను ప్రబోధిస్తాయి. ఈ పద్యాల ద్వారా విద్యార్థులను ఉత్తమ శాశ్వత ప్రారులుగా, లోకజ్ఞానం కలవారిగా తీర్చిదిద్ది, వారిలో నైతిక విలువలు పెంపాందింపజేయడమే ఈ పాఠం ఉద్దేశం

కపుల పరిచయాలు

- మారద వెంకయ్య క్రీ.శ. 1550–1600 మధ్య కాలానికి చెందిన కవి. వీరు భాస్కరశతకం రచించారు. ఈ శతకం ఉదాహరణ పూర్వకమైన నీతిబోధలతో కొనసాగుతుంది. ఇది తెలుగులో వచ్చిన మొదటి దృష్టాంత శతకం.
- ధూర్జటి 16వ శతాబ్దానికి చెందినవారు. శ్రీకృష్ణదేవరాయల అష్టదిగ్గజకపులలో ధూర్జటి ఒకరు. శ్రీకాళహస్తిశ్వర శతకం, శ్రీకాళహస్తి మాహాత్మ్యం రచించారు.
- పోతులూరి వీరబ్రహ్మంద్రస్యమి 17వ శతాబ్దానికి చెందిన కవి. కడవ జిల్లావాసి. కాలజ్ఞానం, కాళికాంబనప్తశతి, సిద్ధగురుబోధ, వీరకాళికాంబ శతకం వంటి రచనలు చేశారు.
- వేమన క్రీ.శ 1652–1730 మధ్యకాలానికి చెందిన కవి అని పరిశోధకుల అభిప్రాయం. ఈయన శ్రీ సత్యసాయి జిల్లా కట్టారుపల్లిలో సిద్ధి పొందారు. విశ్వదాభిరామ వినురవేమ అనే మకుటంతో ఆటవెలది ఘండంలో పద్యాలను రచించారు.
- 6 ఏనుగు లక్ష్మణకవి క్రీ.శ. 1720–1780. కాకినాడ జిల్లా పెద్దాడ గ్రామవాసి. భర్త్రహారి సంస్కృతంలో రాసిన “సుభాషిత త్రిశతిని సుభాషిత రత్నావలి పేరుతో తెలుగులోకి అనువదించారు. వీరు రామేశ్వరమాహాత్మ్యం, విశ్వామిత్ర చరిత్ర, గంగామాహాత్మ్యం, రామవిలాసం వంటి రచనలు చేశారు.

7. శ్రీమతి దార్ల సుందరీమణి : 19వ శతాబ్ది కవయిత్రి. పల్నాడు జిల్లాలోని చర్లగుడిపాడులో జన్మించారు. 1833లో భావలింగ శతకం రచించారు.
8. త్రిపురనేని రామస్వామి చౌదరి : క్రీ.శ 1887-1943. కృష్ణజిల్లా అంగలూరులో ఒక రైతు కుటుంబంలో జన్మించారు. కుష్మస్వామి శతకం, సూతపురాణం, భూని, రాణా ప్రతాప్ వంటి రచనలు చేశారు.
9. ఫేక్ మహామృద్ హుస్సేన్ : 20వ శతాబ్దానికి చెందిన కవి. ఏలూరు జిల్లా దొరసానిపాడు గ్రామంలో జన్మించారు. హరిహరనాథ శతకం వంటి రచనలు చేశారు.
10. గాదేపల్లి సీతారామ మూర్తి : క్రీ.శ 1935-2018. బాపట్లు జిల్లా అధ్యాంకి నివాసి. ఈయన 20వ శతాబ్దానికి చెందినవారు. వేంకటాద్రీశ్వర శతకం, అశ్వత్థామ, సుందరోత్పల రామాయణం వంటి రచనలు చేశారు.
11. తాళ్లపాక పెద్ద తిరుమలాచార్యులు క్రీస్తుశకం 1460-1548 మధ్య కాలానికి చెందిన కవి. పదకవితా పితామహాదైన తాళ్లపాక అన్నమాచార్యుని రెండవ కుమారుడు. సుదర్శన రగడ, వేంకటేశ శతకము, వేంకటేశ్వర వచనాలు, ఆధ్యాత్మ సంకీర్తనలు వంటి రచనలు చేశారు.

ప్రక్రియ - శతకం

నూరు పద్యాల రచనను శతకం అంటారు. శతకాలలో నూరు నుండి నూట ఎనిమిది పద్యాలు ఉంటాయి. శతకానికి మకుటం ప్రధానంగా ఉంటుంది. మకుటం అంటే కిరీటం. ఇది శతకపద్యాలలో ప్రతిపద్యం చివర ఉంటుంది. ఇది పదంగా గాని, అర్ధపాదంగా గాని, పాదంగా గాని, పాదర్ధయంగా గాని ఉండవచ్చు. శతకపద్యాలు ముక్కాలు. అంటే ఏ పద్యానికదే స్వతంత్ర భావంతో ఉంటుంది.

1. చ. పలుచని నీచమానవుండు పాటిం దలంపక నిష్పరోక్తులం
- * బలుకుచునుండుంగాని మతిభాసురుండైన గుణ ప్రపూర్ణం ద పులుకులం బల్యంబోవుండు నిబిధిగ నెట్లన వెల్తికుండ దాం దొలంకుచు నుండుంగాని మతీ దొల్చునె నిండుఘుటంబు భాస్కరా!

- మారద వెంకయ్య

2. శా. లేవో గానలం గందమూల ఘలముల్, లేవో గుహల్తోయముల్
- * లేవో యేఱులం బల్లవాస్తరణముల్ లేవో సదాయాత్మలో లేవో నీవు విరక్తుల స్వనుప జాలింబాంది భూపాలురన్ సేవల్సేయంగబోదు రేలొకో జనుల్ శ్రీకాళహస్తీశ్వరా!

- ధూర్జటీ

3. ఆ.వె. సత్య శీల ధర్మ సంస్కారమ్మె యుగయుగాల పుట్టువోండు చుండ్రు సహజ శక్తి గలుగు సంస్కారు లిలలోను కాళికాంబ! హంస! కాళికాంబ

- పోతులూరి వీరబ్రహ్మం

4. ఆ.వె. భూమిలోనబట్ట భూసారమెల్లను.

తనువులోన బుట్ట తత్త్వమెల్ల.

శ్రమములోన బుట్ట సర్వంబు తానేను.

విశ్వదాభిరామ విసురవేమ!

- వేషన

5. శా. నీతి ప్రాథ విహారులైన నిపుణుల్ నిందింపనీ మెచ్చనీ,

* ఖ్యాతిం జెందిన సంపదల్ నిలువనీ గాధంబుగా సాగనీ ఫూతం బప్పుడ పొందనీ నియతమైం గానీ యుగంతంబున్న నీతి శ్లాఘ్యపదంబు దప్పరు గదా నిత్యంబు ధీరోత్తముల్.

- ఏనుగు లక్ష్మణకవి

6. చ. తెలివి యెకింత లేనియెడం దృష్టుడనై కరిథంగి సర్వమున్

* దెలిసితి నంచు గర్వితమతిన్ విహారించితిం దొల్లియిప్పు డు జ్యులమతు లైన పండితుల సన్నిధి నించుక బోధశాలినై తెలియనివాండనై మెలంగితిం గతమయ్యే నితాంత గర్వమున్

- ఏనుగు లక్ష్మణకవి

7. ఆ వె. భావమెట్టులుండె బలుకట్టిదే యుండు

పలుకు లెట్టి వైనఁబనులు నట్టు

పనులనుసరించి ఘలములు చేకూరు

పాపభయ విభంగ భావలింగ!

- దార్శ సుందరీమణి

8. ఆ వె. మాతృభాషయండు మాతృదేశమునందు

మమత లేనివాండు మనుజుండగునె?

తగని మమతయండు మృగ పక్షిజాతికిం

గూడం దెలియలేవె కుప్పుసామి!

- త్రిపురనేని రామస్వామి చౌదరి

9.క.ఎ. ఇది కాదదియను, నదికా

దిది యను, నిది యదియు వదలి యెదియో పదరున్

వదలని ముదములం బోదలగ

నదవదపడి చెదరి యెడంద హరిహరనాథా!

- పేక్ మహమృద హుస్సేవ్

10.మ. ధరతో నెంతటి దుర్జనుండయిన సత్పుంగప్రభావంబుచే

* బరసేవా పరతంత్ర చిత్తుడగు భాస్వంతుండు తోడై నిరం

తర మిత్రత్వ మొసంగుటంగద సముద్రం బిచ్చునవ్వారిగా

పరమ స్వాదుజలంబులన్ భుజగ తల్పా! వేంకటాద్రిశ్వరా!

- గాదేపల్లి సీతారామమూర్తి

11. సీ. శౌర్యంబు గలుగుట జన్మసాఫల్యంబు,
 శాంత మాతృవివేక సాధనంబు
 మానంబు దనకును మహానీయ సంపద,
 సిగ్గుతో బ్రతుకు సంజీవనంబు
 సవినయవచనంబు సర్వవశ్వకరంబు,
 వెలయునాచారంబు పెనుబలంబు
 దానంబు సేయుట తన కది దాంచుట,
 సజ్జనసంగతి సాఖ్యమొనంగు

తే. గీ గాన బుధులీ గుణంబులు మానకెపుడు,
 తగిలి మిమ్ముభజింతురు తలంచితలంచి
 కలితలక్షీశ! సర్వజగన్నివేశ!
 విమల రవికోటిసంకాశ! వేంకటేశ!

- తాళ్ళపాక పెళ్ళతిరుమలాచార్యులు

భావాలు :

1. భాస్కరా! వెలితికుండ తొఱకుతుంది, గాని నీరు నిండుగా ఉన్న కుండ తొఱకదు. ఆలాగే మంచి గుణం లేని నీచుడు న్యాయాన్ని గురించి ఆలోచించకుండా కలినమైన మాటలు మాట్లాడుతాడు. సద్గుణాలతో ఉండే మంచివాడు అలాంటి పరుపమైన మాటలను మాట్లాడడు.
2. శ్రీకాళహస్తిశ్వరా! ఈ అడవులలో తినుటకు కండమూల ఫలములు (పండ్లు) లేవా అన్నచో ఉన్నాయి. నివసించడానికి గుహలు ఉన్నాయి. త్రాగడానికి నదులలో నీరు ఉంది. మనసులో నీవున్నావు అనే దైర్యం కలవారందరిని నీవు రక్షించి మోక్షాన్ని ఇస్తున్నావు. కానీ మానవులు దాసులై రాజులను సేవించడానికి ఎందుకు తరలిపోతున్నారు?
3. ఓ కాళికాంబా! సత్యం(నిజం), శీలం(స్వభావం), ధర్మం అనే వాటిని తిరిగి స్థాపించటానికి ప్రతియుగంలోనూ వివేకం, విచక్షణ, సహజశక్తులు కలిగిన సంస్కారులు భూమిపై పుడుతూనే ఉంటారు.
4. ఓ వేమా! భూమి యొక్క శక్తి అంతా భూమి నుంచే పుడుతుంది. ఆలాగే జ్ఞానం శరీరం(ఆత్మ)నుండే జనిస్తుంది. కష్టపడితేనే అన్ని సాధ్యం అవుతాయి. ప్రపంచం నుంచే చరాచర జీవకోటి అంతా జన్మిస్తుంది. శ్రమ నుంచే సర్వసంపదలు వస్తాయి. శ్రమయే అన్నిటికి మూలం.
5. నీతివేతలు పొగిడినా, నిందించినా, సంపదలు నిలిచినా, పోయినా మరణం అప్పుడే వచ్చినా లేదా ఎప్పుడో ప్రశయ కాలంలో కలిగినా ధీరులు న్యాయ మార్గాన్ని దాటి ఒక్క అడుగైనా ముందుకు వేయరు.
6. ఇంతకు పూర్వం నాకు తెలివి కొద్దిగా కూడా లేనప్పుడు. అన్ని తెలిసిన వాడిలా గర్వంతో మదించిన ఏనుగులా ప్రవర్తించాను. కానీ ఇప్పుడు పండితుల వల్ల కొన్ని విషయాలు తెలుసు కొనడంతో నాకు తెలిసినది తక్కువే అని అసలు ఏమి తెలియదు అని గ్రహించి ఇప్పుడు గర్వం వదిలి వినయంతో ప్రవర్తిస్తున్నాను.
7. పొపొలను, భయాన్ని తొలగించేవాడా! ఓ భావలింగా! మనసులో ఆలోచనలను బట్టి మాట్లాడే మాటలు వుంటాయి. మనులను బట్టి ఘలితం ఉంటుంది.

8. ఓ కుప్పుసామీ! తన భాషపై, తన దేశంపై ప్రేమలేనివాడు మనిషేనా? జంతువులకు, పక్షులకు కూడా తమ జాతిపై అభిమానం ఉంటుంది కదా! (మనిషి తన భాషపైనా, దేశముపైనా ఖచ్చితంగా మమకారం కలిగి ఉండాలని భావం)
9. ప్రభో! మనసుకు ఏకాగ్రత కుదరడం లేదు. ఇది కాదు అది కావాలి అనిపిస్తుంది. కానీ అంతలోనే అది వద్దు ఇది కావాలి అనిపిస్తుంది. మరలా ఇది కాదు, అది కాదు ఇంకేదో కావాలనిపిస్తుంది. ఎన్నో అనుమానాలతో ఏదీ నిర్ణయించుకోలేక మనసు కలతపడుతుంది నాకు ఉన్నదానితో తృప్తి పదే వివేకం కలిగించు.
10. ఓ వేంకటాద్రిశ్వరా! ఈ లోకంలో ఎంత చెడ్డవాడైనా సజ్జనుల సాంగత్యంతో ఇతరులకు సేవ చేయాలని ఆలోచిస్తాడు. అది ఎలాగంటే సూర్యుని యొక్క నిరంతర స్నేహం వల్ల సముద్రం మనకు మబ్బుల ద్వారా తీయని జలాలను అందిస్తుంది కదా!
11. అంతట వ్యాపించినవాడా! లక్ష్మీదేవిని కలిగినవాడా! శ్రేష్ఠమైన కాంతితో ప్రకాశించేవాడా! ఓ వేంకటేశ! పరాక్రమం, శక్తి కలిగి ఉండటం వల్ల జన్మకు ప్రయోజనం చేకూరినట్లే. శాంతమును కలిగి ఉంటే తనలో తాను మంచి చెడులను విచారించుకోవచ్చు. తనపై తాను గౌరవాన్ని కలిగి ఉండడం జీవితంలో గొప్ప సంపద వంటిది. లజ్జను కలిగి జీవించడం సంజీవనం వంటిది. వినయంతో కూడినమాట అందరిని ఆప్తులను చేస్తుంది. ఆచారాన్ని పాటించడం గొప్ప బలాన్ని ఇస్తుంది. తనకున్నదాన్ని త్యాగం చేయడం దాచుకున్న సంపదతో సమానమైనది. మంచి వారితో కలిసి మాట్లాడడం నిజమైన సుఖం. విద్యావంతులు ఈ గుణాలను వదిలి పెట్టరు. ఎల్లప్పుడూ భగవంతుని భక్తితో సేవిస్తూ ఉంటారు.

ఇవిచేయండి

అపగాహన-ప్రతిస్పందన

అ) కింది ప్రశ్నలకు జవాబులు చెప్పండి, రాయండి.

1. పారంలోని పద్మాలను రాగ, భావయుక్తంగా పాడండి.
2. పారంలో మీకు నచ్చిన పద్మాలు ఏవి? అవి ఎందుకు నచ్చాయో చెప్పండి?
3. మంచి గుణాలు కలవాడు ఎలా మాట్లాడుతాడు?
4. వేటిపై మమతను కలిగి ఉండాలి?

అ) కింది పద్మాన్ని చదవండి. పద్మ భావం రాయండి.

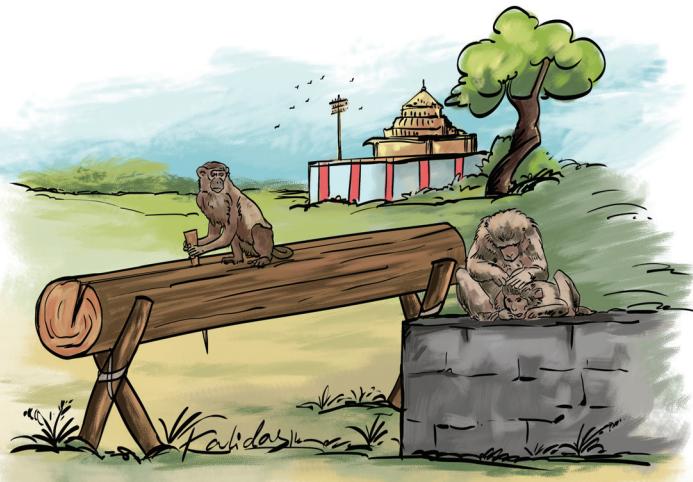
తే.గీ సద్గురువు చేయునుపదేశ సారములను
యొంత యజ్ఞానమైనను నిష్టై పోవు
మంచి వైద్యుడిచ్చేడి చిన్న మాత్ర చేత
దారుణం బగు రోగంబు తలంగునట్లు

- చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం

భావం:- _____

ఇ) కింది గడ్యం చదివి, ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

మగధ దేశమునం దరిదుర్గ మనుష్టణము కలదు. అందు మహావిభవనం వన్నుండఱు శుభదత్తుఁ డనువైశ్వండు గలఁడు. ఆతఁడు సంతానము లేనివాఁడు కాఁబట్టి తనథన మారామ తట్టాకాది ప్రతిష్టల వెచ్చించుచు నాపుణములో నొక దేవతము జీర్జమై యుండుగా జూచి కారువులను రావించి తగిన వేతనములు నియమించి దానిఁ గట్ట నియోగించెను. వారు దానిఁ గట్టుచుండుగా నొకనాఁడు చేవదూలము అంపముచేఁ గోయించుచు నది సుకరముగా ప్రీల్చుటకు. సూత్రధారుండక్కడక్కడ ప్రూని మేకులు దిగఁగొట్టి మధ్యాహ్న భోజనార్థము కూలి వాంద్రును దానును బోయెను. అప్పు దాపరిసరతరువులందుఁ దిరుగుచున్న కోంతులు దేవాలయము దాపనకు వచ్చి ప్రాకారములు ప్రాఁకుచుఁ బ్రాంతమహీరుహములమీఁదికిఁ గుప్పించి దాంటుచు బండ్లిగిలించుచు వెక్కిరించుచు గిలకిలా రావములు గావించుచు నొండొంటితోఁ బోరుచు ఫలములు భక్షించుచు, మధుచు లానుచు స్వాభావిక వపల భావముతోఁదిరుగుచుండెను. ఒక ముసలిముల్లు కాలచోదితమై చేవదూలము దాసి యెక్కి దానినెత్తియలోఁ దనముష్టము వ్రేలం గూర్చుండి యందు బిగియుఁ గొట్టిన కొయ్య మేకు రెండు చేతులతోఁ జిక్కుబట్టి బలిమితో నూడంబెత్తికి యానెరియలో వ్రేలుముష్టము చదియుటఁ జేసి తోలుచుఁ గాలధర్మము నొందెను. కాఁబట్టి జోలిమాలినపనికిఁ బోరాదు.

ప్రశ్నలు:

- చిన్నయసూరి (మిత్ర భేదము)

- శుభదత్తుడికి ఉన్న కొరత ఏమిటి?
- ముసలి కోతి ఏం చేసింది?
- ఈ పేరాలోని నీతి ఏమిటి?
- పేరా ఆధారంగా ఒక ప్రశ్న తయారు చేయండి?

ఈ) కింది వాటికి అర్థసందర్భాలు రాయండి.

- పనుల ననుసరించి ఫలములు చేకూరు.
- మాతృభాష యందు మాతృదేశమునందు మమత లేనివాడు మనుజుండగునే.

ఉ) కింది ప్రశ్నలకు ఏక వాక్య సమాధానాలు రాయండి.

- ముక్కకం అంటే ఏమిటి?
- కవి హరిహరనాథుని ఏమి ఇమ్మని కోరాడు?
- సజ్జనసాంగత్యం ఏం చేస్తుంది?

వ్యక్తికరణ - స్వాజనాత్మకత

అ) కింది ప్రశ్నలకు నాలుగైదు వాక్యాలలో జవాబులు రాయండి.

- సంస్కరుల గొప్పదనం ఏమిటి?

2. సత్ఫులితాలు పొందాలంటే ఏం చేయాలి?

3. ధీరోత్తముల లక్షణాలు ఏవి?

అ) కింది ప్రశ్నలకు ఎనిమిది నుండి పది వాక్యాలలో జవాబులు రాయండి.

1. విద్యావంతులు ఎటువంటి గుణాలను కలిగి ఉంటారు?

2. వ్యక్తుల నిత్యజీవితంలో నైతికవిలువల అవసరాన్ని తెలపండి.

3. పారం ఆధారంగా పది నీతివాక్యాలు రాయండి.

ఇ) కింది ప్రశ్నలకు సృజనాత్మకంగా జవాబులు రాయండి.

1. మీ పారశాలలో నిర్వహించే పద్యాల పోటీలో విద్యార్థులందరూ పాల్గొనాలని కోరుతూ ఒక ప్రకటన రాయండి.

2. పారంలో మీకు నచ్చిన ఏదైనా పద్య భావానికి తగిన నీతికథ / గేయం / కవిత రాయండి.

భాషాంశాలు పదజాలం

అ) కింది వాక్యాలలో ఎఱుపు రంగు ఉన్న పదాలకు అర్థాలు రాయండి.

1. మంచి చెప్పినా దృష్టుడు వినడు. _____

2. పండితుని ఖ్యాతి ప్రపంచమంతటా విస్తరిస్తుంది. _____

3. విష్ణువు తల్లుం ఆదిశేషుడు. _____

4. కానలలో క్రూరమ్మగాలు ఉంటాయి. _____

5. పగటికి రాజు భాస్వంతరు. _____

అ) కింది పదాలకు పర్యాయపదాలు రాయండి.

1. పండితుడు = _____, _____

2. భుజగం = _____, _____

3. కరి = _____, _____

4. వక్షి = _____, _____

5. హరి = _____, _____

ఇ) కింది పదాలకు నానార్థాలు రాయండి.

1. ధర = _____, _____

2. శ్రీ = _____, _____

3. వారి = _____, _____

4. పదము = _____, _____

5. మిత్రుడు = _____, _____

ఈ) కింది పదాలకు వ్యుత్పత్తురాలు రాయండి.

1. భాస్కరుడు : _____

2. భుజగము : _____

3. ఈశ్వరుడు : _____

4. హాస్తి : _____

ఉ) కింది ప్రకృతి వికృతులను జతపరచండి.

ప్రకృతి **వికృతి**

1. చంద్రుడు	()	ఆ. సామి
2. నిత్యము	()	ఆ. చందురుడు
3. స్వామి	()	ఇ. అంచ
4. హంస	()	ఈ. దమ్మము
5. ధర్ముము	()	ఉ. నిచ్చలు

వ్యాకరణంశాలు

అ) కింది పదాలను విడవీసి సంధి పేరు రాయండి.

1. నిష్టోక్తులు : _____ + _____ ()

2. వేంకటేశ : _____ + _____ ()

3. అవ్వారి : _____ + _____ ()

4. మనుజుడగునే : _____ + _____ ()

5. ధీరోత్తముడు : _____ + _____ ()

అ) కింది పదాలను కలిపి, సంధి పేరు రాయండి.

1. కాళికా + అంబ : _____

2. ఆ + పలుకులు : _____

3. దానంబ + చేయుట : _____

4. ఏల + ఒకో : _____

అనునాసిక సంధి:

కింది పదాలను గమనించండి.

వాక్ + మయము = వాజ్యయము

రాత్ + మహాంద్రవరం = రాణ్యహాంద్రవరం

జగత్ + నాథుడు = జగన్నాథుడు

అవ్ + మయము = అమ్యయము

పై వాలీలో మొదటి పదాల చివర క,చ,ట,త,ప లు (వర్ధప్రథమాక్షరాలు) ఉన్నాయి. రెండవ పదం మొదట ‘న’ గాని ‘మ’ గాని ఉన్నాయి. అలా ఉన్నప్రశ్న సంధి జరిగి ఆయా వర్ధ అనునాసికాక్షరాలు ఆదేశంగా వస్తాయి. దానిని అనునాసిక సంధి అంటారు.

ఇ) కింది పదాలను కలిపి రాయండి.

జగత్ + నివేశ _____

దిక్ + మండలము _____

రాట్ + మణి _____

ఈ) కింది సమాస పదాలకు విగ్రహవాక్యం రాసి, సమాసం పేరు రాయండి.

1. శౌర్యలక్ష్మి : _____ ()

2. ప్రతిదినము : _____ ()

3. బ్రతుకుదెరువు : _____ ()

4. సజ్జనసంగతి : _____ ()

5. గురుతరబాధ్యత : _____ ()

అలంకారములు

వృత్త్యనుప్రాసాలంకారం

వివరణ: ఒకటి గానీ అంతకంటే ఎక్కువ గానీ హల్లులు పలుమార్లు వాక్యంలో గానీ పద్యపాదాలలో గానీ వచ్చి శబ్ద చమత్కారం కలిగిస్తే దానిని వృత్త్యనుప్రాసాలంకారం అంటారు.

ఉదా: భేరికా దాండదాండదాండ నినదంబులజాండము నిండ

పై పద్యాన్ని గమనించినపుడు ‘డ’ అనే హల్లు పలుమార్లు ఆపృతి కావటం వలన ఇది వృత్త్యనుప్రాసాలంకారం అవుతుంది.

ఇ) కింది పద్యపాదం/వాక్యాలలోని అలంకారాలను గుర్తించండి.

1. అక్షరజ్ఞానం లేని నిరక్షరకుక్కి ఈక్షితిలో ప్రత్యక్షముగా కష్టముల పాలగును.

2. ఇదికాదదియనునదికా

దిదియను నిది నదియు వదిలి యెదియో వదరన్

వదలని ముదములఁ బొదలగ

నదవదపడి చెదరి యెడఁద హరిహరనాథా

3. లక్ష భక్త్యములు భక్తీంచే లక్ష్మ్యుకు ఒక భక్త్యము లక్ష్మ్యమా?

దృష్టింతాలంకారము:

కింది వాక్యమును పరిశీలించండి.

పెరుగును యొంత చిలికినా వెన్నునే ఇస్తుంది. అలాగే మంచివారిని యొంత బాధించినా మంచే చేస్తారు.

ఇందులో మంచివారిని పెరుగుతో పోల్చారు. ఇక్కడ రెండు వాక్యముల యందు వేరువేరు ధర్మాలు చెప్పబడ్డాయి. ఇలా ఉపమాన ఉపమేయాల యొక్క వేరువేరు ధర్మాలను బింబప్రతిబింబ భావంతో చెప్పే అది దృష్టింతాలంకారము.

కొన్ని దృష్టింతాలంకార ఉదాహరణలను గుర్తించి రాయండి.

ఫండస్టు

కింది ఉదాహరణ ద్వారా తేటగేతి పద్య లక్షణాలను తెలుసుకుందాం.

సూర్య	ఇంద్ర	ఇంద్ర	సూర్య	సూర్య
గల	సల	సల	గల	న
UI	II	U	I	II
UI	II	U	UI	I

ఉదా: సద్గు రువుచేయు నువ్వేశ సార ములను

ఒఱు) తేటగేతి పద్య లక్షణాలు

1. తేటగేతి ఉపజాతికి చెందిన పద్యం.
2. ఇందులో నాలుగు పాదాలుంటాయి.
3. ప్రతిపాదంలో వరుసగా ఒక సూర్య గణం, రెండు ఇంద్రగణాలు, రెండు సూర్య గణాలు ఉంటాయి.
4. ప్రతి పాదంలో నాలుగవ గణంలోని మొదటి అక్షరానికి యతి చెల్లుతుంది.
5. యతిలేని చోట ప్రాసయతి చెల్లుతుంది.
6. ప్రాసనియమము లేదు.

ఒఱు) పారంలో ఐదు, ఆరు, పది పద్యాల పాదాలకు గురులఘువులు గుర్తించి గణవిభజన చేసి లక్షణాలు రాయండి.

ప్రాజెక్టుపని

ఈ పారంలోని శతకక్వల కవి కాలాదుల పట్టికను తయారుచేసి ప్రదర్శించండి.

పారాంత పద్యం :

చ. అరిగెడు కాల మెష్వరికి నాపగ శక్యముగాదు ముందుగా
నరిగిన కాలమున్ మరల నందుట సాధ్యముగాదు దైవమే
కరణి విధించునో యటులె కర్మము సాగు నటంచు పెద్దలం
దురు పురుష ప్రయత్నమున దోషుడు దైవమటండ్రు కొందరున్. - గెద్దాపు సత్యం

భావం: “కదిలిపోతున్న కాలాన్ని ఆపడం ఎవరి తరం కాదు. అలాగే ముందు వెళ్లిపోయిన కాలాన్ని మళ్లీ అందుకోవడం ఎప్పటికీ సాధ్యం కాదు. దేవుడు ఎలా జరగాలని నిర్ణయిస్తే అలాగే జరుగుతుందని పెద్దలంటారు. మానవ ప్రయత్నం ద్వారా తోడ్పాటు అందించడమే దైవత్వమని అంటారు” అని కవి కాలం విలువను తెలియజ్ఞారు. కాలాన్ని అనుసరించి జరిగే పరిణామాలను, వాటిని మనుషులు స్థీకరించే విధానాల్లో ఉండే వైవిధ్యాన్ని వెల్లడించారు.

సూక్తి : సత్యానికి, సన్మార్గానికి మించిన మతం లేదు.

- గాంధీ

మీకు తెలుసూ?

జముకుల కథ

జముకుల కథ ఉత్తరాంద్రకు చెందిన అతి ప్రాచీనమైన జానపద కళారూపం. జముక బుడబుడక్కమని మ్రోగే మనోహరమైన వాయిద్యం. స్వాపాకారంగా ఉండే ఒక పాత్రకు ఒకవైపు చర్యంతో మూసి లోపల తీగను అమరుస్తారు. తీగ కదలికల నుంచి వెలువడే ధ్వని గమ్మత్తుగా ఉంటుంది. శ్రీకాకుళం జిల్లా సోంపేట, పలాస, మందస మండలాలలో దీనిని బోనెల పాట, బుడబుక్కల పాట అని కూడా అంటారు. ఈ జముకుల కథలో వీర, కరుణ, శృంగార రసాలు ప్రధాన పాత్ర వహిస్తాయి. ఈనాటికీ ఈ కళ ఉత్తరాంద్రలో సజీవంగానే ఉంది. ప్రధానంగా వీరు ఎల్లమ్మ కథ ఆధారంగా గల కథలను ప్రచారం చేస్తూ ఉంటారు. కేవలం జానపదులే గాక సుబ్మరావు పాణిగ్రాహి వంటి ఆధునికులు కూడా జముకుల పాట ద్వారా ప్రజలలో చైతన్యాన్ని నింపడానికి ప్రయత్నించారు.

గంగమ్మ జాతర

రాయలసీమలో ప్రతిగ్రామంలో కనిపించే గ్రామ దేవత గంగమ్మ. తిరుపతి గ్రామ దేవత శ్రీతాతయ్యగుంట గంగమ్మ జాతరను రాష్ట్రప్రభుత్వం రాష్ట్ర పండుగగా గుర్తించింది. తిరుపతిలో వారం రోజుల పాటు ఈ గంగ జాతరను ఎంతో వైభవంగా నిర్వహిస్తారు. “కూతురు పెళ్లి, కుపునూర్చుడు, గంగ జాతర అన్నే ఒక్కసారి వచ్చినట్టుంది” అనే సామేత తిరుపతి నెల్లారు ప్రాంతాలలో ఎక్కువగా వినిపిస్తుంటుంది. అంటే ఈ మూడు కార్యాల్యోల్లో ఒక్క క్షణం కూడా తీరిక ఉండదు అని అర్థం. ఆడపిల్లలను వేధించే ఒక దుర్మార్గణ్ణణ్ణి సంహరించి గంగమ్మ దేవతగా వెలిసిందని ఇక్కడి వారి నమ్మకం. అందుకే ఇక్కడి ప్రజలు గంగమ్మను తమ ఇంటి ఆడపదుచుగా గౌరవించుకుంటారు. వారం రోజుల పాటు భక్తులు వివిధ రకాల వేషధారణలను ధరించడం ఈ జాతర ప్రత్యేకత. తలపై వేయికళ దుత్తలు (అనేక కన్నాలు పెట్టిన చిన్న కుండ) పెట్టుకుని, శరీరానికి వేపాకును వస్త్రాలుగా ధరించి అడుగుగునా పొర్కలు దండాలు పెడుతూ, చిత్ర విచిత్ర వేషధారణలతో, డప్పుల దరువులతో, పంబజోళ్ల వాయిద్యాలతో, పరవశంతో ఊగిపోయే నాటు నృత్యాల నడుమ తిరుపతి గంగమ్మ వారిని దర్శించుకుంటారు. కులమత ప్రాంతాలకు అతీతంగా తిరుపతిలో జరిగే గంగమ్మ జాతర తెలుగు జానపద సంస్కృతికి నిలువుటద్దం.

4

ఉపన్యాస కళ

- వాసిరెడ్డి సీతాదేవి

చదవండి - అలోచించి చెప్పండి

మనసులోని భావాన్ని ఎదుటి వారికి తెలియజేసే మాధ్యమం మాట. మాటకున్న శక్తి గొప్పది. అది అవతలివారిని మెప్పించగలదు, నొప్పించగలదు, ఆపదలనుండి తప్పించగలదు. మాట మరీ మితంగా ఉండకూడదు. అలా అని అమితంగా కూడా ఉండకూడదు. ఆచితూచి మాట్లాడటం అంత సులభమేమీ కాదు. అందుకే మాట్లాడబోయే ముందర మాటలను మనసుతో జల్లించి బయటకు ప్రకటించమని చెప్పోంది బుగ్గేరదం. మధురమైన మాటతో ఎవరినైనా ఆకట్టుకోవచ్చ అంటాడు ప్రభ్యాత కవి తులసీదాను. భోతికమైన అలంకరణలు ముఖ్యం కాదని వాగ్మాషణమే అనలైన అలంకారం అంటాడు భర్తుహారి. చక్కగా మాట్లాడటం ఒక సద్గుళం. ఇది హనుమంతుడి దగ్గర పుష్పలంగా ఉందని రాముడే స్వయంగా చెప్పాడు. చక్కగా మాట్లాడటం వల్ల స్నేహితులు పెరుగుతారు. బంధువులు ఆనందిస్తారు. అనుబంధాలు పెరుగుతాయి. అనురాగం పెంపాందుతుంది. కీర్తిపతిష్ఠలు పెరుగుతాయి. మాట్లాడటం ఒక కళ. శబ్దశక్తి తెలిసినవానికి ఈ కళ కరతలామలకమవుతుంది. మాటకారి అందరికీ ఆప్చుడు అవుతాడు.

- పత్రిక వార్త

ప్రశ్నలు

1. మాట మహిమ ఎటువంటిది?
2. ఆచితూచి మాట్లాడటం అంటే ఏమిటి?
3. చక్కగా మాట్లాడటం వల్ల కలిగే లాభాలు ఏమిటి?

ఉద్దేశం

విద్యార్థి వ్యక్తిత్వానిర్మాణంలో మాట చాలా ముఖ్యమైనది. ఉపస్థానం అందులో ఒక భాగం. సభాకంపం నుండి బయటపడి మాటతీరు మెరుగుపరచుకోవటం అవసరం. విద్యార్థులలో సంభాషణానైపుణ్యం పెంచడం ద్వారా నలుగురిలో చక్కగా మాట్లాడేలా చేయడం ఈ పారం ఉద్దేశం.

రచయిత్రి పరిచయం

జననం: 15.12.1933
మరణం: 13.04.2007

వాసిరెడ్డి సీతాదేవి గుంటూరు జిల్లా చేత్రోలులో జన్మించారు. నాగపూర్ విశ్వవిద్యాలయం నుంచి ఎం.ఎ చేశారు. 39 నవలలు, 100 కి పైగా కథలు రాశారు. ఈమె రాసిన మట్టి మనిషి 14 భాషలలోకి అనువాదం చేశారు. ఈమె నవలలు దూరదర్శన్ లో సీరియల్ గా, సినిమాలుగా వచ్చాయి. జవహర్ బాలభవన్ దైరక్షర్ గా పనిచేశారు. ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ పురస్కారం ఐదుసార్లు అందుకున్నారు. ఈమెను ఆంధ్ర పెర్లెబ్క్ అని పిలుస్తారు. ప్రస్తుత పొర్చుభాగం సీతాదేవి గారి సాహిత్య, సామాజిక వ్యాస సంపుత్తి నుండి గ్రహించబడింది.

ప్రక్రియ-వ్యాసం

ఏదైనా ఒక విషయాన్ని తీసుకొని దాని పూర్వావరాలను చర్చిస్తూ, విశేషణాత్మకంగా విస్తరించి రాయడమే వ్యాసం. దీనిలో ఉపోద్యాతం, విషయ విస్తరణ, ముగింపు వంటివి ప్రధానాంగాలుగా ఉంటాయి. వ్యాసంలోని విషయాన్ని బట్టి చారిత్రక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక, శాస్త్ర, వైజ్ఞానిక, సాహిత్య, తాత్విక, ఆధ్యాత్మిక మొదలైన విభాగాలుగా విభజించవచ్చు.

“మాట్లాడే శక్తిని మాత్రం వదిలేసి, నా సర్వస్వం దోచుకున్నా నేను విచారించను. నా వాక్కుతో నేను పోగాట్లకుస్తువస్తీ తిరిగి సంపాదించుకోగలను” ఆంధ్రప్రదేశ్ శబ్దకోశకారుడు ‘డేనియల్ వెబ్స్టర్ అన్నాడు.

“నువ్వు నాకో బలమైన శబ్దం ఇప్పు. నేను ఈ ప్రపంచాన్నే ఊపేస్తాను” ప్రపంచ ప్రభ్యాత రచయిత జోనఫ్ కాన్రాడే’ అన్నాడు..

పై వాక్యాలు, శబ్ద శక్తి, అంటే మానవుడి వాక్కు ఎంత మహాత్మరమైనదో తెలియజేస్తున్నాయి. ఈ వాక్కు మానవుడ్ని ఇతర ప్రాణులనుండి వేరుజేసి, సృష్టిలో మహోత్సముద్రాన్ని ప్రసాదించింది. ఈ వాక్కు సూత్రాన్ని పట్టుకొని మనిషి, మనీషి అయి, రాతియుగం నుంచి ఈనాటి అఱుయుగంలోకి ప్రవేశించాడు.

ప్రాయడం నేర్చిన ప్రతివ్యక్తి, రచయిత కాలేనట్టుగానే మాట్లాడడం నేర్చిన ప్రతివ్యక్తి వక్త కాలేడు అంటారు.

వక్తుల్పు ప్రావీణ్యత ఒక వరమా?.. అది కొందరికి పుట్టుకతో లభ్యమయ్యే కళా? ప్రయత్నిస్తే వచ్చేది కాదా?

ఇది పుట్టుకతో వచ్చే కళ ఎలా అవుతుంది? కృషి, సాధన, పట్టుదల వుంటే ఎవరైనా వక్తలు కాగలరు. అయితే వాళ్లందరూ మహోవక్తలు కాలేరు. ఏ రంగంలోనైనా జగత్త్రసిద్ధులు కొందరు వుంటారు. వారిలో ఆ ప్రతిభ అమోఘం. అయితే కృషిచేసి ప్రశంసలను అందుకొన్న అబ్రహమ్ లింకన్, రూజ్వెల్ట్, చర్చిల్ మొదలైన వారు ఎంతో కృషిచేసి, ఎన్నో అడ్డంకులను ఎదుర్కొంటూ మహోవక్తలుగా తమను తామే తీర్చిదిద్దుకున్నారు. వీరంతా కూడా వేదికలు ఎక్కిసు మొదటి రోజుల్లో మాట్లాడటానికి ఇబ్బందిపడిన వారే. ప్రేక్షకుల అపహస్యానికి గురి అయిన వాళ్లే. అందువల్ల కొందరే వక్తలు కాగలరు అనే భావంతో అనలు ప్రయత్నమే చెయ్యినివారు, ఒకటి రెండు ప్రయత్నులలో మనసు బాధచెంది.. ఆ ప్రయత్నం విరమించుకున్నవారు పొరపాటు చేశారనే భావించాలి..

“ఆ నిజం చెప్పునా?.... ఎలాగోలా జనం ముందు మాట్లాడడం అలవాటు చేసుకున్నాను. ఎన్నోసార్లు జనం ముందు ఇబ్బంది కలిగించే పరిస్థితులకు గురి అయ్యాను. దాంతో పట్టుదల పెరిగింది. గొప్ప వక్తను కావాలని నిర్ణయించుకున్నాను. చాలాత్రమించాను. మాట్లాడగల శక్తి ప్రతిమానవుడికి వుంది. ఆ వాక్కును నేను సానబట్టాను. చివరకు అనుకున్నది సాధించాను.

ఈనాడు గొప్పవక్తగా నాకు గుర్తింపు వచ్చింది” అన్నది ఎవరో కాదు - ఉత్తమ వక్తగా ప్రపంచం గుర్తించిన చర్చల్ అన్న మాటలివి.

చర్చల్ వక్తగా గుర్తింపు పొందాక కూడా చాలా కాలం పరకు, మాట్లాడవలసిన విషయాన్ని మననం చేసుకునేవాడు. ఆధ్యం ముందు నిలబడి మహాసభలో జనం ముందు నిలబడి మాట్లాడినట్టే తన గదిలో ప్రాణీన్ చేసేవాడు. కనుక ఏ పుట్టలో ఏముందో? ఏ బురులో ఏ ప్రతిభ మరుగున పడి వుందో? అందుకే ప్రజాపాత కార్యక్రీతంలో పాల్గొనే ప్రతివారూ ఉత్తమ వక్త కావడానికి కృషిచేయ్యాలి. కొందరికి కొద్ది శ్రమతోనే విలక్షణమైన వాగ్యధానం అబ్బుతుంది. వారే మహావక్తలు అవుతారు. కృషి చేసిన ప్రతివక్త ఉపన్యాసం ఇచ్చే ధోరణిని సాధించవచ్చును. ప్రజాపాత రంగంలో విజయం సాధించాలన్నా, ఆ రంగంలో ఉన్నతోన్నతశిఖరాలను అందుకోవాలన్నా వక్త అయివుండాలి.

అనుకరణ :

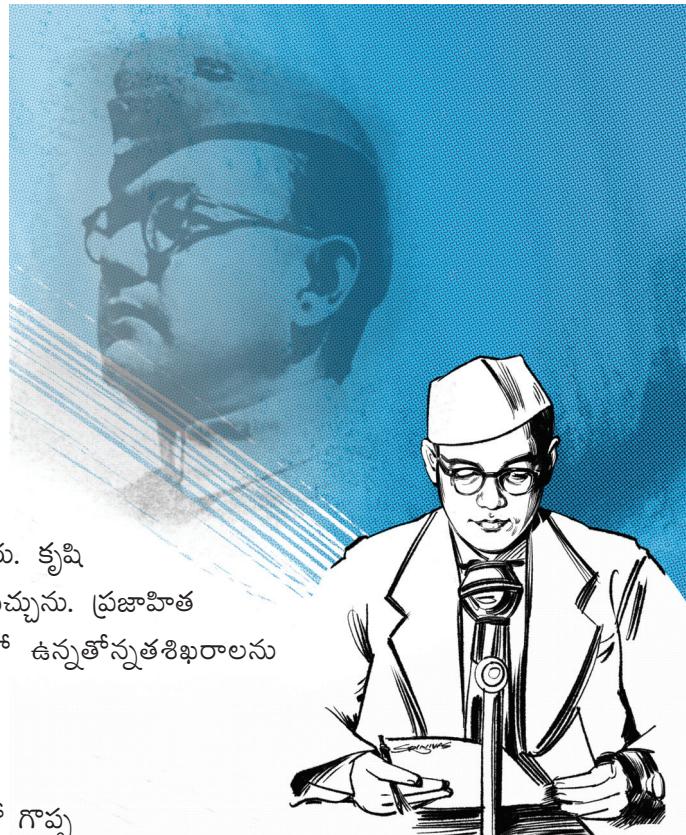
కొందరు మంచి వక్త కావాలనే ఉబలాటంతో గొప్ప వక్తల్ని అనుకరిస్తారు. అందువల్ల ప్రయోజనం? అతడు గొంతెత్తగానే ఎవర్ని అనుకరిస్తున్నాడో ప్రేక్షకులకు తెలిసిపోతుంది. అంతే సభలో కలకలం ప్రారంభం అవుతుంది. చౌకబారు అనుకరణలని నవ్వుకుంటారు. అసలు అసలే నకిలీ నకిలీయే గదా? మనం మనంగా ఉన్నప్పుడే మనకు ప్రత్యేక స్థానం వుంటుంది. అత్యంత నైపుణ్యంతో చేయబడి అచ్చంగా గులాబిపుష్టే అనే భ్రమకలిగించే కాగితం పుప్పులో, గులాబీలో వుండే సుగంధాన్ని నింపగలమా? అందుకే అనుకరణ మంచిది కాదు.

సభాకంపం :

సభలో మాట్లాడడానికి భయపడేవాళ్లు పిరికివాళ్లా? కాదా. ఎందరో గొప్ప వక్తలు మొదటి వేదికను ఎక్కినపుడు సభాకంపానికి గురి అయిన వాళ్లే. అటుపోం లింకన్, రూజేల్, చర్చల్, పిరికివాళ్లా? కాదని వాళ్లు జీవితంలో సాధించిన విషయాలే చెప్పాయి. వేదిక మీద కొత్తగా ప్రసంగించవలసి వచ్చినపుడు నూటికి తొంభయతొమ్మిది మంది ఈ సభాకంపం భరించకతప్పదు. ఇది అతి సామాన్యమైన విషయం.

వేదిక - కొన్ని పాటించవలసిన రీతులు :

వేదిక మీద హందాగా ప్రవర్తించాలి. అనేక వేల కళ్లు అతణ్ణి గమనిస్తుంటాయనే విషయం విస్మయించరాదు. వేదిక మీద ఎబ్బెట్టుగా ప్రవర్తించే వక్త క్రోతల దృష్టిలో ముందుగానే చులకనైపోతాడు. అతడి వంతు వచ్చినపుడు అధ్యక్షుడు అతడి పేరు చెప్పగానే సభాసదుల్లో గుసగుసలు, చిరునవ్వులు కన్నిస్తాయి. అది చూసి వక్త కొంచెం తికమక పడక తప్పదు.

అలోచించండి - చెప్పండి

1. మనిషికి మనీషికి తేడా ఏమిటి?
2. వాక్యము సానపెట్టడం అంటే ఏమిటి?
3. చర్చల్కు గొప్ప వక్తగా గుర్తింపు ఎలా వచ్చింది?

అది అంతటితో ఆగుతుందని చెప్పలేదు. వక్త అపహోస్యం పాలయి, ఉపన్యాసం ముగించకుండానే కూర్చోవలసిన పరిస్థితి ఏర్పడవచ్చును. అందుకే వేదిక మీద ఆశీసులైన వక్తలు సమయ సందర్భాలకు అనుకూలంగా దుస్తులు ధరించాలి. శ్రోతులు చూడగానే వక్త వృక్షిత్యాన్ని అంచనా కట్టడానికి ప్రయత్నిస్తారు. శ్రోతుల గౌరవాన్ని ముందుగానే పోగాట్టుకున్న వక్త చేపేది ఎవరూ వినరు. సాచా దుస్తుల్లో హందాగా తయారు కావచ్చు.

వేదిక మీద వక్త ప్రవర్తన - కొన్ని సలహాలు - పరిహారించడగిన కొన్ని లోపాలు :

కుర్చోలో కూర్చుని వెనక్కు ముందుకు వూగడం, కుర్చోలో కదలడం, గురి పెట్టినట్లు ఒక వైపు ప్రేక్షకుల్నే చూస్తూ కూర్చోవడం లేక నేలచూపులు చూడడం లేదా పైకప్పుకేసి చూడడం, దిక్కులు చూడడం. నోరంతా తెరిచేసి ఆవలించడం (ఆవలింత వస్తే ఏం చెయ్యాలి అంటారా? చేతిరుమాలో, చెయ్యా అడ్డుపెట్టుకుని, ప్రేక్షకుల దృష్టిలో పడకుండా ఆవలింతను దాచవచ్చును) వక్త ప్రేక్షకుల్లో కూర్చుని వున్న తన సన్నిహితులను చూసి చెయ్యి ఉపడం (అలాచేస్తే ముందువరసలో కూర్చున్న ప్రేక్షకులు గిరున తలలు వెనక్కు తిప్పిచూస్తారు. ఆసక్తి మరోవైపుకు తిరుగుతుంది). కుర్చోలో తల వెనక్కు వాళ్ళి, కాళ్ళు ముందుకు చాచి పడక కుర్చీ భంగిమను పెట్టడం. కుర్చోలో నిటారుగా ఉపాయాలు బిగపట్టినట్లు బిర్రబిగుసుకొని కూర్చోవడం కాలు మీద కాలు వేసుకొని కూర్చోవడం ఇవి సభామర్యాదకు భంగం కలిగించే అంశాలు.

మైకు, కొన్ని సూచనలు :

1. మైకు ముందు నిల్చున్నప్పుడు తిస్సుగా, రెండు పాథాలను కొంచెం దూరంగా పెట్టి నిల్చేవాలి. అంటే జండా లేని కుర్రలా నిల్చేమని కాదు. లేక కుస్తేపట్టడానికి సిద్ధంగా వున్న వస్తాదులా నిల్చేమని కాదు. రిలాక్షయి నిల్చేవాలి. మైకు ముందు స్టోండును పెట్టడం ప్రధానంగా వక్తకూ, మైకుకూ వుండాల్సిన దూరాన్ని చివరివరకూ మానేజ్ చెయ్యడానికి. రెఫరెన్సు పేపర్సు పెట్టుకోవడానికి కూడా ఉపయోగపడుతుంది. వక్త ఆ స్టోండును రెండు వైపులా రెండు చేతులతో గట్టిగా పట్టుకొని తన బరువును పూర్తిగా దాని మీద పారేయడానికి కాదు. కొందరు స్టోండును మాటల్లాడినంత సేపూ గట్టిగా పట్టుకొని వదలక పోగా దాన్ని కదుపుతూ వుంటారు. అది కదిలినప్పుడల్లా మైకూ కదిలి వింత చప్పుట్లు చేస్తుంది.

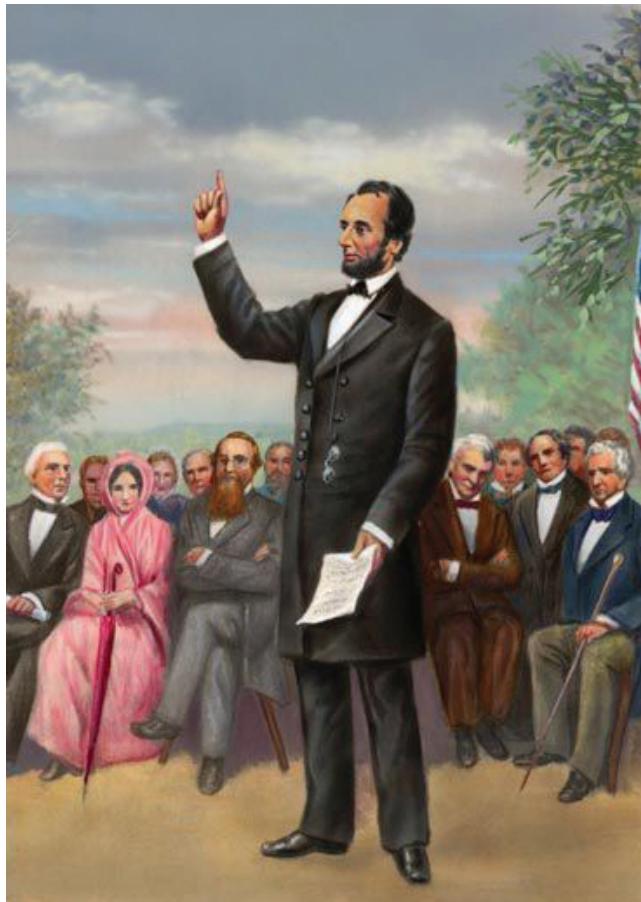

ప్రసంగ భాగాలు : 1. ప్రారంభం, 2. విషయ ప్రతిపాదన, 3. ఉపసంహరం,

1. ప్రారంభం : తన ఉపన్యాసం ప్రారంభించడానికి లేచివచ్చి మైకు దగ్గర నిలబడే లోపల శ్రోతులలో కలకలం వున్నట్టయితే వెంటనే ఉపన్యాసం ప్రారంభించకూడదు. కొన్ని క్షణాలు మౌనంగా నిల్చేని ప్రేక్షకులను చూడాలి. వెంటనే కలకలం ఆగిపోతుంది. ప్రేక్షకుల దృష్టి వక్త మీద పడుతుంది. అప్పుడు ప్రసన్న వదనంతో ఓ చిరునవ్వు ప్రేక్షకుల మీదకు విసిరి తన ఉపన్యాసం ప్రారంభించాలి.

అధ్యక్షుడిని నంబోధించేటప్పుడు తలతిప్పి అతడి వైపుచూడాలి. వేదిక మీద వున్న అందర్నీ పేరుపేరునా సంబోధించడం అనవసరం. సంబోధించినా ప్రతివ్యక్తినీ తలతిప్పి చూడకట్టాడు. ప్రేక్షకుల్ని సంబోధించే ముందు ఓ క్షణం మౌనం వహించాలి. ప్రేక్షకుల్ని ఆకట్టుకునే చిట్టాల్లో ఇది అన్నిటికంటే మంచి చిట్టా. ఒక ప్రధానమైన అంశం నుంచి మరో అంశంలోకి వెళ్లబోయే ముందు ఓ క్షణం ఆగడం మంచిది. వేదిక మీద నుంచి ఎవర్నీ అతిగా పొగడకూడదు. అతిశయోక్తులు అపహస్యానికి, దారితీస్తాయి.

ప్రారంభంలో చాలా మంది ఇంతమంది పెద్దల ముందు మాట్లాడే అర్థాత నాకు వున్నదని నేను భావించడం లేదు. అయినా కార్బుకర్తల మాట కాదనలేకపోయాను. నాకు ఉపన్యాసం ఇప్పుడం చేతకాదు. నేను కవినికాను. (ఆ సంగతి మాకు తెలుసు) కళాకారుడిని అంతకంటే కాదు (అది కూడా తెలుసు) ఈ వేదిక మీద ఇంత మంది పెద్దల మధ్య మాట్లాడే అర్థాత వుందని నేను అనుకోవడం లేదు. (ఇప్పుడు వున్నదని ఎవరన్నారు? అంటూ ప్రారంభిస్తారు. శ్రోతులు కూడా కొన్ని మాటలు వక్త మీదకు వినురుతారు. ఆరంభంలోనే హంసపాదు.....

2. విషయ ప్రతిపాదన : విషయ ప్రతిపాదన సూటిగా వుండాలి. వాచకం స్పష్టంగా వుండాలి. స్వరంలో ఆరోహణ, అవరోహణలుండాలి. గీతగీచినట్టు ఒక మాటను ఒరుసుకొని మరొకమాట దొర్లుతూ వుంటే ప్రేక్షకులు వీనులకు ఇంపుగా వుండదు. స్వరస్థాయిని కూడా సభనుబట్టి నిర్ణయించుకొనాలి. మధ్యమస్థాయి ఉత్తమమైనది అయి ప్రేక్షకుల కుతూహలాన్ని ఆకర్షించలేకపోతే మధ్యలో చమత్కారాలు వదలాలి. పెద్దల సూక్తుల్ని చెప్పాలి. ఉదహరించిన సూక్తి లేక కవితా చరణం ఎవరిదో వక్తకు తెలిసివుండాలి. ఒక పేరుకు మరొక పేరు చెబితే రసాభాస అయే ప్రమాదం వుంది. కొందరి ఉపన్యాసంలో నేను - నా అంటూ స్టోత్రమ్ ఎక్కువ ఉంటుంది. తనగురించి తనే చెప్పుకుంటూ వుంటే ప్రేక్షకుల్లో చాలా మంది మసిమసిగా నవ్వుకుంటారు. అలాగే వేదిక మీద నున్న ఏ వ్యక్తి గురించేనా అనవసరంగా మాట్లాడడం వల్ల, అతిగా పొగడడం వల్ల కూడా ఇలాంటి ప్రమాదమే ఉంటుంది. మాట్లాడ వలసిన విషయాన్ని సేకరించిన తర్వాత ముఖ్యంశాలను క్రమబద్ధంగా చెప్పాలి. ఒక అంశం నుంచి మరో అంశాన్ని ఎత్తుకునేముందు రెండు మూడు క్షణాలు ఆగి ప్రేక్షకుల్ని చూడాలి. ఇలా చెయ్యడంవల్ల ప్రేక్షకుల ఆనక్తి తగ్గుండా వుండడమే కాక పెరుగుతుంది కూడా! వక్త మాట్లాడుతున్నప్పుడు ప్రశంసాపూర్వకంగా చప్పట్లు వస్తే, ఆ ప్రశంసతో తనకు సంబంధం లేనట్లుగా ఆపకుండా మాట్లాడడం మంచిది కాదు. ఆగి - చప్పట్లు ఆగాకే, ప్రేక్షకుల ప్రశంసను, కృతజ్ఞతా పూర్వకంగా చిరునవ్వుతో కొద్దిగా తలపంకించి హందాగా స్పీకరించాలి. ఆ తర్వాత మళ్ళీ వెంటనే ప్రశంసగం ప్రారంభించాలి. తనకు ముందు మాట్లాడిన వారి ఉపన్యాసంలోని కొన్ని అభిప్రాయాలను ఖండించవలసి వచ్చినపుడు జాగ్రత్తగా ఖండించాలి. అది చాలా అవసరం అనుకుంటేనే! అంతేగాని ఆ వక్తమీద ఈ వక్తకు ఏదో అక్కను వుండనీ, ఇది ఇలా వెళ్లగక్కుతున్నాడని శ్రోతులు భావించేలా చెయ్యకూడదు. ఎందుకంటే ముందు మాట్లాడిన వక్త అభిమానులు శ్రోతుల్లో వుండవచ్చును. అందువల్ల సభ రసాభాస అయే అవకాశం వుంది.

3. ఉపసంహరం : వక్త మాటల్లాడుతున్నపుడు శ్రేతలు చప్పట్లు కొడ్దారు. అవి ప్రశంసా పూర్వకంగా వస్తున్న చప్పట్లో లేక 'ఇక చాల్ కూర్చో' అని పొచ్చరించే చప్పట్లో తెలుసుకోవాలి. అలా కాకుండా శ్రేతల ప్రతిస్పందనతో సంబంధం లేకుండా మైకు వదలని వారిని శ్రేతలే చివరకు మొరటగా ప్రవర్తించి కూర్చునేలా చేస్తారు. అప్పుడు మనసు చిన్నబుచ్చుకొని, ముఖం చింతాక్రాంతం చేసుకొని, నీరసంగా కుర్చీలో కూలబడే కంటే ముందుగానే శ్రేతల ప్రతిస్పందనకు అనుకూలంగా, ఉపన్యాసం ముగించడం. మంచిదని తెలుసుకుంటాడు అనుభవం గల వక్త. కొందరు వక్తలు మాటల్లాడుతూ ఉంటే అనేకసార్లు వారి ఉపన్యాసం ముగిసిందనే అపోహ శ్రేతలకు కలుగుతుంది. మళ్ళీ వెంటనే మరో అంశాన్ని అందుకొనడమో లేక అదే అంశాన్ని సాగదీయడమో చేస్తుంటారు. శ్రేతలు అసహనంగా కూర్చొంటారు. కొందరు మైకు దొరికితే చాలు వదలలేరు. వారిని మైకాసురులనీ, మైకోమానియా గాళ్లనీ, వారు ఉపన్యాసం యివ్వడానికి లేస్తున్నపుడే ప్రేక్షకుల్లో నుంచి మాటలు విన్నిస్తాయి. తెలివైన వక్త శ్రేతల ఆసక్తిస్తాయి పడిపోకముందే తన ఉపన్యాసం ముగిస్తాడు. ఉదాహరణలు క్లప్పంగా ఉండాలి. అతిశయోక్తులు వీలయినంతవరకు లేకుండా.. చూసుకోవడమే తెలివైనపని.

ఊతపదాలు : కొందరికి కొన్ని ఊతపదాలు తరచుగా పడుతుంటాయి. ఆ విషయంలో వక్త జాగ్రత్తపదాలి. ఉదాహరణకు 'అన్నమాట' అనే పదాన్ని చాలామంది ముఖ్యంగా స్త్రీలు తమ ఉపన్యాసాల్లో ఊతపదంగా వాడతారు. "నన్నేమో ఈ సభకు కార్యాదర్శి, పిలవడానికి వచ్చాడన్నమాట. అప్పుడు నేను వేరే పనుల వత్తిడివలన వెంటనే ఒప్పుకోలేదన్నమాట" అంటూ ప్రారంభిస్తారు. రెండు నిమిషాలు శ్రేతలు భరిస్తారు. ఆ తరువాత వాక్యం ముగియబోయేటపుడు 'అన్నమాట' అంటూ శ్రేతలు కూడా ఊతం ఇస్తారు. దాంతో నవ్వులు - ఏకాగ్రత చెదిరిపోవడం - మధ్యలోనే ఉపన్యాసం ముగించడం జరుగుతుంది. మరికొన్ని ఊతపదాలు 'ఇన్నింటికి నేను చెప్పదల్నికునేదేమంటే' 'అంచేత' - 'అసలు విషయం' లాంటి ఊతపదాల అలవాటును అదుపులో పెట్టుకోవాలి.

భాష : ప్రసంగం సరళ వ్యావహారిక భాషలో ఉండాలి. తమ పాండిత్య ప్రకర్ష చూపించడానికి పెద్దపెద్ద పదాలు వేసి శ్రేతల మెప్పును పొందాలనుకుంటారు కొందరు. కొన్ని సభల్లో అలాంటి భాషకు విలువ ఉండవచ్చును. కాని బహిరంగ సభల్లో మాటల్లాడేప్పుడు ఎంతటి పండితుడైనా సరళ వ్యావహారిక భాషనే ఉపయోగించాలి. శ్రేతలు మనం చేపేవి వినాలని వస్తారు కాని మన నుంచి భాష నేర్చుకోవడానికి సభలకు రారు.

కొన్ని మాటల్ని కొత్తగా వేదికను ఎక్కిన వారు జాగ్రత్తగా పలకాలి. ఉదా : ప్రసంగించడం' అనబోయి 'ప్రసవించడం' అనే ప్రమాదం వుంది. అలాగే 'పరిణామం'- 'పరిమాణం', ఆవిష్కరించడానికి బదులుగా బహిష్కరించడం." మొదలైనవి.

సమయం: కొందరు మైకు దొరికితే వదలరు. తనతర్వాత మాటల్లాడే వారెందరున్నారనే ఆలోచన కూడా వుండదు. అనర్థకంగా మాటల్లాడే శక్తి వుంది కదా అని మొత్తం కేటాయినచిన సమయంలో సగం సమయాన్ని తానే వినియోగించుకోకూడదు. గొప్పవక్తలు ఎప్పుడూ 'షార్ట్ అండ్ స్టీట్' గానే మాటల్లాడతారు. శ్రేతల ప్రశంసలను పొందుతారు. ఉపసంహరం ప్రతిభావంతంగా చేసిన వక్త శ్రేతల అభిమానాన్ని ఎక్కువగా చూరగొంటాడు. ప్రసంగం ముగించి గిర్మన తిరిగి, గబగబ కుర్చీ దగ్గరకు నడిచి అమ్మయ్య గట్టెక్కాను. అన్నట్లుగా కుర్చీలో కూలబడకూడదు. చిరునవ్వుతో కృతజ్ఞతలు చెప్పి శ్రేతల నుండి "సెలవు తీసుకుంటున్నట్లు వారికేసి ఓ క్షణం చూసి, తన సీటుకు వెళ్లాలి.

ఇంటికి వెళ్లాడు:కొత్తగా వేదిక మీదకు వచ్చిన వక్త మనం ఉపన్యాసకుడిగా రాణించాలనుకుంటే, ఇంటికి వచ్చిన తర్వాత తనను తాను ప్రశ్నించుకోవాలి.

1. నేను వేదిక మీద ఎలా ప్రవర్తించాను?
2. బిగిసిపోయి కూర్చున్నానా లేక హోయిగా మామూలుగానే వున్నానా?
3. నా గొంతును మైకుకు సరిగా ఎడ్డెస్టు అయ్యే చూసుకున్నానా?
4. శ్రేతల మధ్య - వక్త మధ్య ఏర్పడవలసిన స్నేహపూర్వక వాతావరణాన్ని సృష్టించగలిగానా?
5. తైముకు నా ఉపన్యాసాన్ని ముగించగలిగానా? లేక ఇచ్చిన సమయానికి ముందే ముగించానా?
6. ఉపన్యాసం ఇప్పుడానికి అలోచించుకొన్న అంశాలన్నించేని నా ఉపన్యాసంలో చెప్పగలిగానా?
7. చెప్పాలనుకున్న ముఖ్యమైన విషయాలను చెప్పడం మర్చిపోయాను - ఎందువల్ల?
8. శ్రేతలు నేను మాట్లాడుతున్న సమయంలో పక్కన కూర్చున్న వారితో మాట్లాడుతున్నారా?
9. నా ఉపన్యాసం ఇచ్చిన సమయానికి ముందే ముగించి 'బ్రతుకుజీవుడా' అన్నట్లు కుర్చీలో కూలబడ్డానా ?
10. శ్రేతల అసహానానికి గురై నేను మధ్యలోనే ఉపన్యాసం ముగించానా?

పై ప్రశ్నలకు సమాధానాలు వెదుక్కుంటే వక్తకు తన లోపాలు తెలుస్తాయి. రెండోసారి వేదిక మీద ఆ లోపాలు పునరుక్తికాకుండా సాధ్యమైనంత వరకు ప్రయత్నించవచ్చాను.

● ఇవిచేయండి ●

అవగాహన-ప్రతిస్పందన

అ) పారం ఆధారంగా కింది అంశాలపై మాట్లాడండి.

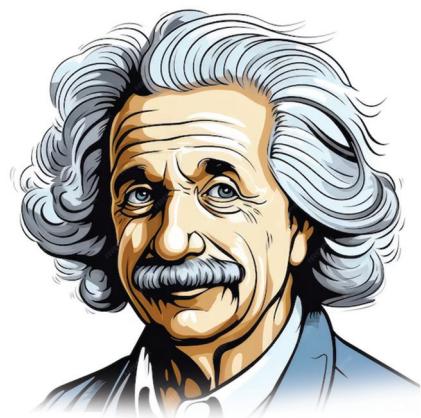
1. సాధన చేయడం ద్వారా మంచి వక్తగా మారవచ్చా? చర్చించండి
2. ఊత పదాలు కేవలం వ్యధ పదలేనా? వాటి వల్ల వచ్చే లాభాన్పోలను చర్చించండి

అ) కింది ఉపన్యాసాన్ని చదివి ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

ప్రభ్యాత శాస్త్రవేత్త ఐన్స్టీన్ తన వరిశోధనను గురించి వివరించేందుకు ఒక నగరానికి ప్రయాణమయ్యాడు. ఆ రోజున ఆయనకు ఆరోగ్యం సరిగా లేకపోవడంతో నీరసంగా ఉన్నాడు. ఈ విషయాన్ని గ్రహించిన డ్రివర్ చాలా శ్రద్ధా�క్తులతో “అయ్యా! ఇప్పాళ సభను రద్దు చేయవచ్చు కదా!” అని అడిగాడు.

అందుకు ఐన్స్టీన్, “ఎప్పుడో ఒప్పుకున్న కార్బూక్రమం ఇది. ఎక్కువమంది ఎదురు చూస్తుంటారు. వాళ్ళను నిరాశపరచడానికి మనసాప్పడం లేదు” అని జవాబిచ్చారు. అయినపుటికీ వాహనచోదకునికి మనసాప్పలేదు. ఒక ఉపాయాన్ని చెప్పాడు. “అయ్యా! ఒక విషయం చెప్పాలని ఉంది, కోపగించుకోరు కదా! చాలా సంవత్సరాలుగా మీతోపాటువస్తూ, మీ ఉపన్యాసాల నెన్నింటినో విన్నాను. మనం వెళ్లన్నది కొత్త ఊరు. అక్కడున్నవాళ్ళకు మీరెలా వుంటారనే విషయం తెలియదు కదా! మీరు విశాంతి తీసుకోండి. మీకు బదులుగా నేను, మీవలెనే నటిస్తూ ఉపన్యాసిస్తాను. ఏమంటారయ్యా?”

�న్స్టీన్కు ఈ ఉపాయం నచ్చింది. ఆయన వాహనచోదకుని టోపీని తలకు పెట్టుకుని ప్రేక్షకుల మధ్య విశ్రాంతిగా కూర్చీగా, వాహనచోదకుడు అత్యంత ఆత్మవిశ్వాసంతో ఉపన్యాసించాడు. అతని ఉపన్యాసాన్ని వింటున్న ఐన్స్టీన్ అబ్బారపడ్డాడు. సభకు వచ్చిన వారెవ్వరికీ సందేహం తలెత్తలేదు. అయినపుటికీ, అకస్మాత్తుగా, ఎదురుచూడని విధంగా ఒక ఆచార్యాని

రూపంలో సమస్య ఎదురైంది. ఆ ఆచార్యుడు ఒక కీఫ్పమైన వైజ్ఞానిక విషయాన్ని గురించిన సందేశాన్ని, సుదీర్ఘమైన ప్రశ్నరూపంలో అడిగి, అందుకు తగిన వివరణ ఇవ్వమంటూ అభ్యర్థించాడు. కానేపు స్తుబంగా ఉండిపోయిన వాహనచోదకుడు, కాస్తంత సర్దుకొని “ఇదేమంత పెద్ద విషయం కాదు ఆచార్య. ఇందుకు సంబంధించిన వివరణను చివరి వరుసలో కూర్చున్న వా వాహనచోదకుడు కూడ చెప్పగలడు” అని అన్నాడు. తన వాహనచోదకుని యొక్క సమయస్థాంశ్చ సామర్థ్యాన్ని చూసి అచ్చేరువాందిన ఐన్స్ట్రీన్, మెల్లగా వేదికపైకి చేరుకుని ఆ ప్రశ్నకు తగిన వివరణను ఇచ్చాడు. - మాసపత్రిక సాజన్యంతో

ప్రశ్నలు

1. ఐన్స్ట్రీన్ ఉపన్యాసం రద్దు చేయకపోవడానికి కారణం ఏమిటి?
2. సమయస్థాంశ్చ అంటే ఏమిటి?
3. ఐన్స్ట్రీన్ ఎందుకు ఆశ్చర్యపడ్డాడు?
4. ఉపన్యాసకుడికి ఉండవలసిన లక్ష్ణాలు ఏమిటి?

ఈ) కింది గంధం చదపండి. ప్రశ్నలకు సమాధానాలు రాయండి.

మీలో ప్రతివాచున్న మహోన్నతిని పొంది తీరపలెను. విధేయత, సంసిద్ధత, కార్యదీక్ష - అను ఈ మూడును మీరు కలిగియున్నచో ఇక మీ యభివృద్ధికి ప్రపంచమున ఎవరును అడ్డుపడజాలరు. ఆవేశముచే, తొందరపాటుచే ఏ కార్యమున్న సాధింపబడదు. పవిత్రత, సహాయము, పట్టురుల అను ఈ మూడును కార్యస్థితికి, విజయమునకు అత్యావశ్యకములు. అయితే ప్రేమ వానియన్నింటికంటేను ముఖ్యమైనది. అనంతకాలము మీదే, ఇక లేనిపోని తొందర యేల? బలహీనతయే సమస్త ఆపదలకును ఏకైక కారణము. బలహీనులము గనుకనే అనత్యమాడుట, దొంగిలించుట, ఇతరావరాధములు చేయుట సంభవించుచున్నది. మనకు బలహీనతను కల్పించునదేదియు లేనిచో, ఇక మనకు మరణము లేదు, దుఃఖము లేదు. సత్యము, పవిత్రత, నిస్యార్థత - అను ఈ సుగుణములు కలవానిని అణగద్దొక్కగల సామర్థ్యము ముల్లోకములందెవనికిని లేదు. జగత్తంతయు ఎదురు తిరిగి నిలిచినను ఈ సుగుణములు కలవాడు ఒంటరిగా వారినందరిని ఎద్దిన్న నిలువగలుగును. లెమ్ము! దైర్యపంతుడైనై, బలవంతుడైనై నిలువుము! బాధ్యతనంతను నీ మీదనే పెట్టుకొనుము. మరియు నీ విధికి నీవే కారణభూతుడవని యొరుగుము. నీకు కావలసిన బలమంతయు, సహాయమంతయు నీయందే కలదు. కాబట్టి నీ భవిష్యత్తును నీవే నిర్మించుకొనుము. బలమే జీవనము. బలహీనతయే మరణము. బలమే సుఖము. బలహీనతయే దుఃఖము. అభివృద్ధికరములై లోకోపకారకములైనట్టి గొప్ప భావములనే బాల్య కాలము నుండియు మీ మనంబున ప్రవేశింపజేయండి.

- వివేకానంద సింహాదము

ప్రశ్నలు :

1. మనం అభివృద్ధి చెందాలంటే ఏం కలిగి ఉండాలి?
2. కార్యస్థితికి అవసరమైనవి ఏవి?
3. బాల్యదశ నుండి ఎటువంటి భావములను మనసులో ప్రవేశింపజేయాలి?
4. పై పేరా ఆధారంగా ప్రశ్నను తయారు చేయండి?

ఈ) కింది వానికి సందర్భసహిత వాక్యాలు రాయండి.

1. నా వాక్యతో నేను పోగాట్టుకున్నవన్నీ తిరిగి సంపాదించుకోగలను
2. మాట్లాడగల శక్తి ప్రతిమానవుడికి ఉంది. ఆ వాక్యకు నేను సాన పట్టాను
3. తెలివైన వక్త ట్రోతల ఆసక్తి స్థాయి పడిపోక ముందే తన ఉపన్యాసం ముగిస్తాడు.

ఉ) పారం ఆధారంగా కింది ప్రశ్నలకు ఏకవాక్య సమాధానాలు రాయండి.

1. వక్త వేదికపై ఎలా ప్రవర్తించాలి?
2. తెలివైన వక్త తన ఉపన్యాసాన్ని ఎప్పుడు ముగిస్తాడు?
3. ఉపన్యాసంలో ప్రేక్షకులను ఆకట్టుకునే చిట్టు ఏది?

వ్యక్తికరణ-సృజనాత్మకత

అ) కింది ప్రశ్నలకు నాలుగైదు వాక్యాల్లో సమాధానాలు రాయండి

1. సభాకంపం అంటే ఏమిటి? దాన్ని ఎలా పోగాట్టుకోవాలి?
2. వక్త ఎప్పుడు అపహోస్యం పొలవుతాడు?
3. ఉపన్యాసం ఎప్పుడు రసాభాస అవుతుంది?

ఆ) కింది ప్రశ్నలకు ఎనిమిది నుండి పది వాక్యాలలో జవాబులు రాయండి

1. ఉపన్యాసంలో భాష ఎలా ఉంటే బాగుంటుంది?
2. మంచి వక్తగా ఎదగాలంటే ఏం చేయాలో పారం ఆధారంగా రాయండి.
3. కొత్తగా ఉపన్యాసం చేసిన వ్యక్తి ఇంటికి వచ్చాక తనను తాను ప్రశ్నించుకోవాల్సిన అంశాలేమిటి?

ఇ) కింది అంశాల గురించి సృజనాత్మకంగా/ ప్రశంసిస్తూ రాయండి

1. స్వాతంత్య దినోత్సవ సందర్భంగా మీమ్మెళ్లి ఉపన్యాసం ఇష్టమని అడిగారు. ఆ ఉపన్యాస ప్రతిని ఎలా సిద్ధం చేస్తారో తెల్పండి.
2. మీ పారశాల విద్యార్థికి వ్యక్తిపోటీలో జిల్లాస్థాయి బహుమతి వచ్చింది. అతనిని అభినందిస్తూ అభినందన పత్రం రాయండి.

భాషా ఒంశాలు పదజాలం

అ) కింది వాక్యాలలో ఎరువు రంగులో ఉన్న పదాలకు అర్థాలు రాసి వాటితో వాక్యాలు రాయండి.

1. కలిన పదాలకు శబ్దికోశంలో అరాధ ఉంటాయి.

2. ఎవ్వరినీ అపహోస్యం చేయకూడదు.

3. తెలివికి సానపట్టు సాధనాలు వున్నకాలు.

4. సభలో అశీనులగువారు సభామర్యాద పాటించాలి.

ఆ) కింది వాక్యాలలో ఎరువు రంగులో ఉన్న పదాలకు పర్యాయపదాలు రాయండి

1. మనీష ఉన్నవాడిని మనీషి అంటారు _____
2. శత్రువుల కుత్తుకలను ఖండించారు _____
3. వక్త మాట్లాడుతున్నప్పుడు శ్రేతలు చప్పట్లు కొడతారు. _____

4. పెద్దలు వేదికలై అశీనులైనారు. _____

ఇ) పారం ఆధారంగా కింది జాతీయాలు ఏ సందర్భాల్లో వాడతారో వివరించండి.

1. సానబట్టు _____

2. ఏ పుట్టలో ఏముందో _____

3. నేల చూపులు చూడటం _____

వ్యాకరణంశాలు

అ) కింది పదాలను విడదీసి సంధి పేరు రాయండి.

1. ఎదేళ్ళు = _____ + _____ ()

2. మహోత్సమావేశాలు = _____ + _____ ()

3. ఎవరన్నారు = _____ + _____ ()

4. పొందాలనుకుంటారు = _____ + _____ ()

5. కదిలినప్పుడు = _____ + _____ ()

అ) కింది పదాలను కలిపి సంధి పేరు రాయండి.

1. ఉన్నత + ఉన్నత = _____ ()

2. అతి + అంత = _____ ()

3. ఉత్తమము + ఐనది = _____ ()

4. స్వ + ఉత్సమ = _____ ()

ప్రాతాదిసంధి :

కింది వాక్యాలలో ఎఱువు రంగులో ఉన్న పదాలను పరిశీలించండి.

1. వసంత కాలంలో క్రొమ్మావి చిగురు తిని కోయిల చక్కగా పాడుతుంది.

2. విద్యార్థుల ముంజేతికి విద్యాదీక్ష కంకణాలు కట్టుకున్నారు.

3. పుస్తకంలో మున్నుడి ఎన్నో విషయాలు తెలియజేసింది.

4. పిల్లలు చెట్లకున్న లేమెగ్గలు కోసుకున్నారు.

5. పనిచేసే వాళ్ళ క్రింజెమటలు చిందిస్తున్నారు.

6. కృష్ణకు మీంగడ అంటే ఇష్టం.

7. వేసవి ప్రారంభంలో క్రొత్తకుండలు కొన్నాం.

క్రొత్త	+ మావి
ముందు	+ చేయి
ముందు	+ నుడి
లేత	+ మొగ్గ
క్రొత్త	+ చెమట
మీదు	+ కడ
క్రొత్త	+ కుండలు

ప్రక్కన ఉన్న ఉదాహరణలలో మొదటి పదంలో మొదటి అచ్చ మీద ఉన్నటువంటి ఆక్షరాలన్నీ లోపించాయి. మిగిలిన ఆ మొదటి ఆక్షరం తరువాత పదంతో కలవడం గమనించారు కదూ! దీనికి సూత్రాన్ని చూద్దాం.

సూత్రం: సమాసంబునం బ్రాతాందుల తౌతియచ్చమీందివర్ణంబుల కెల్లలోపంబుబమశంబుగా నగు.

ప్రాతారులు: ప్రాత, లేత, క్రొత్త, క్రిందు, పువ్వు, మీదు, కెంపు, చెన్న మొదలగునవి.

ఈ సూత్రం వల్ల లోపించిన పదాలకు ‘సుగాగమ’, ‘సరళాదేశ’ మొదలగు ప్రక్రియలు జరగడం ద్వారా తుదిరూపాలు వస్తాయి.

ఇ) కింది సమాస పదాలకు విగ్రహ వాక్యాలు రాయండి.

- శల్లిశక్తి : _____
- కార్యక్రీత్తం : _____
- సమయసందర్భాలు : _____
- వింతచప్పుడు : _____
- సభాకంపం : _____

ఈ) కింది పదాలకు విగ్రహ వాక్యాలు రాసి, సమాసం పేరు రాయండి

- గులాబీపువ్వు : _____ ()
- ప్రజాహితం : _____ ()
- ప్రసన్నపదనం : _____ ()
- కవితాచరణం : _____ ()
- రెండునిమిషాలు : _____ ()

ఉ) కింది వాక్యాలు ఏ రకమైన వాక్యాలో గుర్తించి రాయండి

- నేను వేదిక మీద ఎలా ప్రవర్తించాను?
- అలవాటును అదుపులో పెట్టుకోవాలి.
- ముందు మాట్లాడిన వక్త అభిమానులు శ్రోతుల్లో ఉండవచ్చనేమో.
- అది ప్రయత్నిస్తే వచ్చేది కాదా?

ఊ) ఈ పాఠంలో ప్రశ్నార్థక వాక్యాలను గుర్తించి రాయండి

- _____
- _____

3. _____
4. _____

ప్రాజెక్టుపని

తమ ఉపన్యాసాలతో జాతి ప్రజలను ఉత్సేజితం చేసిన ప్రముఖ వ్యక్తుల విషాదాలు నేకరించండి.

ఉదా: 1. స్వామి వివేకానంద 2. అబ్దుల్ కలాం 3. దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్య 4. సరోజినీ నాయుడు మొదలగు వారు.

పారాంత పద్యం

మ. నిరయంబైన, నిబంధమైన, ధరణీ నిర్మాలనంబైన, దు
ర్జురణం బైనఁ, గులాంతమైన నిజమున్ రానిమ్ము కానిమ్ము పో
హరుఁ డైనన్, హరి యైన, నీరజభవుం డబ్బాగతుం డైన నో
దిరుగన్ నేరదు నాదు జిహ్వ వినుమా ధీవర్య! వే యేతీకిన్? - బమ్మెర పోతన

భావం: (గురువైన శుక్రాచార్య!) బుద్ధిమంతుడా! నరకం వస్తే రానీ, ఎవరైనా చెరసాలలో బంధిస్తే బంధించనీ, రాజ్యం పోతే పోనీ, భయంకరమైన చావు వస్తే రానీ, వంశం అంతరించి పోతే పోనీ, నిజం! ఇందులో ఏది వచ్చినా జరిగినా సరే! అడగడానికి వచ్చినవాడు సాక్షాత్తు ఆ శివుడైనా, విష్ణువైనా, బ్రహ్మదేవుడైనా సరే నేను ఇచ్చిన మాట తప్పను.

సూక్తి : “గొప్ప పనులు చేయటానికి మొదట ఆత్మవిశ్వాసం అవసరం”. - ఐ. జాన్సన్

మీకు తెలుసా?

ప్రతి ఏటా ఆగస్టు 7వ తేదీని ‘ప్రాఫేషనల్ స్టీకర్స్ దినోత్సవం’గా జరుపుకుంటాం.

పగటివేషాలు

పట్టపగలు వేషాలు వేసుకొని పోవభావాలతో, మేళ తాళాలతో పండిత పామరులను ఏక కాలంలో మెప్పించే కళారూపం పగటి వేషాలు. ఆయా పాత్రలలో లీనమైపోయి వారు ధరించిన వేషం ద్వారా సంఘంలో ఉన్న దురాచారాలను, బలహీనతలను చూపటం వీరి వృత్తిలోని ప్రత్యేకత. పురాణ కాలం నుండి పగటి వేషాలు ఉన్నట్లు తెలుస్తోంది. పగటి వేషాలను పూర్వం ‘బహురూపాలు’ అని పిలిచేవారు. కృష్ణ జిల్లాలోని గడ్డిపాడు పగటి వేషధారులకు కేంద్రం. పగటి వేషాలు వేయడం సులభం కాదు. ఏ పాత్ర వేస్తున్నామో ఆ పాత్ర మనస్తత్వాన్ని ఉచ్ఛారణను, వేషధారణను, ఒంపులు వయ్యారాలను గమనించి ఆవాహన చేసుకోవాలి. పగటి వేషాలు వెయ్యడానికి చతుర్పిడ్చ అభినయాలు ప్రాముఖ్యం వహిస్తున్నాయి. రంగస్థలం పరికరాలు ఏవీ లేకుండా, కృతిమ అలంకారాలు లేకుండా ప్రజలను రంజింపజేసే కళారూపం ఇది.

ఈ వేషధారులు ఆంధ్రదేశంలోని అన్ని మాండలిక పదాలపై పట్టు సాధిస్తారు. బేతాళుడు, అర్థనారీశ్వరి, పార్వతి, పిట్టలదొర, చిట్టిపంతులు మొదలైన వేషాలు ప్రసిద్ధి చెందాయి. పగటి వేషాలను ధరించిన వారిలో పసుమర్తి శేషయ్య, భాగవతుల కుమారస్వామి మొదలైన వారు ప్రసిద్ధులు.

కసుమూరు ఉరుసు

ప్రముఖ పుణ్యక్షేత్రమైన కసుమూరు మస్తానయ్య దర్గా సర్వమత సమ్మేళనానికి నిదర్శనం. సయ్యద్ కరీం ఉల్లా సా భాద్రి సమాధి నెల్లూరు నుండి 35 కిలోమీటర్ల దూరంలోని కసుమూరు గ్రామంలో ఉంది. వీరు కాలేషా మస్తాన్ బాబాగా ప్రసిద్ధి చెందారు. వీరు 18వ శతాబ్ది గొప్ప ఘకీర్తలో ఒకరు. మస్తానయ్య బాబాను దర్శించు కోవడానికి ఆంధ్రరాష్ట్రం నుంచే కాకుండా కూడా ఉండుకున్నారు. తమిళనాడు రాష్ట్రాల నుండి వేలాది సంఖ్యలో భక్తులు విచ్చేస్తుంటారు. చాలామంది ప్రజలు తమ అనారోగ్యాలను దూరం చేసుకోవడానికి ఘకీర్తు సమాధిని సందర్శించి పూజలు చేస్తారు. ఉరుసు (జాతర) ప్రతి సంవత్సరం రభీ ఉల్ అవల్ యొక్క వవిత్ర మైన కాలం 26వ రోజున ఇక్కడ జరుపుకుంటారు. ఉరుసు సందర్శింగా కసుమూరు దర్గా ఘరీఫ్తును కులమతాలకు అతీతంగా పెద్ద నంఖ్యలో భక్తులు సందర్శిస్తారు. గత 233 సంవత్సరాల నుండి ఘనంగా గంధమహాత్మవ కార్యక్రమం జరుగుతుంది. అక్కడ ఉన్న మర్తి వృక్షానికి ముడుపులు, ఉయ్యలలు కడితే కోర్కెలు తీరుతాయని భక్తుల నమ్మకం. దర్గాను దర్శిస్తే సంతానం లేనివారికి సంతానం కలుగుతుందని భక్తుల విశ్వాసం.

విద్యాసుందరి 'బింగుళూరు నాగరత్మక్షు'

- టీ. పద్మిని(తెలుగు అనువాదం)

దేవాలయాలు మన జాతి సంస్కృతికి నిలయాలు. తమ ఇష్ట దైవాలను శ్రీ కళాకారిణులు నాట్యంతో ఆరాధించడం అనేది ఎన్నో ఏళ్లగా వస్తున్న సంప్రదాయం. వీరు ఆగమాది శాస్త్రానుసారం దేవాలయాల్లో నాట్యాన్ని ప్రదర్శించేవారు. వీరు ఒక వృత్తిపరమైన కళాబుందంగా రూపొందారు. వీరిని 'దేవదాసీలు' అని పిలిచేవారు. వీరంతా విద్యావంతులు. సంగీతంలోనూ, సాహిత్యంలోనూ, సృత్యంలోనూ కశోరమైన శిక్షణ పొందడం వల్ల వీరు లవితకళలకు, సంప్రదాయాలకు సంరక్షకులయ్యారు.

అటువంటి కళాకారుల కుటుంబంలో పుట్టి, పురుషాధిక్య సమాజంలో స్త్రీల హక్కుల కోసం పోరాడి విజయం సాధించిన విదుషీమణి ‘బెంగుళూరు నాగరత్నమ్మ’.

పాండవుల చరిత్రతో సంబంధం ఉందని చెప్పుకునే ప్రాచీన గ్రామం ‘హగ్గదే దేవస్వకోటులో’ 1878 నవంబర్ 25న నాగరత్నమ్మ జన్మించారు. పుట్టులక్ష్మి, సుబ్బారావులు వీరి తల్లిదండ్రులు. నాగరత్నమ్మ ఏకసంధాగ్రాహి. ఐదవ ఏట నుండి సంగీతం, సంస్కృత కావ్యాలను చదవడం మొదలుపెట్టారు. బిడారం కృష్ణపు దగ్గర నాగరత్నమ్మ సంగీత సాధన చేశారు. అలాగే కన్నడం, తెలుగు, కొంత ఇంగ్లీషు కూడా నేర్చుకున్నారు. తన కూతుర్లు ఆస్థాన నర్తకిని చేయడమే పుట్టు లక్ష్మి ధేయం. కానీ ఆ ఎంపిక చాలా కష్టతరమైనది నాట్యాచార్యులు అభ్యర్థి సంగీత పరిజ్ఞానాన్ని, వారి భాషాప్రాపీణ్యాలను, వారి రూపురేఖలను, నదవడికను అన్నిటిని పరిశీలించేవారు. ఆశువుగా పద్మాలభి అప్పటికప్పుడు అభినయించి చూపమనేవారు. వీటన్నిటినీ తట్టుకోవడానికి కావ్య పురాణాలు బాగా తెలిసి ఉండాలి.

ఇప్పుడు పుట్టు లక్ష్మి ప్రణాళికబధ్ధంగా నాగరత్నమ్మకు నేర్చించింది. గిరిభట్ట తిమ్మయ్య వీరికి వాచకం, సంస్కృత, వ్యాకరణ అంశాలలో మంచి పునాది వేశారు. మేనమామ వెంకటస్వామి నాగరత్నమ్మకు వయోలిన్ నేర్చారు. త్యాగరాజ శిష్య పరంపరకు చెందిన మునుస్వామప్ప ఆమెకు గాత్రంలో శిక్షణ ఇచ్చారు. వీటితో పాటు నాట్యంలోని అభినయకళను మద్రాసు తిరువేంకటాచారి నేర్చారు. నాగరత్నమ్మ 26 ఏళ్ళ వయసుకే 146 పట్టణాల్లో కచేరీలు చేసింది. తమిళ ప్రాంతంలోనే 1235 కచేరీలు చేసింది. వీటితో పాటు సముద్రాలు దాటి విదేశాల్లో కూడా కచేరీలు చేసింది. ఆమె పాట శాస్త్రీయంగా మంచి లయజ్ఞానంతో ఉండేది. మూడుగంటల పాటు ఏకబిగిన పాటలు పాడేది. కళాప్రపంచం ఆమెకు నీరాజనాలు పట్టింది.

“నా మాత్రభాష కన్నడ అయినప్పటికీ తెలుగులో కూడా చాలా పుస్తకాలు చదివాను. అయినా నాకు తెలుగు భాష అంటేనే మక్కువ ఎక్కువ” అని తన తెలుగు భాషాభిమానం గురించి నాగరత్నమ్మ రాసుకుంది. తెలుగులో ఆమె ముద్దుపళని రాసిన ‘రాధికా సాంత్వనము’ అనే ప్రబంధాన్ని పరిష్కరించి, విపుల పీఠిక రాశారు. తెలుగులో ‘మద్యపానం’, ‘దేవదాసి’, ‘ప్రభోధ చంద్రోదయం’, మొదలైన గ్రంథాలను సంస్కృతంలో ‘శ్రీ త్యాగరాజ అపోత్తర శతనామావళి’, తమిళంలో ‘పంచీకరణ భాతిక వివేక విలక్ష్మం’ మొదలైన గ్రంథాలను ఆమె రచించారు. పురాణం సూర్యసారాయణ తీర్చులవారు నాగరత్నమ్మ గారికి ‘విద్యా సుందరి’ బిరుదునిచ్చి సత్కరించారు. కవి సార్వభౌమ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి ‘గానకళావిశారద’ బిరుదుతో గౌరవించారు. ఆనాడు స్త్రీలకు త్యాగరాజస్వామి ఆరాధనలో ప్రవేశం లేదు. అందువల్ల ఆమె ప్రత్యేకంగా ఆరాధన ఉత్సవాలను జరపాలని నిర్ణయించింది. ఇందుకోసం తన స్థిరాస్తులమై అంతా అలయానికి ఖర్చు చేసింది. త్యాగరాజ సమాధి చుట్టూ ప్రదక్షిణ చేయడానికి అనుపుగా చట్టం కట్టించింది. ఆ ప్రాంతానికి ‘త్యాగరాజ ఆశ్రమం’ అని పేరు పెట్టింది. భరతనాట్యానికి, కర్ణాటక సంగీతానికి ఎనలేని సేవచేసి అజరామరమైన కీర్తి సాధించిన మహావిత. త్యాగరాజసేవ శ్వాసగా, ధ్వాసగా జీవిస్తూ నాగరత్నమ్మ 1952 మే 19న ఈ లోకం విడిచి వెళ్లారు. ఎంతోమంది పేద పిల్లల చదువుకు నాగరత్నమ్మ ఇతోధికంగా తోడ్పాటు అందించారు. మరెంతోమంది ఆడపిల్లల వివాహ ఖర్చులు భరించారు. ఏ కారణం కోసం జన్మించారో ఆ కార్యాన్ని పరిపూర్ణం చేసుకొని తన జీవితాన్ని సార్థకం చేసుకున్న ధన్యరాలు ‘విద్యా సుందరి బెంగుళూరు నాగరత్నమ్మ’.

5

జలియన్వాలూ బాగ్

(జల్యనువాలాబాగు)

- డా. ఉమర్ ఆలీషా

చదవండి - అలోచించి చెప్పండి

ఆ. స్వేచ్ఛకై ఒరిగిన వీరాధివీరుల
చరితలన్ని నీవు చదువవలయు
ఉబునుపోని కబురు లూరక వాగిన
ఫలిత మేమి కలదు తెలుగుబిడ్డ.

- నార్ల చిరంజీవి

ప్రశ్నలు :

1. ఎవరి చరిత్రలను చదవాలి? ఎందుకు?
2. భారతీయులు స్వేచ్ఛ కోసం ఎవరితో పోరాడాల్సి వచ్చింది?
3. నీకు తెలిసిన స్వాతంత్య సమరయోధుల పేర్లు చెప్పండి.

ఉద్దేశం

భారత స్వాతంత్యోద్యమాన్ని అణచివేయడంలో భాగంగా ఖ్రిస్తీ అధికారి జనరల్ డయ్యర్ వేలాదిమంది భారతీయుల ప్రాణాలను పొట్టున పెట్టుకున్నాడు. ఈ దుర్మార్గపు చర్యను తెలియజేయడం, భారతవీరుల శోర్య, పరాక్రమాలను చాలి చెప్పడం, తెల్లదౌరలు భారతీయుల్ని ఏవిధంగా చిత్రపీంసలకు గురిచేశారో తెల్పుతూ, విద్యార్థుల్లో దేశభక్తిని, స్వాతంత్య స్వార్థిని, త్యాగనిరతిని పెంపాందింపజేయడం ఈ పారం ఉద్దేశం.

కవి పరిచయం

జననం: 28.02.1885

మరణం: 23.01.1945

కవి పరిచయం

కవి శేఖర దాక్షర్ ఉమర్ ఆలిపొ తూర్పు గోదావరి జిల్లా (ప్రస్తుతం కాకినాడ జిల్లా) పితాపురంలో జన్మించారు. వీరి తల్లిదండ్రులు చాందీబీబి, మొహియుద్దీన్ బాద్ధు. వీరు తెలుగులో అద్భుతమైన సాహిత్యాన్ని సృష్టించి మహాకవిగా, వక్తగా, అవధానిగా, ఆధ్యాత్మికవేత్తగా, బహుభాషా పండితునిగా, పార్శ్వమెంటు సభ్యునిగా ప్రసిద్ధి చెందారు. వీరి గురుపీఠం 'జ్ఞానసభ' పేరిల ప్రసిద్ధి చెందింది. మణిమాల, అనసుయాదేవి, చంద్రగుప్త, విషాద సౌందర్యం మొదలైన నాటకాలు రాశారు. ఖండకావ్యములు, బ్రహ్మవిద్యా విలాసం, సూఫీ వేదాంత దర్శనం, మహామద్ రసూల్ వారి చరిత్ర మొదలైన పద్య గ్రంథాలు రచించారు.. ఈశ్వరుడు, మహాముద్దీ వారి చరిత్ర, సాధన పథం మొదలైనవి వీరి గద్యరచనలు. వీరు ఏకాంకికలు, ప్రహసనాలు, నవలలు, కథలసంగ్రహం, అనువాదాలు మొదలైన రచనలు కూడా చేశారు. పండిట్, మాల్హీ బిరుదులు పొందారు. ఇంటర్వెషన్లో అకాడమీ ఆఫ్ అమెరికా గౌరవ డాక్టరేట్సో వీరిని సత్కరించింది.

ఈ పాత్యంలో వీరి 'ఖండ కావ్యములు' అనే గ్రంథం నుండి స్వీకరించబడింది.

ప్రక్రియ - ఖండకావ్యం

మహాకావ్యాల నుండి రసాత్మకఘట్టాలను లేదా ఒకే కథా వస్తువు కలిగిన స్వతంత్రఘట్టాన్ని తీసుకుని రాశింది 'ఖండకావ్యం'. చారిత్రక ఘట్టాలను, స్వీరు అనుభవాలను, సన్నివేశాలను విడిగా గ్రహించి రాశిన కావ్యం కూడా ఖండకావ్యం అవుతుంది. ఇందులో ఆత్మాశ్రయ రీతి ఉంటుంది. వస్తువులోనూ, భావంలోనూ, శైలిలోనూ నవ్యత ఉంటుంది.

నేపథ్యం

భారత స్వాతంత్ర్యోద్యమ చరిత్రలో 'జలియన్వాలా బాగ్' దురంతం ఆత్మంత దుర్భాష్టకరమైన సంఘటనగా నిలిచింది. పంజాబ్ రాష్ట్రంలో అమృత్సర్లోని ఒక ఉద్యమసమం జలియన్వాలా బాగ్. 1919 ఏప్రిల్ 13న పంజాబీలు జరుపుకునే 'వైశాఖీ' పండుగ వేడుక చూసేందుకు వచ్చిన ప్రజలు జలియన్వాలా బాగ్లో బహిరంగ సభ జరుగుతుండటంతో అక్కడకు చేరుకున్నారు. తన ఆదేశాలను ధిక్కరించారని బ్రిటిష్ అధికారి జనరల్ దయ్యర్ నిరాయుధులైన ప్రజలపై కాల్పులు జరపాల్చిందిగా తన సైనికులను ఆదేశించాడు. స్త్రీలు, పురుషులు, పిల్లలపై విచక్షణారహితంగా 1650 రౌండ్లు కాల్పులు జరిపారు. ప్రజలు తప్పించుకోగలిగే అవకాశాలు అక్కడ ఏ మాత్రం లేవు. ఈ దుర్ఘటనలో 379మందికి పైగా భారతీయులు ప్రాణాలు కోల్పోయారు. వేలాదిమంది గాయపడ్డారు. స్వాతంత్ర్యోద్యమ చరిత్రలో ఈ ఉదంతం ఒక విషాద దినంగా, చీకటి రోజుగా మిగిలిపోయింది.

1. ఉ. పోరుల శస్త్రశాస్త్రముల పద్ధతినేరివారి సాధనం

సారులఁ బట్టి డయ్యరు పిశాచము జల్యసువాలబాగులో
దూరి వథించే దుర్ధారి దుఃఖముద్రము భారతీయ హృ
ద్యారము సొచ్చి యగ్నివలె జ్యాలలు వీచుచునున్న దెంతయున్.

2. ఉ. యూరపు దేశ మెక్క డల పూణికిరాటపుళిందు లేడ? యా
ఫోరమంబునం దరులఁ గూల్చి జయధ్వజ మెత్తినట్టి మా
భారతవీరయోధు లోక పాటె నిరంకుశ శాసనగ్ని సం
స్కృతముచేసినారు; సిత జాతికి నీతియటంచు నున్నదే.

3. ఉ. రోలటు శాసనంబు సమరంబున గెల్చినదాని కంకుగా గాలము మీనజాలమున గై యొనరించినరీతి హూళభూ పాలు రొసంగినారు పరి పంథిన్పాలురు నవ్వునట్టు ల య్యో! లవమైన ప్రేమమగునోయి కృతఫ్యుత వేఱయున్నదే.

4. ఉ. యూరపు దేశ మత్తిటుల నూగగ శౌర్యపరాక్రమంబులన్ భారతవీరకోటి రణ పాండితి వైరులం జీల్చి రక్తసి క్షారుణమూర్తులై నిజజయధ్యజముల్ నెలకొల్పినప్పు దీ దారుణ మెచ్చుం దుర్దుధిర ధారలు భోర్ని పారంగన్.

5. ఉ. ప్రభుత్వము గురియు భంగి ఘరంగి పిరంగిగుండ్ర గుం
ఫలదర దేహపంజరము డిల్లిగ జల్లిడరీతి మార్పిన్ సాలసియు నిన్నురుస్సురని స్రుక్కుడు చిక్కుడు వైరిచేతికిన్ బలవదరిప్రభంజనుడు భారతవీరుడు మాటలేటికిన్.

ఆలోచించండి - చెప్పండి

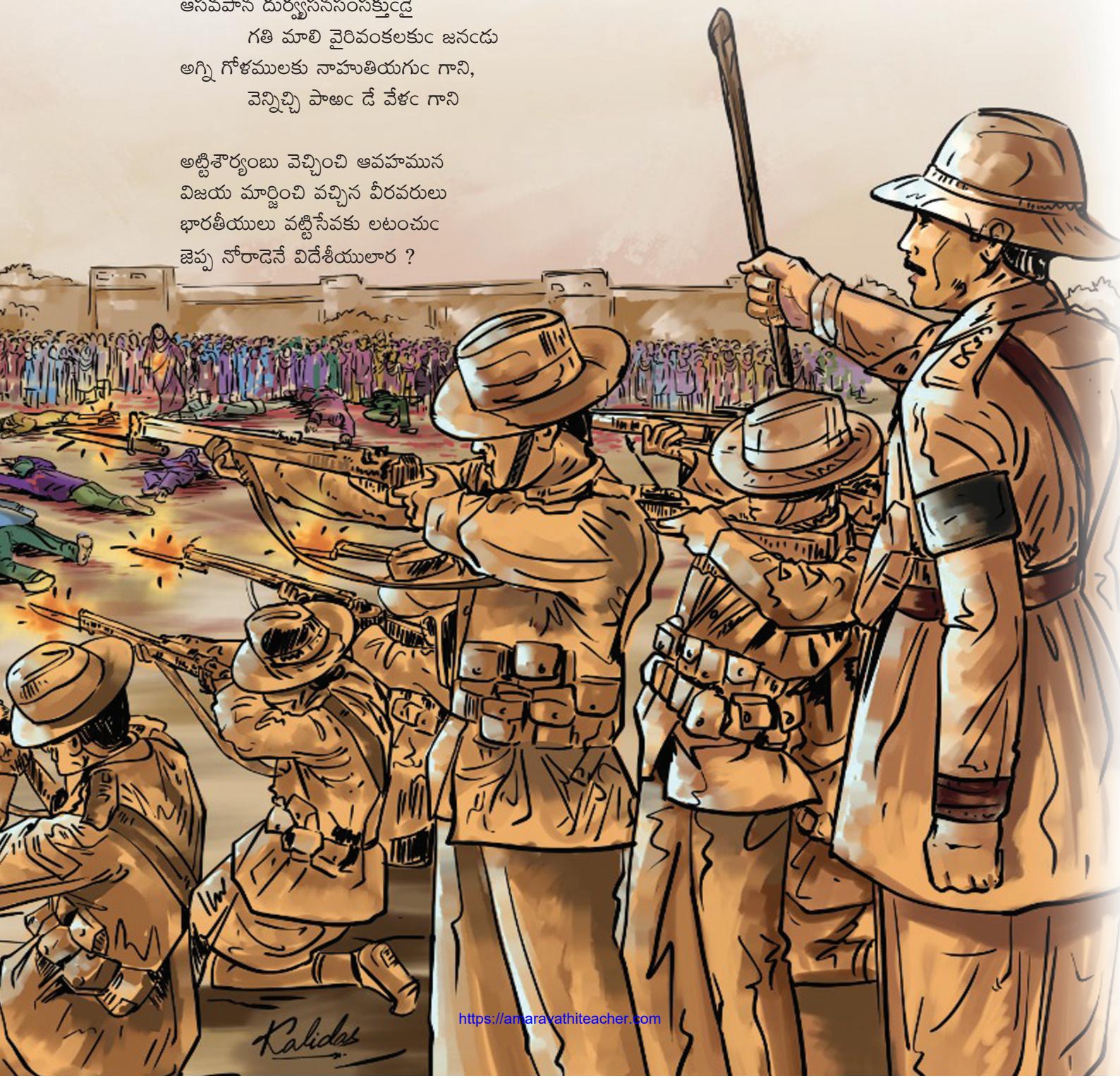
1. జలియన్వాలా బాగీలో భారతీయుల్ని పాట్టున పెట్టుకున్నదెవరు?
2. రోలట్ చట్టం ఎందుకు రూపొందించారు?

6. శా. ఆహోరంబున కంగలార్పిడు, రణవ్యాపారపారాయణం దై హర్షమురీతి వైరిగజకుంభానీకముల్ చీల్చి సందేహం బందక యాత్మరక్త మొలికించెన్ భారతీసైనికుండాపో! ఆంగ్లకిరీటరక్షణ సముద్యోధుకిసంయుక్తుడై.

7. సీ. ఒకచోట నీహార నికరంపురాలపై
బవళించు రణము రే బవలు సలిపి
ఉన్నచోచ దిని యున్న యుదకముల్ ద్రావి జీ
వించుం బోరును విని ర్షించుచుండు
ఆసవపాన దుర్ఘాసనసంసక్తుడై
గతి మాలి వైరివంకలకుం జనండు
అగ్ని గోళములకు నాపుతియగుం గాని,
వెన్నిచ్చి పాఱం దే వేళం గాని

అట్టిశేర్యంబు వెచ్చించి ఆవహమున
విజయ మార్చించి వచ్చిన వీరవరులు
భారతీయులు వట్టిసేవకు లటంచుం
జెప్ప నోరాడెనే విదేశీయులార ?

8. ఈ యథ మూరకే విదువదీ విపరీతము దారుణంబు; నే
దో యొకనాడు చండి యిలు దూరి మహోప్రశయంబులీల రా
జేయును భారతీయునెడ జేసిన పాపఫలంబుమీకు; కా
జేయుధనంబు వడ్డిగ్రసి యించినరీతి; గ్రహింపుడెంతయున్.

9.సీ. బానిసత్యము నుగ్గ పాలం బోసిన దోషి
అన్నప్రస్తము లాచి కొన్న ఖలుండు
కాటకం బనెడు రక్కసిని దెచ్చినపండ
కక్కలం బెంచిన రాక్కసుండు
నిర్వంధ శాసన నిచయమార్పినజాణ
పన్న వేసిన మహో పాతకుండు
మత్తువస్తువు లమ్మ విత్తముం గొనుద్రోహి
కయ్యాలం బెంచిన కలినతముండు.

ఆలోచించండి - చెప్పండి

1. ల్రిటీష్వాళ్ళు భారతీయుల్ని ఏ విధంగా భావించారు?
2. భారత వీరుడి పరాక్రమం ఎటువంటిది?

తే. కలికిం జెలికాండు యమునకు వలవుకాండు
మోసములకు రావు, విరోధములకు ప్రోవు
దుర్భుణంబులకాణాచి తులువ, బూచి
ఈ చికాకుల నించే మా యించేతేండు.

10.సీ. కవటాకులను బోలం గల పసిబాలుర
సెండలో సడిపి హింసించినారు
నడచిపోయెడు వారిం బడుంద్రోసి, ప్రజలను
బొట్టపైం బ్రాంకించి పొడిచినారు
నిరపరాధుల నెల్ల నిలంబెట్టి పిఱులు
చితుకునట్టులం గొట్టి చెనకినారు
శుద్ధాంతకాంతలం జొచ్చి, కొప్పులం బట్టి
మానభంగము జేసి మరలినారు
వేల ప్రజల తుపాకుల పాలు జేసి
కోసి, ప్రాణార్థములు లాగి వేసినారు
తెలిసి పంజాబు పరువును దీసినారు
కలుపుని జంకంబోక రాకాసిమూక.

ఆలోచించండి - చెప్పండి

1. తెల్లదొరలు భారతీయుల్ని ఏ విధంగా చిత్రహింసలకు గురి చేశారు?
2. కాల్యుల సమయంలో జలియన్వాలా బాగ్లో పరిస్థితి ఏంటి?

11.చం. జలియనుబాగులో జనులం జంపిన రక్తము వర్షపొతముం
బలెంబువహించే; మొండెములం బ్రాణము లుండినవారి యూర్తిసం
కలితరవంబు గర్జనము కైవడి మ్రోసె దిగంతభూములన్;
ప్రశయము వచ్చేనో యనుచు పొరులు పారిరి ప్రాణభీతులై.

భావాలు:

- ఆయుధాలను ప్రయోగించడం తెలియని ప్రజలు జలియన్నాలా బాగ్లో వేడుకకు సమావేశమయ్యారు. ఇదే అదనుగా భావించి బ్రిటిష్ అధికారి దయ్యారనే ఆంగ్లపిశాచం అందులోకి ప్రవేశించాడు. సాధుస్వభావం కలిగిన వేలాదిమంది అమాయకుల్ని తన సైనికులచే కాల్చి చంపించాడు. ఆ రక్తంతో ఉప్పొంగిన దుఖ సముద్రం భారతీయ హృదయ ద్వారాల్లోకి ప్రవేశించింది. అది అక్కడివారి హృదయంతరాల్లో అగ్నివలె మంటల్ని రేపుతోంది.
- ఆ యూరపు దేశమెక్కడ? వ్యాపారానికి వల్ల, భారతీయుల్ని వేటాడి వేధిస్తున్న తెల్లదొరలక్కడ? భయంకరమైన యుద్ధంలో శత్రువులతో పోరాడి విజయం కోసం నెత్తులోడిన మా భారత వీరయోధులక్కడ? నిరంకు శాసనం (రోలట్ చట్టం) చేసి వారు ఈ దుర్మార్గపు పనికి పూనుకున్నారు. ఈ శ్వేతజాతికి అనలు నీతి అనేది ఉందా?
- తిరుగుబాట్లను అణచడానికి బ్రిటిష్ వారు ‘రోలట్ చట్టాన్ని’ ప్రవేశపెట్టారు. చేపల సమూహాన్ని పట్టే గాలంలా ఆ చట్టాన్ని దయ్యార్ జలియన్నాలాబాగ్లో ప్రయోగించాడు. దుర్మార్గంగా ఎంతోమంది అమాయకుల ప్రాణాలను తీశాడు. దీనిని చూసి సామంతరాజులు నవ్వుతున్నారు. అయ్యా! ఆంగ్లేయులకు భారతీయులపై కొద్దిగా కూడా ప్రేమ లేదు. ఇంతకన్నా కృతఫ్ఱుత ఇంకేముంటుంది?
- భారతవీరుల శౌర్యపరాక్రమాలతో యూరపు దేశం ఊగిపోయింది. యుద్ధంలో భారతీయులు తమ యుద్ధమైపుణ్యంతో శత్రువులను చీల్చి చెండాడుతూ వీరోచితంగా పోరాదుతున్నారు. అక్కడివారు రక్తసిక్కలు ఎర్రని రూపెత్తి పోరాదుతుండగా రక్తధారలు ఉపేత్తున పొంగి పొర్లి ప్రవహిస్తున్నాయి.
- ప్రశ్నయకాలంలో గ్రీంచి వర్షించే మేఘాల్లా ఆంగ్లేయులు భారతీయ సమూహంపై తుపాకిగుండ్ర వాన కురిపిస్తున్నారు. శ్వేతజాతి వాడి పిరంగి గుండ్ర శబ్దాలకు అక్కడివారి గుండెలదరిపోతున్నాయి. తుపాకి కాల్పులకు కొన్ని దేహాలు నేలకొరిగాయి. ఇంతటి ఫోరయుద్ధంలో కూడా భారతీయుడు ఎక్కడా అలసిపోలేదు. శత్రువుల చేతికి చికిత్సా దాసోహమనలేదు. శత్రువుపై భారతవీరుడు విజృంఖించాడు. అట్టి భారతవీరుని పరాక్రమం గురించి ఏమని చెప్పగలం?
- ఆహా! భారతీయ సైనికుడు ఆంగ్లకిరీట రక్కణకై భక్తి, శశిలతో సాగాడు. ఎప్పుడూ ఆహారం కోసం దేహా ఆని ప్రార్థించలేదు. యుద్ధావేశంతో శత్రువులనే ఏనుగుల కుంభస్తలాలను సింహంలా చీల్చి పోరాటం సాగించాడు. శక్తి వంచన లేకుండా యుద్ధంలో తన రక్తాన్ని చిందించాడు.
- విదేశీయులారా! “భారతీయులు కేవలం మాకు సేవకులు” అని చెప్పడానికి మీకు నోరెలా వస్తుంది? యుద్ధ సమయంలో ఒక్కస్థారి రాత్రింబవళ్ళు మంచురాళ్ళపై నిద్రిస్తాడు. ఉంటే ఆహారం తీసుకుంటాడు. లేకుంటే నీళ్ళు తాగి జీవిస్తాడు. మత్తుపానీయాల కోసం గితిమాలి శత్రువుల వైపుకు వెళ్ళడు. అవసరమైతే అగ్నిగోళాలకు ఆహుతైనా అవుతాడేమోగాని, యుద్ధంలో వెనుతిరిగి పారిపోడు. అలాంటి పరాక్రమం కలిగి యుద్ధంలో విజయాన్ని సాధించి వచ్చిన వీరులు భారతీయులు.
- ఈ పాపం ఊరికి పోదు. ఇంతమంది భారతీయుల్ని పొట్టపు పెట్టుకోవడం చాలా దారుణం. దోచుకున్న ధనాన్ని వడ్డితో సహా మింగినట్లు భారతీయుల పట్ల మీరు చేసిన పాపఫలితం అనుభవించక తప్పదు. ఏదో ఒకనాడు చండి (కాళికా) భారతీయుని ఇంట చేరి మహాప్రశ్నయాన్ని సృష్టిస్తుంది. ఈ విషయాలను బాగా గుర్తుంచుకోండి.
- భారతీయులకు బానిసత్యాన్ని ఉగ్రపాలతో పోసినటువంటి పాపాత్ముడు ఆంగ్లేయుడు. అన్నప్రస్తాలను దోచుకున్న దుర్మార్గుడు. కరువనే రాక్షసిని తెచ్చిన పిరికివాడు. భారతీయుల మధ్య కళ్ళలను పెంచి పోషించిన రాక్షసుడు.

బలవంతంగా భారతీయుల్ని అణచివేసే శాసనాలను తెచ్చిన నేర్వరి. భరించలేని పన్నులను వేసిన మహాపాత్రుడు. విదేశీ మత్తువస్తువులనమ్మి మన సంపదనంతా దోచుకున్న ట్రోపింగ్. భారతీయుల మధ్య తగ్వులను పెంచిన కరిన హృదయుడు. చెడును ప్రేరేపించే కలిపురుషుడికి పీడు స్నేహితుడు. ప్రాణాలను హరించే యమునకు ఇష్టమైనవాడు. ఈ ఆంగ్నేయుడు మోసాలకు స్థానం. విరోధాలకు నిలయం. చెడు గుణాలకు మూల కేంద్రం. కుటీలమైన బుద్ధి కలవాడు. భారతీయులను భయపెట్టు భూతం వంటివాడు. ఇలాంటి కలతలను సృష్టించి భారతీయుల్ని మోసం చేసినవాడు ఆ ఆంగ్నేయుడు.

10. తెల్లదొరలనే రాకాసిగుంపు భారతీయుల్ని అనేక చిత్రహింసలకు గురిచేసింది. లేత ఆకులలాంటి పసిపిల్లలను ఎండలో నడిపించి తీవ్రంగా హింసించారు. నడుచుకుంటూ వెళ్ళేవారిని కిందకు తోసి, వారి పొట్టలపై పాకించారు. అతిక్రూరంగా పదునైన ఆయుధాలతో పొడిచేవారు. ఎటువంటి తప్పులు చేయనివారిని సైతం నిలబెట్టి వారి వెనుకభాగాలు చిత్రికిపోయేలా అత్యంత కిరాతకంగా కొట్టారు. స్త్రీలు ఏకాంతంగా నివసించే అంతఃపురాలలోకి ప్రవేశించి వారి జుట్టుపట్టి ఈడ్చి వారి గౌరవానికి భంగం కలిగించి వెళ్ళేవారు. వేలాది మంది ప్రజలను తమ తుపాకులతో కాల్చి చంపి, వారి ప్రాణాలనే సంపదలను తీసుకున్నారు. పాపమన్న భావన ఏ మాత్రం లేకుండా ఈ తెల్లదొరలనే రాక్షసగుంపు పంజాబు పరువును తీసింది.
11. డయ్యరు దురంతానికి జలియన్వాలా బాగ్సో ఎంతో మంది భారతీయులు ప్రాణాలు కోల్పోయారు. మరణించిన వారి రక్తం ఏరులైపారింది. తలలు తెగిన శరీరాలతో, నిలిచిన ప్రాణాలతో పోరాడుతున్న వారి ఆర్తాదాలు దిక్కులంతటా ప్రతిధ్వనిస్తున్నాయి. ఈ భయంకర గర్జనలకు ఏదో వినాశం సంభవిస్తుందేమోనని కొందరు పొరులు భయంతో ఆక్కడి నుండి పరుగుతెత్తారు.

ఇవిచేయండి

అపగాహన-ప్రతిస్పందన

అ) కింది అంశాల గురించి చర్చించండి.

1. రోలట్ చట్టాన్ని భారతీయులు ఎందుకు వ్యతిరేకించారు.
2. భారతీయుని శార్యపరాక్రమాలను వివరించండి.
3. ప్రశ్నయపయోధముల్ .. పద్మానికి భావం రాయండి.

అ) కింది గేయాన్ని చదపండి. ప్రశ్నలకు సమాధానాలు రాయండి.

బంగరు పూవులు పూచే తల్లికి భారత ధాత్రికి వందనం-2
సింగారములు చెలువము చిలికే శీలవతికి మా వందనం-బం॥

జీవనదులతో సిరులొలికించే చిర యశ్శోనికి వందనం-2

పావన బుక్కలు భవ్య కావ్యములు -2 పలికిన మాతకు వందనం-బం॥

హిమవదాది సుమహీధరాల విలసిల్లిన మాతకు వందనం-2

ఆమర బుధీంద్రుల విమల వాక్కలు -2 అలరిన మాతకు వందనం-బం॥

సామగానముల జోలలు పాడుచు సాకెడు తల్లికి వందనం-2

శత సహార్ష నర నారీసంస్తుత -2 చరణ వంకజకు వందనం-బం॥

దివ్య శిల్పులను దివ్య గాయకుల తీర్మిన జననికి వందనం-2
దేశదేశముల కాదర్జుమ్ముల -2 తెలిపిన మాతకు వందనం-బం॥

- కె. వీరరాఘవాచారి.

ప్రశ్నలు:

1. పై గేయంలో కవి ఎవరికి వందనాలు సమర్పిస్తున్నారు?
2. గేయంలో దేశ గొప్పతనాన్ని చాటి చెప్పేవాటిని పేర్కొనండి.
3. ఈ గేయాన్ని రాసిందెవరు?
4. పై గేయానికి శీర్షికను సూచించండి?

ఇ) కింది పేరాను చదపండి. ప్రశ్నలకు సమాధానాలు రాయండి.

సైనిక దాడులనైనా అరికట్టపచ్చనేమోగానీ ప్రజల హృదయాంతరాళాల నుండి పెల్లుబికివచ్చే స్వతంత్ర భావతరంగాలను ఆపజాలరనేది చరిత్రలో రుజువైన సత్యం. బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యవాదులు రెండువందలేండ్లకు పైబడి పంజిరాల్లో మనల్ని పట్టి బంధించారు. ఆ స్వేతజాతి భారతీయుల్ని ఎన్నో చిత్రఫింసలకు గురి చేసింది. క్ర్యూస్ మనకు జ్ఞానోదయమైంది. మన నేత్రాల చీకటిపొరలు విడిపోయి, కర్తవ్యమ్ముఖులమయ్యాము. మేధావులు మనకు వెలుగుట చూపారు. మన వ్యక్తిత్వాన్ని వికసింపజేశారు. ప్రజలు చైతన్యవంతులయ్యారు. విజ్ఞాపనలు విఫలంకాగా, అందోళనలు సాగించారు. ఉద్యమాలు నడిపారు. సత్య, అహింసలతో కూడిన పోరాట కార్యక్రమాల నిర్వంధాలతో ఉద్యమాలను అణచివేయాలని చూసింది. ‘విభజించి పాలించే’ పద్ధతి అనుసరించింది. ఉద్యమాలు ఉద్ధృతమైన కొద్ది ఏవో స్వల్ప సంస్కరణలతో ప్రజలను బుజ్జిగించ తలపెట్టింది. కాని, ఆ పాచికలేమీ పారలేదు. ప్రపంచంలో ప్రజా శత్రువులెవరూ విజయం పొందలేరు. నిర్భంధ విధానం, పరిష్కార మార్గం కాదని రుజువైంది. ఎట్టకేలకు దేశానికి స్వరాజ్యం సిద్ధించింది. బ్రిటిష్ సామ్రాజ్య ప్రభుత్వం మన దేశాన్ని వదలి వెళ్ళిపోక తప్పలేదు.

- మాదల వీరభద్రరావు ('స్వరాజ్య సమరం.. మరువరాని సంఘటనలు')

ప్రశ్నలు :

1. చరిత్రలో రుజువైన సత్యమేది?
2. మేధావులు చేసిన పని ఏమిటి?
3. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం ఉద్యమాలను ఎలా అణచివేయాలని చూసింది?
4. పై పేరా ఆధారంగా అర్థవంతమైన ప్రశ్న తయారు చేయండి.

ఈ) కింది వానికి అర్థసందర్భాలను రాయండి.

1. సితజాతికి నీతియటంచు నున్నదే
2. కయ్యాల బెంచిన కరినతముడు

ఉ) కింది వానికి ఏకవాక్య సమాధానాలు రాయండి.

1. జలియన్వాలా బాగీలో అందరి కష్టాలకు కారకుడెవరు?
2. తిరుగుబాట్లను అణచడానికి బ్రిటిష్ వాళ్ళు తెచ్చిన శాసనమేది?
3. భారతీయులకు బానిసత్యాన్ని ఉగ్గుపాలతో పోసిందెవరు?

వ్యక్తికరణ - సృజనాత్మకత

అ) కింది ప్రశ్నలకు నాలుగైదు వాక్యాలలో సమాధానాలు రాయండి.

1. భారత వీరుల పరాక్రమం గురించి సంక్లిష్టంగా రాయండి.
2. బ్రిటిష్ వాళ్ళు భారతీయుల మధ్య ఎటువంటి కలతలు సృష్టించారు?
3. జిల్లియన్ వాలా బాగ్ కాల్పుల సమయంలో భారతీయుల దుస్థితిని తెల్పండి.

అ) కింది ప్రశ్నలకు ఎనిమిది నుండి పది వాక్యాలలో సమాధానాలు రాయండి.

1. జిల్లియన్ వాలా బాగ్ దురంతాన్ని సవివరంగా తెల్పండి.
2. ఆంగ్లేయుల నిరంకుశత్వ పాలనలో భారతీయుల పరిస్థితిని మీ సాంతమాటల్లో రాయండి.
3. స్వాతంత్య ఉద్యమంలో తెలుగు నేలపై పోరాడిన యోధుల జీవితాలను ప్రస్తావించండి.

ఇ) కింది ప్రశ్నలకు సృజనాత్మకంగా సమాధానాలు రాయండి.

1. ఆంగ్లేయుల దురాగతాలను వ్యూతిరేకిస్తూ భారత వీరుడి ఏకపాత్రను రాసి, ప్రదర్శించండి.
2. మీకు నచ్చిన స్వాతంత్య సమరయోధుడిని ప్రశంసిస్తూ, అభినందన పత్రం రాయండి.

భాషాంశాలు పదజాలం

అ) కింది ఎఱువు రంగులో ఉన్న పదాలకు అర్థాలు రాసి, వాటిని సాంతవాక్యాల్లో ప్రయోగించండి.

1. వర్షాలు లేక పంటలు పండక కాటకం విలయ తాండవం చేస్తుంది.
2. అల్లూరి సీతారామరాజు సితజ్ఞతివారిని గడగడలాడించాడు.
3. తులువలతో స్నేహం మంచిది కాదు.
4. కురుక్షేత్ర సంగ్రామంలో రుధిరం ఏరులై పొరింది.

అ) కింది పదాలకు పర్యాయపదాలు రాయండి.

1. పయోధరం = _____, _____, _____
2. ఆర్తి = _____, _____, _____
3. రణం = _____, _____, _____
4. ఉదకం = _____, _____, _____

ఇ) కింది పదాలకు నానార్థాలు రాయండి.

1. హరి = _____, _____, _____
2. గజం = _____, _____, _____
3. మోక్కం = _____, _____, _____

ఈ) కింది పదాలకు వ్యుత్పత్యర్థాలు రాయండి.

1. నీహరము = _____

2. పాతకము = _____
 3. పానీయము = _____

ఉ) కింది ప్రకృతులకు సరైన వికృతులను జతపరచండి.

ప్రకృతి	వికృతి
1. కిరీటి ()	చండి
2. దోషి ()	క్రీడి
3. చండికా ()	రక్కసుడు
4. రాక్షసుడు ()	దోసి

ఊ) కింది జాతీయాలను ఏ సంఘర్షాలలో వాడతారో వివరించండి.

1. అంగలార్పు = _____
 2. వెన్నుచూపు = _____
 3. ఉగ్గపాలతోపెట్టు = _____

వ్యాకరణంశాలు

అ) కింది పదాలను విడదీసి, సంధి పేరు రాయండి.

1. కవటాకులు = _____ + _____ = _____
 2. ప్రోణార్థములు = _____ + _____ = _____
 3. పాలుఁ జేసి = _____ + _____ = _____
 3. ధ్వజమెత్తి = _____ + _____ = _____

ఆ) పారంలోని సవర్ణదీర్ఘ , సరళాదేశ, ఉత్స సంధులను గుర్తించి రాయండి.

జత్తు సంధి

వాక్ + తఃశుడు = వాగీశుడు

అచ్ + అంతం = అజంతం

విరాట్ +రూపం = విరాద్రూపం

జగత్ + అంబ = జగదంబ

పై వాటిని గమనిస్తే మొదటి పదం చివర వర్గ ప్రథమాక్షరాలు (క,చ,ట,త,ప) ఉన్నాయి. రెండవ పదం మొదట సరళాలుగానీ (గ,జ,డ,ర,బ) హ, య, వ, రలుగానీ, అచ్చులుగానీ, వర్గ తృతీయ, పంచమాక్షరాలుగానీ ఏదో ఒకటి పరమైంది. అప్పుడు సంధి జరిగి క, చ, ట, త, ప లకు గ, జ, డ, ర, బ లు ఆదేశంగా వచ్చాయి. దీనినే ‘జత్తు సంధి’ అంటారు.

సూత్రం : వర్గ ప్రథమాక్షరాలకు అచ్చులుగానీ, స్థిరాలుగానీ, వర్గ త్వతీయ, చతుర్భు, పంచమాక్షరాలుగానీ పరమైతే గ,జ,డ,ద,బ లు ఆదేశమవుతాయి.

1. వాగ్వాదం =

2. హృద్యారం =

3. దిగంతం =

పై పదాలను విడదీసి సూత్రంతో అన్వయించండి.

ఇ) కింది పదాలకు విగ్రహవాక్యాలు రాసి, సమాసనామం తెల్పండి.

1. శౌర్యపరాక్రమములు	=	=
2. శుద్ధంతకాంత	=	=
3. పాపఫలం	=	=
4. దేహవంజరం	=	=
5. రాకాసిమూక	=	=
6. ఘోరరణం	=	=

ఈ) పాతంలోని మరికొన్ని సమాస పదాలను గుర్తించి వాటికి విగ్రహవాక్యాలు, సమాసనామాలు రాయండి.

ఉ) కింది పద్యపాదంలోని అలంకారాలను గుర్తించండి.

1. దుఃఖ సముద్రము భారతీయ హృద్యారము సాచ్చి యగ్నివలె జ్ఞాలలు వీచుచునున్న దెంతయున్న.

ఊ) కింది పద్యపాదాలకు గురువు, లఘువులు గుర్తించి, గణవిభజన చేసి, ఏ పద్య పాదమో రాయండి.

- రోలటుశాసనంబు సమరంబునగిల్చినదాని కంకుగా
- జలియను బాగులో జనుల జంపిన రక్తము వర్షపూతముం

ఋ) సీసపద్య లక్షణాలను పరిశీలించాం

సీసపద్యంలో ప్రతిపాదం రెండు భాగాలుగా ఉంటుంది. ప్రతి భాగంలో నాల్సి గణాల చొప్పున ఒక్కొక్క పాదంలో ఎనిమిది గణాలుంటాయి. ఈ 8 గణాల్లో మొదటి ఆరు ఇంద్రగణాలు. చివరి రెండు సూర్యగణాలు. (పాదం మొదటి భాగంలో 4 ఇంద్రగణాలు, 2వ భాగంలో వరుసగా రెండు ఇంద్రగణాలు, రెండు సూర్యగణాలుంటాయి).

ఉదా :

సల	సల	నల	భ
I I U I	II U I	I I III	U III
కవటాకు	లను ఛోల	గల పసి	బాలుర
ఇంద్ర	ఇంద్ర	ఇంద్ర	ఇంద్ర

ర	నల	హ	హ
U I U	III U	U I	UI
నెండలో	నడిపి హిం	సించి	నారు
ఇంద్ర	ఇంద్ర	సూర్య	సూర్య

- ◆ యతి ప్రతిపాదంలోనూ తివ గణం మొదటి అక్షరంతో సరిపోతుంది. యతిలేని చోట ప్రాసయతి చెల్లుతుంది.
- ◆ ప్రాస నియమం లేదు.
- ◆ సీసపద్యం నాలుగు పాదాల తర్వాత తేటగీతిగాని, ఆటవెలదిగాని తప్పనిసరిగా ఉంటుంది.

ఈ కింది పద్య పాదాలకు గణ విభజన వేసి లక్ష్మణ సమస్వయం వేయండి.

1. బానిసత్పము నుగ్గు పాల బోసిన దోషి

2. ఒకచోట నీహర నికరంపురాలపై

ఆస్తవప్రము లాచి కొన్న ఖలుడు

బవళించు రణము రే బవలు సలిపి

ప్రాజెక్టుపని

మీ ప్రాంతంలోని స్వాతంత్య సమరయోధుల వివరాలు సేకరించి, ఒక నివేదిక రూపొందించండి. దానిని తరగతి గదిలో ప్రదర్శించండి.

పాతాంత పద్యం

సీ. ఎవ్వారి రణగాథ లింత రచింప, స
త్వపుల కలాలు సార్థకత నందు;
ఎవ్వారి జయగాథలించుక పాడ, గా
యకుల కంరములు ధన్యత గడించు;
ఎవ్వారి రూపులొక్కింత రూపింప, శి
ల్పుల కళాకృతి మహోజ్యలత గాంచు ;
ఎవ్వారి పదధూళి రవ్వంత సోకిన
భూదేవి నిలువెల్ల పులకరించు ;

తే. నభము మార్చేగు విజయదుండుభులు వారు ;
త్యాగధనులైన సత్యవర్తనలు వారు ;
జాతిరత్నాలు వారు; శాశ్వతులు వారు;
పావనులు వారు; ధన్యజీవనులు వారు!

- కరుణార్థి

భావం : ఎవరి యుద్ధ (వీర)గాథలను రచించడం వల్ల కవుల కలాలు సార్థకమవుతాయో, ఎవరి విజయగాథలను ఆలపించడం వల్ల గాయకుల కంరాలు ధన్యమవుతాయో, ఎవరి రూపాలను నిర్మించడం వల్ల శిల్పుల కళాకృతులు ఉణ్ణులంగా వెలుగుతాయో, ఎవరి పాదధూళి సోకినంత మాత్రాన భూదేవి నిలువెల్ల పులకిస్తుందో - వాళ్ళు ఆకాశం మార్చేగే విజయ దుండుభులు, త్యాగధనులు, సత్యసంధులు, జాతిరత్నాలు, శాశ్వతులు, పుణ్యులు, ధన్యులైన (దేశభక్తులు) -దేశం కోసం ప్రాణాలిచ్చిన మహానీయులు.

సూక్తి: “స్వాతంత్యం చాలా సున్నితమైన పువ్వు, వాడియైన కత్తి, విలువైన వజ్జం”. - శ్రీశ్రీ

మీకు తెలుసా?

చెక్క భజన

ఆంధ్రప్రదేశ్ వల్లెల్లో అనాదిగా వన్నున్న కళారూపాలలో 'చెక్క భజన' ముఖ్యమైంది. ఇది శాస్త్రీయమైన జానపద సృత్యకళ. చేతుల్లో ఘుల్లు ఘుల్లుమనే చెక్కలను వట్టుకొని అందరా కలిసికట్టగా తాళం చేయాలి. తాళానికి తగినట్లు పాట పాడాలి. పాటకు తగిన భావాన్ని ముఖంలో చూపించాలి. కాళ్ళకు గజ్జెలు కట్టాలి. ఒకే రకంగా సృత్యం చేయాలి. ఎగురుతూ గుండ్రంగా తిరుగుతూ భజన చేయటం చెక్కబ్భజన విశిష్టత. భక్తి పాటలు, భారత, భాగవత, రామాయణాలకు చెందిన పురాణ పాటలు, నీతిని ప్రబోధించే పాటలు, వీర గాథలు మొదలైనవి ప్రదర్శిస్తారు. తెలుగువారి భక్తి రన కళారూపాలలో చెక్కబ్భజన ఒక సుందర కళారూపం.

మొహరం (పీర్ పండుగ)

ముస్లింలందరూ రంజాన్, బాక్రీద్ తర్వాత జరుపుకునే ముఖ్యమైన వండుగల్లో మొహరం ఒకటి. మొహరం నెలతో ఇస్లాం నూతన నంవత్సరం ప్రారంభమవుతుంది. శాంతి, ప్రజాస్యామిక మానవహక్కుల కోసం పద్మాలుగు శతాబ్దాల క్రితం జరిగిన చారిత్రాత్మక పోరాటంలో అనువులు బాసిన అమరుల సంస్కరణ మొహరం. అందుకే దీనిని షాహీద్ మానంగా పేర్కొంటారు. ఇస్లామ్

క్యాలెండర్ ప్రకారం మొదటి నెల పేరు మొహరం. ఇది ప్రారంభమైన 10వ రోజున మొహరం పండుగ జరుపుకుంటారు. దీనినే 'ఆమరా' అంటారు. మొహరం పండుగను తెలుగు ప్రాంతాల్లో 'పీర్ పండుగ'గా పిలుస్తారు. దైవ ప్రవక్త మహమ్మద్ మనవళ్ళ హసన్, హస్నేన్ల వీరోచిత ప్రాణత్యాగాన్ని జ్ఞాపకం చేసుకుంటూ పీరుల్ని ఊరేగిస్తారు. పీరు అనే పదం సూఫీ తత్త్వానికి సంబంధించినది. పీరు అనగా ఆధ్యాత్మిక గురువు. "ఊదు వేయండే పీరు లేవదు" అంటారు. ఊదు అంటే సాంబ్రాణి పొగ. ఆంధ్రప్రదేశ్లో ఉన్న ముస్లిమ్లు అన్ని ప్రాంతాలలోనూ ఈ పండుగను ఎంతో భక్తి ప్రద్రశలతో జరుపుకుంటారు.

6

ప్రకృతి సందేశం

- వై.సి.వి.రెడ్డి.

చదవండి - అలోచించి చెప్పండి

సీ. కోడికుంపటి దింపుకొని పిల్లలను బిల్చి
కొనరి గింజియలేరుకొనుట నేర్చు
ఈని యానకమున్నె మృగభామ పిల్లకు
వెనువెంట చెంగులు బెట్టి నేర్చు
ముందుబుట్టిన తీవె పందిరి కెగబ్రాకి
పసితీవియకు వెంట బ్రాక నేర్చు
నడువనేర్చిన బిడ్డ బుడతతమ్మునిఁ బ్రేము
నడుగులో నడుగు లేయంగ నేర్చు.

టే.గీ ప్రకృతి సర్వంబు నీ గురుత్వంబునందు
లీనమై యున్నయది నీవులేని నీమ
దీపమెత్తని వ్యర్థ మందిరము సుమ్మ
ప్రాభవంబోయి నీనోటి వాక్యమునకు.

- గుఱ్ఱం జామువా (ఖండకావ్యం)

ప్రశ్నలు:

- పై పద్యంలో కవి ఏం చెబుతున్నారు?
- ప్రకృతి ద్వారా మనం ఏమే విషయాలు నేర్చుకోవచ్చు?
- విశ్వానికి గురువుగా దేనిని భావిస్తాము?

ఉద్దేశం

ప్రకృతి మానవునికి చక్కని పారశాల. అనాదిగా మానవుడు ప్రకృతి నుంచి ఎంతో నేర్చుకున్నాడు. ప్రకృతిలోని చెట్లు, పుట్టు, ఇలా ప్రతిదీ మనిషికి ఎన్నో సందేశాలనిస్తుంది. వాటిని విద్యార్థులకు తెలియజేయడం, ప్రకృతిని కాపాడుకోవాలని చెప్పడమే ఈ పారం ఉద్దేశం.

జననం: 26.03.1926
మరణం: 08.10.1989

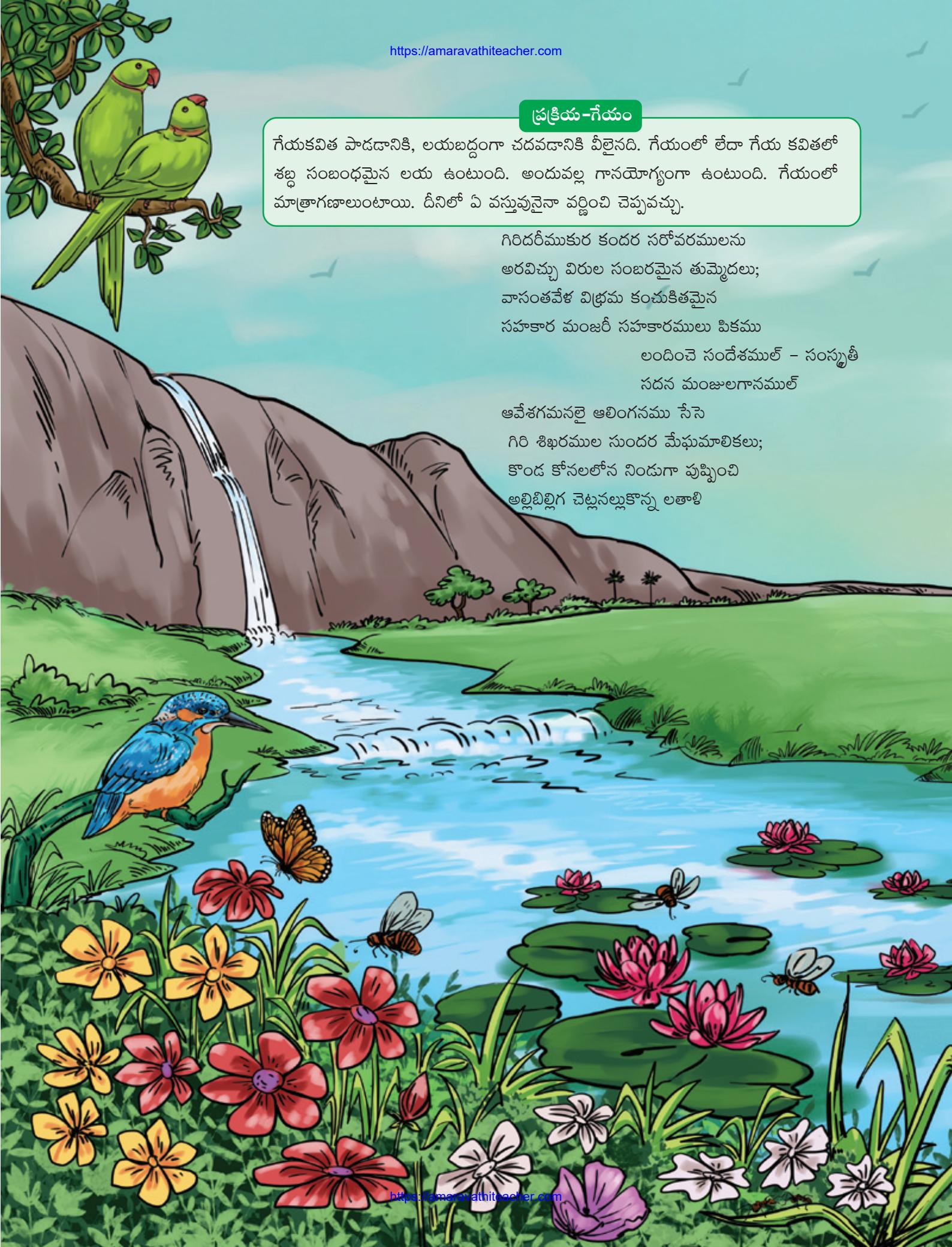
కవి పరిచయం

ఆభ్యుదయ కవిగా, రచయితగా పేరు గాంచిన వై.సి.వి.రెడ్డి పూర్తి పేరు యమ్మనూరు చినవెంకట రెడ్డి. ఈయన వైయన్ ఆర్ (కడవ) జిల్లాలో బోనాల గ్రామంలో జన్మించారు. లక్ష్మమ్మ, కొండారెడ్డి వీరి తల్లిదండ్రులు. వీరి రచనల్లో ముఖ్యమైనవి ‘తొలకరి చినుకులు’, మేనక, రంభ, సింధూర రేఖ, రక్షిణి నీలము, వైజయంతి, పారిజాతం మొదలైన కావ్యాలు. ‘గట్టిగింజలు’ కథల సంపుటి రచించారు. ప్రస్తుత పార్యభాగం వీరి సమగ్ర సాహిత్యం నుండి స్వీకరించబడింది.

ప్రక్రియ - గేయం

గేయకవిత పాడడానికి, లయబద్ధంగా చదవడానికి వీలైనది. గేయంలో లేదా గేయ కవితలో శథ్య సంబంధమైన లయ ఉంటుంది. అందువల్ల గానయోగ్యంగా ఉంటుంది. గేయంలో మాత్రాగణాలుంటాయి. దీనిలో ఏ వస్తువునైనా వర్ణించి చెప్పవచ్చు.

గిరిదరీముకుర కందర సరోవరములను
అరవిచ్చు విరుల సంబరమైన తుమ్మెదలు;
వాసంతవేళ విభ్రమ కంచుకితమైన
సహకార మంజరీ సహకారములు పికము
లందించె సందేశముల్ - సంస్కృతీ
సదన మంజులగానముల్
ఆవేశగమనలై ఆలింగనము సేసె
గిరి శిఖరముల సుందర మేఘమాలికలు;
కొండ కోనలలోన నిండుగా పుష్పించి
అల్లిబిల్లిగ చెట్లనల్లుకొన్న లతాళి

అనుశాసనము లిచ్చేరా - మధురమో
ఐక్యతను కాంక్షించెరా

గగనకాంతకు వింతకాంతి కన్నులనింపి
వసరురెక్కల విష్ణు వలరాజు తేజీలు;
గుసగుసలతో కొమ్ముకొమ్ముపై నివసించి
ముక్కులానించు లకుముకిపిట్ట దంపతులు;

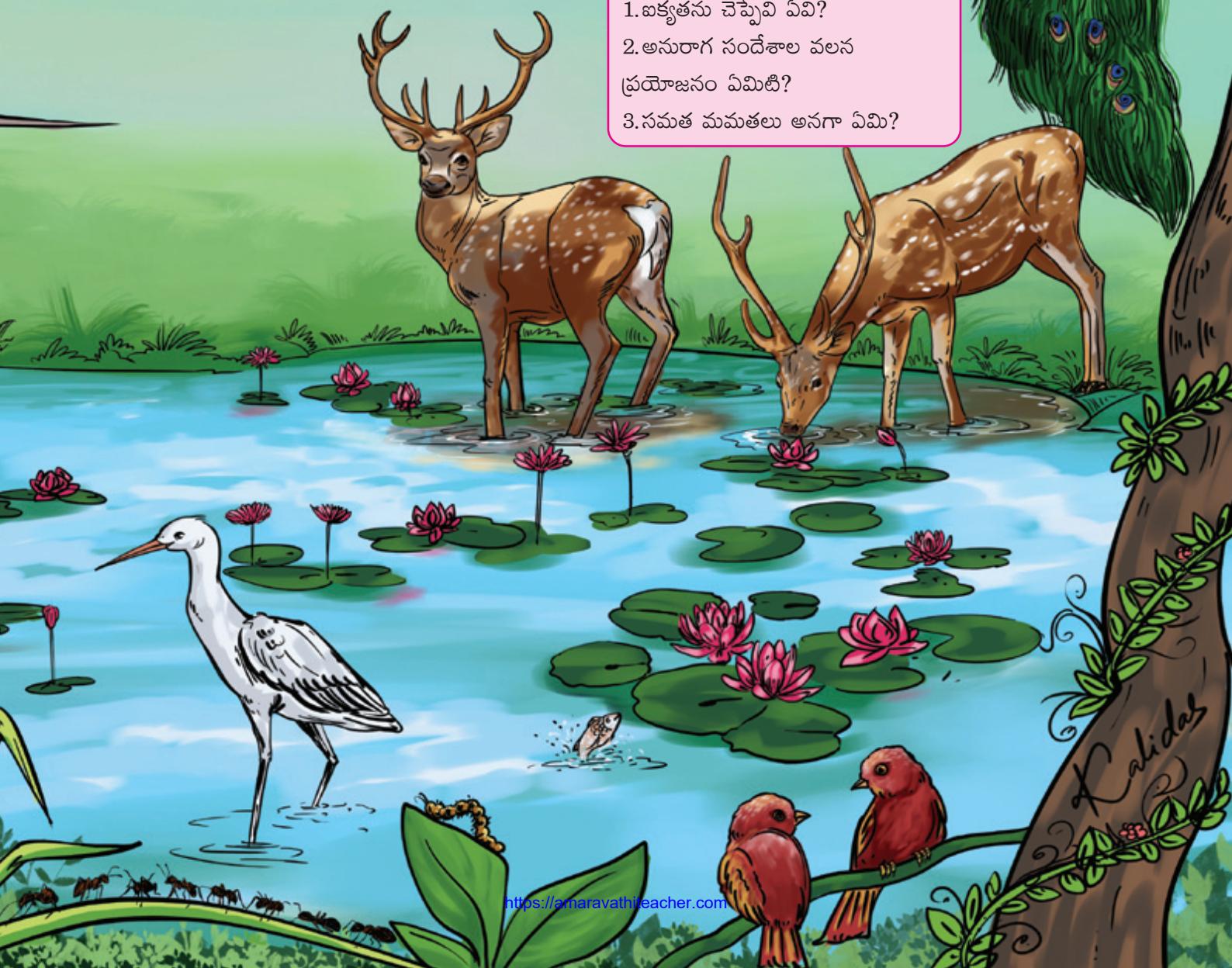
అనురాగ సందేశముల్ - ప్రజలకై
అందించె సాకూతముల్

జరటారుణచ్ఛవులు కరిగి పోయెడి వేళ
పురివిప్పి నాట్యముల్ పోహలించెడి నెమ్మి:
పైనుండి మలకలై పారు సెలకన్నెలకు
ఆటపాటల నేర్పు అలసమో తెమ్మేరలు

సమయ దీక్షల నిచ్చెనూ - స్వేచ్ఛకై
సమత మమతల దెచ్చెనూ

ఆలోచించండి - చెప్పండి

1. ఐక్యతను చెప్పేవి ఏవి?
2. అనురాగ సందేశాల వలన
ప్రయోజనం ఏమిటి?
3. సమత మమతలు అనగా ఏమి?

కష్టపది నష్టపది కలసికట్టగ నడచి
తిండిగింజల తెచ్చితీరు చీమలబారు;
పుష్పపుష్పన ప్రాలి పూదేనెలందెచ్చి
పారుగు వారికి పంచోవు తేసీగలీ
క్రమశిక్షణల నిచ్చెనూ దీక్షతే
కలసి నడువగా చెప్పెనూ
కొండ నెత్తాలలో కోసలోతుల లోన
ప్రభవించి పుంజుకొని పల్లవించిన కావి
ఒక కొమ్మలోపుట్టి ఒక రెమ్మలోవిడిగి
అందాల చిందించు అరవిరుల నెత్తావి;
కదిలి పోయెను కవితలై - మానవుల
గతికి చక్కని బాటలై

సర్వులకు అనురాగసార మందింపగా
మతము లన్నియు ఒక్క మమతకై పుట్టినవి
కుటీలబుద్ధలు కొండ రిటుబల్చి అటుబల్చి
సమరాలు కల్పించి చంపినారిదివరకు
సాగిపోయెన జిత్తులూ - యక్కైన
సాగనీయము ఎత్తులూ
నింగిపై జీరాడు నీలినీదల లోన
గాలిలో అందాలు కలబోయు పక్కలకు;
రేయనక పగలనక కాయకష్టము జేయు
కార్చికులు కర్చకులు కలిసి పలికిరి నేడు
సమతకై పోరాడగా - ఈనేల
శాంతి సౌఖ్యము నింపగా

ఆలోచించండి - చెప్పండి

1. క్రమశిక్షణ అంటే ఏమిటి?
2. సమానత్వం కోసం మనం ఏం చేయాలి?

భావం:

పర్వత సానువుల్లోని అద్దాల వంటి నిర్మలమైన సరస్వులలో విచ్చుకుంటున్న తామరలు తుమ్మెదలకు సంతోషాలను పంచుతున్నాయి. వసంతకాలంలో ఆశగా తిరుగుతున్న కోకిలలకు మామిడిచెట్లు లేత మావిచిగురులను అందిస్తున్నాయి. ఇవి ఒకరికాకరు సహకరించుకోవడమే మన సంస్కృతి అనే గొప్ప సందేశాన్ని ఇస్తున్నాయి.

ఆకాశంలో తమని తాము మరచి తిరుగుతున్న అందమైన మేఘాలు పర్వత శిఖరాలను కొగిలించుకుంటున్నాయి. కొండకోసలలో నిండుగా పూలుపూచిన తీగలు చెట్లను అల్లుకుంటున్నాయి. ఇవి మానవులంతా ఐకమత్యంతో ఉండాలని గొప్ప ఉపదేశాన్ని ఇస్తున్నాయి.

మన్మథుడి వాహనమైన రామచిలుకలు తమ ఆకుపచ్చని రెక్కలు విప్పి ఎగురుతూ ఆకాశమనే స్త్రీ కన్నులలో కాంతి నింపుతున్నాయి. అన్యోన్యమైన లకుముకి పిట్టల జంట అనురాగంతో గుసగుసలాడుతూ కొమ్మలపై నివసిస్తున్నాయి. ఇవి పరస్పరం ప్రేమానురాగాలతో జీవించాలని ప్రజలకు సందేశాన్ని ఇస్తున్నాయి.

మబ్బిపట్టిన వేళ ఆనందంతో నెమళ్ళు పురివిప్పి నాట్యమాడుతున్నాయి. కొండలపై నుండి దూకుతూ, మలుపులు

తిరుగుతూ, వయ్యారంగా సాగే సెలయేటి కన్యలకు చిరుగాలులు ఆటపాటలు నేర్చుతున్నాయి. ఇవి ఈ మనుషులంతా స్వేచ్ఛ, సమత, మమతలతో సాగిపోవాలని సందేశాన్నిస్తున్నాయి.

ఎన్నో కష్టస్థాలకు ఓర్చి చీమలు కలిసికట్టగా తిండిగింజలను సేకరిస్తున్నాయి. తేసెటీగలు ప్రతి పువ్వు నుండి తేనెను సేకరించి కూడపెట్టి ఇతరులకు పంచుతాయి. ఇవి క్రమశిక్షణతో ఐక్యంగా ఉండాలని, మానవాలికి చెబుతున్నాయి. కొండల మధ్య లోయలలో పుట్టి వ్యాపిస్తున్న ఎర్రని కాంతి కొమ్మలలో, రెమ్మలలో అందాలు చిందిస్తూ అరవిరిసిన పువ్వుల నువానన ఒక కవితలా సాగిపోతూ మానవుల జీవన గమనానికి చక్కటి దారులను చూపిస్తున్నాయి.

ప్రజలందరికి ప్రేమానురాగాలను పంచడానికి మతాలన్నీ పుట్టాయి. కానీ కొందరు కుటీల బుద్ధితో మత గ్రంథాలు చేపే విషయాలకు వక్రభాష్యాలు చెప్పి, ఎన్నో ఎత్తులు, జిత్తులు వేసి, మతాల మధ్య చిచ్చుపెట్టి ఎందరి చావులకో కారణమైనారు. ఇలాంటివి ఇక్కడ ఇక మీదట సాగవు. (జరగవు).

ఆకాశంలో నీలిమేఘాలకింద అందంగా ఎగిరే పక్కలు, రాత్రనక, పగలనక కష్టపదే కార్పికులు, కర్షకులు కలిసి ఈ ప్రపంచంలో సమానత్వం సాధించాలని, శాంతిసౌభాగ్యాలను నెలకొల్పాలని కోరుతున్నారు.

ఇవిచేయండి

అపగాహన-ప్రతిస్పందన

అ) కింది ప్రశ్నలకు సమాధానాలు చెప్పండి.

1. గేయ కవితను రాగయుక్తంగా పాడండి.
2. మానవుడికి సందేశమిచ్చినవి ఏవి?
3. కవి గిరిదరీ సరోవరాలను దేనితో పోల్చాడు?

అ) కింది గద్యాన్ని చదివి ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

పృథివీ, ధరణి, వసుధ, ధాత్రి ఇలా ఎన్నో పేర్లతో పిలవబడే భూమి ఒక్కటే జీవరాశి మనుగడకు అనువైనది. ప్రకృతి భూమిలో ఒక భాగం. “ప్రకృతిని కనుగొనడం, ప్రకృతి ద్వారా నేర్చుకోవడమంటే మనల్ని మనం కనుకొనడమే” అని అంటారు మాగ్గిమ్ లగాకె. ప్రకృతి మన చుట్టూ ఉన్న మొత్తం భూతిక ప్రపంచం. ఇందులో వాతావరణం, వృక్షజాలం, నదీప్రవాహాలు, ఆకాశాన్ని తాకే పర్వతాలు, అందమైన లోయలు, జలపాతాలు, సూర్యోదయం, సూర్యాస్తమయం, చీకటి, వెన్నెల ఇలా ఆశ్చర్యపరిచే దృశ్యాలెన్నో ఉన్నాయి. ప్రకృతి తల్లియై జీవరాశి మనుగడ కోసం గాలి, నీరు, ఆహారం, ఆవాసం, ఎండ, వాన, మొదలైన వాటన్నిటిని సమకూర్చి సకల ప్రాణులను పోషిస్తోంది. గురువై మార్గదర్శనం చేస్తుంది. ప్రకృతికి వెన్నెముక వృక్షాలు. ఇవి లేకపోతే ప్రకృతికి సౌందర్యముండదు. వర్షించే మేఘం కానరాదు. గలగల పారే నదులుండవు. వండే పంటలు ఉండవు. ఇలాంటి వృక్షాలను మనం కాపాడితే, అవి మనల్ని కాపాడుతాయి. అందుకే పెద్దలు “వృక్షాల రక్కతి రక్కితః” అన్నారు.

- ప్రకృతి వ్యాసావళి

ప్రశ్నలు:

1. మాగ్గిమ్ లగాకె ప్రకృతి గురించి ఏం చెప్పారు?
2. ప్రకృతిలో ఏయే దృశ్యాలు ఉన్నాయి?
3. పై గద్యంలోని సూక్తిని గుర్తించండి?
4. పై గద్యం ఆధారంగా ఒక ప్రశ్న తయారుచేయండి?

ఇ) కింది పచన కవిత చదివి, ప్రశ్నలకు సమాధానాలు రాయండి.

గలగల పారే సెలయేళ్ళు
 మిలమిల మెరినే తారకలు
 అందమైన పూదోటలు
 హయి గొలిపే పిల్ల తెమ్మేరలు,
 ఎగిసిపడే కడలి కెరటాలు
 సాగిపోయే నీలిమేఘాలు
 కోయిల పాటల వసంతాలు
 మట్టి వాసనల వర్షాలు,
 కొండల్లో దూకే జలపాతాలు
 కోసల్లో కొలువైన అందాలు
 ఎన్నెన్నో అందాలు ఎన్నెన్నో అద్భుతాలు-ఇవి
 మనకోసం ప్రకృతి ప్రసాదించిన వరాలు
 మనిషి కోరికలకు
 అవుతున్నాయి ప్రకృతి వినాశకాలు,
 ప్రకృతిని రక్షించకపోతే!
 మనిషి మనుగడ సాధ్యమవునా?

- ప్రకృతి కవితా సంకలనం

ప్రశ్నలు:

- పై కవితలో ఏయే జలవనరులు గురించి వర్ణించాడు?
- ప్రకృతి మనిషికి ప్రసాదించిన వరాలు ఏవి?
- మనిషి కోరికల వలన ఏం జరుగుతోంది?
- కవిత ఆధారంగా ఒక ప్రశ్న తయారు చేయండి.

ఈ) కింది వానికి అర్థసందర్భాలు రాయండి.

- పొరుగు వారికి పంచిపోవు తేనీగలు.
- సమతక్త పోరాడగా ఈ నేల శాంతి సౌఖ్యము నింపగా.

ఉ) కింది ప్రశ్నలకు ఏకవాక్య సమాధానాలు రాయండి.

- చీమల నుండి మనం ఏం నేర్చుకోవాలి?
- కార్బూకులు, కర్షకులు ఎలా కష్టపడుతున్నారు?
- మతాలన్నీ ఏమి బోధిస్తున్నాయి?

వ్యక్తికరణ-సృజనాత్మకత

అ) కింది ప్రశ్నలకు నాలుగైదు వాక్యాలలో సమాధానాలు రాయండి

- సహకరించుకోవడం గురించి మనకు ఏవేవి సందేశమిస్తున్నాయి?
- మానవుల ప్రగతికి బాటలువేసినవి ఏవి?
- పక్కలు మనకు ఏవిధమైన సందేశాన్ని ఇస్తున్నాయి?

- ಅ) ಕಿಂದಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಏನಿಮಿದಿ ಸುಂದಿ ಹಡಿ ವಾಕ್ಯಾಲಲ್ಲೋ ಜವಾಬುಲು ರಾಯಂಡಿ
1. “ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂದೇಶಂ” ಪಾಠ್ಯಭಾಗ ಸೌರಾಂಶಾಸ್ನಿ ಮೀ ಸೌಂತಮಾಟಲ್ಲೋ ರಾಯಂಡಿ
 2. ಇಕ್ಕಮತ್ಯಾನ್ನಿಗುರಿಂಬಿ ಏನಿ ಎಲಾ ಬೋಧಿಸ್ತುನ್ನಾಯೋ ರಾಯಂಡಿ?

ಇ) ಕಿಂದಿ ಸ್ವಜನಾತ್ಮಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಜವಾಬುಲು ರಾಯಂಡಿ

1. “ಪರಿಶಪಿಸ್ತನ್ನು ಪರ್ಯಾಪರಣಂ-ಪ್ರಕೃತಿನಿ ಕಾಪಾಡುಕೋವಲಸಿನ ತರುಣಂ” ಈ ಅಂಶಂಪೈ ಪ್ರಸಂಗ ವ್ಯಾಸಂ ರಾಯಂಡಿ.
2. ಪ್ರಕೃತಿಲ್ಲೋ ಮೀರು ಚೂಸಿನ ಅಂದಮೈನ ಪ್ರದೇಶಾನ್ನಿ ವರ್ಣಿಸ್ತೂ ರಾಯಂಡಿ?

ಭಾಷಾಂಶಾಲು **ಪದಜಾಲಂ**

- ಅ) ಕ್ರಿಂದಿ ವಾಕ್ಯಾಲಲ್ಲೋ ಎರುಪುರಂಗುಲ್ಲೋ ಉನ್ನ ಪದಾಲಕು ಅರ್ಥಾಲು ರಾಸಿ ಸೌಂತ ವಾಕ್ಯಾಲಲ್ಲೋ ರಾಯಂಡಿ

1. ಪಿಲ್ಲಲು ಮುಕುರಂ ಮುಂದು ನಿಲಬಡಿ ಮುಸ್ತಾಬವುತ್ತನ್ನಾರು.
-

2. ಹಿಕಮು ಪಂಚಮ ಸ್ವರಂಗುಲ್ಲೋ ಪಾಟು ಪಾಡಿಂದಿ.
-

3. ಪುರಿವಿಪ್ಪಿನ ನೆಮ್ಮೆ ಎಂತ ಅಂದಂಗಾ ಉಂದೋ.
-

4. ಮಾನಸ ಸರ್ಕೋವರಂ ಹೊಮಾಲಯಾಲ್ಲೋ ಉಂದಿ.
-

5. ಮಲ್ಲೆಲ ನೆತ್ತಾವಿ ತೋಟ ಅಂತಾ ವ್ಯಾಪಿಂಚಿಂದಿ.
-

- ಅ) ಕಿಂದಿ ವಾಕ್ಯಾಲು ಚದಿವಿ ಪರ್ಯಾಯಪದಾಲು ಗುರ್ತಿಂಬಿ ರಾಯಂಡಿ

1. ತೋಟಲ್ಲೋ ಪುಷ್ಟಾಲು ವಿಕಸಿಂಚಾಯಿ. ಅಮ್ಮೆ ಆ ಕುಸುಮಾಲನು ಸೇಕರಿಂಚಿಂದಿ. ವಿರುಲನು ದಂಡಗಾ ಕೂರ್ಬಿಂದಿ.
-

2. ರಜನಿ ಧರಣಿ ಅಂತಾ ಕಮ್ಮುಕುನ್ನದಿ. ರಾತ್ರಿಕಿ ರಾಜೈನ ಚಂದ್ರುಡು ತನ ವೆಲುಗುಲತೋ ರೇಯನಿ ಪಗಲುಗಾ ಮಾರ್ಪಾಡು.
-

3. ಕೊಂಡಲಪೈ ವೃಷ್ಣಾಲು ಎನ್ನೋ ಉನ್ನಾಯಿ. ವಾಟಿ ವಲ್ಲ ಪರ್ವತಾಲಕು ಪಚ್ಚದನಂ ವಚ್ಚಿಂದಿ. ಗಿರುಲು ಭೂಮಿಕಿ ಅಂದಾನ್ನಿ ಇಸ್ತಾಯಿ.
-

4. ಅಡವುಲು ಪ್ರಗತಿಕಿ ಮೂಲಂ. ಅರಣ್ಯಾಲು ಲೇಕಪೋತೇ ಪರ್ವಾಲು ಕುರವವು. ಅಂದುಕೇ ವಿಪಿನಾಲನು ಕಾಪಾಡುಕೋವಾಲಿ.
-

5. ಪಿಲ್ಲಲು ಆಟ ಮೊದಲು ಪೆಟ್ಟಾರು. ಅಂದುಲ್ಲೋ ವಾರಿ ನಟನ ಬಾಗುಂದಿ. ವಾರಿ ಲಾಸ್ಯಮು ಚೂಚಿ ಅಂದರೂ ಸಂತೋಷಿಂಚಾರು.
-

ఇ) కింది పదాలకు సరైన నానార్థాలు గుర్తించి రాయండి.

- అ. శాఖ, స్నీ, కోటబురుజు
- ఆ. ఆకాశం, శూన్యం, దుర్లభం.
- ఇ. ఎరువు, కుష్మాన్ధి, బంగారం.
- ఈ. ప్రేమ, నెమ్ముది, నెమలి
- ఉ. అభిప్రాయం, శాస్త్రం, సమ్మతి

1. అరుణం = _____
2. మతం = _____
3. కొమ్మె = _____
4. నెమ్ము = _____
5. గగనం = _____

ఈ) కింది పదాలకు సరైన వ్యాప్తుల్యాలు గుర్తించి రాయండి.

- అ. చలనము లేనిది (పర్వతము)
- ఆ. ఉదకమును ధరించునది (మేఘం)
- ఇ. మరణంతో కూడినది
- ఈ. చాటు నుండి కూయునది(కోయిల)

1. పికం : _____
2. అచలము : _____
3. పయోధరం : _____
4. సమరం : _____

ఉ) కింది వాక్యాలు చదివి ప్రకృతి, వికృతులను గుర్తించి రాయండి.

1. మేఘాలు ఆకాశంలో విస్తరించాయి. మొగులు కురిస్తేనే పంటలు పండుతాయి.
2. కూచిపూడి నాట్యం ప్రసిద్ధ నట్టువలలో ఒకటి.
3. లతకు కవితలంటే ప్రాణం. ఆమె కయితలు వినదానికి ఇష్టపడుతుంది.
4. మా ఊరిలో సంక్రాంతి వేడుకలు సంభ్రమము గొల్పునట్లు జరిగాయి. అందరూ ఆ సంబరములలో పాల్గొన్నారు.

వ్యాకరణంశాలు

అ) కింది పదాలను విడదీసి, సంధి పేర్లను రాయండి.

- 1) మతములన్ని : _____ + _____ (_____)
- 2) పూఁడేనె : _____ + _____ (_____)
- 3) లతాళి : _____ + _____ (_____)
- 4) కొలువైన : _____ + _____ (_____)

పద్వాదిసంధి :

1. భయము + పదు = భయపదు, భయంపదు, భయముపదు
2. కష్టము + పదు = కష్టపదు, కష్టంపదు, కష్టముపదు
3. ఇష్టము + పదు = ఇష్టపదు, ఇష్టంపదు, ఇష్టముపదు
4. సందేహము + పదు = సందేహపదు, సందేహంపదు, సందేహముపదు

పై ఉదాహరణలు గమనించండి. పైవానిలో మొదటి పదం చివర 'ము' వర్ణం ఉంది. రెండో పదంగా 'పదు' ఉంది. పదాలు కలిసినప్పుడు 'ము' వర్ణకానికి లోపం, పూర్ణ బిందువు (0) విభాగ గా వచ్చాయి. ఇలా రావడాన్ని పద్వాది సంధి అంటారు.

సూత్రం: పద్యాదులు పరమైనవ్వుడు ‘ము’ వర్ణకానికి లోప, పూర్ణ బిందువులు విభాషనగు.
పద్యాదులు అనగా పదు, పాటు, పెట్టు, పట్టు, పరచు మొదలైనవి.

సమాసం:

అ) కింది సమాస పదాలకు విగ్రహ వాక్యాలు రాశి సమాసం పేరు రాయండి.

1. గగనకాంత : _____ ()
2. సమతామమతలు : _____ ()
3. మేఘమాలికలు : _____ ()
4. సుందరమేఘాలు : _____ ()
5. కుతీలబ్ది : _____ ()
6. తిండిగింజలు : _____ ()
7. అనురాగసాగరం : _____ ()

బహుప్రీపిం సమాసం:

కింది సమాస పదాలను, వాటి విగ్రహ వాక్యాలను పరిశీలించండి.

1. ఆజానుబాహుడు - జానువుల వరకు బాహువులు కలవాడు.
2. ముక్కంటి - మూడు కన్నలు కలవాడు.
3. చతుర్ముఖుడు - నాలుగు ముఖాలు కలవాడు.
4. పద్మాశ్రీ - పద్మం వంటి ఆక్షులు కలది.

అన్యపదార్థ ప్రాధాన్యం కలది
బహుప్రీపిం సమాసం

పై పదాలలో మొదటి పదానికి గాని రెండవ పదానికి గాని ప్రాధాన్యం లేదు. రెండు పదాలు మరో పదం యొక్క అర్థాన్ని స్ఫురింపచేస్తున్నాయి. ఇలా మరో పదం యొక్క అర్థానికి ప్రాధాన్యం ఉన్న సమాసాన్ని బహుప్రీపిం సమాసం అంటారు.

ఉదాహరణ: చక్రపాణి అనే సమాసపదంలో చక్రము అనే పదానికి ప్రాధాన్యం లేదు. పాణి (చేయి) అనే పదానికి కూడా ప్రాధాన్యం లేదు. చక్రము పాణియందు కలిగిన వానికి ప్రాధాన్యం ఉన్నది. ఇట్లా సమాసంలోని పదాలకుకాక మరో పదం యొక్క అర్థానికి ప్రాధాన్యం ఉన్నది కాబట్టి ఇది బహుప్రీపిం సమాసం.

ఇ) కింది గేయ కవితను పరిశీలించి అలంకారాన్ని గుర్తించండి.

1. గుసగుసలతో కొమ్ముకొమ్ముపై నివసించి
ముక్కులానించు లకుముకిపిట్ట దంపతులు;

పై ఉదాహరణలో లకుముకి పిట్టలు కొమ్ముకొమ్ము పైనా నివసిస్తూ గుసగుసలాడుతూ ముద్దాడుతున్నాయి. అనే విషయాన్నే ఉన్నదున్నట్లుగా చెప్పడం జరిగింది. కాబట్టి ఇది స్వభావోక్తి అలంకారం.

ఉపాయం: జాతి గుణ క్రియాదులచేత దాని స్వభావాన్ని రమణీయంగా వర్ణించిన యొదల స్వభావోక్తి.

ఈ) స్వభావోక్తి అలంకారానికి చెందిన మరికొన్ని ఉదాహరణలు రాయండి.

ప్రాజెక్టుపని

ప్రకృతి సౌందర్యాన్ని తెలిపే గేయాలు లేదా పాటలు, పద్యాలు నేకరించి తరగతి గదిలో ప్రదర్శించి చర్చించండి.

పాతాంత పద్యం

- ఉ. చల్లనివైన రాత్రుల వసంతసుభోదయవేళ బుప్పుముల్
చల్లడు విస్మృతప్రిమళములు తీయదనమ్ములోన గాం
తిల్లిన కన్నులం బయికి ద్రిప్పుచు జాబిలి జూచు పిల్లలన్
మెల్లన జిన్నుగా గరగి నిండుమనంబున ముద్దులాడెదన్
- వేంకట కాళిదాస కపులు. (మబ్బుతునక ఖండకాష్యం)

భాషం :

నేను తెల్లని మబ్బుతునకను. వసంతకాలంలో చల్లని వెన్నెల రాత్రుల్లో అందరికీ ఆహ్లాదం కలిగిస్తాను. పుప్పులు కమ్మని సువాసనలు వెదజల్లుతుంటాయి. చందమామను చూసి విప్పారిన కళ్ళతో కేరింతలు కొట్టే పసివాళ్ళను చూసి నేను మురిసిపోతుంటాను. నేనోక వెన్నెలచినుకుగా కరిగి పాలుగారే వాళ్ళ చెక్కిళ్ళను ప్రేమగా చుంబిస్తాను.

సూక్తి: పరోపకారాయ ఘలంతి వృక్షాః, పరోపకారాయ వహంతి నద్యః,
పరోపకారాయ దుహంతి గావః, పరోపకారార్థ మిదం శరీరమ్.

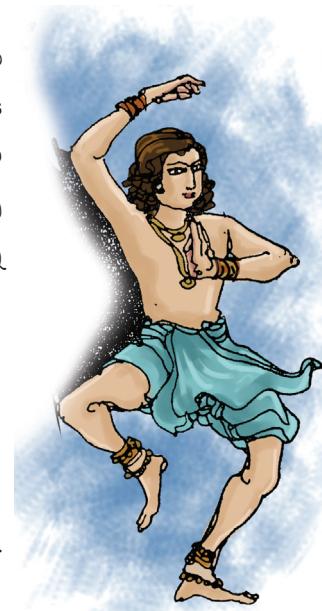
భాషం: పరులకొరకే చెట్లు పండ్లను, నదులు నీటిని, గోవులు పాలను ఇస్తున్నాయి. అదే విధంగా ఈ శరీరము పరుల మేలుకొరకే కదా!

మీకు తెలుసా?

జూలై 28వ తేదీని 'ప్రపంచ ప్రకృతి పరిరక్షణ దినం'గా జరుపుకుంటున్నాం.

పేరిణి సృత్యం

పేరిణి శివతాండవం అనేది తెలుగువారి ప్రాచీన సృత్యం. కాకతీయ రాజుల కాలంలో ఎంతో వైభవంగా ఉండేదని ప్రాచీన గ్రంథాల ద్వారా తెలుస్తోంది. దీనికి యోధుల సృత్యం అనే పేరు కూడా ఉంది. యుద్ధానికి వెళ్ళబోయే ముందు వీరులు తమ సైన్యంలో ప్రేరణను కలిగించడానికి ఈ సృత్యం చేసేవారు. ఇది మగవాళ్ళు ప్రదర్శించే కళ. మంచి దేహ సౌష్టవం గల మగవాళ్ళు శివుడు చేసే తాండవాన్ని అనుకరిస్తూ పీరరస ప్రధానంగా పేరిణి సృత్యం చేస్తారు. మృదంగ శబ్దానికి అనుకూలంగా అడే ఆట చాలా ఆకట్టుకుంటుంది. ఇందులో పాటలు గాని కథలు గాని ఉండవు. కేవలం మృదంగ ధ్వని, అవయవాల కదలికతోనే శివతాండవం జరుగుతుంది. రామపు దేవాలయంలో పేరిణి శివతాండవానికి సంబంధించిన శిల్పాలు ఉన్నాయి. కాకతీయుల కాలం తర్వాత పేరిణి శివతాండవానికి సంబంధించిన శిల్పాలు ఉన్నాయి. ప్రాచీన గ్రంథాల ఆధారంగా ఆచార్య నటరాజ రామకృష్ణ గారు పేరిణి సృత్యాన్ని పునరుద్ధరించి వెలుగులోకి తీసుకొచ్చారు.

మొలకల పున్మి

ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం విభిన్న సంస్కృతులకు, నంప్రదాయాలకు నిలయం. వివిధ మాండలికాలు, వేరువేరు సరిహద్దులు కలిగి ఉండటం వలన ఆయు ప్రాంతాల్లో జరిగే వండుగలు, జాతరలు అక్కడి సంప్రదాయాలను, ఆ ప్రజల నమ్మకాలను, వారి విశ్వాసాలను తెలియపరుస్తాయి. అలాంటి స్థానిక పండుగే ‘మొలకల పున్మి’. ఈ పండుగ అనంతపురం జిల్లాలో అనేక ప్రాంతాల్లో జరుపుకున్నా, ప్రధానంగా శ్రీ సత్యసాయి జిల్లా కదిరి ప్రాంతం, వై.ఎస్.ఆర్. కడపజిల్లా, చక్రాయపేట, వేంపల్లి తదితర ప్రాంతాల్లో గల అనేక గ్రామాల ప్రజలు కలిసి జరుపుకునే అతి పెద్ద స్థానిక పండుగ ‘మొలకల పున్మి’. రైతులు తమ పంటలు బాగా పండాలని, ప్రకృతిని దేవతగా, తల్లిగా భావించి జరుపుకునే రైతుల పండుగ ఇది.

స్థానికులు ముందుగా కొత్త కుండలను, వ్యవసాయ భూమిలోని మట్టిని తీసుకువస్తారు. ఆ మట్టిని కుండలలో నింపి, చిరుధాన్యాలను నానబెట్టి భక్తిశ్రద్ధలతో ఆ కుండల్లో పోస్తారు. ముందు రోజుల తర్వాత ఆ మొలకలుగల కుండలను, వక్కగా ముస్తాబు వేసిన దేవర ఎద్దును ఊరేగింపుగా తీసుకొని ‘చిన్నమ్మ’ దేవత దగ్గరకు చేరుకుంటారు.

ఆ దేవతకు మొలకలను, ఘల, పుష్పాలను, కొబ్బరి కాయలను సమర్పించి పంటలు చక్కగా పండాలని చిన్నమ్మ దేవతను కోరుకుంటారు. ముందుగా దేవర ఎద్దును భక్తి శ్రద్ధలతో మేళ, తాళాలను లయబద్ధంగా వాయిస్తా అమ్మవారి దేవాలయం చుట్టూ తిప్పే ఘుట్టం కన్నులవండువగా ఉంటుంది. తర్వాత రైతులందరూ తమ ఎద్దుల బండ్లను కూడా ఆ గుడి చుట్టూ తిప్పుతారు. ఈ కార్యక్రమం అనంతరం అన్నదానం నిర్వహిస్తారు. అన్ని ప్రాంతాల వాళ్ళ కులమత, ప్రాంత భేదంలేకుండా అందరూ సామరస్యంతో ఈ వేదుకను ఘనంగా నిర్వహించుకుంటారు.

కూడా ఆ గుడి చుట్టూ తిప్పుతారు. ఈ కార్యక్రమం అనంతరం అన్నదానం నిర్వహిస్తారు. అన్ని ప్రాంతాల వాళ్ళ కులమత, ప్రాంత భేదంలేకుండా అందరూ సామరస్యంతో ఈ వేదుకను ఘనంగా నిర్వహించుకుంటారు.

7

చేజారన బాల్కం

- శీలా వీరాజు

చదవండి - ఆలోచించి చెప్పండి

ప్రతి శివపూ కొన్ని సహజ వారసత్వ లక్ష్మణాలతో ఒక నిర్దిష్ట సాంఘిక ఆర్థిక భావావేశ వాతావరణంలో జన్మిస్తాడు. ఆ పైన అధికారిక శక్తులూ సంస్కరులూ అతన్ని తమకి అనుగుణంగా తయారు చేసుకుంటాయి. నేను నా తండ్రి నుంచి నిజాయాతీటినీ, ఆత్మక్రమశిక్షణనీ అందిపుచ్చుకున్నాను. మా అమ్మ నుంచి మంచితనంలో నమ్మకాన్నీ, సాముఖ్యాతినీ అందుకున్నాను. నాతో పాటే నా ముగ్గురు సోదరులూ, నా సోదరీను.

కానీ జలాలుద్దీన్, ఘంఘుద్దీన్ నేను గడిపిన సమయమే నా బాల్యంలోని అద్వితీయతకూ, నా తదనంతర జీవితంలోని మార్పుకీ కారణమనాలి. జలాలుద్దీన్ ఘంఘుద్దీన్ లో కనవచ్చిన సహజాత ప్రజ్ఞ ఏ పారశాలల్లోనూ ఏ తర్పిదు వల్లా పొందలేని విషేం. అది భాషకి అతీతంగా ప్రపంచం పట్ల స్వందించగల నేర్చు. అనంతరకాలంలో నా జీవితంలో ప్రకటితమైన సృజనాత్మకతకి నా బాల్యం వారి సాహచర్యంలో గడవడమే కారణమని నిస్సంకోచంగా చెప్పగలను.

- ఒక విజేత ఆత్మకథ

ప్రశ్నలు :

1. అబ్బుల్ కలామ్ తండ్రి నుంచి అందిపుచ్చుకున్నదేమిటి ?
2. అబ్బుల్ కలాం బాల్యంలో తల్లి నుంచి అందుకున్నదేమిటి ?
3. బాల్యంలో ఎవరితో గడిపిన సమయం తన జీవితంలోని మార్పుకి కారణమని కలాం పేర్కొన్నాడు ?

ఉండేశం

బాల్య దశలో అంకురించిన వివిధ ఆసక్తులకు, అంతర్గత సైపుణ్యాలకు తగినట్లుగా సాధనచేస్తే మహాన్నత వ్యక్తిగా ఎదగవచ్చని తెలియజేయడం, విశ్వాసాలు, అభిరుచులు, గుణగణాలు, నడవడిక, వ్యక్తిత్వాలకు సంబంధించిన అన్ని అంశాలకు బాల్యంలోనే పునాదులు పడతాయి అని తెలువడం ఈ పారం ఉండేశం.

రచయిత పరిచయం

జననం: 22.04.1939

మరణం: 01.06.2022

శీలా వీరాజు రాజమండ్రిలో జన్మించారు. వీరి తల్లిదండ్రులు వీరభద్రమ్మ, సూర్యనారాయణ. ఆయన రచయితగా, చిత్రకారుడుగా తనదైన ముద్ర వేశారు. సమాధి, మబ్బుతెరలు, రంగుటద్దాలు, ఊరు వీడ్స్‌లు చెప్పింది, మనసులో కుంచె, మొదలైన కథా సంపుటాలు, కొడిగట్టిన సూర్యుడు, కిటికీకన్న, ఎర్రడబ్బారైలు, పదుగుపేకల మధ్య జీవితం మొదలైన కవితా సంపుటాలను, మైనా, కరుణించని దేవత, వెలుగురేళలు మొదలైన నవలలను రాశారు. వీరు ‘శీలావీ’గా సుపరిచితుడు. 1969లో ‘మైనా’ నవలకు అంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి పురస్కారం లభించింది. ఈ పాత్మాంశం శీలా వీరాజు వ్యాస సంపుటి ‘కలానికి ఇటూ అటూ’ నుండి గ్రహించబడింది.

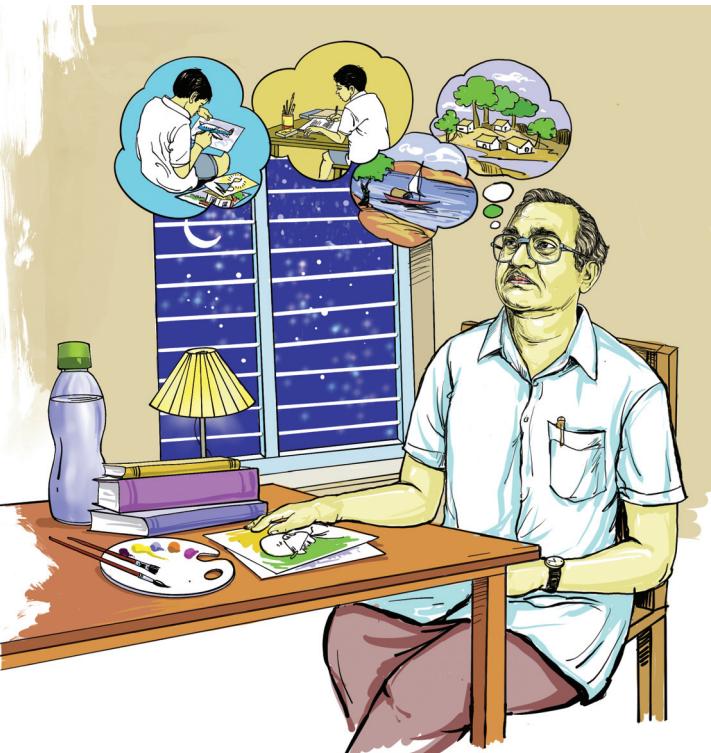
ప్రక్రియ - వ్యాసం

ఏదైనా ఒక విషయాన్ని తీసుకొని దాని పూర్వాపరాలను చర్చిస్తూ, విశేషణాత్మకంగా విస్తరించి రాసేదాన్ని వ్యాసం అంటారు. దీనిలో ఉపోధ్వతం, విషయ విస్తరణ, ముగింపు వంటివి ప్రధానాంగాలుగా ఉంటాయి. వ్యాసంలోని విషయాన్ని బట్టి చారిత్రక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక, శాస్త్ర, వైజ్ఞానిక, సాహిత్య, తాత్క్విక ఆధ్యాత్మిక మొదలైన విభాగాలుగా విభజించవచ్చు. ఇందులో అనుభవానికి సంబంధించిన ఆత్మకథాత్మక వ్యాసాలు కూడా ఉండవచ్చు.

I

నేను పుట్టి పెరిగిన ఊరిని విడిచిపెట్టి వచ్చేసి ముపై ఆరేళ్ళయ్యింది. ఆ ఊరిని విడిచిపెట్టే నాటికే బాల్యం నా నుంచి పారిపోయి వదేళ్ళయ్యింది. నా బాల్యం అంటే నాకు చాలా ఇష్టం. ఇష్టటికీ నేను అప్పుడప్పుడు చిన్నపిల్లవాడిని అయిపోతుంటాను. అబద్ధం కాదు..... నిజంగానే! నేను చిన్నవాడిని అయిపోతుంటాను. అలాంటప్పుడు, యింకా అలానే మరికొంతసేవ ఆ బాల్యంలోనే వుండి పోతే బాగుండుననిపిస్తుంది. కల కదా, ఎక్కువసేవ వుండనివ్వదు. చటుక్కున కల చెదిరిపోయి మళ్ళీ నా అసలు వయసులోకి వచ్చేస్తుంటాను. ఎప్పుడైనా రైలు ప్రయాణం చేస్తున్నప్పుడో, సాయంత్రంపూట వర్షం వస్తుంటే హృష్ణీకి వెళ్ళలేక గదిలో కూచుని కిటికీలోంచి వెనక వీధిలో చూస్తున్నప్పుడో, పుట్టినరోజు నాడో నా కెందుకో విధిగా బాల్యం గుర్తుకు వస్తునే వుంటుంది - ఏ ఏడాది కా ఏడాది బాల్యానికి నేను దూరం

జరిగిపోతున్నాననే దిగులు వల్లనో ఏమో మరి! ఆ రోజులు మళ్ళీవస్తే బాగుండును కదా! అని కూడా అనుకుంటాను.

ఎంత అమాయకమైన రోజులవి! ఎంత చక్కని రోజులవి! ఆట పాటల్లో, ఆనందంగా, హాయిగా, నిష్పల్చుపంగా, ఏ చీకూ చింతా లేకుండా గడిచిపోయాయి. చూస్తూ చూస్తుండగానే బాల్యం చెయ్యజారిపోయింది! “మాటిమాటికీ నువ్వు అలా మారం చేయడానికి నువ్వింకా చిన్నపిల్లవాడివే ననుకుంటున్నావా” అని నాన్న కోప్పడినప్పుడే నేను బాల్యాన్ని దాటుకుని వచ్చేసానని అర్థమైంది. చిత్రికిపోయన మధ్యతరగతి కుటుంబంలో బాల్యం ఎలా గడుస్తుందో అలానే గడిచింది నాకునూ.

బాల్యాన్ని తలచుకుని గర్వపడే ప్రత్యేకతలేవీ నాకు లేవు. కానీ యించు నన్ను నేను చూసుకుని గర్వపడడానికి, తృప్తిపడడానికి కారణమైన మూలభిజాలు మాత్రం నా బాల్యంలోనే వున్నాయి. నేను చిత్రకారుడిని కావడానికి, సాహితీవేత్తను

అవడానికి ఆ రోజుల్లోనే పునాదులు పడ్డాయి. నాకు యింకా గుర్తుంది... చిన్నప్పుడు మా యింటికి వెనకపీధిలో రామ్యార్థిగారని ఒక ముసలాయన ప్రయివేట్లు చెప్పుండేవారు. ఒక రూపాయి ఫీజు. అక్కడ ట్యూషనుకు వచ్చేవాళ్లు సుమారు ఇరవైమంది పిల్లలుండేవారు. వాళ్లుల్లో నేనూ ఒకడిని. నాది ఎలిమెంటరీ స్కూలు చదువు, బడినించి రాగానే ప్రయివేటుకి వెళ్లేవాడిని. రాత్రి చీకటిపడేపరకు స్కూలు పుస్తకాల పాఠాలే కాకుండా ఇతర విషయాలకూడా చెప్పుండేవారు. పెద్ద బాలశిక్ష చదివించేవారు. నీతి శతాకాల్లో పద్యాలు బట్టిపట్టించేవారు. ఎక్కాలు వల్లెవేయించేవారు. జంతువుల కథలు, బహుశా పంచతంత్ర కథలు కావచ్చు, చెప్పేవారు.

ఒక రోజున పాఠాలు చెప్పుడం అయిపోయాక, యింకా చీకటి పడలేదు కదా! అని బొమ్మలు వెయ్యమన్నారు. నేను విమానం బొమ్మ, ఇల్లు బొమ్మ, కిరసనాయిలు బుడ్డిదీపం బొమ్మ వేసాను. యుద్ధం రోజులు, తరచుగా ఆకాశంలో కాస్త కిందనించి విమానాలు ఎగురుతుండగా చూసినందువల్లనో ఏమో! అది వేసాను. మా ప్రయివేటు చెప్పే ఆరుగు ఎదురుగా రోడ్డుమీద కిరసనాయిలు వీధిదీపం వుంది. అప్పుడే ఒకాయన చిన్ననిచ్చేనతో వచ్చి బుడ్డి దీపంలో కిరసనాయిలు వేసి వెళ్లడం చూసినందువల్ల మనసులో ఆ రూపం మెదిలి దానిబొమ్మ వేసాను. ఆ రోజుల్లో మాహూళ్లో పెద్దపెద్ద రోడ్లలో మాత్రమే కరెంటు దీపాలు ఉండేవి. మిగతా వీధులన్నిట్లో కిరసనాయిలు దీపాలే.

ఆ రోజున నేను వేసిన బొమ్మలకి నాకు ఘస్సు మార్కు వేసారు. బాగా వేసానని మెచ్చుకున్నారు. పలకమీద వేసిన ఆ బొమ్మలు చెరిగిపోకుండా జాగ్రత్తగా యింటికి తీసుకెళ్లి మా అమ్మానాన్నలకు చూపించాను. వాళ్లు బాగున్నాయన్నారు. నేను బొమ్మలు బాగా వేస్తాను గాబోలు అనుకున్నాను. అప్పటినుంచి అప్పుడప్పుడు యింటి దగ్గర క్లాసు పుస్తకాల్లోని బొమ్మల్ని కాపీచేసి వేస్తుండేవాడ్చి. పలకమీద బలపంతో వేస్తుండే వాడినల్లా, కాగితంమీద పెన్నిలుతో వేయడం మొదలెట్టాను. కొంతకాలానికి చేయి తిరిగింది. ఆ తరువాత వాటర్ కలర్ బొమ్మలు, దామెర్ రామారావు ఆర్ట్ గేలరీవారు పైస్కూలు విద్యార్థుల కోసం నిర్వహించే పోటీలలో పాల్గొనడాలు జరిగివి.

మా పెదనాన్నగారు, మేమూ పక్కపక్కనే వుండేవాళ్లం. మా పెద్దమ్మకి ఒక అక్క వుండేది. ఆమెకి చిన్నప్పుడే వైధవ్యం సంభవించి, తల్లిదండ్రులు చనిపోతే మా పెద్దమ్మ యింటికి వచ్చిచేరింది. పిల్లలు లేరు. ఆమెకు ప్రత్యేకంగా ఒక గది వుండేది. ఆ గదినిండా బొమ్మలే. ప్లాస్టిక్కువి, చెక్కువి, ఇత్తడివి, గాజువి, పింగాణీవి చిన్నచిన్న ఆటబొమ్మలు గది గోడలమీద, పెట్టెలమీద ఒక్క అరదుగైనా భాళీలేకుండా అంతటా నిండివుండేవి. పిల్లల్ని ఎవరిని ఆ గదిలోకి రానిచేచికాదు. కిటికీలోంచో, కొద్దిగా తీసిన తలుపురెక్కల భాళీలోంచో బొమ్మలు చూసి ఆశ్చర్యపోతుండేవాళ్లం. ఆ అస్త్ర ఆ తర్వాతర్వాత నాకు కళాభండాల నేకరణపట్ల అభిరుచి కలగడానికి కారణం.

ఆస్తిపంపకాల్లో మా నాన్నగారికి వచ్చిన వాటాలో వీధివైపునకు ఒకగది వుండేది. ఆ గదికి ఆకుపచ్చవి, ఎప్రవి అద్దాలరెక్కలున్న కిటికీలు వుండేవి. చిన్నప్పుడు ఆ రంగురంగుల అద్దాల్లోంచి వీధిలో వచ్చిపోయే జనాల్చి చూడ్డం భలే సరదాగా వుండేది. మధ్యాహ్నం దాటిన తరువాత ఎండ ఆ అద్దాల కిటికీలోంచి గదిలో పడి రంగులు గదినిండా పరుచుకుంటే, చూడ్డానికి ఎంతో ముచ్చట వేసేది. చదువుకోడానికి నేను ఆ గదినే వాడుకునేవాడిని.

బాల్యంలోని యిం సంఘటనలూ, దృశ్యాలే నాలో ఒక చిత్రకారుడు తయారు కావడానికి కారణం అయివుండవచ్చు. వీటికితోడు మా వూరిని ఆనుకుని విశాలంగా పరచుకుని ప్రపహించే జీవనది గోదావరి, దానిమీద ఊగిసలాడుతూ కదిలే

అలోచించండి - చెప్పండి

- ఆ రోజులు మళ్ళీ వస్తే బాగుండు కదా! అని రచయిత ఎందుకు అనుకున్నాడు?
- వీధిలో కిరసనాయిలు దీపాలు ఎందుకు వెలిగించ వలసి వచ్చింది?

పడవలూ, రంగురంగుల ఆకాశం, ఊరిచుట్టూ అల్లుకుపోయిన చెట్లూచేమలూ-ఇవన్నీ పరోక్షంగా నాలో చిత్రకళపట్ల ఆసక్తి కలగడానికి బాల్యంలో దోహదం చేసివుండోచ్చు.

సాహిత్యానికి సంబంధించికూడా నాలో

బాల్యంలోనే బీజాలు పడ్డాయి. మిషనరీ స్కూల్లో ఆరో తరగతో, ఏడో తరగతో చదువుకొంటున్న రోజులు. మా యింటిదగ్గరే వుండే ప్రకాశరావు, అప్పారావు అనే బాల్యమిత్రులు పిల్లలకోసం నెలనెలా ఒక చేతిప్రాత పత్రిక తీసుకుపడ్డాం అన్నారు. చందమామ, బాల, పాపాయి అనే పత్రికలు చదివి అందులోలాంటి రచనలు అటూయిటూ మార్చి కొత్తది తయారుచేసేపని ప్రకాశరావుదీ, నాదీ. అప్పారావు దస్తురీ ముత్యాల కోవలాగ వుంటుంది. గనుక, వాటిని చందమామ పత్రికనైజు కాగితాల మీద అందంగా రానే పని అతనిది. లోపల అక్కడక్కడ చిన్నచిన్న బొమ్ములు వేసి, అట్లమీద బొమ్మ రంగుల్లో వేసి పుస్తకంగా కుట్టి గోదావరి ఒడ్డున రామకృష్ణ మిషన్ వారి రీడింగ్ రూంలో పెట్టేవాళ్ళం. కొన్నినెలలు అలా చేయగలిగాం. అందుకోసం మాణిక్యోనీ పిచ్చిపుల్లయ్య కొట్లో అర్థణాకీ, అణాకీ పాతవి పిల్లల పత్రికలు కొని తెచ్చి చదవవలసి వచ్చేది. బాల్యంలో నాలో సాహిత్యాభిరుచికి అది తొలిమెట్టు. అయిదో ఆరో సంచికలతో మా ప్రయత్నం ఆగిపోయినా, ఆ తర్వాత పుస్తకాలు చదివే లక్షణం కొనసాగుతూ వచ్చింది. మా యింట్లో పుస్తకాలు కొనే అలవాటు లేదు. మా తల్లిదండ్రులిద్దరిదీ వానాకాలపు చదువే.

మేగజైన్సు, పుస్తకాలేకాక దినపత్రికకూడా కొనే అలవాటు లేదు. అందువల్ల బాల్యమిత్రుడు ప్రకాశరావు దగ్గరనుంచి పుస్తకాలు తెచ్చుకునో, లైబ్రరీకి వెళ్ళే చదివేవాడిని. ఆ చదివే గుణం ఆ తర్వాత రానే అభిరుచిలోకి పరిణామం చెందింది.

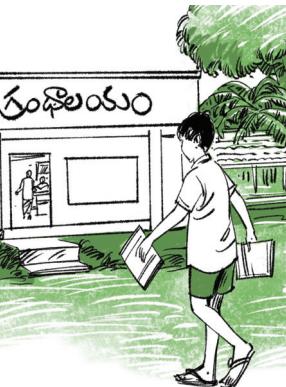
సృజనాత్మక విషయాలలోనే కాదు నా అభిరుచులు, నా విశ్వాసాలు, నా గుణగణాలు, నా నడవడిక, నా వ్యక్తిత్వానికి సంబంధించిన అన్ని అంశాలకు చాలావరకు బాల్యంలోనే పునాదులు పడ్డాయి. నాకేకాదు చాలామందికి బాల్యంలోనే మూలాలు దొరుకుతాయి. కాలంతోపాటు అవి నాలుగు ఔప్పులకూ విస్తరించుకుని, వికాసం పొందుతూ మనిషి చుట్టూ అల్లుకుపోయి అతనికి ఒక వ్యక్తిత్వాన్ని, సృజనాత్మక శక్తి సామర్థ్యాలనీ యిస్తాయి.

ఎనిమిది వీధులతో కూడిన మా పేటలో తొంటైఅయిదు శాతంమంది చేసేత కుటుంబాలవారే. వృత్తిపని చేసుకునేవారూ, ప్రతివీధిలోనూ అయిదారు చౌప్పున వెలసిన మూసల (క్రూసిబుల్స్) కంపెనీల్లోనూ, ఇత్తడి, అల్యామినియం పోతపాత్రల్ని తయారు చేసే కంపెనీల్లోనూ పనిచేసేవారూ సగంకన్న ఎక్కువే వుండేవారు. మిగిలినవారు బట్టల దుకాణాల్లో గుమాస్తాలుగా పనిచేస్తుండేవారు. అప్పట్లో చదువుకునేవారు చాలా తక్కువ. అంతా శ్రామిక వర్గమే. నా పద్మాలుగో ఏట తూర్పు గోదావరి జిల్లా విద్యార్థి పెడరేషన్ ఆధ్వర్యంలో రాజమండ్రిలో జిరిగిన మహాసభల సందర్భంగా ఆర్ట్ ఎగ్జిబిషన్ పెట్టారు. అందులో ప్రదర్శించిన నా చిత్రానికి ప్రథమ బహుమతి రావడం, డాక్టర్ గరికపాటి రాజారావుగారి చేతులమీదుగా ఆ బహుమతిని అందుకోవడం, అదే నా తొలి బహుమతి కావడం నాకో కొత్త అనుభవం.

ఇప్పటి నాకూ, నా బాల్యానికి మధ్య నాలుగున్నర దశాబ్దాల దూరం వుంది. ఇన్నేళ్ళలో దేశసామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక రంగాలలో ఎన్నో మార్పులు వచ్చాయి. ఎన్నోన్నో ప్రభావాలు నా మీద పడ్డాయి. కొత్తకొత్త అభిరుచులు ఏర్పడ్డాయి. కొత్తమిత్రులు ఏర్పడ్డారు. అయినా బాల్యమిత్రుల్ని నేను వదులుకోలేదు. వాళ్ళూ నన్ను వదిలేయలేదు. నా మట్టకు నాకు బాల్యంలో పెనవేసుకున్న

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- మీరు బొమ్మలు వేయడానికి, కథలు, కవితలు, పాటలు రాయడానికి ఎప్పుడైనా ప్రయత్నించారా? వాటి గురించి చెప్పండి.
- వీరాజు చదువుకోవడానికి వాడేగది ఎలాంటిది?

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- బాల్య మిత్రులను ఎందుకు వదులుకోలేము?
- స్నేహం కలకాలం నిలబడాలంటే ఏం చేయాలి?
- వానాకాలం చదువు అంటే మీకేమి ఆర్థం అయింది?

స్నేహం ఇప్పటికీ. ఏమాత్రం సదలిపోకుండా అలాగే కొనసాగుతూ వస్తున్నాయనిపిస్తుంది. స్నేహం స్నేహంకోసమే చేయడం ఒక్క బాల్యంలోనే వుంటుందని నేను అనుకుంటూ వుంటాను.

ఎంతో ఆత్మియంగా, సన్నిహితంగా కలిసిమెలిసి వున్న చిన్ననాటి మిత్రులు నలుగురిలో ఒకరిని కాలం కాటేసింది. ముగ్గురు మిగిలారు. నాతోపాటు నలుగురం. ఎప్పుడోగాని మేం కలుసుకోం. కాని కలుసుకున్నప్పుడు మాత్రం మళ్ళీ చిన్నపిల్లలమైపోయి చాలా స్వచ్ఛమైన మనసుతో, నిష్పల్చుపైన చూపులతో, ఆత్మియతతో, అభిమానంతో ఒకరి హృదయాల్లోకి ఒకరం ఒదిగిపోతాం. ఈ మధ్యకాలంలో ఏర్పడిన అభిప్రాయభేదాలు కాని, అంతరాలుకాని మాకు అడ్డగా నిలవ్వు. ఒకరి లోపాల్ని ఒకరం తేలిగ్గా క్షమించుకోగలుగుతాం. ఎందుకోగాని ఆ తర్వాత ఏర్పడిన స్నేహంల్లో యిది కనిపించడం లేదు. ఒకరికాకరం ఎంత సన్నిహితంగా వచ్చినా, ఒకరికాకరం ఆప్యాయతల్లి ఎంతగా యిచ్చి పుచ్చుకుంటున్నా ఒకరిలోపాలు ఒకరికి గోరంతలు కొండంతలుగా అనిపించడమూ, ఒకర్ని ఒకరం తేలిగ్గా క్షమించలేకపోవడమూ గమనించాను.

అందుకే, జారిపోయిన బాల్యం ఎలాగూ తిరిగిరాదు కనుక, 'కనీసం బాల్యంలోని ఆ మనసైనా నాకు మళ్ళీ వస్తే ఎంత బాగుండును!' అనుకుంటూ వుంటాను.

ఇవిచేయండి

అవగాహన-ప్రతిస్పందన

అ) కింది ప్రశ్నలకు సమాధానాలు చెప్పండి.

- 1) వీరాజుకు బాల్యం ఎప్పుడు గుర్తుస్తుంది?
- 2) రామ్యార్థి మాస్టరి గురించి చెప్పండి.
- 3) మాస్టరు బోమ్మలు వెయ్యుమన్నప్పుడు వీరాజు ఏయే బోమ్మలు వేశాడు?
- 4) వీరాజుకు కళాఖండాలసేకరణ పట్ల అభిరుచి ఎలా కలిగింది?

అ) కింది గద్యాన్ని చదివి ప్రశ్నలకు సమాధానాలు రాయండి

నేను స్వాల్ఫ వర్క్ ఎందుకు చేస్తున్నానో చాలా కాలం నుంచి నాకు తెలియదు. యుద్ధం ఆగడం కనుచూపుమేరలో ఎక్కుడా కనిపించడం లేదు. సెప్పెంబర్లో గాని యుద్ధం ఆపకపోతే నేను రెండేళ్ళు వెనకబడాల్చి వస్తుంది. నేను స్వాల్ఫ వర్క్ కొనసాగించాలని, జర్నలిస్ట్ కావాలని నిర్ణయించుకొన్నాను. నేను రాయగలనని నాకు తెలుసు. నావి కొన్ని కథలు బాగున్నాయి. నా డైరీ ఎక్కువగా జీవితానికి దగ్గరగా ఉంది. కానీ నాకు నిజంగా సృజన ఉందో లేదో చూడాలి. ఈవాస్ ట్రీమ్ అనేది నా మొదటి జానపద కథ. బాగుంది కానీ మొత్తం మీద అదేమంత గొప్పది కాదు. నాకు నేనే మంచి విమర్శకురాలిని. ఏది బాగుందో ఏది బాగుండలేదో నాకు తెలుసు. నువ్వు రాస్తే తప్ప రాయడంలో ఉన్న ఆనందం, సంతోషం ఎంత బాగుంటుందో నీకు అర్థం కాదు. నేను బోమ్మలు వేయలేనని ఎప్పుడూ బాధపడేదాన్ని. కానీ ఇప్పుడు రాయగలనన్న సంతోషం ఎంతో ఉంది. ఒకవేళ నాకు పుస్తకాలు రాయడానికి పేపర్లో వ్యాసాలు రాయడానికి తగిన శక్తి లేకపోతే నాకోసం రాసుకుంటాను. కానీ అంతకంటే ఎక్కువ సాధించాలని నా కోరిక. చాలామందిలాగా వృధాగా బతకడం నాకు ఇష్టం లేదు. నేను అందరికీ ఉపయోగపడాలి. నేను ఇప్పుడు వాళ్ళను కలుసుకోలేకపోయినా సరే...నేను నా చాపు తర్వాత కూడా బతకాలి. అందుకే నేను ఈ బహుమతి ఇచ్చిన దేవుడికి కృతజ్ఞతగా ఉంటాను. నేను రాస్తున్నప్పుడు నా గురించి అన్నీ దులివేసుకుంటాను. నాకు విచారం పోతుంది. నాకు దైర్యం వస్తుంది. కానీ ఒకటే పెద్ద ప్రశ్న. నేను ఎప్పటికైనా ఒక గొప్ప రచన చేయగలనా?

జర్నలిస్ట్ కాని, రచయిత గాని అవగలనా? నేను అలాగే ఆశిస్తాను. నా ఆలోచనల్ని, ఆదర్శాల్ని రాత రూపంలో పెట్టగలను.

ఓ దిన్నాలి డైరీ

THE DAIRY OF A YOUNG GIRL by Anne Frank

అన్నా ఫ్రాంక్

(రెండో ప్రపంచ యుద్ధంలో నాజీలు యూదుల్ని తుదముట్టిస్తున్నప్పుడు 14 ఏళ్ళ అన్నా ప్రాంక్ కుటుంబం రహస్య జీవితం గడపాలిప్పచ్చింది. గాలి వెలుతురు సరిగ్గా లేని ఒక ఇరుకు గదిలో వాళ్ళు గడిపారు. ఆ కాలంలో 1942- 44 వరకు ఆమె రాసుకున్న డైరీ ప్రపంచ ప్రసిద్ధి చెందింది).

- అన్నా ప్రాంక్ డైరీ 1944 ఏప్రిల్ నుంచి

ప్రశ్నలు:

1. ప్రాంక్ కోరిక ఏమిటి?
 2. ప్రాంక్ రాసిన కథ పేరు ఏమిటి?
 3. ప్రాంక్ ఎలా బతకాలని నిర్ణయించుకుంది?
 4. గద్యం ఆధారంగా ఒక ప్రశ్న తయారు చేయండి.
- ఇ) కింది గద్యాన్ని చదివి జవాబులు రాయండి.

మా నాన్నని తలుచుకోగానే నా కళ్ళ ముందుకు వచ్చే దృశ్యం కలం, కాగితాలు పట్టుకొని ఆయన ఎప్పుడూ రాసుకుంటూ ఉండడం. మేము కొంచెన పెద్దయ్యాక ఆయన మాకు రాత్రిత్యు ఆకాశంలో నక్కతాలని, గ్రహాలను చూపించి వాటి పేర్లు చెప్పేవాళ్ళు. ఒక చిన్న సైజు పెలిసోప్పను కూడా ఆయన ఇంట్లోనే తయారు చేశారు. సూర్యాగ్రహణాలు, చంద్రాగ్రహణాలు ఎలా ఏర్పడతాయో నా చిన్నతనంలోనే వివరించారు. మా ఇంట్లో ఇంగ్లీషు అమెరికన్ రఫ్యూన్ రచయితల ప్రసిద్ధ గ్రంథాలు ఉండేవి. ఖగోళశాస్త్రానికి సంబంధించిన పుస్తకాలు, మానవ పరిణామం గురించిన పుస్తకాలు, ఈజిష్ట్ మాయా నాగరికత గురించిన పుస్తకాలు అన్ని మాకు అందుబాటులో ఉండేవి. వాటిని చదివే వాళ్ళం. చీమల గురించి, లిపి పుట్టుపూర్వోత్తరాల గురించి ఎన్ని వందలసార్లు చదివామో లెక్కలేదు. ఎప్పుడైనా ఫలానా పుస్తకం చదివావా? అని అడిగేవారు. నాకు ఇప్పటికీ ఆశ్చర్యం వేసే విషయం ఏమిటంటే ‘నాన్న’ ఈ పని చెయ్యి ఇది చదువు అని ఎప్పుడూ మాతో అనలేదు. ముఖ్యంగా పదహారేళ్ళ వచ్చాక ఏదైనా చెప్పాలంటే సూచించేవారు తప్ప ఎప్పుడూ ఏదీ బలవంతానా మాచేత చేయించలేదు. ఆయన నుంచి నేను నేర్చుకున్న ముఖ్యమైన విషయాలలో ఇది కూడా ఒకటి. ఎప్పుడూ ఎవరిమీదా మన అభిప్రాయాన్ని రుద్దకూడదు. బలవంతంగా రుద్దడం వల్ల తాత్కాలిక ఫలితాలు ఉంటాయేమో కానీ పిల్లల వ్యక్తిత్వాలు సమగ్రతను సాధించలేవని. తండ్రి కొడవటిగింటి కుటుంబరావు గురించి శాంతా నుందరి చెప్పారు.

ధ్వ.నా.శాస్త్రి (సంకలనం చేసిన “మా నాన్నగారు” గ్రంథం నుంచి)

ప్రశ్నలు :

1. తండ్రిని తలుచుకోగానే శాంతా నుందరికి కనిపించే దృశ్యం ఏమిటి?
2. శాంతా నుందరికి చిన్నప్పుడు తండ్రి ఏమి వివరించేవాడు?
3. తండ్రి నుండి శాంతా నుందరి ఏం నేర్చుకుంది?
4. వై గద్యం ఆధారంగా ఒక ప్రశ్న తయారు చేయండి?

ఇ) కింది వాక్యాలకు అర్థసందర్భములు రాయండి.

1. మాటిమాటికీ మారాం చేయడానికి నువ్వింకా చిన్నపిల్లలిడివేనుకుంటున్నావా.
2. ఎంత అమాయకమైన రోజులవి.

ఇ) కింది ప్రశ్నలకు ఏకవాక్య సమాధానాలు రాయండి.

1. చేజారిన బాల్యం ఏ గ్రంథంలోనిది?
2. వీర్మాజుగారు తొలి బహుమతి ఎవరి చేతుల మీదుగా అందుకున్నారు?
3. వీర్మాజుగారితో చేతివ్రాత పత్రిక తీసుకొద్దామని ఎవరన్నారు?

వ్యక్తికరణ-సృజనాత్మకత

అ) కింది ప్రశ్నలకు నాల్గైదు వాక్యాలలో సమాధానాలు రాయండి

1. వీరాజు గారికి కళాభండాల సేకరణపట్ల అభిరుచి ఎలా కలిగింది?
2. వీరాజు చిత్రకారుడు కావడానికి పునాదులు బాల్యంలో ఎలా ఏర్పడ్డాయో వివరించండి?
3. మిత్రులతో కలిసి వీరాజు చేతివాత పత్రికను ఎలా నిర్వహించాడు?

అ) కింది ప్రశ్నలకు ఎనిమిది నుండి పది వాక్యాలలో సమాధానాలు రాయండి

1. పారం ఆధారంగా వీరాజుగారు బాల్యాన్ని గుర్తుచేసుకున్న విధానాన్ని సంక్లిష్టంగా రాయండి.
2. వీరాజుగారి సాహిత్యాభిరుచిని వివరించండి.
3. వీరాజుగారి సృజనాత్మకశక్తిని గురించి రాయండి.

ఇ) కింది ప్రశ్నలకు సృజనాత్మకంగా సమాధానాలు రాయండి

1. మీ అభిరుచులేమిటి? మీ చదువును, అభిరుచులను ప్రోత్సహించిన వారి గురించి రాయండి.
2. మీరు చూసిన చిత్రకళా ప్రదర్శన గురించి పత్రికకు ఒక వ్యాసం రాయండి

భాషాంశాలు పదజాలం

అ) కింది ఎరువు రంగులో ఉన్న పదాలకు అర్థాలు రాసి సాంతవాక్యాలు రాయండి

1. పిల్లలు **నిష్టల్యఘంగా** ఉంటారు.
2. మంచి ప్రవర్తనకు చిన్నతనంలోనే **బీజం** పడాలి.

-
3. కష్టపడి చదివితే **ఉత్తరొత్తరా** అభివృద్ధి ఉంటుంది.
-

అ) ఇచ్చిన పదాలకు కింది వాక్యాలలో పర్యాయ పదాలను గుర్తించి రాయండి (ఎడాది, హృదయం, వర్షం, ఈప్పితము)

1. ఒక అబ్దం వర్షాలు పడితే మరో సంవత్సరం వర్షాలు తగ్గుతాయి.
2. దెందమునకు శాంతి అవసరం. అప్పుడు ఎదకి హాయిగా ఉంటుంది.
3. ఈ సంవత్సరం వానలు ముమ్మరంగా పడ్డాయి.ఆ వృష్టి వల్ల వాగులు పొంగి పొర్లాయి.
4. కోరిక నెరవేరాలంటే కష్టపడాలి .అప్పుడే ఆకాంక్ష తీరుతుంది.

ఇ) కింది ప్రకృతి వికృతులను జితపరచండి.

1. ఆసక్తి	()	అ) కండ /గండ్ర
2. తంత్రం	()	ఆ) ఆసత్తి
3. చిత్రం	()	ఇ) తంతు
4. ఖండం	()	ఈ) చిత్రరువు

ఈ) కింది వాక్యాలలో జాతీయాలను గుర్తించి, వివరించి రాయండి.

1. అతడు చేయి తిరిగిన రచయిత : _____
2. జీవితం చేబారిపోనీయకూడదు : _____
3. చీకుచింతా లేని జీవితమే జీవితం : _____
4. ఉన్నత జీవితానికి మూలబీజాలు బాల్యంలోనే నాటాలి : _____

వ్యాకరణంశాలు

అ) కింది పదాలను విడదీసి, సంధి పేరు రాయండి

1. అప్పుడప్పుడు : _____ + _____ = _____
2. దీపాలు : _____ + _____ = _____
3. ఎప్పుడైన : _____ + _____ = _____
4. దశాబ్దం : _____ + _____ = _____
5. గర్వపడు : _____ + _____ = _____

ఆ) కింది పదాలను కలిపి, సంధి పేరు రాయండి.

1. తల్లి + తండ్రి : _____
2. ఇన్ని + ఏళ్ళు : _____
3. పుస్తకము + లు : _____
4. చిన్న + అప్పుడు : _____
5. సాహిత్య + ఆభిమానం : _____

ఇ) కింది సమాసపదాలకు విగ్రహవాక్యాలు రాసి సమాసం పేర్లు రాయండి.

1. సాహిత్యభిరుచి : _____
2. చేతిరాత : _____
3. నిష్టల్యపథము : _____
4. నాలుగుదిక్కులు : _____

ఈ. కింది విగ్రహవాక్యాలను సమాసపదాలుగా మార్చి సమాసం పేర్లు రాయండి.

1. చిన్నదైన పిల్ల	:	_____	_____
2. బద్ధం కానిది	:	_____	_____
3. శక్తి మరియు సామర్థ్యము	:	_____	_____
4. మాయకము కానిది	:	_____	_____
5. బాల్యము నందలి మిత్రులు	:	_____	_____

ఉ) ప్రత్యక్ష పరోక్ష వాక్యాలు

“సువ్వింకా చిన్న పిల్లలవాడివి” అని నాన్న అన్నాడు.

సువ్వింకా చిన్న పిల్లలవాడివని నాన్న అన్నాడు.

ఈ రెండింటిని అనుకరణ లేక అనుకృతి వాక్యాలు అంటారు. రెండు వాక్యాలలోనూ తేడా ఉంది. మొదటి వాక్యంలో మరొకరు చెప్పిన వాక్యాన్ని యథాతథంగా అనుకరించడం ఉంది. రెండవ వాక్యంలో విషయాన్ని లేదా అభిప్రాయాన్ని మాత్రమే అనుకరించడం ఉంది. మొదటి వాక్యంలో “చిన్నపిల్లలవాడివి” అని ఉంటే రెండవ వాక్యంలో ‘చిన్నపిల్లలవాడివని’ అని కనిపిస్తుంది. మొదటి వాక్యాన్ని ప్రత్యక్ష అనుకృతి అని రెండవ వాక్యాన్ని పరోక్ష అనుకృతి అని అంటారు

ప్రత్యక్ష అనుకృతి పరోక్ష అనుకృతిగా మారినప్పుడు కొన్ని మార్పులు వచ్చాయి చూశారు కదా.. ఈ రెండిటో “అని” అనేది అనుకారకం. అంటే అనుకరిస్తున్నట్లు చెప్పే పదం. ఇప్పుడు ఈ రెండు వాక్యాల స్వభావాన్ని ఈ కింది విధంగా చెప్పవచ్చు.

ప్రత్యక్షానుకృతి

ఇతరులు చెప్పిన విషయాన్ని లేక తను చెప్పిన విషయాన్ని ఉన్నది ఉన్నట్లుగా అనుకరించి చెప్పడం.

- ఉదాహరణ :**
1. “నేను రాను” అని రవి రాజుతో అన్నాడు.
 2. కోడి “కొక్కురోకో” అని కూస్తుంది.
 3. “వ్యక్తికి బహువచనం శక్తి” అని అన్నాడు శ్రీల్.

పరోక్షానుకృతి : అనుకరించిన దానిలో విషయాన్ని, అభిప్రాయాన్ని మాత్రమే అనుకరించడం.

అనుకారకం : “అని” అనుకారక పదం కొన్ని సందర్భాలలో లోపించవన్న కూడా.

- ఉదాహరణ :**
1. వ్యక్తికి బహువచనం శక్తని అన్నాడు శ్రీల్.
 2. నీవు ఎక్కు దలచిన టైను జీవితకాలం లేటని ఆరుడ్ అన్నాడు.
 3. తాను రానని రవి రాజుతో అన్నాడు.
 4. కోడి కొక్కురోకోమని కూస్తుంది.

ప్రాజెక్ట్పని

ప్రముఖుల ఆత్మకథలు, జీవిత చరిత్రలు చదివి వాటిలో వారి బాల్య జీవిత ఘట్టాలను సేకరించండి.

పారాంత పద్యం:

కం. జారిపోయిన ప్రతి నిమేషమ్ము గూడ
బ్రతుకు నందు భాగమ్ము పంచికొనును
దీపమున్నప్పుడే యిల్లు దిద్దుకొంచు
మించిపోసేరు సమయమ్ము మంచివారు

- బొట్టులారు నారాయణరావు

భావం: కాలం విలువ తెలిసిన ఉత్తములు ప్రతి నిమిషాన్ని సద్గునియోగం చేసుకుని ఉన్నత స్థాయిని పొందుతారు దీపమున్నప్పుడే ఇల్లు చక్కబెట్టుకోవాలనే సామెతను నిజం చేస్తారు. సమయాన్ని వృధా కానీయరు.

సూక్తి : “మనకు లభించే చిన్న అవకాశాలే భవిష్యత్తులో ఉన్నత శిఖరాల్ని చేరుస్తాయి”. - బెంజమిన్ ప్రాంక్లిన్

మీకు తెలుసా?

చిందు భాగవతం

యక్కగానం అతి ప్రాచీనమైనది పల్లె ప్రజలకు అందుబాటులో ఉన్న రమణీయ కళారూపాన్ని అనుసరించి నృత్యకేళిక చేయువారే చిందు వారు. ఈ కళారూపానికి సుమారు రెండువేలసంవత్సరాల చరిత్ర ఉంది. వృత్తులను అనుసరించి జాతులు ఏర్పడినట్టే ఆ జాతులపై ఆధారపడి వారికి వినోదాన్ని చేకూరుస్తూ జీవించే మరికాన్ని తెగలు ఏర్పడ్డాయి. వీరు రామాయణ, భారత, భాగవత కథలను నృత్యాటకాలుగా ఆడుతారు. వీరు పగటి వేష గాళ్ళు. ప్రైవ్ పురుషులు ఇరువురూ ప్రదర్శనలో పాల్గొంటారు బృందాలుగా ఏర్పడి ప్రదర్శనలు ఇస్తారు. వీరి ప్రత్యేకత ఏమిటంటే పాడుతూ ఆడుతారు.

ప్రదర్శనకు కావలసిన అలంకరణకు సంబంధించిన వస్తువుల్ని దుస్తుల్ని వారే తయారు చేసుకుంటారు. జీగిత అనే వదాన్ని ఒక బిరుదుగా ధరిస్తారు. వారి ప్రదర్శనలో మృదంగం, తాళం, చిప్పలు, గజ్జెలు, హోర్స్ నియం మొదలైనవి ప్రధానంగా వాయించే వాయిద్యాలు. ప్రదర్శన ఇచ్చే సమయంలో ఎల్లమ్ము ఆట ఆడడం తప్పనిసరి. దీనివల్ల కరువుకాటకాలు రావని నమ్మే ప్రజలు ఈనాటికీ అనేక గ్రామాల్లో ఉన్నారు. సాధారణంగా చిందు కళాకారులు ఒకే కుటుంబానికి చెందిన వారై ఉంటారు ఈ కళాకారుల బృందాన్ని మేళం అని పిలుస్తారు.

కోనీమ జగ్గన్నతోట ప్రభల తీర్థం

ఉమ్మడి తూర్పుగోదావరి జిల్లా కోనీమలోని అంబాజీపేట మండలం, మొసలవల్లి శివారు జగ్గన్నతోట కొబ్బరి తోటలో మకరసంక్రమణ ఉత్తరాయణపుణ్యకాలంలో కనుమనాడు ప్రభల తీర్థం నిర్వహిస్తారు. జగ్గన్నతోటలో గుడికానీ, గోపరంకాని ఉండదు. ఈ ఉత్సవం అత్యంత ప్రాచీనమైంది. కోనీమ చుట్టూ పక్కనున్న 90 గ్రామాలకు చెందిన ప్రభలు ఈ తీర్థంలో పాలు పంచుకుంటాయి.

ప్రభల నిర్మాణానికి చాలా ప్రమిస్తారు. సంక్రాంతికి 10 రోజుల ముందు ప్రభ తయారీ మొదలు పెడతారు. ముందుగా వెదురు కర్రలతో ప్రభకు ఒక ఆకారాన్ని తీసుకొస్తారు. రంగురంగుల పాట్లతో, పూలతో అలంకరిస్తారు. ఏ గ్రామానికి చెందిన ప్రభపై ఆ గ్రామానికి చెందిన పార్వతీ పరమేశ్వరుల విగ్రహాలతో అలంకరించి జగ్గన్నతోటకు మోసుకు వస్తారు. ఈ ప్రభలు భక్తులు పచ్చే దారిలో కాకుండా కౌశికనది దాటుకుంటూ, పొలాల మధ్యమండి ఊరేగింపుగా వస్తాయి. ఈ ప్రభలను ఒకసారి ఎత్తిన తరువాత కిందకి దింపరు. కౌశికనది దాటేటప్పుడు ప్రభ ఏమాత్రం తడవకుండా తీసుకొస్తారు. కౌశికనదిని దాటించడానికి 50 మందికి పైగా శిక్షణపొందిన వ్యక్తులు సిద్ధంగా ఉంటారు. వీరు ప్రభను నది దాటించి జగ్గన్నతోట తీర్థ ప్రదేశానికి తీసుకొస్తారు. తీర్థం పూర్తయిన తర్వాత వచ్చిన దారినే తిరిగి ప్రభలను ఆయా గ్రామాలకి తీసుకెళతారు.

జగ్గన్నతోట ప్రభల తీర్థం 17వ శతాబ్దం నుంచి జరగడం చారిత్రాత్మకమైన విషయం. ఈ తీర్థంలో వేల మంది భక్తులు పాల్గొంటారు. ఈ ప్రభల తీర్థానికి అంతర్జాతీయ భ్యాషి దక్కింది.

8

జీవన

- డా.వి.చంద్ర శేఖర రావు

చదవండి - అలోచించి చెప్పండి

అది 2021వ సంవత్సరం. టోక్యో పొరా ఒలింపిక్ 50 మీటర్ల ఘూటింగ్ క్రీడాపోటీ షైనల్ జరుగుతోంది. జనంతో కిక్కిరిసిన స్టేడియంలోకి చక్రాల కుర్చీపై ఓ మహిళ తొఱకని ఆత్మస్నేర్యంతో ప్రవేశించింది. ఆ పోటీలో కాంస్యపతకాన్ని తైవసం చేసుకుంది. అప్పటికే 10మీ. ఎయిర్ రైఫిల్ లో బంగారు పతకాన్ని సాధించింది. ఆ మహిళే 'అవని లేఖరా'. ఒకే పొరా ఒలింపిక్స్ లో రెండు పతకాలను భారతదేశానికి అందించిన ఏకైక మహిళ ఆమె. తన పదకొండు సంవత్సరాల వయస్సులో జరిగిన కారు ప్రమాదంలో రెండు కాళ్ళు కోల్పోయి అంగష్టకల్యం పొందినా! అదైర్య పదలేదు. తన చదువును కొనసాగిస్తూనే తల్లిదండ్రుల ప్రోత్సాహంతో తనకిష్టమైన ఘూటింగ్ అకాడమిలో చేరి శిక్షణ పొందింది. ఘూటింగ్ విభాగంలో మనదేశానికి స్వరూపతకం అందించిన 'అభినవ బింద్రాను' ఆదర్శంగా తీసుకుంది. అదే విభాగంలో రాషించి 2021లో రాజీవ్ ఫోల్రాంగ్ అవార్డును, 2022లో రాష్ట్రపతి చేతుల మీదుగా 'పద్మలో' అవార్డుని అందుకుని ఎందరికో ఆదర్శంగా నిల్చింది. జీవితంలో ఏదైనా సాధించడానికి సంకల్పబలం ఉండాలే కాని శారీరక వైకల్యం ఎంతమాత్రం అడ్డకూడని నిరూపించింది.

(పత్రిక వారు)

ప్రశ్నలు:

1. అవని లేఖరా ఘనత ఏమిటి?
2. అవని లేఖరా ఎవరిని ఆదర్శంగా తీసుకుంది?
3. షై పేరా నుండి మీరేం గ్రహించారు?

ఉండేశం

ప్రత్యేక అవసరాలు కలిగిన పిల్లల పట్ల సహస్రభూతితో ఉండాలని వారిలో ఆత్మస్నేరాన్ని నింపి, వారికి అండగా నిలవాలని, వారి అభివృద్ధిలో భాగస్వాములు కావాలని తెలియజేయడం ఈ పాఠం ఉండేశం.

రచయిత పరిచయం

జననం: 13.04.1959

వరణం: 08.07.2017

వర్ధమాన కథా రచయితలలో డా.వి. చంద్రశేఖరరావు ఒకరు. మహాలక్ష్మి, దేవసహాయం గార్లు వీరి తల్లిదండ్రులు. వీరు ప్రకాశం జిల్లాలో జన్మించారు. ‘జీవని’, మాయాలాంతరు, ద్రోహవృక్షం, లెనివ్స్టేన్ మొదలైన కథా సంపుటాలు. నల్లమిరియంచెట్టు, బదుహంసలు, ఆకుపచ్చని దేశం నవలలను రాశారు. జీవని కథ నాటకంగా రూపొంది 1991లో ఆకాశవాణిలో ప్రసారమై జాతీయ స్థాయిలో ఉత్తమ నాటకంగా బహుమతి పొందింది. వీరు కథాశిల్పంలో నూతన ఒరవడి సృష్టించారు. ఈ పాతం వీరి ‘జీవని’ కథల సంపుటి నుండి గ్రహించబడింది.

ప్రక్రియ - కథ

కథ, కథానిక అనేవి నేడు పర్యాయ పదాలుగా వాదుతున్నాం. ‘కథ’ సాహిత్య ప్రక్రియ. వ్యక్తి జీవితంలోని ఒక ముఖ్య సన్మిహనాన్ని, సంఘటనల మధ్య సంబంధాన్ని కళాత్మకంగా చిత్రిస్తుంది. క్లప్తత దీని లక్ష్యం. పాత్రాలు, నేపథ్యం, కథనం, జీవితవాస్తవిక చిత్రణ ఇందులో ముఖ్యంగా కన్నిస్తాయి.

I

నా స్వప్న ప్రపంచం మీద ఇంత నిర్లజ్జగా దాడి చేయడానికి వీళ్ళకేం అధికారం వుంది? ముప్పయి ఏళ్ళ ఎడారిలో, ఆశలన్నీ వదులుకున్న తరుణంలో ఒక మహాద్యుతంలా జరిగిందా సంఘటన. ఈ ఆరేళ్లలో ఎన్నో క్లినికల చుట్టూ తిరిగాను.

“ఏ క్లినిక లో ఏ గైనకాలజిస్ట్ చేతిలో నుంచి దయగా, కరుణగా జారిన ఏ మందు ప్రభావమో ఇది” అనుకుంటూ, భయం, భయంగా వెళ్ళాను డాక్టర్ సరళ దగ్గరికి. ఆమె నన్ను పరీక్ష చేస్తున్నప్పుడు “ఈ ఒక్క కలను సఫలం చెయ్యి తండ్రి! ఈ దీనురాలి ఈ చిన్నికోర్చెను తీర్చుదేవా!” అంటూ దేవుణ్ణి దీనంగా వేడుకున్నాను. ఆశ, నిరాశల మధ్య ఎండుటాకులా కంపించి పోయానా పదినిమిషాలు. ‘కంగ్రాట్స్ లలితా’ అన్న మాటలు మృదుమధురంగా వినిపించాయి. ఆవిడ చేతుల్ని పట్టుకొని, ‘ధాంక్యూ డాక్టర్! ధాంక్యూ’ అంటూ ఆనందంతో పెద్దగా ఏండ్రిస్ సంగతి, ‘డోయి బి ఎమోపసల్’ అంటూనే ఆవిడ నా ఆనందంలో పాలుపంచుకోవడం. ఇదంతా జరిగి ఇంకా మూడునెలలు కూడా కాలేదు. ఇంతలోనే పిదుగుపాటు లాంటి నిర్ణయం.”సారీ! మిసెన్ లలితా! మీకు ఈ విషయం ఎలా చెప్పాలో తెలియడం లేదు. ఆలస్యంగా గర్భవతులయ్యే ట్రీలలో చాలా అరుదుగా జరుగుతుందిలా. పుట్టబోయే పిల్లలు మెదడు పెరగకుండా వుంటారు. విక్రుతమైన రూపురేభలు, ఒకేస్టారి ముఖ్య అవయవాలు లోపంతో పుట్టడం జరుగుతుందన్నారు డాక్టర్లు. ఎంత నిర్ణయ? అమృతభాండాన్ని చేతిలో పెట్టినట్టే పెట్టి అంతలోనే వెనక్కు లాక్షేపడం అంటే ఇదేనేమో! బిడ్డలు లేకపోవడం కంటే ఎవరో ఒకరు అనే నిర్ణయానికి వచ్చాను.

కాలం గడిచింది. నెలలు నిండాయి. లేబర్ రూము నుంచి స్ట్రైచర్ సాయంతో వార్డుకు తరలిస్తున్నారు నన్ను. ఉదయం తొమ్మిది గంటల సమయమధి. వెచ్చని సూర్యకిరణం జాలిగా చెంపల్ని నిమురుతోంది. ప్రసవయాతన ముగిసి వార్డులో చేర్చిన పది నిమిషాలకు బిడ్డను తెచ్చి పక్కనే పడుకోబెట్టారు. నా ప్రక్కన మరొక ప్రాణి. ఈ ప్రపంచంలోకి వచ్చి ఇంకా పదినిమిషాలు కూడా కాలేదు. బిడ్డస్వర్ఘ వెచ్చగా శరీరానికి తగులుతూ వుంటే తగిలినంతమేరా శరీరం వీణలా మారి, రాగీసమపుతుంది. పుట్టిన బిడ్డ గురించి డాక్టర్ నా చెవి దగ్గర గుసగుసలాడింది. స్వర్లోకం నుండి నా ద్వ్యారా భూమి మీదికి ఇఱకారుకు వచ్చిన దేవదూత ఆడ అయితేనేం, మగ అయితేనేం? బిడ్డను దగ్గరకు జరుపుకొని తల పైకెత్తి దాని ముఖంలోకి చూశాను నిద్ర నటిస్తుంది. కనురెప్పల తలుపుల చాటున ఏ తీయని కలలు దాగున్నాయో? రెండు గంటల తరువాత కొద్దిగా పాలు త్రాగించగలిగాను. ఆ పాప మొదటి ఆకలి తీర్చాను. అత్త, అడబిడ్డ, భర్త ఇలా కుటుంబమంతా వున్నా, ఎవరూ మమ్మల్ని పట్టించుకోలేదు. “అందరూ ఉన్న నేను ఒంటరినే!” అని అనిపించింది ఆ సమయాన. ఆ సాయంత్రమే డిశ్చార్ట్ చేయుమని

డాక్టర్ అడిగాను. ఇంటికి వెళ్లడానికి అనుమతిచ్చారు. హస్పిటల్ నుండి బయటకు నేను వేసే ఒక్కాక్కు అడుగు నాలో మొండితనాన్ని, పట్టుదలను పెంచాయి. లక్ష్మిం కొరకు జీవించే సైనికురాలిలా ఇంటికి చేరాను నేను.

II

రోజులు పరుగు పెడుతున్నాయి. ఒకరోజు నా భర్త, నా దగ్గరకు వచ్చి, “చూడు! ఈ పిల్లను మనం పెంచలేం! ఇలాంటి పిల్లల్ని పెంచడానికి బెంగుళూరులో ఆశ్రమం వుందట. పాపను అక్కడ చేర్చి, నెలకు ఇంతని పంపిడ్డాం”. అని ఇంకా ఏదో చెప్పబోయి నా కళలోని ఎరువు చూసి ఆగిపోయాడు. ఆయన నా కళలో అంత తిరస్కారం, ద్వేషం, కోపం ఎవ్వుడూ చూసి వుండడు. “ఇంకోసారి నా దగ్గర ఇలాంటి మాటలు మాటల్లాడవద్దు, ఈ పాప నా ప్రాణం! నా సర్వస్వం! ఇది నా దగ్గరే నాతోనే వుంటుంది. నా సర్వశక్తుల్ని ధారబోసి, దీన్ని పెంచుకుంటాను. అంటూ నాలో ఏదో శక్తి ఆపహించిన దానిలా మాటల్లాడాను”. ఆ తరువాత ఆయన ఆ ప్రస్తుతే తేలేదు. కానీ పాప దగ్గరకు రావడమే మానేశాడు.

రెండు నెలలు తరువాత ఒక ఉదయం మా ఏదిలో గారడి ఆట జరిగింది. ఆ ఆటను తల్లి, తండ్రి, కూతురు ముగ్గురు కలిసి చేస్తున్నారు. తండ్రి డప్పు వాయిస్తూ “జయమ్యు నిశ్చయమ్యురా ! భయమ్యు లేదురా!” అంటూ పాడుతున్నాడు. తల్లి హర్షినియం వాయిస్తూంది. అద్భుతాలన్నీ కూతురే చేస్తూంది. ఆ పాపకు ఐదేళ్లయినా వుంటాయో లేవో? పొడవైన గౌను వేసుకొని ఉంది. ఆ గౌను దాని పాదాల్ని దాటి నేలపై జీరాడుతుంది. ఆ పాపాయి నా కంటికి ఓ మాంప్రికురాల్లా అనిపించింది. ఆ ఆటలో ఆ పాపాయి చేస్తున్న విశ్వాసాలు నాలో ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించాయి. మరికొన్ని సాహస కృత్యాలు చూసి నాలో ఏదో కొత్త ఆలోచనలు రేకెత్తిస్తున్నాయి. ఇంత చిన్నపాప ఇన్ని అద్భుతాలు ఎలా చేయగలిగింది? ఎవరైనా ఏదైనా సాధించాలంటే శిక్షణ, తపస్యలాంటి పట్టుదల అన్నిటికంటే ముఖ్యంగా అవసరం. నాకు ఈ సందేశం ఇవ్వడానికి ఆ ఉదయం రోడ్డుపై అవతరించిన దేవతలా తోచిందా పాప. కష్టపడి నేర్చితే నా పాపకూడా తన జీవితానికి అవసరమైన పనులు నేర్చుకుంటుంది. అలాంటి పనులను అదే దీక్ష, పట్టుదలతో నేను నేర్చలేనా? అని నా మనస్సుకు నేనే ధైర్యం చెప్పుకున్నాను. ఆట ముగిసింది. ఆ పాప ఇంటింటికి వెళ్లి పైసలు తీసుకుంటూ నా దగ్గరకు వచ్చి నిలబడింది. అప్పుడు ఆ పాపాయి చేతిలో పది రూపాయల నోటు పెట్టి, నీ పేరేంటి? అన్నాను. ‘జీవమ్యుతో’ ధాంక్య జీవనీ సీనియర్ అన్నాను. అర్థం కాని కళలో చూస్తూ వెల్లిపోయిందా పాప. ఆ పేరు నాకూ ఇష్టమే అన్నట్లుగా లోపల జీవని జూనియర్ “కేర్ కేర్” మని ఏదుస్తుంది.

ఒక రోజు నేను పిల్లలకు వేసే టీకాల కోసం ఆసుపత్రికి వెళ్లి వస్తున్నాను. చంకలో జీవని, భుజంపై వేలాడే హ్యండ్ బ్యాగ్. సిటీ బస్సు నిండుగా ఉంది. ఆ జనం అరుపుల మధ్య “పాపను నాకివ్వమ్యా!” అంటూ జీవనిని అందుకున్నాడు ఒక వృద్ధుడు. నెరిసిన జుట్టూ, కాంతివంతమైన కళాశ్మా, గొంతులో పొంగి పొర్కుతున్న అనురాగంతో జ్ఞానదీపంలా ఉన్నాడాయన. స్టేజి దగ్గర ఆయన నాతోపాటు దిగాడు. ‘ధాంక్య’ అంటూ పాపను అందుకోబోతుండగా ఇంటిదాకా ఆహ్వానించవా అన్నాడు నవ్వుతూ. ‘రండి’ అంటూ ఇంటివైపుకి దారితీశాను. సుమారు రెండు గంటలు ఆ వృద్ధుడు జీవనితో ఆప్యాయంగా గడుపుతూ, నాతో ఇలా అన్నాడు. ఈ కళం నువ్వు నాకెంతో సన్నిహితమైన దానివిపిస్తుంది. ఎందుకంటే నువ్వు అనుభవిస్తున్న ఈ స్థితిని నేను, నా భార్య అనుభవించాము. జీవని లాంటి పిల్లలకు ఈ ప్రపంచంలో కొదవ లేదు. మేలాంటి తల్లులే అరుదు. మేము కూడా ఇరవై సంవత్సరాల క్రితమే జీవని లాంటి పాపకు జన్మనిచ్చామని, ఆ పాప పేరు ‘ప్రమోదిని’ అని, ఆమెను ఒక సైనికురాలిగా పెంచామని, పదవ తరగతి వరకు చదివించామని చెప్పారు. ఎందుకంటే? ఇలాంటి పిల్లలకు చేయుతనిస్తే వారు కూడా మామూలు మనిషిలా బితకగలరని నిరూపించాలన్నదే మా ఆరాటం. మేము కన్న కలలు నిజమయ్యాయి అని చెప్పుడు, ‘జీవితం అంటే కాస్త వెలుగూ, కాస్త చీకటి. అన్నట్టు నా పేరు విశ్వాంధన్ తెలుగు వాణ్ణే. జీవని ఆట్టీయుల లిస్టులో నన్ను కూడా చేర్చుకో. జీవని ఎదుగుదలకు అవసరమయ్యే సహాయ, సహకారాలు మా నుంచి ఎవ్వుడూ ఉంటాయి అని చెప్పాడు.

అలోచించండి - చెప్పండి

1. లలిత ఎలాంటి నిర్ణయం తీసుకుంది?
2. లలితకు తాను ఒంటరిని అని ఎందుకు అనిపించింది?

విశ్వనాథంగారు గొప్ప మనస్తత్వ శాస్త్రవేత్త. జీవని వ్యక్తిత్వవికాసానికి ఆయన చేస్తున్న ప్రయోగాలు, పాప పెంపకానికిచ్చే సూచనలు ఘలితంగా జీవనిలో మార్పులు రాశాగాయి. ఆ మార్పులు నాలో గొప్ప అనుభూతిని కల్గించాయి. సత్తుంలేని జీవకణాల్లో కొద్దికొద్దిగా ఊఫిరి రగిలి, నెమ్ముదిగా నాలుగేళ్ళకు అడుగులు వేయడం సేర్పుకుంది జీవని. అదొక మహాపోరాటం. వెదురుబొంగు వేఱువుగా కావడానికి పదినశ్రమ. లేశమైనా వెలుగు సోకని అంధకారంలో పదుతూ చేస్తున్న ప్రయాణం.

కొద్దిగా అడుగులు వేయడం వచ్చిన తరువాత జీవని కళ్ళలో అపూర్వమైన తేజస్సు కనిపిస్తూంది. ప్రపంచాన్ని పాదాల దగ్గరకు తెచ్చుకున్నాననే తృప్తి ఏమో? జీవనికి ఆకాశమంటే యిష్టం, నీలిమబ్బు ఇష్టం. ఎక్కడికో సాగిపోయే పక్కల గుంపులంటే యిష్టం. ఆకాశం వైపుకు చేతులు చాచి, ఓ.....ఓ.....అంటూ పాటలు పాడుతుంది. రోడ్డుపైన ఏ చిన్న అలికిడైనా బయటికొచ్చి చూస్తూంది. పొద్దుట వూట కాన్సెంటులకు పోయే నీలగొనుల చిన్నారులు మాడావుడి.. అల్లరి చూసి ఆనందపడిపోతుంది. ఏ..ఏ..ఏ.. అంటూ వాళ్ళవైపు చూసి అరుస్తూంది. తన భాషలో వాళ్ళకు చెప్పే శుభాకాంక్ష లేమో? సాయంకాలం వీధినిండా గుంపులు గుంపులుగా విడిపోయి ఆటలాడే పిల్లల వైపు ఆసక్తితో చూస్తూంది. వారి వైపు చేతులూపుతుంది. ఆటలలోని మాధుర్యాన్ని తనకూ పంచమని అభ్యర్థనా పూర్వకంగా చూస్తూంది.

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- గారడీ ఆట ద్వారా లలిత ఎటువంటి స్వార్థ పొందింది?
- విశ్వనాథం ఎవరు? జీవని ఎదుగుదలకు ఆయనెలా తోడ్పడ్డడు?

III

సాధారణంగా జీవని ఒంటరిగా ఉండడం జరగదు. తప్పనిసరిగా బయటకు వెళ్ళవలసి వస్తే గేటు తాళం వేసి వెళుతుంటాను. ఒక రోజు సాయంకాలం బజారుకెళ్ళి వస్తున్నాను. ఇల్లు చేరేసరికి గేటు తెరిచివుంది. తాళం పగులగొట్టబడివుంది. భయంతో కొయ్యబారి పోయాను. వణకుతున్న పాదాలతో లోపలికి అడుగు పెట్టాను. అక్కడ అపురూపమైన దృశ్యం. పదిమంది పిల్లలు ఒక చోట చేరి, బొమ్మలతో ఆడుకుంటున్నారు. వాళ్ళ మధ్య జీవని వుంది. అది పెళ్ళి ఆట కాబోలు. జీవని చేతిలో పెళ్ళికూతురు బొమ్మ, ఇంకాక పాప చేతిలో పెళ్ళి కొడుకు బొమ్మ. మరోచోట చిన్నచిన్న గిన్నెలతో విందు భోజనం, ఆనందం, అరుపులు, కోలాహలం, చప్పట్లు, ఆ తోట, ఆ పరిసరాలు, అదంతా దేవతల రాజ్యంలా వుంది. పిల్లల ప్రపంచంలో వ్యక్తిరేక ఆలోచనలు వుండవు. అందుకే ముందువారు జీవనిని గేలిచేసినా, తరువాత సాదరంగా తమ బాహువలలోకి తీసుకున్నారు.

విశ్వనాథంగారి సూచన మేరకు జీవనిని పారశాలలో చేర్చించాము. కొంతకాలానికి ఆ తరగతి టీచర్ నన్ను పిలిచింది. “ఆ ఆ లు రాయమంటే ఆకాశాన్ని మబ్బుల్ని గీస్తుంది. ఎబిసిడి లు రాయమంటే చెట్లనీ, ఎగిరే పక్కల్ని గీస్తుంది. పాప బళ్ళో చేరి సంవత్సరం దాటుతోంది. ఇంతవరకు వర్షమాల రాలేదు” జీవని గురించి టీచర్ ఫిర్యాదు. “ఎంత నేర్చుకుండి అని కాక నేర్చుకోవడానికి ఎంత పెనుగులాడుతూందో గమనించండి. నెమ్ముదిగానే దాని మసిష్టుం గ్రహిస్తుంది. వందల కొద్ది పిల్లలకు మీరు విద్య నేర్చి ఉంటారు. కానీ జీవని లాంటి పాప మీకు తటస్థపది ఉండదు. జీవనిని ఒక ఛాలెంజిగా తీసుకోండి. మనం సామాజికంగా వెనకబడిన వాళ్ళకు ప్రత్యేక శిక్షణయిచ్చి, కోడిపిల్లల్ని రెక్కలచాటున పొదువుకుని పెంచుకొన్నట్లుగా పెంచుతున్నాం. ఎందుకు? ఈ విజ్ఞానం, నాగరికత ఆధునిక జీవితంలోని మాధుర్యం అందరికి సమంగా పంచుదామనే కదా! అలాగే మానసికంగా వెనకబడ్డ పిల్లల్ని కూడా ఓపికతో, అనురాగంతో, వారిలో ఆత్మసైర్యాన్ని నింపి ముందుకు నడిపిచ్చాం, వారి అభివృద్ధికి తోడ్పుడుడాం. జీవని తల్లిగా కాదు మార్పును కోరే మహిళగా మిమ్మల్ని అర్థస్తున్నాను ‘జీవని ప్రత్యేక అవసరాలు గల పాప. తనపై ప్రత్యేక శ్రద్ధ చూపండి. తనను నిరుత్సాహపరచకండి’. కళల్లో నీళ్ళు తిరుగుతుండగా ఉద్యేగంగా నేను చెప్పిన మాటలకు తరగతి ఉపాధ్యాయినితో పాటు పారశాల యాజమాన్యం మంచిగా స్పందించారు. జీవనిలోని ప్రత్యేకతను గుర్తించారు. జీవనిని ‘మణిభూపత్న’ అనే కొత్త టీచర్కి అప్పగించారు. ఆమెకు పిల్లలన్నా, పెయింటింగ్స్న్నా యిష్టం. జీవనికి ఇష్టమైన రంగంలో అభివృద్ధి చేయడానికి మీతో పాటు మేము కూడా కృషిచేస్తామని నన్ను ఓదార్పుతున్నట్లుగా చెప్పారు వారు.

వయస్సు పెరిగే కొద్ది జీవనిలో అనూహ్యమైన మార్పులొన్నాయి. కళల్లో అమాయకత్వం పోయి, ఆలోచన స్థిరపడుతూంది. వెకిలి నవ్వు బదులు ముచ్చటగొలిపే స్నిగ్ధహసం, ఇది వరకు కష్టం మీద మాటల్ని కూడబలుకొని మాటల్లాడే స్థాయి నుంచి పరిమిత మాటల్ని స్వేచ్ఛగా మాటల్లాడే స్థాయికి ఎదిగింది. చదువుతో పాటు తనకిష్టమైన భౌమ్యలను గీయడంలో అభివృద్ధి సాధించింది.

ఆ రేజు ఆదివారం. ఆ వేళ ఆకాశం కూడా హోలీదే మూడీలో వుంది. తూర్పున సూర్యనేత్తం ఇంకా తెరుచుకోలేదు. జీవని ఇంకా నిద్ర లేవలేదు. ఎదురు చూడని అతిధిలా కాలింగ్ బెల్ మోగింది. తలుపు తీస్తే, జీవని సూర్య ప్రధానోపాధ్యాయురాలు, కల్స్ టీచర్ మాలినీ రావు, ఆప్టి టీచర్ మణిభూపత్న మొదలైనవారు అప్పోడకరమైన చిరునవ్వులతో ప్రత్యుషమయ్యారు. ఆశ్చర్యం! ఓ వైపు ఉద్యేగం ఆక్షణం.. శుభాకాంక్షలు లలిత గారూ! జీవని పెయింటింగ్కి అంతర్జాతీయ గుర్తింపు వచ్చింది. ‘అమ్మ’ అనే తన పెయింటింగ్కి సోవియట్ లాండ్ చిల్డ్రన్ పెయింటింగ్ అవార్డు వచ్చింది. మొత్తం దక్కిం భారతదేశంలో ఒకడికే వచ్చింది. అది మన జీవనికే! ఈ శుభాకాంక్షలు మీకే. ఇది మీ విజయమే! భూమి మీద భగవంతుని ప్రతినిధి అమ్మ అంటారు. అది మీ విషయంలో పూర్తిగా నిజం. జనవరి పదిన మాస్టోకి ప్రయాణం. రేపే పాసపోర్ట్కి అష్టు చేయిండి అని చెప్పి సెలవు తీసుకున్నారు వారు. ఆ సమయాన నా ఆనందానికి అవధుల్లేవు.

మంగళవారం రాత్రి టీఫిలో జీవనితో ఇంటర్వ్యూ. సూర్యల్లో రికార్డు చేసినట్టున్నారు. శ్రేవరు హదావిడి చేస్తున్నారు. స్నేహితులను ఇంటికి పిలిచారు. ఇంట్లో పండుగ

ఆలోచించండి - చెప్పండి

1. లలిత ఉపాధ్యాయులతో చెప్పిన మాటలను బట్టి మీరేం గ్రహించారు.
2. జీవనిలో వచ్చిన మానసిక మార్పులు ఏవి?

వాతావరణం. అందరికీ జీవనిని చూపించి “శ్రీ ఈశ్వర మై ప్రైడ్ వైల్డ్” అని పరిచయం చేశాడు. ఈ హదావిడిని మానంగా గమనిస్తున్నాను. ఎనిమిది గంటలకు ప్రోగ్రాం మొదలైంది. ముందుగా జీవని గురించి ఆ పారశాల ఉపాధ్యాయులు చెప్పిన విషయాలు టి.విలో వచ్చాయి. చివరిగా జీవనితో ఇంటర్వ్యూ. వారు ఎన్ని ప్రశ్నలు వేసినా జీవని సమాధానం మానమే.

నీ కిష్టమైన వారెవరు? అ..... అ..మ్మి. మీకు స్ఫూర్తి ఎవరు? అ..... అ..మ్మి అంది. పెయింటీంగ్ అంటే ఇష్టం ఎలా కలిగింది? టీచర్ వైపు చూసింది. ఇంట్లో నీ పెయింటీంగ్కి ఎవరు సహాయం చేస్తారు? జీవని జవాబు చెప్పుకుండా దిక్కులు చూస్తున్నది. బహుశా నాన్న గారు ఎంకరేజ్ చేస్తుంటారు కదూ! మళ్ళీ మానం... హరాత్తుగా జీవని కళ్ళల్లో నీటిపార కదలాడి అ....అమ్మే అంది.

ఇవిచేయండి

అపగాహన-ప్రతిస్పందన

అ) కింది ప్రశ్నలకు సమాధానాలు చెప్పండి.

1. కథలో మీకు నచ్చిన సంఘటన గురించి మాట్లాడండి.
2. ‘పిల్లల ప్రపంచంలో వ్యతిరేక ఆలోచనలు ఉండవు’ ఈ వాక్యంపై మీ అభిప్రాయం చెప్పండి.

ఆ) పద్మాన్మి చదివి ప్రశ్నలకు సమాధానాలు రాయండి.

క. పరసారీ సోదరుండై

పరథనముల కానపడక పరులకుహితుఁ డై
పరులుదనుఁ బొగడ నెగడక
బరులలగిన నలుగ నతుఁ డు! పరముడు సుమతీ !

ప్రశ్నలు:

1. పర స్ట్రీలతో ఎలా నడుచుకోవాలి?
2. దేనికి ఆశపడకూడదు?
3. ఉత్తముడు ఎవరు?
4. పై పద్యం ఆధారంగా ఒక ప్రశ్న తయారు చేయండి.

ఇ) కింది గద్యం చదివి, ప్రశ్నలకు సమాధానాలు రాయండి.

ముద్దుముద్దుగా వచ్చిరాని మాటలు మాట్లాడుతూ గుండ్రంగా కళ్ళు తిప్పుతూ, ఇంటీల్లిపాదికి ఎంతో ఆనందాన్ని కలిగించే రెండేళ్ల పాపకు భయంకరమైన జ్యరం వచ్చింది. ఆ జ్యరంలో రోజుల తరబడి మత్తుగా ఏవేవో కలవరిస్తూ తల్లిదండ్రులను దాక్షరను కూడా ఎంతో కంగారు పెట్టింది. కొన్నాళ్లకు ఆమె ఆరోగ్యం బాగుపడింది కానీ వినికిది శక్తి, మాట్లాడే శక్తి కోల్పోయింది. అంధురాలైంది. ఆమె తల్లిదండ్రులు కొంతకాలం తరువాత చెవిటి, మూగ పిల్లలకు పాతాలు చెప్పే

ఉపాధ్యాయుని వద్దకు ఆ పాపను తీసుకువెళ్లారు. ఆయన పాపను పరీక్షించి మీ పాప చాలా చురుకైంది ప్రోత్సహిస్తే తెలివితేటలు అభివృద్ధి చేసుకోగలడు మంచి ద్వాక్షర్మి సంప్రదిస్తే కనీసం మాట్లాడగలగుతుంది. అయితే ఎల్లవేళలా ఆమెను అంటిపెట్టుకునే టీచర్ ఉంటే మంచిది అని సలహా ఇచ్చాడు. వారు ఓ టీచర్ ని ఏర్పాటు చేశారు. ఆమె సహాయంతో ఆ అమ్మాయి బాగా చదువుకుంది. సహకారగుణం అలవర్షుకోవడం ద్వారా అందరినీ ఆకర్షించడం మొదలుపెట్టింది. బ్రియలీ లిపిని నేర్చుకుని అనేక పరీక్షల్లో పాస్ అయింది. అదే లిపి ద్వారా విరామసమయంలో అనేక సంగతులను లోకవ్యవహారాలను తెలుసుకొని ఎంతో విజ్ఞానం సంపాదించింది. తనలాంటి అంధుల సంక్లేషం కోసం పాటుపడాలని దీక్ష పూనింది. కొన్నాళ్ళ తర్వాత ఆమెకు మాట వచ్చింది. దీంతో ప్రజల్లోకి వెళ్లి అంధుల వ్రేయస్సు కోసం పాటుపడవలసిందిగా ప్రసంగాలు చేసింది. అవి ప్రజలకు బాగా నచ్చాయి. అంధులకు జీవితం మీద విశ్వాసం కలిగించింది. ఆమె ఎవరో కాదు తను పట్టిన దీక్ష కోసం జీవితాన్నే పణంగా పెట్టిన హాలెన్ కెల్లర్.

- ఆదర్శ బాల్యం

ప్రశ్నలు:

1. హాలెన్ కెల్లర్ అంగవైకల్యానికి కారణమేమిటి?
2. ఉపాధ్యాయుడు ఏమని సలహా ఇచ్చారు?
3. హాలెన్ విరామ సమయంలో ఏమి చేసేది?
4. హాలెన్ అంధుల కోసం ఏమి చేసింది?

ఈ) కింది వాక్యాలకు అర్థసంచర్చాలను రాయండి.

1. ఈ ఒక్క కలను సఫలం చేయు తండ్రి!
2. వారు కూడా మామూలు మనిషిలా బతకగలరు.
3. ఈ శుభాకాంక్షలు మీకే ఇది మీ విజయమే!

ఉ) కింది ప్రశ్నలకు ఏకవాక్య సమాధానాలు రాయండి.

1. జీవని పెయింటింగ్‌కి ఏ అవార్డు వచ్చింది?
2. విశ్వాసాధంగారు జీవని కోసం ఏం చేశారు?
3. జీవని చదువుతో పాటు ఎందులో అభివృద్ధి సాధించింది?

వ్యక్తికరణ-స్పృజనాత్మకత

అ) కింది ప్రశ్నలకు నాలుగైదు వాక్యాలలో సమాధానాలు రాయండి.

1. జీవని తనకు ఇష్టమైన అంశాలపట్ల ఎలా స్పుందించేడో రాయండి?
2. ప్రత్యేక అవసరాలు గల పిల్లల గురించి విశ్వాసాధం అభిప్రాయాలు రాయండి?

3. లలిత జీవని కోసం తరగతి ఉపాధ్యాయినిని ఏమని అర్థించింది?

అ) కింది ప్రశ్నలకు ఎనిమిది నుండి పది వాక్యాలలో సమాధానాలు రాయండి.

1. 'జీవని' పారం ఆధారంగా మీరు గ్రహించిన విషయాలను సొంత మాటల్లో రాయండి.
2. జీవనిని ఉన్నతంగా తీర్చిదిద్దడంలో తల్లి పాత్రను వివరించండి.

ఇ) కింది ప్రశ్నలకు సృజనాత్మకంగా సమాధానాలు రాయండి.

1. పారంలోని సన్నివేశాల ఆధారంగా లలిత, విశ్వనాథం లేదా లలిత మరియు తరగతి ఉపాధ్యాయుల మధ్య చర్చను సంభాషణ రూపంలో రాయండి.
2. మీ పారశాలలో ప్రత్యేక అవసరాలు గల పిల్లలకు నీవు ఎలా తోడ్పుడతావు?

భూషాంశాలు పదజూలం

అ) కింది వాక్యాలలో ఎరువు రంగులో ఉన్న పదాలకు అర్థాలు రాసి, సొంతవాక్యాలు రాయండి.

1. గారడివారు రకరకాల విన్యాసాలు చేస్తారు.

2. వెన్నెల రాకతో అంధకారం తొలగిపోయింది.

3. సంజీవరాయ శర్మ జన్మాంధుడైనా అత్మసైర్యంతో గణితావధానాలు చేశారు.

4. పిల్లలు వేఱవును ఊదుతూ ఆనందిస్తున్నారు.

5. కొందరిలో లేశము అయినా జాలిగుణం ఉండదు.

అ) కింది వాక్యాలలోని పర్యాయపదాలు గుర్తించి రాయండి.

1. సుధ కోసం పాల సముద్రం చిలికారు. ఫలితంగా పీయుషం దక్కింది. దేవతలు అమృతం త్రాగడం వలన అమరులు అయ్యారు.

2. అనాధల క్షుధ తన ఆకలిగా భావించి, ఆ క్షుత్తు తీర్చేవాడే మహాత్ముడు.

3. రవి తామరలకు బంధువు. సూర్యుని రాకతో అవి వికసిస్తాయి. భానుడు అంటే వాటికిష్టం.

4. జీవని చిత్రలేఖనంలో శిక్షణ తీసుకుంది. అభ్యాసం వల్ల చిత్రాలు గీయగల్గింది. నిరంతర తర్వీదుతో బహుమతి సాధించింది.
-
5. మనిషికి మంచి కోరికలుండాలి. ఆ కాంక్షల కోసం కష్టపడి పనిచేయాలి. అప్పుడే ఆశలు నెరవేరుతాయి.

ఇ) కింది పదాలను సరియైన నానార్థాలతో జతపరచండి.

1. ఉదరము () అ) మేఘము, చీకటి, అజ్ఞానం
2. విన్యాసము () అ) పొట్ట, యుద్ధం, నడుము
3. అమృతం () ఇ) ఉంచుట, చక్కని ప్రదర్శన, రచన
4. మబ్బు () ఈ) సుధ, పాలు, ముక్కి

ఈ) కింది పదాలకు సరైన వ్యాప్తుర్థాలతో జతపరచండి.

1. ఆకాశం () అ) అజ్ఞానాంధకారం తొలగించే వాడు (ఉపాధ్యాయుడు)
2. అమృతం () అ) దీనియందంతట సూర్యచంద్రులు ప్రకాశించుదురు(గగనం)
3. విశ్వాసాధుడు () ఇ) మరణాన్ని పొందింపనిది / కలిగింపనిది (సుధ)
4. గురువు () ఈ) విశ్వానికి నాధుడు (శివుడు)

ఉ) కింది వాక్యాలలోని ప్రకృతి - వికృతులను గుర్తించి, పట్టికలో రాయండి.

1. హిమగిరి దృశ్యం ఆపూర్వం. అది నన్ను అబ్బిర పరిచింది.
2. ఆకాశంలో పక్కి ఎగురుతోంది. పక్కికి రెక్కలే బలం.
3. వైద్యులు ఆరోగ్య రక్కకులు. వెజ్జలు దైవంతో సమానం.
4. ఈ భవన నిర్మాణం ఆశ్చర్యం గొల్పుచున్నది. చూసే వారందరు అచ్చేరువునొందు చున్నారు.
5. అర్ధరాత్రి వేళ బయటకు వెళ్ళకూడదు. అదమరేయి ఇంటిలో ఉండడమే ఉత్తమం.

ప్రకృతి	వికృతి

ఊ) కింది జాతీయాలను వివరించండి.

గుసగుసలు, మారుమోగుట, మనసులోముల్లు, చేజారిపోవు

వ్యక్తరణంశాలు

అ) కింది పదాలను విడదీసి, సంధి పేరు రాయండి.

1. సైనికులు = _____ + _____
2. ప్రత్యేకం = _____ + _____
3. కుటుంబమంతూ = _____ + _____
4. ఎండుటాకు = _____ + _____
5. అవయవాలు = _____ + _____

అ) కింది పదాలు కలపి సంధి పేరు రాయండి.

1. మరి + ఒక = _____
2. అప్పుడు + అప్పుడు = _____
3. అవసరము + ఐన = _____
4. తగిలిన + అంత = _____

విసర్గ సంధి :

1. సంస్కృత పదాల మధ్య విసర్గ మీద తరచు సంధి జరుగుతూంటుంది. అది వేరువేరు రూపాలుగా ఉండటం గమనిధ్యాం. కింది ఉదాహరణలు విడదీసి చూడండి.

- అ) శిరోరత్నం
అ) తపోబలం
ఇ) పయోనిధి
ఈ) వచోనిచయం

*పై పదాలను విడదీస్తే - ఈ కింద విధమైన మార్పులు జరిగాయి గమనించండి.

- అ) శిరః + రత్నం
అ) తపః + బలం
ఇ) పయః + నిధి
ఈ) వచః + నిచయం
- } అకారాంత పదాల విసర్గకు శ, ష, స లు, వర్గ ప్రథమ, ద్వితీయాక్షరాలు (క, ఖ, చ, ఛ, ట, ఱ, త, థ, ప, ఫ లు) గాక మిగతా ఆక్షరాలు కలిస్తే - అకారాంత పదాల మీదున్న విసర్గ 'ఓ'కారంగా మారింది.

*కింది పదాలు కలిపి, మార్పును గమనించండి.

- అ) తపః + శక్తి = _____
అ) చతుః + షష్మి = _____
ఇ) నభః + సుమం = _____

పదాలను కలుపగా వరుసగా మనశ్యాంతి, చతుషష్మి, నభస్సుమం అనే రూపాలు ఏర్పడ్డాయి కదా!

(విసర్గమీద శ, ష, స లు ద్విత్యాలుగా మారడం గమనించండి)

★కింది పదాలను విడదీయండి.

అ) యశఃకాయము = _____

ఆ) తపఃఘలము = _____

★‘స’ కారం (స్) విసర్గరూపంగా ప్రయోగిస్తారు. అందుకే నమస్కారం, శ్రేయస్కరం, వనస్పతి మొదలయిన సందర్భాల్లో మార్పులేదు.

★కింది పదాలను కలిపి, మార్పును గమనించండి.

ఉదా అంతః + ఆత్మ = అంతరాత్మ

అ) ధనుః + విద్య = _____

ఆ) వత్తుః + భుజుడు = _____

ఇ) ఆశీః + వాదము = _____

ఈ) పునః + ఆగమనం = _____

ఉ) అంతః + అంగం = _____

}

అంతః, దుః, చతుః, ఆశీః పునః మొదలైన పదాలకు వర్గప్రథమ, ద్వితీయాక్షరాలు, శ, ష, సలు గాక మిగతా అక్షరాలు కలిస్తే విసర్గ రేఫ (ర్) గా మారడం గమనించండి.

కింది పదాలు విడదీయండి.

ఉదా : ధనుష్టంకారం = ధనుః + టంకారం (ధనుస్ + టంకారం)

అ) నిష్టలము = _____

ఆ) దుష్టరము = _____

}

ఇన్, (ఇః), ఉన్ (ఉః) ల విసర్గకు క, ఖ, ప, ఘ లు పరమైనప్పుడు విసర్గ (స్) ‘ష’ కారంగా మారుతుంది.

కింది పదాలు విడదీయండి.

ఉదా : నిస్తేజం = నిః + తేజం

అ) దుశ్చేష్టితం = _____

ఆ) ధనుష్టంకారం = _____

ఇ) మనస్తాపం = _____

}

విసర్గకు చ, ఛ లు పరమైతే ‘శ’ ట, ఠ లు పరమైతే ‘ష’ త, థ లు పరమైతే ‘స’ వస్తాయి.

పై ఉండాహారణలన్నీ పరిశీలించిన మీదట విసర్గ సంధి ఆరు విధాలుగా ఏర్పడుతున్నదని తెలుస్తున్నది.

- అకారాంత పదాల విసర్గకు వర్గ ప్రథమ ద్వితీయాక్షరాలు (క, చ, ట, త, ప; ఖ, ఛ, ఠ, ఘ), శ, ష, స లు గాక మిగతా అక్షరాలు పరమైనప్పుడు. విసర్గ లోపించి అకారం ‘ఓ’ కారంగా మారుతుంది.
- విసర్గకు శ, ష, స లు పరమైనప్పుడు శ, ష, స లు ద్విత్యాలుగా మారుతాయి.
- విసర్గ మీద క, ఖ, ప, ఘ లు వస్తే, మార్పురాదు (సంధి ఏర్పడదు).
- అంతః, దుః చతుః, ఆశీః, పునః మొదలైన పదాల విసర్గ రేఫ (ర్) గా మారుతుంది.
- ఇన్, ఉన్ల విసర్గకు క, ఖ, ప, ఘ పరమైతే విసర్గ ‘ష’ కారం; ట, ఠ లు పరమైతే ‘ష’ కారం; త, థ లు పరమైతే ‘స’ కారం వస్తాయి.

ಇ) ಕಿಂದಿ ಸಮಾಸ ಪದಾಲಕು ವಿಗ್ರಹವಾಕ್ಯಾಲು ರಾಸಿ, ಸಮಾಸಂ ಹೇರು ರಾಯಂಡಿ.

1. ಐದುನೆಲಲು = _____
2. ಮೃದುಮಧುರಂ = _____
3. ಜ್ಞಾನದೀಪಂ = _____
4. ಅನೂಪ್ಯಂ = _____
5. ಪಿಲ್ಲಲಪ್ರಪಂಚಂ = _____

ಅಲಂಕಾರಂ-ಕ್ರಮಾಲಂಕಾರಂ:/ಯಥಾ ಸಂಭಾಷಣಾಲಂಕಾರಂ.

ಕಿಂದಿ ಉದಾಹರಣ ದ್ವಾರಾ ಕ್ರಮಾಲಂಕಾರಾನ್ನಿ ಅವಗಾಹನ ಚೇಸುಕೋಂಡಿ.

ಶತ್ರುವನಿ ಮಿತ್ರನಿ ವಿಪತ್ತನಿ ಜಯಿಂಪುಮು ರಂಜಿಂಪುಮು ಭಂಜಿಂಪುಮು.

ಈ ಉದಾಹರಣ ಪರಿಶೀಲಿಸ್ತೇ ಶತ್ರುವು, ಮಿತ್ರರು, ವಿಪತ್ತು ಅನೇ ಮೂಡು ಪದಾಲು ಉನ್ನಾಯಿ. ವರುಸಗಾ ಜಯಿಂಪುಮು, ರಂಜಿಂಪುಮು, ಭಂಜಿಂಪುಮು ಅನೇವಿ ಕೂಡಾ ಇಚ್ಛಾರು. ಇಪ್ಪುದು ಮೂಡಿಂಬಿಕಿ ವರುಸಗಾ ಮೂಡು ಕಲಿಪಿತೇ ಶತ್ರುವನಿ ಜಯಿಂಪುಮು, ಮಿತ್ರನಿ ರಂಜಿಂಪುಮು, ವಿಪತ್ತನಿ ಭಂಜಿಂಪುಮು ಅನಿ ಏರ್ಪಡತಾಯಿ. ಈ ವಿಧಮುಗಾ ಚೆಪ್ಪಡಾನ್ನಿ ಕ್ರಮಾಲಂಕಾರಂ ಅಂಟಾರು.

ಲಕ್ಷಣ: ವಸ್ತು ಕ್ರಮಾನ್ನಿ ಪಾಠಿಸ್ತೂ ಅದೆ ವರುಸ ಕ್ರಮಂತೋ ಅನ್ವಯಾನ್ನಿ ಚೆಪ್ಪಡಾನ್ನಿ ಕ್ರಮಾಲಂಕಾರಂ ಅಂಟಾರು.

ಕಿಂದಿ ವಾಕ್ಯಾಲನು ಪರಿಶೀಲಿಂಬಿ ಅಲಂಕಾರಾನ್ನಿ ಗುರ್ತಿಂಚಂಡಿ.

1. ಗಜಕಂಪಿಸಿಕಂಬಲು ವನಜಲಬಿಲಮುಲಂದು ಪ್ರವೇಶಿಂಚಾಯಿ.
2. ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರಲು ದಿವಾರಾತ್ರಮುಲಕು ಅಧಿಪತುಲು.

ಈ) ಕಿಂದಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಕ್ಯಾಲನು, ಸಂಶೋಧಿಸ್ತು ವಾಕ್ಯಾಲುಗಾ ಮಾರ್ಪಿ ರಾಯಂಡಿ.

1. ರೇಷ್ಟು ಅಸುಪ್ರತಿಕಿ ವೆಶ್ವಿಂದಿ. ರೇಷ್ಟು ಪರೀಕ್ಷಲು ಚೇಯಿಂಚುಕುಂದಿ.

2) ವಿಶ್ವನಾಥಂ ಜೀವನಿ ಇಂಬಿಕಿ ವಚ್ಚಾಡು. ವಿಶ್ವನಾಥಂ ಜೀವನಿಕಿ ಸಹೋರಂ ಚೇಶಾಡು.

3) ಪಿಲ್ಲಲಂದರೂ ಒಕಚೋಟ ಚೇರಾರು. ಪಿಲ್ಲಲಂದರೂ ಓಮ್ಮುಲತೋ ಆಡುಕುಂಟುನ್ನಾ ರು.

4) ಆಮೆ ಪಾಪಕು ಚೇಯುತನಿಚ್ಚಿಂದಿ. ಆಮೆ ಪಾಪನು ಚಕ್ಕಗಾ ಪೆಂಚಿಂದಿ.

5) ಜೀವನಿ ಚಿತ್ರಾಲೆನ್ನೋ ಗೀಸಿಂದಿ. ಜೀವನಿ ಪ್ರಥಮ ಬಹುಮತಿ ಪೊಂದಿಂದಿ.

ಇ) ಕಿಂದಿ ವಾಕ್ಯಾಲು ಚದವಂಡಿ. ಅವಿ ಏರಕಮೈನ ವಾಕ್ಯಾಲೋ ರಾಯಂಡಿ.

1. ಪಾಪಾಯ ನಡವಗಲರು _____
2. ಪಿಲ್ಲಲೂ! ಮೀರಂದರೂ ಆಡುಕೋವಚ್ಚು _____

3. వాన వస్తుందో! రాదో!
4. ఆహో ! ఆ చిత్రం ఎంత బాగుందో!
5. వర్షాలు కురవక పంటలు పండలేదు

ప్రాజెక్టుపని

ప్రత్యేక అవసరాలు కలిగిన వ్యక్తుల్లో పేరొందిన వారి జీవిత వివరాలు సేకరించి, తరగతి గదిలో చల్చించండి.

ఉదా: రాగతి పండరి, లక్ష్మీజ్యు సంజీవరాయ శర్మ, లూయా బ్రైయర్, హెలెన్ కెల్లర్, సుధాచంద్రన్.

పాతాంత పద్మం

పలుకంజాలుదు రద్దయుక్తముగ గీర్వాణంబు ముత్యాలదం
దలరీతిన్ లిభియింపంగాఁ గలరు గ్రంథ శ్రేణి నుద్యేగమున్
సలుపంగాఁగల రెట్టి లోపముల సైనం గానరానీక యా
నెలంతల్నేర్వగరాని విద్యగలదే ? నేర్పుపుంజోప్పించిన్

- గౌరావరుల రామకృష్ణ సితారామ సోదర కపులు

(సుమహారం భండకావ్యం)

భావం : ప్రీలలో సహజ ప్రతిభ ఉంటుంది . సంస్కృత భాషను ఉచ్చారణ దోషం లేకుండా అర్థవంతంగ మాట్లాడగలరు.
ముత్యాల వంటి స్వచ్ఛమైన భావాలతో గ్రంథాలు రాయగలరు. ఏమరుపాటు లేకుండా అన్ని పనులూ చేయగలరు.
చక్కగా నేర్పితే ప్రీలు నేర్చుకోలేని విద్య ఏదీ ఉండదు.

సూక్తి: వట్టి మాటలు చెప్పడం కంటే చేయుత నిచ్చే చేతులు మిన్న - అబ్బల్ కలాం.

మీకు తెలుసా?

డిసెంబర్ 3వ తేదీని అంతర్జాతీయ దివ్యాంగుల దినోత్సవంగా జరుపుకుంటున్నాం.

గౌరవయ్యల సృత్యం

కర్మాలు అనంతపురం జిల్లాలలో గౌరవయ్యల సృత్యం చాలా ప్రసిద్ధి చెందినది. గౌరవయ్యలు తైవసంప్రదాయానికి చెందినవారు. కేవలం పాటలు పాడడమే కాకుండా వీరు సృత్యం కూడా చేస్తారు. వాటికి తోడు విలక్షణమైన వేషధారణ వీరి ప్రత్యేకత. తలటై ఎలుగుబంటి చర్చాలో చేసిన టోటీ, పులితోలులాంటి పొడవాటి చొక్కు ధరిస్తారు. చిన్న వాద్యాలతో శబ్దం చేస్తా, పాటలు పాడుతూ, వీరు చేసే సృత్యాన్ని మాడడానికి ప్రజలు ఎంతో ఆసక్తిని కనబరుస్తారు. శాసనాలలోనూ, ప్రాచీన కావ్యాలలోనూ వీరి ప్రస్తావన ఉంది. వీటిని బట్టి గౌరవయ్యలు అతిప్రాచీన జానపద సంప్రదాయానికి చెందినవారని చెప్పవచ్చు.

ఫిరంగిపురం

ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోని గుంటూరు జిల్లాకి చెందిన ఒక గ్రామం ఫిరంగిపురం. ఇది మండల కేంద్రం కూడా. ఇది గుంటూరు పట్టణానికి 21 కి. మీ. దూరంలో ఉంది. ఫిరంగిపురం నుండి 6 కిలోమీటర్లు దూరంలో కొండవీడు గ్రామం ఉంది. ఆనాటి పూర్వం కొండవీటి రెడ్డిరాజులకు ఈ గ్రామం ఫిరంగుల తయారీ మరియు రవాణా కేంద్రంగా ఉండేది. క్రిస్తువేదుకలు దేశవిదేశాల్లో ఏ విధంగా జరుపుకుంటారో ఫిరంగిపురం లోని బాలయేసు ప్రార్థనామందిరంలో కూడా అంతే ఘనంగా జరుపుకుంటారు. ఈ చర్చికి 125 సంవత్సరాల చరిత్ర ఉంది. ఇది తెలుగు రాష్ట్రాల్లో రెండవ అతిపెద్ద చర్చి, ప్రస్తుతం ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో పెద్ద చర్చి ఇదే. 1875వ సంవత్సరంలో లండన్ మిల్ హిల్ సభకు చెందిన ఫాదర్ థియోడర్ డిక్క్స్ ఫిరంగిపురానికి వచ్చారు. ఆ సమయంలో అక్కడ ఉన్న బాలయేసు మందిరం శిథిలావస్థలో ఆయనకు కనిపించింది. అది చూసి ఆయన మను చలించిపోయింది. అప్పటి నుండి ఆయన ఫిరంగిపురంలోనే ఉండిపోయి, దారాపు పదిహేను సంవత్సరాలు త్రమించి, 1891 నాటికి బాలయేసు కేండ్రాల్ చర్చను నిర్మించారు. ఇక్కడ కార్బూల్ మాత పేరుతో జులై 14, 15, 16 తేదీలలో ఉత్సవాలు నిర్వహిస్తారు. వీటితో పాటు ప్రతి ఏడాది దిశంబర్ 23, 24, 25 తేదీలలో క్రిస్తువేదుకలు ఘనంగా జరుగుతాయి.

ఈ వేదుకల్లో వేలాదిమంది భక్తులు పాల్గొని ప్రభువు ఆశీస్సులు అందుకుంటారు.

9

రాజదర్శం

- శ్రీకృష్ణదేవరాయలు

చదపండి - ఆలోచించి చెప్పండి

తె.గీ బుద్దిమంతుండు సాధించు బుద్ది చేత
బాహు బలుడు జయించు దోర్ఘలము చేత
యోగ్యదైన నరేశుడు యుక్తి చేత
గార్యసిద్ధిని జెందును గౌరవేశ!
(విదుర నీతి ద్వీతీయశ్వాసం 26 పద్యం)

ప్రశ్నలు

1. బుద్దిబలం గొప్పదా ? భుజబలం గొప్పదా ?
2. యోగ్యదైన రాజు ఎలా పనులు చక్కబెడతాడు ?
3. అనుకున్న పనిని సాధించాలంటే ఎలా ప్రయత్నించాలి ?

ఉద్దేశం

గొప్ప నాయకులుగా ఎదగదానికి అవసరమైన లక్షణాలు, సామర్థ్యాలను తెలుపుతూ విద్యార్థులలో నాయకత్వం లక్షణాలను పెంపొందింపజేయడం ఈ పారం ఉద్దేశం.

కవిపరిచయం

శ్రీ కృష్ణదేవరాయలు 16వ శతాబ్దికి చెందినవాడు. విజయనగర సామ్రాజ్యాన్ని పరిపాలించిన తుళువంశ ప్రభువు. సంస్కృత, ఆంధ్ర, కన్నడ భాషలలో పండితుడు. సంస్కృత భాషలో మదాలన చరిత్ర, సత్యవధూప్రీణవము, జ్ఞానచింతామణి, రసమంజరి మొదలైన మధురకావ్యాలు రచించాడు. అప్పదిగ్నిజ కవిపండితులను పోషించడంతో బాటు తెలుగులో ‘ఆముక్తమాల్యద’ ప్రబంధాన్ని రచించాడు. ‘సాహితీసమరాంగణ సార్వభోముడు’, ‘మూరు రాయర గండడు’, ‘ఆంధ్రభోజుడు’ ఆయన బిరుదులు. రాయల వారి రచనల్లో సామాన్య జనుల జీవితాలలో కనబడే చిన్న చిన్న సంగతులే అద్భుత రసాత్మక ఆవిష్కరణలవుతాయి. రాయలు తన చిన్నతనంలో సామాన్య ప్రజల మర్యాద తిరుగుతూ, వారి జీవితాలను సూక్షంగా పరిశీలించి ఉండి ఉండడం వల్ల సహజసుందర వర్ణనలు వారి రచనల్లో కనిపిస్తాయి అని ప్రతీతి. తెలుగు సాహిత్యంలో ఈ యుగాన్నే ప్రబంధయుగం అని అంటారు. ఈ పార్యభాగం ఆముక్తమాల్యదలోని చతుర్థశ్వాసం నుండి గ్రహించబడింది.

ప్రక్రియ-ప్రబంధం

ప్రకృష్టమైన (గొప్పదైన) బంధం కలది ప్రబంధం. పురాణేతిహసాలనుండి ఏదైనా చిన్న కథాంశాన్ని గ్రహించి కవులచే అప్పోదశ వర్జనలతో పెంచి, పోషించి స్వీతంత్ర కావ్యంగా రాయబడేది ప్రబంధం. కథా వస్తువు ఆద్యంతం ఉంటుంది. కథకు, పాత్రపోషణకు, భావ సంపదకు తగిన స్థానం ఉంటుంది.

నేపథ్యం

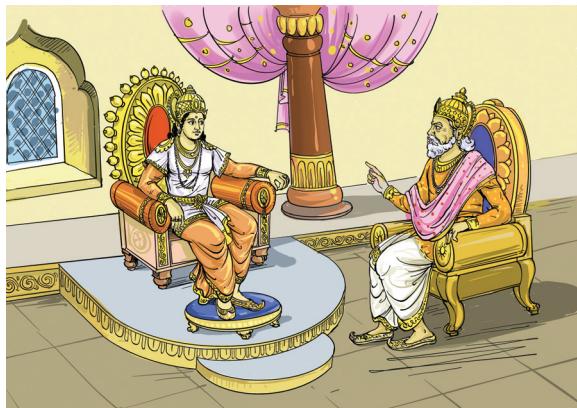
యామునాచార్యులు తన శాస్త్రపొందిత్యంతో పాండ్యరాజును జయించి అర్థరాజ్యం గెలుచుకున్నాడు. పరిపాలన చేస్తున్నాడు. జ్ఞాతధర్మంతో యుద్ధాలు, యజ్ఞాలు, దానధర్మాలు చేశాడు. గురువైన శ్రీరామమిత్రుని ఉపదేశంతో రాజ్యాన్ని కుమారునికి అప్పగించి రాజధర్మాలను బోధించే సందర్భంలోనిది ఈ పాతం.

1. కం. ఏపట్టున విసువక ర

జ్ఞాపరుడవు గమ్యు ప్రజల చక్కి విపన్నుల్
గూపెట్టిన విని తీర్పుము
కాపురుషులమీద నిడకు కార్యభరంబుల్

2. ఆ.వె. మొదలం బెనిచి పిదపం గుదియింప నెవ్వాడుం

దనదు తొంటిహీన దశం దలంపం
డలుగుం గాన శీల మరయుచుం గ్రమవృద్ధిం
బెనిచి వేళవేళం బనులుం గొనుము

3. శా. నీతిం దాన తలంచి చేయుం బని గా నీ కాకపోనీ బల

* ప్రాతార్థాధ్యత నెమ్మి నుండ కౌరుం బోపస్యంత్రి యంచుం గుణా
తీతుం గుమ్మడికాయ యంత యగు ముత్తెంబై మనం బేర్ప న
ట్లే తా నాతనిచేతిలో బ్రతుకువాండే యోం జామీ మీందటన్

4. కం. ధనముఖ్యము కేవల మే

పనికిన్ రా దాస్త గలిగి పలువురు ప్రభువుల్
పని సేయక తద్వశ్యం
బునకు నలోభాన్యశంస్యముల్ బుతము జెలుల్

5. కం. మొదలనె యొరుదల కానిం

జెదరంగా నాడకాత్మం జింతింపు పదిం
బదిగ మృష యేని మతీ విడు
ముదస్తుంగాం గాక యుండ నొక్క మతమున్న

6. తే. దేశవైశాల్య మర్థసిద్ధికిని మూల

మిల యొకింతైన గుంట కాల్యలు రచించి
నయము పేదకు నరిం గోరునను నొసంగి
ప్రబలం జేసిన నర్థ ధర్మములు పెరుంగు

7. తే. ప్రజల విసి చన్నడ బిలువ కప్పసులం గొలుచు
నమ్మి యిండ్లింధనంబున కాయె ననెడు
కలని నక్కెన యథికారి గలన్నపతికి
నేడుదీవులు గొన్న సమ్మద్ది లేదు
8. చ. ఎఱుఁగ నగున్ స్వశక్తి నవనీశుండు నాలుగుపాళ్ళ మూడు. పా
క్లైఱుఁగక మోచినట్టిపని కిష్టసుహృత్తి దెల్చునొక్క పా
లెఱుఁగ నగు న్న యాధ్యమతి నిట్టు నిరాగ్రహండైనం జేయు నె
త్తుతి విపదుగ్రదండ పరతంత్రుండు గాక చిరంబు రాజ్యమున్
9. తే.గ. కన్నాకటి నిద్రవోఁ బెఱకంట జాగ
రంబు గావించు భూరుహోగ్రంబు మీంది
యచ్ఛభల్లంబుగతి భోగ మనభవించు
నెడను బహిరంతరరులపై దృష్టివలయు
10. ఆ.వె.హదను వచ్చుదాఁక నపరాధిపై రోష
మాఁగి చెఱువవలయు హదను వేచి
లక్ష్మిసిద్ధిదాఁక లావున శర మాఁగి
కాఁడ విడుచు వింటి వాఁడు వోలె
11. కం. హితులు హితాహితులు సదా
హితులునునై రాజు నెడల నిటు త్రివిధమున్న
క్లితి ననుచరు లుందురు సం
తతమున్ మతి వారిఁ దెల్పుదన్ విను మనఘూ
12. చ. హితులు భిష్ణుహజ్ఞబుధ బృందకవీంద్ర పురోహితు వ్యుత్తా
హితులు ధనార్జనాదిస్యప కృత్యనియుక్తులు, వెండి కేవలా
హితులు దశావశార్పిత సమృద్ధ రమాభరణేచ్చు, లౌటనా
హితమును నట్ల కాఁ జతుర వృత్తిఁ జరించుట నీతి తేనికిన్
13. ఆ.వె.పాత్రభూతు లెస్సుఁ బరికించి యతఁ డడు
గకయునొకండు సెప్ప కయు మునుపుగఁ
బనసపండ్ల దిగిన పరిగ స్వయము గన్న
నెత్తిగ నొసంగి వెఱఁగు పఱుచు టొప్పు

భావాలు :

1. **కుమారా!** పాలకుడు తాను ఎటువంటి కష్టాల్స్ ఉన్నా విసుక్కోకుండా ప్రజలను కాపాడాలి. ఆపదలో ఉన్నవాళ్ళ తనను ఆశ్రయించి, తమ బాధలు చెప్పుకున్నప్పుడు వాటిని శ్రద్ధగా విని, వారి బాధ పోగొట్టాలి. ముఖ్యమైన కార్యక్రమాలను, బాధ్యతలను చెడ్డవాళ్లకు అప్పగించకూడదు.

2. ఎంత మంచి వాడినైనా ముందు గొప్ప స్థాయి లో ఉంచి తర్వాత అతని స్థాయిని తగ్గించకూడదు. అతను గతంలోని తన తక్కువ స్థితిని గుర్తించడు. ఇప్పుడు తన స్థాయిని తగ్గించినందుకు పాలకుడిని ద్వేషిస్తాడు. కనుక అతని ప్రవర్తనను గమనిస్తా, క్రమంగా అతని స్థాయిని పెంచుతూ సమయానికి తగ్గట్టగా పనులు చేయించుకోవాలి.
 3. రాజుకు తగిన మంత్రి అవసరం. తగిన మంత్రి దొరక్కపోతే, రాజు తానే రాజునికి అనుసరించి పనులు చేసుకోవాలి. ఆ పనులయినా, కాకపోయినా, ధనబలాలు ఉంటాయి. కనుక ఇఖ్యంది ఉండడు. అలా కాకుండా గుణహీనుడైనవాడిని మంత్రిని చేస్తే, అతడు రాజుకు లోబడి ఉండడు. పైగా రాజే అతనికి లోబడి ఉండాలి. అటువంటి మంత్రి గుమ్మడికాయంత ముత్యం లాంటివాడు. కనుక అతడు ప్రమాదకరం. మంత్రి లేకుండానైనా రాజ్యం నడుస్తుంది కానీ గుణహీనుడై మాత్రం మంత్రిని చేయకూడదు.
- వివరణ:** గుమ్మడికాయ అంత ముత్యం అంటే ధరించటానికి వీలుకానంత పెద్ద ముత్యం. గుమ్మడికాయంత ముత్యాన్ని ధరించినవాడు దానిని మోయలేక ఎలా బాధపడతాడో గుణహీనుడై మంత్రిగా చేస్తే రాజు కూడా అలా బాధపడతాడని భావన.
4. ఏ పనైనా కేవలం ధనంతోనే సాధ్యం కాదు. అధికారుల సహాయం కూడా ఉండాలి. వాళ్ళ ఆసక్తిగా పనిచేయడానికి తగిన వేతనం ఇవ్వాలి. వాళ్ళ పట్ల పిసినారితనం, క్రూరత్వం ఉండకూడదు. సత్త్వవర్తన, నిబధ్ధత కలిగి ఉండాలి. మిత్రత్వం కలిగి ఉండాలి.
 5. కొందరు సన్నిహితులు కూడా ఎప్పుడూ చాడీలు చెపుతుంటారు. వాళ్ళను వెంటనే బెదిరించి, తిట్టి దూరం చేసుకోకూడదు. వాళ్ళ మాటలు నిజమో, కాదో బాగా పరీక్షించాలి. అబద్ధమే చెబుతున్నారని తేలినా వెంటనే ఉద్యోగం నుంచి తొలగించకూడదు. ప్రమాదం లేని చోట వాళ్ళను నియమించాలి. వారిని ఒక కంట కనిపెడుతూ ఉండాలి.
 6. దేశాన్ని విశాలం చేస్తే ఆదాయం పెరుగుతుంది. ఒకవేళ నేలచిన్నదైతే చెరువులను, కాలువలను తవ్వించాలి. పేదవాడు డబ్బురూపంలో చెల్లించే పన్నును, పంట రూపంలో చెల్లించే పన్నును తగ్గించాలి. వాళ్ళ ఆర్థికస్థితిని మెరుగుపరిస్తే ధర్మర్థాలు సిద్ధిస్తాయి.
 7. ప్రజలు కరువు కాటకాలతో పంటలు నష్టపోయి, బతకలేక దేశం విడిచిపోతే, అధికారులు పట్టించుకోవాలి. వాళ్ళను రప్పించి సాగుబడికి వసతులు కల్పించి, వారు కోలుకునేటట్లు చేయాలి. అంతే తప్ప వాళ్ళ వదిలి వెళ్లిన పశుపులను, ధాన్యాలను అమ్ముకుని, వాళ్ళ ఇంటి కలపను పంట చెరకుగా వాడుకోవచ్చని సంతోషించే అధికారి యుద్ధ భూమిలో శవాలను పీక్కుతినే నక్కలాంటివాడు. అటువంటి అధికారులున్న పాలకుడు ఏడు ద్వీపాలకు అధిపతి అయినా అతని సంపదలు నిలవవు. (లోకోక్తి అలంకారం)
- వివరణ:** జంబూ ద్వీపం, ప్లక్ ద్వీపం, శాల్యల ద్వీపం, కుశ ద్వీపం, క్రొంచ ద్వీపం, శాక ద్వీపం, పుష్మర ద్వీపం - ఈ ఏడింటిని సప్తద్వీపాలు అంటారు.
8. రాజు ఎప్పుడూ నీతి మార్గాన్ని వదలకూడదు. తెలుసుకోవలసిన విషయాల్లో ముప్పొతిక భాగం తానే స్వయంగా స్వశక్తితో తెలుసుకోవాలి. మిగిలిన పాప భాగాన్ని ఆప్తమిత్రుల ద్వారా తెలుసుకోవాలి. అప్పుడతడు నీతిపరుడవుతాడు. తన ఇష్టానుసారం అంతా జరగాలన్న అహాన్ని విడిచి పెడతాడు. తనకు ఆపదలు కలిగినప్పుడు పారిపోడు. సేవకులను తీవ్రంగా శిక్షించడు. అటువంటి పాలకుడు సుఖంగా రాజ్యమేలుతాడు.
 9. రాజు చాలా జాగరూకతతో ఉండాలి. ఎలుగుబంటి చెట్టుకొమ్మ మీద పడుకొని, ఒక కన్న మూసి నిద్రపోతున్నా, రెండవ కన్న తెరచి మెలకుగా ఉంటుంది. అదే విధంగా పాలకుడు కూడా సుఖాలు అనుభవిస్తానే ఇంటా, బయటా ఉన్న శత్రువులపై ఒక కన్న వేసి ఉంచాలి.
 10. రాజు తప్ప చేసిన వాడిని వెంటనే దండించకూడదు. సమయం వచ్చేదాకా కోపాన్ని అదుపులో ఉంచుకోవాలి. చేతిలో

విల్లు, బాణాలు ఉన్నాయి కదాఅని బాణాన్ని ఎప్పుడంటే అప్పుడు విడువకూడదు. గురి కుదిరిందో లేదో చూసుకుని విలుకాడు బాణం వేస్తాడు. అదేవిధంగా పాలకుడు సమయం చూసుకొని దోషిని శిక్షించాలి.

11. పుణ్యాత్మకుడు! రాజు దగ్గర ఉండే అనుచరులు మూడు రకాలుగా ఉంటారు. ఒకరు హితులు. వీళ్ళుపుడూ రాజు మేలే కోరుతారు. రెండవ వారు హితాహితులు. వీళ్ళు రాజు మేలు కోరుతునే ఇతరుల ప్రలోభాలకు లోనై అహితులుగా మారుతుంటారు. మూడవ వారు అహితులు. వీళ్ళెపుడూ రాజు మేలు కోరుకోరు.
12. వైద్యులు, జ్యోతిషములు, పండితులు, కవులు, పురోహితులు వీళ్ళంతా రాజు మేలు కోరే హితులు. ధనం సమీకరించే పనుల్లో ఉన్న అధికారులు హితులవుతారు, ఆ ధనాన్ని దొంగిలించి, దొరికితే ఎక్కడ శిక్షిస్తాడో అన్న భయంతో రాజుకు అహితులు కూడా అవుతారు. మరికొందరు పూర్తిగా అహితులే. ఎప్పుడూ ఏదో ఒక తప్పు చేసి దొరికి పోతుంటారు. అప్పుడు పాలకుడు చట్ట ప్రకారం వాళ్ళ సంపదనంతా రాజ్యపరం చేస్తారు. దాంతో వాళ్ళు రాజును అదును చూసి దెబ్బతీయడానికి చూస్తుంటారు. కనుక ఈ ముగ్గురి విషయంలో పాలకుడు హితునిగా, హితాహితునిగా, కేవలం అహితునిగా ప్రవర్తిస్తూ, పైకి అందరికీ హితునిగా కన్నిస్తూ, నేర్చుగా ఉండాలి.
13. చిత్తశుద్ధిగా పనిచేస్తూ రాజ్యానికి మేలు చేసే హితుడిని పాలకుడు గుర్తించాలి. అతడు అడగకుండానే ఇంకొకరు చెప్పకుండానే అతని ఊహకందనంత సౌమ్య ఒక్కసారిగా ఇవ్వాలి. అది అతడు కలగన్నట్లుగా ఉండాలి. సంభ్రమాశ్చర్యాలలో ముంచేత్తాలి.

విశేషాంశు : పనస పనస్తు. ఈ పద్యంలో పనస పండ్లు దిగుట అన్నది ఒక జాతియం. పూత పూయకుండానే కాయలు కాస్తుంది. కాయ ఏర్పడడానికి ముందు ఏ సూచన ఉండదు. ఉన్నట్టుండి దాన్నిండా పిందెలు పుడతాయి. ఆశ్చర్యకరంగా ఒక్కసారిగా పుష్టులంగా పళ్ళనిస్తుంది. అదే విధంగా పాలకుడు హితులను అకస్మాత్తుగా గౌరవించి ఆశ్చర్యం కలిగించాలి అని అర్థం.

ఇవిచేయండి

అవగాహన-ప్రతిస్పందన

అ) కింది ప్రశ్నలకు సమాధానాలు చెప్పండి రాయండి

1. కన్నో కటి.... దృష్టి వలయు పద్య భావాన్ని సొంత మాటల్లో చెప్పండి.
2. పాలకులకు, పాలితులకు మధ్య ఎలాంటి సంబంధాలు ఉండాలో తెలపండి.

అ) కింది పద్యాన్ని చదివి ప్రశ్నలకు సమాధానాలు రాయండి.

క. తన కథికుల కతిభక్తియు

మనమున నెయ్యించు దన సమానులకును, హీ

సునియందు గృహయు జేకొని

మను జనునకు వగయు గలదె మది బరికింపన్

- నన్నెచోడుడు (కుమారసంభవము)

1. పాలకుడు తనకంటే గొప్పవాళ్ళతో ఎలా ఉండాలి?

2. తనతో సమానమైన వాళ్ళతో ఎలా ఉండాలి?

3. తనకంటే తక్కువ వాళ్ళతో ఎలా ఉండాలి?

4. ఈ పద్యానికి ఒక శీర్షిక పెట్టండి?

ಇ) ಕಿಂದಿ ಗಡ್ಯನ್ನಿಂದ ಪರಿಶುಲಕು ಸಮಾಧಾನಾಲು ರಾಯಂಡಿ

ತಂಜಾವೂರು ನಾಯಕ ರಾಜುಲ್ಲೋ ಪ್ರಸಿದ್ಧರೂಪ ರಘುನಾಥರಾಯಲು. ಅತದು ಕ್ರೀಸ್ತ ಶಕ 1600 ಮೇದಲು 1630 ವರಕು ತಂಜಾವೂರುನಿ ಪಾಲಿಂಚಿನ ಪಂಡಿತ ಕವಿ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯಲ ಅಂತಹಿವಾದು. ಶತ್ರುವುಲನು ನಿರ್ನಾಲಿಂಚದಂತೆ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿ. ಜನರಂಜಕಂಗಾ ದೇಶಾನ್ನಿಂದ ಪರಿಪಾಲಿಂಚುಟ್ಟೆಂಬೆಂದು ನೇರ್ಪಗಲ ರಾಜನೀತಿ ನಿಪುಣು. ಸಹ್ಯಾದರ್ಯಾಲು ಮೆಚ್ಚೇಂಟ್ಲು ರಸಭಾವಕವಿತ ಸಂಸ್ಕೃತಂತೆ, ತೆಲುಗುಲ್ಲೋ ಚೆಪ್ಪಗಲ ವಿದ್ವತ್ತವಿ.

ರಘುನಾಥನಿ ಚತುರಂಗ ಬಲಾಲ್ಲೋ ಚೇಮಕೂರ ವೆಂಕಟಕವಿ ಸೈನಿಕ ಉದ್ಯೋಗಿಗಾ ಉಂಡೆವಾದು. ರಾಜಾಸ್ಥಾನಾಲ್ಲೋ ಎಕ್ಕುವಗಾ ತಿರಗಡಂ ವಲನ ಚೇಮಕೂರ ಕವಿಕಿ ಪಲುವರು ಪ್ರಭುವುಲತ್ತೋ ಪರಿಚಯಂ ಕಲಿಗಿ ವಾರಿವಾರಿ ಗುಣಗಣಾಲನು, ವೈರಾಲನು, ವೈಷ್ವಮ್ಯಾಲನು, ಸ್ವರ್ಘಲನು ಚಾಲಾ ಸಮೀವಂತ್ತೋ ಉಂಡಿ ಸುನಿಶಿತಂಗಾ ಪರಿಶೀಲಿಂಂಬೆ ಅವಕಾಶಂ ದೊರಿಕಿಂದಿ. ಅಂದುಕೇ ತನ ವಿಜಯವಿಲಾಸ ಕಾವ್ಯಂತೆ ರಘುನಾಥನಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರೀತಿ ಕೋಸಂ ಎದುಳಿವಾರಿನಿ ಪ್ರಶಂಸಿಂಚದನಿ ಮಂಚಿ ಚೆಡುಲನು ಗುರ್ತಿಂಬಿ ಉದ್ಯೋಗುಲನು ಗೌರವಿಸ್ತಾಡನಿ, ಎವರೈನಾ ಸಹೋಯಂ ಕೋರಿ ಹಸ್ತೇ ಅರಕೂರಗಾ ಕಾಕುಂಡಾ ಸಂಪೂರ್ಣಂಗಾ ಸಹೋಯಂ ವೇಸ್ತಾಡನಿ ವರ್ಣಿಂಚಾದು. ರಘುನಾಥನಿಕಿ ಅಸಾಧ್ಯಾಲನುಕುನೆ ಕಾರ್ಯಾಲನು ಸಾಧಿಂಬೇ ನೇರ್ಪು, ಎಟುವಂಟಿ ಮಹತ್ತರಕಾರಾಷ್ಟ್ರೈನಾ ಬಾಧ್ಯತಗಾ ನಿರ್ವಹಿಂಬೇ ಓರ್ಪು ಉನ್ನಾಯಿ. ಒಕರಿ ಸಲಹೋ ಲೇಕುಂಡಾ ಚಿತ್ತಸುಧಿಗಾ ಪನಿಕೇಸೇ ಉದ್ಯೋಗುಲನು ಸಮೃದ್ಧಿಗಾ ಆದರಿಂಬೇವಾದು. ಯಾಚಕುಲ ಕೌರಕು ಸತ್ರಾಲು ಕಟ್ಟಿಂಬಿ, ಪ್ರತಿರೋಜು ವೇಲಮಂದಿ ಪ್ರಜಲಕು ಅನ್ವಯಾನಂ ಚೇಯಿಂಚಾದು. ಅತನಿದಿ ಪ್ರಜಾನುರಂಜಕಮೈನ ಪಾಲನ ಅನಿ ಚೇಮಕೂರ ವೆಂಕಟ ಕವಿ ಅಭಿವರ್ಣಿಂಚಾದು.

- ತಾಪೀ ಧರ್ಮರಾಪು.

ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು :

1. ರಘುನಾಥರಾಯಲನು ರಚಯಿತ ಎವರಿತೋ ಪೋಲ್ಲಾಡು?
2. ಇತರುಲತ್ತೋ ರಘುನಾಥನಿ ಪ್ರವರ್ತನ ಎಲಾ ಉಂಡೆದಿ?
3. ಯಾಚಕುಲ ಕೋಸಂ ರಘುನಾಥರು ಏಂ ಚೇಶಾರು?
4. ರಘುನಾಥರು ತನ ಸೇವಕುಲನು ಎಲಾ ಆದರಿಂಚಾರು?
5. ಚೇಮಕೂರ ವೆಂಕಟಕವಿ ರಾಜಾಸ್ಥಾನಾಲ್ಲೋ ಏಂ ತೆಲುಸುಕೋಗಲಿಗಾರು?

ಈ) ಕಿಂದಿ ವಾನಿಕಿ ಅರ್ಥ ಸಂದರ್ಭಾಲು ರಾಯಂಡಿ.

1. ಶರಮಾಗಿ ಕಾಡವಿಡುಚು ವಿಂಟೀವಾದು ಹೋತೆ
2. ಏಡು ದೀಪುಲು ಗೌಸ್ಸು ಸಮೃದ್ಧಿ ಲೇರು
3. ಚತುರವೃತ್ತಿ ಜರಿಂಚುಟ ನೀತಿ ರೇನಿಕಿ
4. ಬಹಿರಂತರರುಲಪೈ ದೃಷ್ಟಿ ವಲಯು

ಇ) ಕಿಂದಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ವಿಜವಾಕ್ಯ ಸಮಾಧಾನಾಲು ರಾಯಂಡಿ.

1. ಈ ಪಾಠಂ ಏ ಕಾವ್ಯಂ ನುಂಡಿ ಸ್ವೀಕರಿಂಚಬಂದಿಂದಿ?
2. ಮುಖ್ಯಮೈನ ವಸುಲನು ಪಾಲಕುಡು ಎವರಿಕಿ ಅಪ್ಪಗಿಂಚಕೂಡು?
3. ಪಾಲಕುಡು ದೇಶಾನ್ನಿಂದ ಎವರಿಲಾಗಾ ಕಾಪಾಡುಕೋವಾಲಿ?

ವ್ಯಕ್ತಿಕರಣ -ಸೃಜನಾತ್ಮಕತ

ಅ) ಕಿಂದಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ವಾಕ್ಯಾಲ್ಲೋ ಸಮಾಧಾನಾಲು ರಾಯಂಡಿ.

1. ಚೆಡ್ಡವಾರಿಪೈ ಏ ಭಾರಂ ಪೆಟ್ಟಕೂಡು?
2. ತಪ್ಪು ಚೇಸಿನ ವಾರಿನಿ ದಂಡಿಂಬೇ ವಿಧಾನಂ ಗುರಿಂಬಿ ಚೆಪ್ಪಂಡಿ?

3. నిజాయితీగా పనిచేసే సేవకుడిని ఎలా గౌరవించాలి?

అ) కింది ప్రశ్నలకు ఎనిమిది లేదా పది వాక్యాలలో సమాధానాలు రాయండి.

1. యామునాచార్యులు చెప్పిన రాజనీతి సారాంశాన్ని మీ సాంతమాటల్లో రాయండి.
2. అనుచరులు ఎన్ని రకాలుగా ఉంటారు? వారి స్వభావాలను విశ్లేషించండి.
3. ప్రజలు నష్టపోయినప్పుడు వారిని పాలకులు అధికారులు ఎలా ఆదుకోవాలి?

ఇ) కింది సృజనాత్మక ప్రశ్నలకు సమాధానాలు రాయండి.

1. మీరు పారశాలకు నాయకులైతే ఏయే కార్యక్రమాలను ఏ విధంగా నిర్వహిస్తారో తెలియజేస్తా ఒక వ్యాసం రాయండి.
2. మీ గ్రామ/పుట్టణ అభివృద్ధికి కృషి చేస్తున్న ప్రజా ప్రతినిధి సేవలను అభినందిస్తా అభినందనప్రతాన్ని తయారు చేయండి.

భాషాంశాలు పదజాలం

అ) కింది వాక్యాలలో ఎఱుపు రంగులో ఉన్న పదాలకు అర్థాలు రాసి, ఆ అర్థాలతో వాక్యాలు రాయండి.

ఉదాహరణ: కాపురుషులకు ఏ పనులు అప్పగించరాదు.

కాపురుషుడు = వెద్దవాడు, దుష్టుడు

దుష్టుల సహవాసం పనికిరాదు.

1. మన స్వప్నం సొకారం కావడానికి బాగా కృషి చేయాలి.
2. ఆశ్చర్య కలిగిన ఉద్యోగులే నిజాయితీగా పని చేస్తారు.
3. రోగులకు భిఘ్కులు చికిత్స చేసి ప్రాణం పోస్తారు.
4. హితులు, స్నేహితులు మన జీవితాన్ని ప్రభావితం చేస్తారు.
5. మృషులు చెప్పేవాడిని ఎవరు నమ్మురు.

అ) కింది పదాలకు పర్యాయపదాలు రాసి, వాటితో వాక్యాలు రాయండి.

1. కలన =

2. బృందం =

3. క్లింతి =

4. ప్రాతము =

ఇ) క్రింది పదాలకు నానార్థాలను గుర్తించి జతపరచండి.

1. వృద్ధి	()	ఆ. అభివృద్ధి, వఢ్చి, సంతోషం
2. నయం	()	ఆ. సత్యం, నీరు, సత్పువర్తన
3. బుతం	()	ఇ. రెల్లు, బాణం, నీరు
4. కాడ	()	ఈ. నీతి, మృదువు, అందం
5. శరం	()	ఉ. తొడిమ, బాణం

ఈ) క్రింది పదాలకు వ్యవత్సర్థాలు రాయండి.

1. వురోహితుడు : _____
2. మంటి : _____
3. నృశంస్యము : _____
4. దుర్గము : _____

ఉ) కింది ప్రకృతి పదాలకు వికృతులను జతపరచండి.

1. మౌక్కికం	() అ. సత్తవ
2. పశువు	() ఆ. ముత్యం
3. దీంపం	() ఇ. నిదుర
4. శక్తి	() ఈ. పసరము
5. నిద్ర	() ఉ. దీవి

వ్యాకరణంశాలు

అ) కింది పదాలను విడదీసి సంధి పేరు రాయండి.

1. ఎవ్వడు : _____ + _____ ()
2. గుణాతీతుడు : _____ + _____ ()
3. ఒకింత : _____ + _____ ()
4. దీవులుగొన్న : _____ + _____ ()
5. మృషయేని : _____ + _____ ()

ఆ) కింది సంధి కార్యాలను పూరించండి.

సంధి పదం	విడదీసి రాయడం	సంధి పేరు
ఎదంగోరు		సరళాదేశ సంధి
	ఎ + తత్తి	త్రికసంధి
తదంతరము		జత్యం సంధి
కన్నాకటి	కన్న + ఒకటి	
	వాడు + పోలె	గ,స,డ,ద,వాదేశ సంధి

ఇ) సమాసపదాలకు విగ్రహవాక్యాలు రాసి, సమాసం పేరు రాయండి.

1. హితాహితులు : _____ ()
2. ఆర్థధర్థర్యాలు : _____ ()
3. గుమ్మడికాయ : _____ ()
4. ఏడుదీవులు : _____ ()
5. చతురవృత్తి : _____ ()

ఈ) కింది పట్టికలోని సమాస కార్యాలను పూరించండి.

సమాస పదం	విగ్రహ వాక్యం	సమాసం పేరు
కలని నక్క		సప్తమీ తత్పురుష సమాసం
	పెఱయైన కన్న	
దేశపైశాల్యం		
	లోభము కానిది	
	దుష్టమైన ప్రవర్తన కలవాడు	

శ్లేషాలంకారం

కింది వాక్యాన్ని గమనించండి.

రాజు కువలయానందకరుడు

ఈ వాక్యంలో రాజు(చంద్రుడు) కువలయం(కలువ)కు ఆనందాన్ని కలిగిస్తాడు అని ఒక ఆర్థం. రాజు(ప్రభువు) కువలయము(భూమి)నకు ఆనందం కలిగిస్తాడు అని మరొక ఆర్థం. ఇలా రాజు అంటే చంద్రుడు, ప్రభువు. కువలయం అంటే కలువ, భూమి అనే రెండుర్థాలు వచ్చేలా ఈ వాక్యంలో ప్రయోగించారు. ఇలా విభిన్న అర్థాలు కలిగిన పదాలను వ్యాకంలో ప్రయోగించడాన్ని శ్లేషాలంకారం అంటారు.

లక్ష్మణం: నానార్థాలను కలిగి ఉండే అలంకారం శ్లేషాలంకారం.

ఉ) కింది పద్య పాదాలను పరిశీలించి అలంకారం తెల్పండి.

1. లేమా! దనుజుల గెలువఁగ
లేమా? నీవేల కడఁగి లేచితివిటురా? : _____
2. ప్రాయము జలకల్లోల ప్రాయము : _____

చండసు

కింది పద్యపాఢాలను పరిశేఖించండి.

స II U | స I I U | స I I U
ధన ము ఖ్యము కే వల మే,

స II U | గగ UU | నల I III | నల I I I | స
వనియుం గాదా స్త గలిగి పలువురు ప్రభువుల్

స I I U | స I I U | గగ UU
పనిసే యక త ద్వశ్యం

నల III I | గగ UU | జ I UI | బ U I I | స
బునకు న లోభా నృశంస్య ముల్ బుత ము జెలుల్

} 1వ భాగం

} 2వ భాగం

దీనిలోని గణాలను పరిశేఖించండి.

ఇందులో గగ, భ, జ, స, నలం గణాలు ఉన్నాయి.

ఒకటవ పాదం మూడవ పాదం గణాల సంఖ్య సమానంగా ఉంది. రెండవ పాదం, నాల్గవ పాదం గణాల సంఖ్య సమానంగా ఉంటుంది.

కండ పద్యం లక్ష్మణాలు

1. ఇందులో చతుర్ముత్తా గణాలైన భ, జ, స, నల, గగ గణాలుంటాయి.
2. ఒకటవ మూడవ పాదాలలోని గణాల సంఖ్య, రెండవ నాల్గవ పాదాలలోని గణాల సంఖ్య సమానంగా ఉన్నాయి.
3. ఒకటి, రెండు పాదాల్లో (3+5) 8 గణాలుంటాయి. మూడు, నాలుగు పాదాల్లో (3+5) 8 గణాలుంటాయి.
4. ప్రాస ఉంటుంది.
5. రెండు, నాలుగు పాదాల్లో చివరి అక్షరంగా గురువు ఉంటుంది.
6. రెండు, నాలుగు పాదాల్లో 1-4 గణాల మొదటి అక్షరాలకు యతిమైత్రి చెల్లుతుంది.
7. ఆరవ గణం ‘జ’ గణం గాని, ‘నలం’ గణం గాని ఉంటుంది.
8. బేసి గణాలైన 1, 3, 5, 7, గణాలలో ‘జ’ గణం రాకూడదు.
9. మొదటి పాదం గురువుతో ప్రారంభమైతే తక్కిన పాదాలు కూడా గురువుతోను, లఘువుతో ప్రారంభమైతే తక్కిన పాదాలు లఘువుతోను ప్రారంభమవుతాయి.

పారాంత పద్యం

ఉ. మేదుర నీతి మార్గమున మేల్కుని యుండెదు రాజు గల్గినన్
మేదినిలో జనంబు లెలమిన్ సుఖవృత్తిని నిద్ర గాంతు రే
బాధలు లేక మత్తుడయి పార్థివు దూరక నిద్రవోయినన్
మోదము జెంది భూమిజనముల్ సుఖవృత్తిని నిద్ర గాంతురే

- జక్కురాజు వేంకటకవి - (ఆంధ్రకౌముండకము)

భావం: చక్కని రాజనీతి తెలిసిన పాలకుడు రాత్రి పూట కూడ ఒక కన్ను మూసి నిద్రపోయినా ఒక కన్ను తెరచి (గూఢుచారులు, రక్కకభటులు పాలకునికి ఇంకొక కన్ను) ప్రజలను కాపాడుతుంటాడు. అతని రక్కణలో ప్రజలు గుండెలమీద చేతులు వేసుకుని హాయిగా నిద్రపోతారు. కానీ ప్రజలను పట్టించుకోకుండా పాలకుడు సుఖాల మైకంలో మునిగి కళ్ళు మూసుకుపోతే ప్రజలు క్షణక్షణం భయంతో కంటినిండా నిద్రకూడ పోలేరు. రాజనీతి తెలిసిన ప్రభువు పాలనలో ప్రజలు సుఖవడతారు.

సూక్తి : చెక్కు చెదరని నీతి నిజాయితీలు కలిగి ఉండటం నాయకత్వానికి మౌలిక అర్థత. - కార్య

మీకు తెలుసా?

బగ్గుకథ

బగ్గుకథ ఒక జానపదకళారూపం. శివుని ధమరుకాన్ని బగ్గు అని పిలుస్తారు. ఈ బగ్గును వాయిద్యంగా వాడుతూ కథ చెబుతారు. కాలక్రమంలో అది బగ్గుకథగా రూపొంతరం చెందింది. బగ్గు కథలు శివునికి సంబంధించిన కథలు. బగ్గు కథల్లో మల్లన్న, వీరపు కథలు ప్రధానంగా ఉంటాయి. ఈ కథాగాన కళాప్రదర్శనలో ఒక ప్రధాన కథకుడు, ఐదు నుంచి పది మంది వరకు సహకళాకారులు ఉంటారు. వారిలో ఒకరు దోలు, ఒకరు తాళం, ఒకరు కంజిరా ధరిస్తారు. వీరంతా ఒకపక్క వాయిద్యాన్ని వాయిన్నానే మరోపక్క వంతపాట కూడ పాడుతారు.

ప్రధాన కథకుడు సందర్భాన్ని బట్టి ఆయాపొత్రలకు తగిన వేషాలు ధరిస్తా కథను పాడుతుంటాడు. కథను ప్రారంభించే ముందు దోలును వాయిన్నా వీరణంతో శబ్దం చేస్తా, ధమరుకంతో దడదడలాడిస్తా మొదటగా గంగాదేవి ప్రార్థన చేస్తారు. ప్రారంభంలో మల్లన్న, వీరన్నకథలు మాత్రమే బగ్గు కళాకారులు చెప్పినా తరువాతి కాలంలో అనేక జానపద, పోరాటిక, కాల్పనిక కథలు కూడ చెబుతున్నారు. ఈ కథను కాపాడుకోవడం మనందరి బాధ్యత.

పెదతపుటపల్లి జోసఫ్ తంబి తిరుణాళ్లు

కృష్ణాజిల్లాలోని గన్నపరం సమీపంలో ఉన్న పెదతపుటపల్లి గ్రామంలో ప్రతి ఏటా జనవరి 13, 14, 15 తేదీలలో నిర్వహించే జోసఫ్ తంబి తిరుణాళ్లు రాష్ట్రంలో చాలా ప్రముఖమైన తిరుణాళ్లుగా చెప్పుకోవచ్చు. ఇది కేవలం క్రైస్తవులకే కాకుండా క్రైస్తవేతరులు కూడా ఈ తిరుణాళ్లలో ఉత్సాహంగా పాల్గొని తమ భక్తి ప్రపత్తులను చాటుకుంటూ ఉంటారు. పెదతపుటపల్లిలో దేవుని సేవ కోసం నియమితుడైన బ్రదర్ జోసఫ్ తంబి గారి సమాధి ఉంది. ఆ పరిసర ప్రాంతాలలో క్రైస్తవులను ఉత్సాహితులను చేసి దేవుని మార్గం వైపు నడిపి ఎంతోమందికి ఎన్నో అద్భుత క్రియలను చూపించిన గౌప్య వ్యక్తిగా జోసఫ్ తంబి గారిని ప్రజలు విశ్వసిస్తారు. ప్రతి ఏదూ జనవరి 13, 14, 15 తేదీలను తిరుణాలగా జరుపుకుని బ్రదర్ జోసఫ్ తంబి గారి సేవలను గుర్తు చేసుకుంటూ విశ్వాసంతో ముందుకు సాగడానికి ఈ ప్రాంత ప్రజలు ఈ వేడుకలు చాలా ఘనంగా నిర్వహిస్తారు. ఈ మూడు రోజులూ దివ్య బలిపూజ, చక్కని దేవుని వాక్య పరిచర్య మరియు దైవ సంబంధ సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలు నిర్వహిస్తా ఉంటారు. రాష్ట్రం నలుమూలల నుండి వేలాదిమంది ప్రజలు ఈ తిరుణాళ్లకు హజర్తె తమ భక్తి విశ్వాసాలను బలపరుచుకుంటారు.

కొడుకు కోసం అబ్రహంలింకన్ టీచర్కి రాసిన లేఖ

మా అబ్బాయి ఇవాళే మొదటిసారి పారశాలకు వస్తున్నాడు. కొంతకాలం అక్కడ అంతా వాడికి వింతగానూ కొత్తగానూ ఉండబోతోంది. అందుకే వాడితో మీరు కొంచెం సున్నితంగా ప్రవర్తిస్తారని ఆశిస్తున్నాను.

ఈ సాహసకృత్యం వాడిని సహనముద్రాలూ దాటి వెళ్ళందుకు సాయపడవచ్చు. ఆ సాహసాల్లో యుద్ధాలు, విషాదాలు, దుఃఖాలు వాడికి అనుభవంలోకిరావచ్చు. అలాంటి జీవితంలో వాడికి నమ్మకం, ప్రేమ, దైర్యం తోడుగా ఉండవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది. అందుచేత, దయచేసి మీరు దగ్గరుండి ప్రేమతో వాడు నేర్చుకోవలసినవన్నీ నేర్చిస్తారా? ఏలైతే అవన్నీ సున్నితంగా నేర్చగలరా? ఒక మిత్రుడుంటే ఒక శత్రువు కూడా ఉంటాడని నేర్చండి. అందరు మనఘలు న్యాయంగా ఉండరనీ, అందరూ సత్యసంధులు కారనీ వాడికి తెలియాలి. ఒక దుష్టుడున్న చోట ఒక వీరుడు కూడా ఉంటాడనీ, జిత్తులమారి వ్యక్తులు ఉండే చోటే అంకితభావంతో పనిచేసే వారు కూడా ఉంటారని చెప్పండి.

కొడుకు కోసం టీచర్కి రాసిన లేఖ

అప్పనంగా దొరికిన ఒక డాలరు కన్నా సాంతంగా సంపాదించుకున్న పది సెంట్లు ఎక్కువ విలువైనవని నేర్చండి. పారశాలలో మోసం చేసి గెలవటం కన్నా ఓడిపోవడం ఎక్కువ గౌరవంగా ఉంటుందని నేర్చండి. ఓడిపోయినప్పుడు చక్కగా దాన్ని అంగీకరించటం, గెలిచినప్పుడు మనస్సురిగా ఆనందించటం నేర్చండి.

10

కన్యాశుల్గం

(ద్వార్షీయాంకం మొదటి భాగం)

- గురజాడ అప్పారావు

చదవండి - ఆలోచించి చెప్పండి

అన్ని సాహిత్య స్వరూపాలకన్నా నాటకం సమాజాన్ని గాఢంగా బంధిస్తుంది. అనుభవాలను ప్రతిబింబిస్తుంది. అందునా సాంఘిక నాటకం సమకాలీన సమాజంలోని ప్రతిసమస్యకు ప్రతిస్పందిస్తుంది. ప్రతిఘటనను ప్రతిఫలింప చేస్తూ ప్రజా జీవనాన్ని ప్రతిబింబింప చేస్తుంది సాంఘిక నాటకం. కాలానికి అనుగుణమైన ఇతివృత్తాలనే నాటక రచయితలు స్వీకరించాలని అంటాడు భాసుడు. సాంఘిక స్థితిగతులను సమగ్రంగా ప్రతిఫలింప చేయడమే సాంఘిక నాటక పరమ ప్రయోజనమని ఆర్థర్ మిల్లర్ పేర్కొన్నాడు. సమకాలీన సమాజానికి ఫోటోగ్రాఫ్ వంటిదిగా నాటకాన్ని మనం పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి.

- (తెలుగు సాంఘిక నాటకం - పరిణామ త్రమం)

ప్రత్యులు:

1. సమాజాన్ని గాఢంగా బంధించే సాహిత్య స్వరూపం ఏది?
2. భాసుడు నాటక ఇతివృత్తాల గురించి ఏం చెప్పాడు?
3. మిల్లర్ సాంఘిక నాటకం ప్రయోజనాన్ని గురించి ఏం చెప్పాడు?

ఉద్దేశం

భారతదేశంలో ఆంగ్లవిద్యా విధానం అడుగిదుతున్న తొలిరోజులలో ఆనాటి సమాజంలో ఆంగ్లవిద్యను గురించి ప్రజలలో ఉన్న ఆలోచన ధోరణి తెలియ చెప్పడం, కొత్తకొత్త కొలువులు కావాలంబీ ఆధునిక విద్యనభ్యసించాల్సిందేనని వెంకమ్మ లాంటి సాధారణ గృహిణి ఆనాడే గ్రహించిందని చెప్పడం, సమాజంలోని దురాచారాలు, సంఘసంస్కరణపై అవగాహన కల్పించి, విద్యార్థులను చైతన్యపరచడం ఈ పారం ఉద్దేశం.

రచయిత పరిచయం

జనమణి: 21.09.1862
మరణి: 30.11.1915

ఆధునిక సాహిత్యానికి వేగుచుక్క గురజాడ. గురజాడ అప్పారావు విశాఖపట్నం సమీపంలో రాయవరంలో జన్మించారు. తల్లిదండ్రులు కౌసల్యమ్మ, వెంకట రామదాసు. కన్యాశుల్చుం వంటి నాటకంతో పాటు గురజాడ కొండుభట్టీయం, బిల్లణీయం అనే రెండు అసంపూర్ణ నాటకాలు. ముత్యాలసరాలు అనే కవితా సంపటి, దిద్దుబాటు, పెద్ద మసీదు, మీ పేరేమిలీ? సంస్కర హృదయం, మెటిల్లా అనే కథలు రాశారు. 1892 ఆగస్టు 13న విజయనగరంలో కన్యాశుల్చుం మొదటి నాటక ప్రదర్శన జరిగింది. ఈ నాటకం 1897 సంగీతాలో అచ్చయ్యాంది. చేరులు మార్పులతో 1909 సంగీతాలో రెండవ కూర్చు వచ్చింది. ప్రస్తుత పాత్మభాగం కన్యాశుల్చుం నాటకంలోని ద్వితీయాంకం మొదటి భాగం నుండి స్వీకరించబడింది.

ప్రక్రియ - నాటకం

దశవిధ రూపకాల్లో నాటకమే ఉత్తమమైనదని సద్విమర్శకుల అభిప్రాయం. “కావ్యము నాటకం రమ్యం” అని మన అలంకారికులు చెప్పడాన్ని బట్టి ప్రక్రియలన్నింటిలోను నాటకమే గొప్పదని చెప్పవచ్చు. సమస్త సాహితీ ప్రక్రియల సమాపోరం నాటకం. ఇతర సాహిత్య ప్రక్రియల లక్ష్ణాలు ఇందులో ఇమిడిపోయి ఉండడం వల్ల నాటక ప్రక్రియ అగ్రస్థానం పొందింది. నటుల చేత ప్రదర్శింపబడేది నాటకం. నాటకంలో నాలుగు నుంచి పది వరకు అంకాలు ఉంటాయి. నాటకంలో సంభాషణలకి, అభినయానికి, నటుల హోవ, భావ ప్రదర్శనకి అవకాశం ఉంటుంది. దీనిలో రస పోషణ ప్రేక్షకులను ఆకట్టుకునే విధంగా ఉంటుంది.

కన్యాశుల్చుం రచనా నేపథ్యం

1890 సంవత్సర కాలంలో విజయనగరం పరిసర ప్రాంతాల్లో జరుగుతున్న కన్యాశుల్చు వివాహ వివరాలు సేకరించారు ఆనంద గజపతిరాజు. ఈ సర్వే వలన ఏటా దాదాపు 344 బాల్యవివాహాలు జరిగేవనే విషయం కన్యాశుల్చుం నాటకం రాయడానికి ప్రేరణ కలిగించింది. ఆనంద గజపతిరాజు సూచనతో తనను ఎంతో బాధించిన ఈ సామాజిక దురాచారాన్ని ఇతివ్యత్తంగా తీసుకొని, జనరంజకమైన నాటకంగా రూపొందించి, ప్రజలను చైతన్యం చేయాలి అనుకున్నారు గురజాడ. నిరక్షరాస్యాలను సైతం ఆకట్టుకుని, ఆలోచింప చేసే ప్రక్రియ నాటకం అని భావించారు. సామాజిక సమస్యల పరిష్కారం కోసం పుట్టిన నాటకం కన్యాశుల్చుం. సామాజిక, సాహిత్య ప్రయోజనాలను ఏకకాలంలో సాధించిన గొప్ప నాటకం ఇది. ఈ నాటకాన్ని ఉత్తరాంధ్ర మాండలికంలో రచించారు.

నేపథ్యం

వెంకమ్మ, అగ్నిపోత్రావధానుల పెద్దకూతురు బుచ్చమ్మ, చిన్నకూతురు సుభీ. కొడుకు వెంకటేశం. వెంకటేశం ఇంగ్లీష్ చదువుకోసం విజయనగరంలో ఉంటాడు. అతని క్రైవేట్ మాస్టర్ గిరీశం. పరీక్ష తప్పి సెలవుల్లో ఇంటికి ఏ మొహం పెట్టుకొని వెళ్లాలూ? అని వెంకటేశం ఇబ్బంది పదుతున్న సమయంలో గిరీశం అతనికి భరోసా ఇస్తాడు. వెంకటేశంతో పాటు సెలవుల్లో అతనికి చదువు చెప్పే నేపంతో ఊరికి వెళ్లాడు. ఆ తరువాత సన్నిహితమే ప్రస్తుత పాత్మభాగం.

కన్యాశుల్చుం ద్వితీయాంకం (మొదటి సన్నిహితం) (1వ స్థలం. కృష్ణారాయపురం అగ్రపోరంలో అగ్నిపేశాత్రావధాన్నలు ఇల్లు) (అగ్నిపేశాత్రావధాన్నలు జంరులు వదుకుచుండును. కరటకశాస్త్రల్లు శిఖ్యుడిచేత లేని పేలు నొక్కించుకొనుచుండును. వెంకమ్మ కూర తరుగుచుండును).

వెంకమ్మ : నిన్నట్టించి కిశిమీశ్వలవులని కుట్టివాడు ఉత్తరం రాశాడు. ఎన్నాళ్ళో ఐంది వాళ్ళిచూసి, కళ్ళు కాయలు కాసిపోయినాయి. గడియో గడియో రావాలి.

అగ్ని : ఎందుకు వొట్టినే వగచడం? వొద్దువొద్దంటూంటే యా యింగిలీసు చదువులో పెట్టేవు. మెరక పొలం సిస్టంతా వాడికిందయిపోతూంది. కిందటి యేడు పరీక్ష ఫేలయిపోయినాడుగదా? యాయేడుయెలాతగలేశాడో తెలియదు. మనకీ యింగిలీషుచదువు అచ్చిరాదని పోరిపోరి చెబితే విన్నావు కావు. మా పెద్దన్న దిబ్బావుధాన్న కొడుకుని యింగిలీషు చదువుకు పొర్పుతిపురం పంపించేసరికి వూప్పుం వొచ్చి మూడ్రోజుల్లో కొట్టేశింది. బుచ్చబ్బి కొడుక్కి యింగిలీషు చెప్పిద్దావనుకుంటూండగానే చచ్చినంత ఖాయలా చేసింది.

వెంకమ్మ : మీరెప్పుడూ యాలాంటి వోఫూయిత్తం మాటలే అంచూవుంచారు. డబ్బు కర్చుయిపోతుందని మీకు బెంగ మొన్న మొన్న మనకళ్ళెదట మనవాకట్టో జుత్తు విరబోసుకు గొట్టికాయలాడిన నేమాని వారి కుట్టాడికి మునసబీ ఐంది కాదూ?

అగ్ని : మనవెధవాయకి చదువొచ్చేదేం కనపడదు కానిపుస్తకాల కిందా జీతం కిందా యిహ నాలుగేళ్ళయేనరికి మనభూమి కడతేరిపోయింది. ఆ షైని చిప్పా దొప్పా పట్టుకు బయల్దేరాలి. నిమ్మకంగా యింటి దగ్గరుంటే యాపాలీకి నాలుగప్పాలు చెప్పేదును. వొద్దంటూంటే యా యింగిలీషు చదువులో పెట్టేవు.

వెంకమ్మ : మనవాడికో మునసబీ ఐనా పోలీసువనైనా ఐతే రుణాలచ్చి యా అగ్నురారం భూవులన్నీ కొనేస్తాడు. యాడాదికోనూఱ్చూపాయలు కర్చుపెట్టడాని కింత ముందూవెనకా చూస్తున్నారు. మీలాగే వాడూ జంరులు వొడుక్కుంటూ బతకాలని వుండా యేవింపి? మీకంత భారవం తోస్తే మావాళ్లు నాకు పసుపూ కుంకానికి యచ్చిన భూపంచ్చేసి కుట్టాడికి చదువు చెప్పిస్తాను.

కరటక : నీ భూ వెందు కమ్మలమ్మా? మనసామ్మ చడతిని కొవ్వున్నాడు అతడే పెట్టుకుంటాడు.

అగ్ని : ఐతే నన్ను ఆక్షేపణ చేస్తావచే? యామారంటే నీఅన్న వున్నాడని వూరుకునేది లేదు.
(గీరీశం వెంకటేశం ప్రవేశింతరు.)

వెంక : మా బాబ్యు బాబు వచ్చావపోయ్ (వెంకటేశం కౌగిలించుకొనును.)

అగ్ని : వెధవాయా యామారైనా ప్యాసయినావా? (వెంకటేశం తెల్లబోయి చూచును.)

గీరీశం : ప్యాసయినాడండి. ఘస్టగా ప్యాసయినాడు. నేను చాలా త్రమపడి చదువు చెప్పేనండి.

అగ్ని : ఏండెవడోయ్?

గీరీశం : దామిట్, టెల్ మాన్.

అగ్ని : మాన్? మానులావుంచానంచావ్చా? గూళ్ళగల గొడతాను.

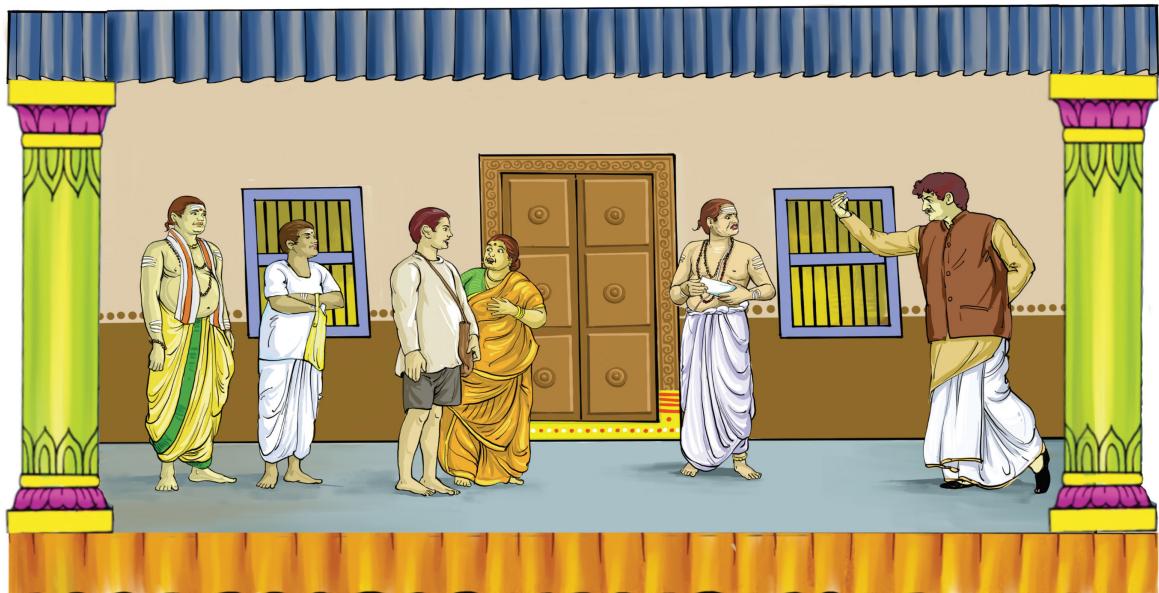
వెంకటేశం : (వణికుతూ తల్లివైపు చూసి) అమ్మా! యాయ్యే నాకు చదువు చెప్పే మేఘరు.

కరట : ఇంటికి పెద్దమనిపోస్తే అప్పచ్చపు మాటలాడతావేవింటి బావా? ఆయనేదో కుట్టివాడితో యింగిలీషుమాటంటే పుచ్చకాయలదొంగంటే బుజాల్తడువుకున్నట్లు నీ మీద పెట్టుకుంటావేం? (బండివాడు సామాను దించును)

గీరీశం : (కరటకశాస్త్రితో) తమ బావగారా అగ్నిపేశాత్రావధాన్నగారు? నన్ను తమరు యరక్క పోవచ్చును గాని డిప్పికలక్ష్మరుగారింటికి తమరు వచ్చేటప్పుడు నేను వారి పిల్లలికి చదువు చెబుతూ ఉండేవాళ్ళి.

ఆలోచించడి - చెప్పండి

1. కన్యాశుల్చుం అంటే ఏమిటి?
2. అగ్నిపేశాత్రావధాన్నలు ఇంగ్లీషు చదువు వద్దనడానికి కారణం ఏమిటి?

డిప్పికలక్ష్మరుగారు తమర్ని యే మైచ్చుకునేవారనుకుంటారు!

కరట : అప్పను మీ మొఖం చూసిన జ్ఞాపకము ఉంది. డిప్పికలక్ష్మరుగారు మాద్దొడ్డ ప్రభువ్.

గిరీశం : మీలాంటి చప్పన్నబాపులూ వచ్చిన మనిషి యెక్కడా లేడనీ, సంస్కృతం మంచినీళ ప్రవాహంలా తమరు మాట్లాడతారనీ, తమలాంటివిదూషకుణ్ణి యెక్కడా చూళ్లేదనీ డిప్పికలక్ష్మరుగారు శలవిస్తుండే వారు. కవితారసం ఆయన్లా గ్రహించేవారేరి? నాకవిత్యమంటే ఆయన్లు చెవి కోసుకుంటారు. మహరోజూవారి దర్జనం కూడా నాకు చేయించారండి.

అగ్ని : (ధుమధుమలాడుతూ) ఈ శపుభిషలు నాకేం పనికిరావు. యితడి వైఖరి చూస్తే యెక్కడే బనవేసేటట్టు బలపడుతూంది. మా యింట్లో భోజనం యంత మాత్రం వీలుపడదు.

వెంక : ఆయనమాటలు గణించకు బాబూ, ఆయన మోస్తరది. మీ దయవల్ల మావాడికో ముక్కబ్బితే మీ మేలు మరిచిపోం.

గిరీశం : అందు కభ్యంతరవేవిటమ్మా! మీ వాడు శలవుల్లో చదువు చెప్పమని యొంతో బతిమాలుకుంటే పోనీ పనికొచ్చే కుట్టవాడు గదా అని వొచ్చాను గాని పట్టంలో మునసబు గారింట భోజనం చేదని వొచ్చానా వారిచ్చే డబ్బు చేదని వొచ్చానా అమ్మా.

వెంకమ్మ : యిం చదువులకోసవని పిల్లణ్ణి వొదులుకుని వుండడం, వాడు పరాయి వూళ్లో శ్రమదమాలు పడుతూండడం నాప్రాణాలు యెప్పుడూ అక్కణ్ణే వుంచాయి. డబ్బంటే యెన్నదూ వెనక చూళ్లేదుగదా. మేం కనడం మట్టకు కన్నాం. మీరే వాడికి తల్లి తండ్రిని. యెల్లా కడువులో పెట్టుకు చెబుతారో మీదే భారం.

గిరీశం : తమరు యింతదూరం శలవియ్యాలమ్మా? నామంచిచెడ్డలు మీ కుట్టవాణ్ణిడిగితే తెలుస్తుంది. మునసబుగారూ, డిప్పికలక్ష్మరుగారూ యెన్నికచేసిన మనిషిని, నామాట నేచెప్పుకోవాలా, ఇంతెందుకూ, యిక మూడేళ్లు

నా తరిఫీదులో ఉంచితే క్రిమినల్లో వరసగా పోలీసుపరీక్ష ప్యాసు చేయస్తాను.

అగ్ని : ముడైళ్ళే! యిం సంవత్సరం పుస్తకాల కెంతవుతుందిరా అబ్బీ!

వెంక : పదిహౌనూపాయ లవుతుంది.

అగ్ని : ఒక్క దమ్మిడీ ఇవ్వును. వీళ్ళిద్దరూకూడి ఆరూపాయలు పంచుకుతినేటట్టు కనపడుచూంది. నేను వేదం యనట్టిరెండు పన్నాలూ ఒహదమ్మిడీ పుస్తకాలభర్చు లేకుండా చదువుకున్నాను. ఇదంతా టోపీవ్యవహరంలా కనపడుతుంది.

ఆలోచించండి - చెప్పండి

1. కడుపులో పెట్టుకు చదువు చెప్పడం అన్న వెంకమ్మ మాట మీకు ఎలా అర్థమైంది?

కరట : (నప్యుతూ) కోట్లకి విలువైన మాట అన్నావు బావా!

గిరీశం : (కరటకశాస్త్రితో) చూచారండి, జెంటిల్స్‌ను అనగా పెద్దమనిషిని ఎలా అంటున్నారో! నేను యిక యిక్కడ ఉండడం భావ్యం కాదు, శలవు పుచ్చుకుంటాను.

వెంకమ్మ : చాల్చులు బాగానే వుంది! యింటి కెవరొచ్చినా నాకిదే భయం, ఆయన మాటల కెక్కడికి బాబూ, వెళ్లిపోకండి.

కరట : అగ్నిహోత్రావధానులూ కుట్టవాడికి రఘ్యంత చదువు చెప్పించడానికి ఇంత ముందూవెనకా చూస్తున్నావు. బుచ్చమ్మ నమ్మిన పదిహౌనాందల రూపాయలేంజేశావ్?

గిరీశం : సెల్లింగ్రూర్! దామిటీ!

అగ్ని : ప్రతీ వాడూ అమ్మానమ్మా వంచుంచాడు. కూర గాయల్షోయ్ అమ్మడానికి? ఆ రూపాయలు పుచ్చుకోకపోతే మొగుడు చచ్చాడుగదా, దానిగతి యావై యుండును?

కరట : చచ్చేడంటే వాడిదా తప్పు? మంచం మీంచి దించెయడానికి సిధ్ధంగా వున్న వాడిక్కుట్టావ్.

గిరీశం : తమరేనా నులక అగ్నిహోత్రావధాన్లు గారు? యిం పట్టెని జటలో తమంత వారు లేరని రాజమహేంద్రవరంలో మావాళ్లనుకునేవారు.

అగ్ని : మీది రాజమహేంద్రవండి. ఆ మాట చెప్పేరు కారేం? రామావుధాన్లు గారు బాగున్నారా?

గిరీశం : బాగున్నారండి. ఆయన మా మేనమావ గారండి.

అగ్ని : ఆ మాట చెప్పేరు కారూ?

గిరీశం : మా మావయాదేశ బోధించ్చు వొచ్చినప్పుడల్లా తమర్చి యొన్నిక చేస్తూంటారండి.

అగ్ని : నాకూ వారికి చాలా స్నేహం. చూశారా కొంచం నాకు ప్రథమ కోపం, యొవరో తెలియకుండా అన్నమాటలు, గణించకండే.

గిరీశం : దానికేవండి, తమవంటి పెద్దలు అనడం మాలాంటి కుట్టవాళ్లు పడడం విధాయకవేంగదండి.

కరట : (తనలో) యిన్నాళ్లకి మా అగ్నిహోత్రుడికి తగినవాడు దారికేడు.

అగ్ని : చూచారండి, మీవేరేవింటండి?

గిరీశం : గిరీశం అంటారండి.

అగ్ని : చూశారండి, గిరీశంగారూ! మా కరటక శాస్తుల్లు వట్టి అవక తవక మనిషి! మంచీ చెడ్డా యేమీ వాడి మనసు కెక్కడు. అల్లుడు చచ్చిపోయినాడంటే అందువల్ల యొంత లాభం కలిగింది. భూవులకి దావా తెచ్చానా లేదా? నేను యిం మధ్య దాఖల్చేయించిన పిలీషుమీద ఆర్దరు చదివి పెట్టండి. (గదిలోకి వెళ్లి కాకితం తెచ్చి గిరీశం చేతికి యిచ్చును).

గిరీశం: (చూసి) ఎవడో తెలివితక్కువ గుమస్తా ప్రాసినట్టుంది. ఆక్షరపొలికే లేదండి.

అగ్ని : మావకీలు గడగడ చదివేడండి.

గిరీశం : నేను మాత్రం చదవలేకనా. అంతకన్న గళగ్రాహిగా చదువుతాను, లెక్కాల్నిచేపండితుణ్ణి నాకిది పేలపిండీ కాదు; అయితే రాసినవాడి తెలివికి సంతోషిస్తున్నాను. ఇది అరిటిపండు విప్పినట్టు తర్జుమా చేసి దాఖలు చెయ్యమని శలవా?

అగ్ని : అంతకంటేనా! (తనలో) డబ్బు ఖర్చులేకుండా వీడిచాత కాగితమ్మక్కలన్నీ తర్జుమా చేయించేస్తాను.

గిరీశం : యింకా ఇంగీషుకాయితాలు యేవున్నా నామీద పారెయ్యండి. తర్జుమా చేసి పెడతాను.

అగ్ని : అష్టాగే...

వెంకమ్మ : మా అబ్బాయి మీరు ఒక్క పర్యాయం యింగిలీసు మాటల్లడండి బాబూ.

గిరీశం : అలాగేనమ్మ.

My dear Venkatesam

Twinkle! Twinkle! little star,

How I wonder what you are!

వెంకటేశం : There is a white man in the tent.

అగ్ని : యిం ఆడుతూన్న మాటలికి ఆర్థం యేవింపండీ.

గిరీశం : యిం శలవుల్లో యే ప్రకారం చదవాలో అదంతా మాటల్లడుతున్నావండీ.

కరట : అభీ వోక తెనుగు పద్యం చదవరా?

గిరీశం : (మెల్లగా) “నలదమయంతులిద్దరు” చదువు

వెంకటేశం : నలదమయంతు లిద్దరు మనసు ప్రభవానల దహ్యమానులై సలిపిరి దీర్ఘవాసర నిశల్.

కరట : అంటే అంటే, మనసఃప్రభవానలవంటే యేవిట్రా? -

వెంకటేశం : (యింటికప్పు వేపుచూసి వూరుకుండును.)

గిరీశం : పసిపిల్లలకి అలాంటికరినవైన పద్యానికి ఆర్థం తెలుస్తుండా అండి?

అగ్ని : పద్యాలికి ఆర్థం చెప్పరూ?

గిరీశం : యిప్పటిమట్టుకు వేదంలాగే భట్టియం వేయస్తారు. యొంతనేపూ జాగర్చి, గీగర్చి, అర్థమెటీక్, ఆల్ఫీబ్రా, మేధమెటీక్స్ యివెన్ని హడలేసి చెప్తారండి.

కరట : (తనలో) తర్పిదు మాచక్కగా ఉంది, వీటి పెందరాళే తోవ పెట్టకపోతే మోసం వొంస్తుంది.

అగ్ని : అన్నోబీ చెప్తారండి?

గిరీశం : మరేవనుకున్నారు? మీ కుళ్లవాళ్లాగ చదువుకునేవాడికి ఒక నిమిషమైనా తెరిపుండదు.

అగ్ని : అదుగో చదువంటే ఆష్టాగే చదువుకోవాలి. గౌట్టికాయ లాడకుండా మావాణ్ణి ఖాయదా చేస్తే యొంత చదువైనా వొస్తుంది.

గిరీశం : నాదగ్గిర గౌట్టికాయలు గిట్టికాయలు పనికిరావండి. పుస్తకం చాతపడితే వేళ్లకి పుస్తకం అంటుకుపోవాలి. అలా చదివిస్తునండి.

అగ్ని : అలాగే చేస్తే

మావాడికి చదువొచ్చి

అన్ని పరీక్షలూ

ప్యాసపుతాడండి.

మావాడికి డబ్బు

ఖర్చులేకుండా పెళ్ళయే సాధనం కూడా తటస్థించిందండి.

అంటేచించండి - చెప్పండి

1. గిరీశం వల్ల మోసం వస్తుందని కరటక శాస్త్రి ఎందుకు అనుమానించాడు?

2. ఎలా చదివిస్తే చదువు బాగా వస్తుందని అగ్నిపోత్రావదాన్న అభిప్రాయం?

వెంకమ్మ: మీ నైజంకొద్ది చిల్డ్రా కొఱ్లూ మంచారుగాని మీకు మాత్రం అభీమీద ప్రేవలేదా యేవిషి? పట్టంలో గౌట్టలమ్ముచ్చినప్పుడు యెంతో బెంగ బెట్టుకుని అభీని శలవర్జీరాసి వెళ్లిపో రమ్మన్నారు కారా? చదువూ చెప్పించక పెళ్ళి చెయ్యక తీరుతుందా యేవిషి?

కరట : దబ్బు ఖర్చులేకుండా కొడుక్కి పెళ్లి చేస్తావుటోయి బావా? ఆడపిల్లల్ని అమ్మనట్టే అనుకున్నావా యేవిషి? పదిహేనాందలైనా పోస్తేనే గాని అభీకి పిల్ల నివ్వరు.

అగ్ని : దబ్బు ఖర్చులేకుండా వెంకడికి యలా పెళ్లి చేస్తానో నువ్వే చూతువుగాని, రామచంద్రపురం అగ్రహరంలో లుబ్బావధాన్నగార్ని యొరుగుదువా?

కరట : యొరగను.

అగ్ని : ఆయ్య లక్ష్మాధికారి. పద్మనిమిదివందలకి సుభ్రిని అడగ్గాచ్చారు. ఉథయ ఖర్చులూ పెడతారపు, పెళ్ళి మావైభవంగా చేస్తారట, మనం పిల్లని తీసికెళ్లి వాళ్లింటే పెళ్ళి చెయ్యడం, మనకి తట్టుబడి అట్టేవుండడు. పద్మనిమిదివాందలూ పెట్టి వెంకడికి పెళ్ళి చేస్తాను.

వెంకమ్మ: పెళ్ళికొడుకైన్నేళ్లు?

అగ్ని : యెన్నెక్కెత్తేనేమి? నలబైయ్యయిదు.

గిరీశం : లుబ్బావధాన్న మా పెత్తల్ని కొడుకండి, తమతో సమ్మంధంటే నాకు సంతోషఫేగానండి. ఆయనకి అరవయ్యేళ్లు దాటాయండి.

కరట : బావా యాసమ్మంధం చేస్తే నీకొంపకి అగ్గెణ్ణేస్తాను.

అగ్ని : ప్రతీవాడు తిండిపోతుల్లాగ నాయింట జేరి నన్నునే వాళ్లే, తాంబోలం యచ్చేశాను, యిహ తన్నుకు చావండి. (లోపలికి వెళ్లును)

వెంకమ్మ : అన్నయ్య! ఈసమ్మంధం చేస్తే నేన్నుయ్యే గొయ్యా చూసుకుంటాను. పెద్దదాన్ని రొమ్ము మీద కుంపట్లుగా భరిస్తానే ఉన్నాం నేను బతికి బాగుండాలంటే యాసమ్మంధం తప్పించు.

కరటక : గట్టి అసాధ్యం తెచ్చిపెట్టవే, యేమీ పాలుపోకుండా ఉంది.

గిరీశం : అమ్మా! మీరు యెందుకలా విచారిస్తారు? అవధాన్న గారు సావకాశంగా ఉన్నప్పుడు లెక్కరిచ్చి మనసు మళ్ళిస్తాను.

వెంకమ్మ : బాబూ అతడు మీమేనత్త కొడుకైతే మీ కాళ్లు పట్టుకుంటాను. మీరు వెళ్లి ఆయన మనస్సు మళ్ళిస్తారూ. నా చర్చం చెప్పులు కుట్టిస్తాను.

కరటక : అమ్మానేనో ఉపాయం చెబుతాను యిలా రా. (నిప్పుమిస్తారు)

(తర్వాత కథ క్లపంగా)

కరటక శాస్త్రి తన శిష్యునికి ఆడవేపం వేసి తక్కువ దబ్బుకి, ముహూర్తానికి ముందుగానే ఆ ఊరు చేరి, లుబ్బావధాన్నకిచ్చి పెళ్లి జరిపించేస్తాడు ముహూర్తం నాటికి అగ్నిపోత్రావధాన్న పెళ్ళికి తరలివెళతాడు. వేరే సంబంధం చేసుకున్నందుకు వెళ్లి లుబ్బావధాన్న మీద చేయి చేసుకుంటాడు. ఈ గొడవలతో అగ్నిపోత్రావధాన్న కోర్రుకు వెళ్లాడు. పెళ్లి సంబంధాలు కుదర్చడం తప్పించడంలో కీలకపాత్ర పోషించింది రామప్పంతులు. ఈ పెళ్లిలో మధురవాణి 'కంట' రామప్పంతులు తెచ్చి దొంగపెళ్ళికూతురికి పెట్టిస్తాడు. అది కాస్త మాయం అవటంతో కంటే ఇప్పించమని లుబ్బావధాన్న మీద ఒత్తిడి తెస్తాడు. అతడు తనకి ఏమీ తెలియదని చేతులు ఎత్తేస్తాడు. కంటే తేస్తే తప్ప రామప్పంతుల్ని ఇంటికి రానివ్వసంటుంది మధురవాణి. ఈ పెళ్లి వల్ల ఏమీ లాఫం లేదు సరికదా తిరిగి నష్టం వచ్చినందుకు రామప్పంతులు పోలీసుల సాయంతో లుబ్బావధాన్న మీద కేను పెట్టిస్తాడు.

ఆలోచించండి - చెప్పండి

1. కొడుకు పెళ్లి విషయమై అగ్నిపోత్రావధాన్న ఆలోచన ఏమిటి?
2. వెంకమ్మ చిన్న కూతురు పెళ్లి విషయమై ఎవరెవరిని ప్రాథ్మేయపడింది?

అందరూ కోర్పు చుట్టూ తిరుగుతారు. అక్కడ సౌజన్యరావు పంతులు అనే సంస్కర్త సాయంతో, మధురవాణి మంచితనం, చాకచక్కంతో కేసులన్నీ విడిపోతాయి. సమకాలీన సమాజంలో దురాచారాలను విమర్శిస్తూ మరెన్నే జీవిత సత్యాలను రచయిత ఈ నాటకంలో ప్రదర్శించాడు.

ఇవిచేయండి

అపగాహన-ప్రతిష్ఠందన

అ) ఈ కింది ప్రశ్నలకు సమాధానాలు చెప్పండి, రాయండి.

1. కన్యాశుల్చు నాటకంలో ప్రధాన ఇతివృత్తం ఏమిటో చెప్పండి?
2. కన్యాశుల్చు నాటకం రాయడానికి గురజాడకు ప్రేరణ కలిగించిన సంఘటన ఏది?

ఆ) కింద ఇచ్చిన ప్రహాసనం చదివి ప్రశ్నలకు

సమాధానాలు రాయండి.

ఇంద్రుడు : నారద మునీంద్రా!

మీరిప్పుదేలోకము నుండి

దయచేయుచున్నారు?

నారదుడు : నేనిప్పుడు భూలోకం నుండి

వచ్చుచున్నాను.

ఇంద్రుడు : అక్కడ వింతలు విశేషములు ఏమి?

నారదుడు : చెప్పేదను వినుండు. భూలోకంలో

జనులు కొత్త గ్రహము

నొకదానిని కనిపెట్టినారు.

ఇంద్రుడు : ఆ గ్రహము యొక్క లక్షణములేవో

సెలవియ్యవలయును. వినుటకు

నాకెంతో ఆత్మముగ నున్నది.

నారదుడు : చెప్పుటకు గూడా నాకెంతో

యాత్రముగానున్నది.

కొత్తగా కనిపెట్టిన ఈ

దశమగ్రహము భూమి మీదనే సంచరించుచుండును.

ఇంద్రుడు : ఇది క్రూర గ్రహమా? శాంతగ్రహమా?

నారదుడు : ఇది ఎల్లప్పుడూ వక్ర గ్రహము . ఎల్లప్పుడూ క్రూర గ్రహము.

ఇంద్రుడు : ఈ గ్రహమెవరికి కీడు కలుగ జేయును? ఎవరికి మేలు కలుగ జేయును?

- నారదు :** ఈ గ్రహము జన్మస్థానమునకు మేలు కలగజేయుచు ఆడపిల్లలు గల తల్లిదండ్రులకు సదా కీడు చేయుచుండును.
- ఇంద్రుడు :** ఈ గ్రహమునకు శాంతి ఎట్లు?
- నారదుడు :** ఆడపిల్లలు గల వారు నిరంతరము హిరణ్యదానము చేయుచున్న పక్షమున ఈ గ్రహం యొక్క క్రూరత్వము కొంతవరకు శమించును. అప్పటికి శాశ్వతముగా శమింపదు. తాత్మాలికముగా శమించును.
- ఇంద్రుడు :** ఈ గ్రహమునకు శని గ్రహమునకు భేదమేమి?
- నారదుడు :** ఈ గ్రహము కంటే శని గ్రహమే చాలా మంచిది. ఎందుచేతననగా? శని యేదు సంవత్సరాలు మాత్రమే మనష్యు నాశ్రయించి బాధపెట్టును. ఈ గ్రహము ఆశ్రయించిన వారిని యావజ్ఞీపము బాధపెట్టును. వెయ్యేల? ఇంత పాదుగ్రహము లేదు. ఈ గ్రహము వలన బాధపడని వారు లేరు.
- ఇంద్రుడు :** ఆ గ్రహము పేరేడో చెప్పి నన్ను సంతోషపెట్టు.
- నారదుడు :** ఇది జామాత గ్రహము. అనగా అల్లుడు గ్రహము.
- ఇంద్రుడు:** ఇదటయ్యా! నువ్వు చెప్పిన గ్రహము. మిక్కిలి చమత్మారముగా చెప్పినావే. పరమేశ్వరానుగ్రహము చేత నీ పదవ గ్రహ బాధ మన స్వర్గలోకమునకు లేదు.
- నారదుడు :** బాధ గీధో నేనెరుగను స్వామి! చదువుకున్నవాడని లేదు. చదువు లేనివాడనియు లేదు. ఆస్తి కలవాడనీ లేదు లేనివాడనియు లేదు. గుడ్డిగప్పు చేయనివాడు, గడ్డిపరక చేయని వాడు కూడా అల్లుడు కావాలని కట్టములు, కానుకలు తెచ్చుని ఆడపిల్లల తండ్రి సంసారములు దిబ్బ చేయును. ఈ దురవస్థకు అంతు పారము లేక యున్నది.
- ఇంద్రుడు :** ఈ దశమగ్రహమునకు దగిన శాంతి ఎట్లు చేయవలెనో నేను బృహస్పతితో నాలోచించెదను. రండి వెళ్ళుదాము.

- చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం గారి ప్రహసనాల నుండి

ప్రశ్నలు :

- పై సంభాషణ ఎవరెవరి మధ్య జరిగింది?
- ఈ ప్రహసనంలో కవి ఏ దురాచారాన్ని ఎత్తి చూపాడు?
- భూలోకంలో ఉన్న గ్రహం ఎలాంటిది?
- పై సంభాషణ ఆధారంగా ఒక ప్రశ్న తయారు చేయండి?

ఇ) కింది గద్యాన్ని చదివి ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

ఆధునిక రఘ్యన్ సాహిత్యమంతా నికొలాయ్ గోల్ రాసిన ‘బవర్ కోల్’ అనే కథలోంచే పుట్టిందని మహారచయిత దాస్తోయవిన్నీ ప్రకటించాడు. అమెరికాలోనూ, ఐరోపా ఖండంలోనూ, ల్యాటిన్ అమెరికాలోనూ, ఆఫ్రికాలోనూ వచ్చిన ప్రాంతీయ సాహిత్యమంతా కూడా మార్క్యు ట్యూయిన్ సాహిత్యంలోంచే పుట్టింది. ప్రాంతీయ జీవితమూ, భాషా సంబంధమైన పలుకుబట్టు, ఆ మట్టిన పుట్టిన సజీవ వ్యక్తుల జీవితాల్లోని వెలుగునీదలూ ఇవన్నీ కూడా ఆ ఇద్దరు మహారచయితలు తమ రచనల్లో పరమాద్యమంగా చిత్రించారు. వారి ప్రభావంతో ఆయా దేశాల్లో, భాషల్లో తదనంతర రచయితలందరూ కథలూ, నవలలూ, నాటకాలూ రాశారు.

పండిమ్మిదో శతాబ్దింలో ఆ మహానుభావులు వేసిన బీజాలవల్ల ఆ శతాబ్దింలోనే కాక, ఇరవయ్యవ శతాబ్దిలోనూ, ఇప్పుడు నడుస్తున్న 21వ శతాబ్దిలో కూడా ఆ ప్రభావం అవిచ్ఛిన్నంగా, సమజ్యలంగా కొనసాగుతున్నది. తెలుగు సాహిత్యంలో 10వ తరగతి - తెలుగు వాచకం

నేడు విరాజిల్లతున్న ప్రాంతీయ జీవన చిత్రణ, వివిధ సామాజిక, మత వర్గాల వారి జీవన విధానవర్ణన, ప్రాంతీయ భాషల సాగసు, వైవిధ్యం ఇప్పన్నీ కూడా గురజాడ అప్పారావు గారి కన్యాశుల్కం నుంచి పుట్టినవే నని నేను నమ్ముతున్నాను. ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యానికి ‘కన్యాశుల్కం’ అమ్మ.

- కె.ఎన్.వై.పతంజలి.

ప్రశ్నలు:

1. ‘ఓవర్కోట్’ కథను రాసింది ఎవరు?
2. 19వ శతాబ్దింలో ఏ రచయితల ప్రభావం ఎక్కువ?
3. ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యానికి ‘అమ్మ’ ఎవరని రచయిత అభిప్రాయం?
4. పేరా ఆధారంగా ఒక ప్రశ్న తయారు చేయండి.

ఈ) కింది వానికి అర్థసందర్భములు రాయండి.

1. డబ్బు ఖర్చుయిపోతుందని మీకు పెంగా..
2. పుస్తకం చేతబడితే వేళ్ళకి అంటుకుపోవాలి.
3. తాంబోలం యిచ్చేశాను, యిహ తన్నకు చావండి.

ఉ) కింది ప్రశ్నలకు ఏకవాక్య సమాధానాలు రాయండి.

1. కన్యాశుల్కం నాటకం ఏ మాండలికంలో రచించారు?
2. వెంకటేశం చదివిన పద్యం ఏది?
3. “పుచ్చకాయల దొంగ అంటే భుజాలు తదుముకున్నట్లు” ఈ మాటలు అన్నది ఎవరు?

ప్రశ్నకరణ-సృజనాత్మకత

అ) కింది ప్రశ్నలకు నాలుగైదు వాక్యాలలో సమాధానాలు రాయండి.

1. కరటక శాస్త్రి ఎవరిని తొందరగా తోవ పెట్టాలనుకున్నాడు? ఎందుకు?
2. అగ్నిపోల్యాత్రావధానుల పాత్ర స్వభావం ఎలాంటిది?
3. గిరీశం ఎలాంటివాడు?

అ) కింది ప్రశ్నలకు ఎనిమిది నుండి పది వాక్యాలలో సమాధానాలు రాయండి.

1. కన్యాశుల్కం పౌర్యభాగం ద్వారా కవి చెప్పుదలచుకున్న అభిప్రాయం ఏమిటో రాయండి?
2. వెంకటేశం ఇంగ్లీషు చదువు విషయంలో వెంకమ్మ పట్టపట్టడంలో ఉద్దేశాన్ని మీ సొంత మాటల్లో రాయండి?
3. ఆధునిక విద్య వలన కలిగే ప్రయోజనాలను విపులీకరించండి?

ఇ) కింది ప్రశ్నలకు సృజనాత్మకంగా సమాధానాలు రాయండి.

1. కన్యాశుల్కం పాతాన్ని సొంతమాటలలో కథగా మార్చి రాయండి.
2. మీ ఊరిలో జరిగే నాటక ప్రదర్శనకు ప్రేక్షకులకు ఆహ్వానం పలుకుతూ కరప్రతాన్ని తయారు చేయండి.

భాషాంశాలు పదజ్ఞాలం

అ) కింది వాక్యాలలో ఎరుపు రంగులో ఉన్న పదాలకు అర్థాలు రాసి వాచితో సొంతవాక్యాలు రాయండి.

1. ఏటేట పొలం శిస్తు పెరగడం వల్ల చెల్లించడం భారమవుతుంది.

2. వూషం వచ్చినప్పుడు వైద్యుడిని సంప్రదించాలి.

3. భాయిలా పరిశ్రమలను ఆదుకునేందుకు ప్రభుత్వం కమిటీ వేసింది.

4. గ్రామీణ ప్రాంత ఆటలలో గొట్టికాయలు అట ఒకటి.

5. ఈ వాక్యం కాన్త తర్జుమా చేసి పెట్టు.

ఆ) కింది వాక్యాలను చదివి, ఇచ్చిన పదాలకు పర్యాయ పదాలు రాయండి.

1. జాబు రాయడానికి జాగు సేయకు. నీ బాగోగులు లేఖలో తెలియజేయి.

ఉత్తరం : _____

2. కష్టపదే వారికి తగిన వేతనం ఇవ్వాలి. ఆ భృతి వారికి జీవనాధారం.

జీతం : _____

3. ధనమే జగత్తుకు మూలం. ఆ ద్రవ్యాన్ని జాగ్రత్తగా ఉపయోగించాలి.

సామ్య : _____

ఇ) కింది పదాలకు నానార్థాలను జతపరచండి.

1. తల్లి	() అ)	దొరతనం, అధ్యక్షత, ఆశ్రయం
2. పెద్ద	() ఆ)	మాత, పెద్దది, పూజ్యరాలు
3. అధికారం	() ఇ)	ఆనందం, తృప్తి, ధైర్యం
4. అర్థము	() ఈ)	వృద్ధుడు, గొప్పవాడు, జ్యేష్ఠుడు
5. సంతోషం	() ఉ)	ధనము, కారణం, శబ్దర్థం

ఈ) కింది పదాలలో ప్రకృతి వికృతులను వేరుచేసి రాయండి.

పురము, నీరు, దర్శనం, ఛాత్రుడు, ప్రోలు, దరిసెనము, వఱువాత, ప్రభాతము, నీరము, చట్టు

ప్రకృతి	వికృతి

ఉ) కింది జాతీయాలను వివరించి సొంత వాక్యాలు రాయండి.

1. కళ్ళు కాయలు కాచు : _____
2. చెవికోసుకొను : _____
4. కడుపులో పెట్టుకొను : _____
5. చర్చం చెప్పులుకుట్టించు : _____

ఊ) కింది పదాలకు వ్యవహార రూపాలు రాయండి

1. వోఫూయిత్తం : _____
2. అంచూవుంఛారు : _____
3. అగ్గురారం : _____
4. అప్పుచ్చపు : _____
5. వచ్చావణోయ్ : _____
6. రాజమహేంద్రంషండీ : _____

వ్యాకరణాంశాలు

అ) కింది పదాలను విడదిసి సంధి పేర్లు రాయండి.

1. అభ్యంతరం : _____
2. రవ్వంత : _____
3. సావకాశం : _____
4. కళ్ళెరుట : _____

పుంప్యాదేశ సంధి

కింది ఉదాహరణలు పరిశీలించండి.

ఆదరము + మాట = ఆదరపుమాట, ఆదరంపుమాట

నీలము + కండ్లు = నీలపుకండ్లు, నీలంపుకండ్లు

మధురము + కావ్యం = మధురపుకావ్యం, మధురంపుకావ్యం

పై పదాలలో కర్మధారయ సమానం ఉంది. వీటిని విడదిసినపుడు మొదటి పదానికి (విశేషణానికి) చివర 'ము' ఉంది. సంధి జరిగినపుడు 'ము' వర్ణకము పోయి 'పు' అనే అక్షరం గానీ లేదా 'ంపు' గానీ వస్తుంది. ఇలా రావడాన్ని పుంప్యాదేశ సంధి అంటారు.

సూత్రం: 'కర్మధారయమునందు ము వర్షకమునకు పు, ఊ లగు'

మరికొన్ని ఉదాహరణలు చూద్దాం:

1. అప్పుచుపుమాటలు : _____
2. విరసపుమాట : _____
3. ఉన్నతపుగోడుగు : _____
4. కోమలపుజ్ఞానం : _____
5. సరసపుమాట : _____

అ) కింది సమాసాలకు విగ్రహవాక్యాలు రాసి ఏ సమాసాలో రాయండి

1. నూరురూపాయలు : _____
2. దొడ్డప్రభువు : _____
3. కలిమిలేములు : _____
4. లక్షాధికారి : _____

ఇ) కింది తరగతిలో నేర్చుకున్న ఉత్ప్రేక్షాలంకారమును గుర్తుచేసుకుందాం.

1. ఈ వెన్నెల పాలవెల్లియో అన్నట్లున్నది.

2. ఆకాశం కాటుకను వర్షిస్తున్నట్లుంది.

3. ఆ ఏనుగు నడుస్తున్న కొండా అన్నట్లుంది.

పై వాక్యాలలో ఊహా ప్రధానంగా ఉంది. కనుక ఇది ఉత్ప్రేక్షాలంకారం.

ధర్మస్థాప్యాన్ని బట్టి ఉపమేయాన్ని ఉపమానంగా ఊహాంచినట్లయితే అది ఉత్ప్రేక్షాలంకారం అవుతుంది.

ఈ) కింది ఇచ్చిన వాక్యాలను క్రియ ఆధారంగా వ్యాపారాలకు వాక్యాలుగా మార్చండి.

1. ఆ కప్పు భాళీగా ఉంది. _____
2. వానలు ఎక్కువగా పడ్డాయి. _____
3. ఆ చిత్రాన్ని చూసి అందరూ మెచ్చుకున్నారు. _____
4. నాటక ప్రదర్శన జరిగింది. _____
5. ఆలోచింపచేసే ప్రక్రియ నాటకం అని భావించారు. _____

ప్రాజెక్టుపని

1. మీ ప్రాంతంలో ఉన్న నటులు, నాటక సంస్థల వివరాలు సేకరించి పట్టికను తయారు చేయండి.
లేదా

2. నేటి సమాజంలో దురాచారాలను ప్రతిఫలిస్తూ ఒక నాటికను రాశి ప్రదర్శించండి?

పాతంలో గల పదాలకు అర్థాలు

శిస్తు	= పన్ను
వూషం	= జ్వరం
కొట్టేసింది	= చంపేసింది
భాయులు	= దివాళా
గొట్టి కాయలు	= గోలీ కాయలు
చప్పన్న భాషల	= 56 భాషలు
విదూషకుడు	= సంస్కృత నాటకాలలో కథానాయకుడికి వినోదాన్ని పంచే సచివుడు
శష్టిష్టులు	= గొప్పలు
గణించు	= లెక్కలోకి తీసుకొను
శ్రమదమాలు	= శ్రమ పదుతూ కష్టాన్ని ఓర్చుకోవడం
దమ్మిడి	= 192 దమ్మిడీలు ఒక రూపాయి
పట్టెని	= పరిసర ప్రాంతంలో
భోగట్టు	= ప్రస్తావన, విచారణ, వివరము, సమాచారం
విధాయకం	= ఆచరించదగ్గది
పోలితి	= పోలిక
గళగ్రాహి	= తడబడకుండా
పేలపిండి	= పేలాలతో చేసిన పిండి
తోవ పెట్టడం	= దారిపెట్టడం, సాగనంపడం
భాయుదా	= కాపలా/ అయిపు
కంటె	= కంఠాభరణం
క్రిమినల్ పరీక్ష	= ఐపీఎస్ కోడ్ ఆఫ్ క్రిమినల్. ప్రోసీజర్ పోలీసుల విధివిధానాలు ఇందులో ఉంటాయి.

కొన్ని పదాలకు వివరణ

అప్పెలు (అర్థాలు)

వేదాన్ని అప్పుకాలుగా విభజించారు.

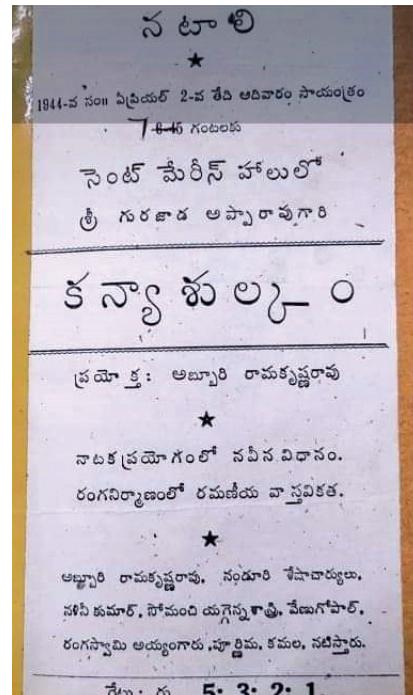
అప్పుకాలను మ్యూ పన్నులుగా విభజించారు.

జర (జట)

వేదాధ్యయనం పదము, క్రమము, జట, ఘన ఆనే క్రమంలో సాగుతుంది

* “నల దమయంతులిద్దరు మనః ప్రభవానల... దహ్యమానులై సలిపిరి దీర్ఘవాసర నిశల్”

* ఈ పద్యం ఆంధ్ర మహారాతం అరణ్యపర్వం రెండవ ఆశ్వాసంలో 24వ పద్యం.

నాటక ప్రదర్శన కరపత్రం

పారాంత పద్యం :

తిరమై సంపదల్ల వెంటనొకరీతిన్ సాగిరా వేరి కే
సరికేపాటు విధించినో విధి యవశ్యప్రాప్య మద్దనినె
వ్యారు దప్పించెద రున్నవాండనని గర్వంబేరికిన్ గాదు కిం
కరుండే రాజగు రాజె కింకరుండగున్ గాలానుకూలంబుగన్.

(బలిజేపల్లి లక్ష్మీ కాంతం-సత్యహరిశ్చంద్ర నాటకం)

భావం : సంపదలు ఎప్పుడు ఒకరి దగ్గరనే స్థిరంగా ఉండవు. కాలం ఎవరికి ఎప్పుడు ఏది అనుగ్రహిస్తుందో అదే అందుతుంది. దానిని ఎవ్వరూ తప్పించలేరు. సంపదలున్నవన్న గర్వం ఎప్పుడూ పనికిరాదు. కాలం రాజునే కింకరుడిని(సేవకుడిని) చెయ్యగలదు. కింకరుడినే రాజును చెయ్యగలదు. కనుక గర్వాన్ని విడిచి అందరు మానవత్వంతో ఒకరికొకరు సహకరించుకోవాలి.

సూక్తి: గతం నశోచామి, కృతం స్వరామి.

జరిగిపోయినదాన్ని పట్టించుకోను కాని పొందిన ఉపకారాన్ని మాత్రం జ్ఞాపకం చేసుకుంటూ ఉంటాను

మీకు తెలుసా?

1. ప్రతి ఏటా మార్పి 27వ తేదీని ‘ప్రపంచ రంగస్తల దినోత్సవం’గా జరుపుకుంటున్నాం.
2. కందుకూరి వీరేశలింగం గారి జన్మదినమైన ఏప్రిల్ 16వ తేదీని ‘తెలుగు నాటకరంగ దినోత్సవం’గా జరుపుకుంటున్నాం.

కొమ్ము వాద్యకళ

గ్రామదేవతల జాతరల్లో కొమ్ము వాద్యం వారి స్థానం ప్రత్యేకమైనది. వీరి వద్ద కొమ్ము ఆకారంలో ఇత్తడితో చేయబడిన వాయిద్యం ఉంటుంది. వీటిని నోటితో ఊదితే విలక్షణమైన శబ్దం వస్తుంది. వీరి దగ్గర కొమ్ము ఉంటుంది కాబట్టి వీరిని కొమ్ము కళాకారులు అని అంటారు. కొమ్ము వాయిస్తా జోడు అనే దప్పు కొడుతూ కథలు చెప్పారు. వీరు ముఖ్యంగా కాటమరాజు కథ, రేణుకాదేవి కథ, అంకమ్మ కథ ఎక్కువగా చెబుతుంటారు. కథ అంటే మామూలుగా చెప్పినట్లు కాకుండా మధ్యమధ్య పాటలు ఆటలు ఉంటాయి. నవ్వుల కోసం అప్పుడప్పుడు పిట్ట కథలు కూడా చెప్పారు. గ్రామ దేవతల ఉత్సవాలను అమ్మువారి రూపాన్ని వివిధ రంగులతో సేలమీద చిత్రిస్తారు ఆ ముగ్గు ముందు నిలబడి దేవతలను ఆహ్వానిస్తా పాటలు పాడుతారు. వీరు చెప్పే కథతో కొందరు తాదాత్మ్యంచెంది ఆవేశంతో ఆడుతారు. దీనినే సిగమెక్కడం అంటారు. ఇలా వాయిద్యం వాయించడం, కథలు చెప్పడం బొమ్మలు వేయడం లాంటి మూడు పనులను ఎంతో నైపుణ్యంతో చేసే వీరు బహుముఖ ప్రజ్ఞాతాలులు.

శంబర జాతర

శంబర జాతరను పార్వతీపురం మన్యం జిల్లా మక్కువ మండలం శంబర అనే గ్రామంలో జరుపుతారు. ఆ ఊరి గ్రామ దేవత పోలమాంబ. పోలమాంబ అమ్మవారు ఉత్సాంద్ర ప్రజల ఆరాధ్య దేవత. ప్రతి ఏటా సంక్రాంతి పండుగ రోజుకు ముందు వచ్చే మంగళవారం నాడు ఈ జాతర ప్రారంభమపుతుంది. అక్కడి ప్రజలు పోలమాంబను ఇంటి ఆడపడుచుగా భావిస్తారు. అందువలన ప్రతి ఏటా సంక్రాంతి పండుగకు ప్రతి ఆడపిల్ల పుట్టింటికి వెళ్లే సాంప్రదాయం అక్కడ ఉంది. ఇది ఆనవాయితీగా కొనసాగుతూ ఉంది. సంక్రాంతి పండుగకు తర్వాత వచ్చే మంగళవారం అమ్మవారికి పూజలు నిర్వహిస్తారు. మళ్ళీ వారం తర్వాత మంగళవారం నాడు అమ్మవారికి సిరిమానోత్సవం జరిపిస్తారు.

కొండ దొరల కుటుంబంలో పోలేశ్వరి అనే పేరుతో ఆమె శక్తి స్వరూపిణిగా అవతరించిని అక్కడ ప్రజలు భావిస్తారు. చారిత్రకంగా ఈ కథకు ఆధారాలు ఉన్నట్లు చెప్పవచ్చు. కళింగాంద్ర ప్రజల కల్పవల్లిగా చెప్పుకునే పోలమాంబను ఆదిశక్తి పార్వతీదేవి అవతారంగా భావించి, ప్రతి ఏటా లక్షలాది భక్తులు మొక్కలు చెల్లిస్తుంటారు. ఈ జాతరలో ఒరిస్సా, మహారాష్ట్ర, ఛత్రీన్సఫుడ్ రాష్ట్రాల ప్రజలు కూడా పాల్గొంటారు.

సామాజిక న్యాయ మహాశిల్ప విశేషాలు

విజయవాడలో భారత రాజ్యంగ నిర్మాత డాక్టర్ బి.ఆర్ అంబేద్కర్ కాంస్య విగ్రహాన్ని తేది 19/01/2024న గౌరవ ముఖ్యమంత్రి గారు ఆవిష్కరించారు. ఈ విగ్రహం ప్రపంచంలోనే ఎత్తైన అంబేద్కర్ విగ్రహం. 81 అడుగుల ఎత్తులో నిర్మించిన కాంక్రీట్ పీరంపై 125 అడుగుల అంబేద్కర్ ప్రతిమను అత్యాధునిక పద్ధతుల్లో నిర్మించి ప్రతిష్ఠించారు. విగ్రహం తయారీకి 112 మెట్రిక్ టన్నుల కంచు, 352 మెట్రిక్ టన్నుల స్టీల్సును వినియోగించారు. విగ్రహం కింది భాగంలో మొదటి, రెండవ అంతస్తులలో మ్యాజియం, గ్రంథాలయం, యాంపి ధియేటర్, డాక్టర్ బి.ఆర్ అంబేద్కర్ ఎక్స్ప్రియెన్స్ సెంటర్ మొదలైనవి ఏర్పాటు చేశారు.

భారతపత్ర డా || బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సామ్రాజ్యక న్యాయ మహా శిల్పం

11

యుద్ధవజేత

- నేతల ప్రతాప కుమార్

చదపండి - అలోచించి చెప్పండి

తల్లి చల్లని శాంతి	
ధారుణి పండించవమ్మా	
తల్లి వెన్నెల కాంతి	ఆశాకుసుమముల మాల
ధారుణి నిండించవమ్మా!	అనురాగ పుటుయ్యాల
పసిపాపలు నీ బిడ్డలు	అవనీ గర్భంలోపల
పాలకడలి తరంగాలు	అగ్నిధార నింపకమ్మ
పసి హృదయం శశివదనం	ఈ సుందర లోకంలో
విషతుల్యం చేయకమ్మ	వసంతం కురిపించుము
మానవతా మందిరాన	ఈ చంద్రుని హోసంలో
మంటలు రగిలించకమ్మ	హేమంతం ఒలికించుము
పుడుమితల్లి పురిటియల్లు	తల్లి చల్లని శాంతి
బూడిదగా మార్పకమ్మ	ధారుణి పండించవమ్మ
	తల్లి వెన్నెల కాంతి
	దారుణి నింపించవమ్మ

- (శ్రీ రెంటాల గోపాలకృష్ణ)

ప్రశ్నలు:

- పై కవితలో కవి ఎవరిని ప్రార్థించాడు?
- కవి పసిపాపల గురించి ఏం చెప్పాడు?
- కవి ఈలోకం ఎలా ఉండాలని కోరుతున్నాడు?

ఉద్దేశం

ప్రపంచానికి శాంతి, అహింసల్ని ప్రబోధించిన దేశం మనది. యుద్ధం ఎక్కడ, ఎప్పుడు జరిగినా మానవాళికి తీరని నష్టం వాటిల్లుతుంది. యుద్ధం వలన కలిగే అనర్థాలను, శాంతి ఆవశ్యకతను గురించి విద్యార్థులకు తెలియజేయడమే ఈ పాతం ఉద్దేశం.

కవి పరిచయం

జననం: 13.08.1965
మరణం: 08.06.2021

నేతల ప్రతాప్ కుమార్ నేటి తూర్పుగోదావరి జిల్లా (బకపుడు పశ్చిమగోదావరి) నిడదవోలు మండలం విజ్ఞేశ్వరం గ్రామంలో జన్మించారు. శాంతకుమారి, సత్యం వీరి తల్లిదండ్రులు. పాలకంకి, దళితనానీలు, అన్నంగిన్నె, భీంపాలరాగం, పుట్టినరోజు ఒక్కటే, బౌఢ్యాపితాలు, బుద్ధిజం-శాస్త్రీయత, నాభూమికి నేనే, సమతావసంత గానం, పిల్లలకోసం అంబేడ్కర్ కథ, నాగపూర్ యూత్ర తదితర గ్రంథాలు రాశారు. విమల శాంతి జాతీయ కవితా పురస్కారం అందుకున్నారు. ఈ పాఠం సమతావసంతగానం' కవితా సంపుటి నుండి గ్రహించబడింది.

ప్రక్రియ - వచన కవిత

పద్యం, గేయాల్లో ఉండే ఘందో నియమాల అవసరం లేకుండా లయాత్మకంగా సాగే కవిత వచనకవిత. ఇది విషయ ప్రధానంగా ఉంటుంది. నిత్యజీవితంలో ఉపయోగించే పదాలు ఎక్కువగా ఉంటాయి. చదివేవారికి ఎలాంటి కీఫ్ఫత లేకుండా సులువుగా అర్థమయ్యే లక్షణం దీనిలో ప్రధానంగా ఉంటుంది. అంత్యానుప్రాస వంటి అలంకారాల ప్రయోగంతో వచన కవిత సొబగులద్దుకుంటుంది.

I

యుద్ధంలో గెలవడం తథ్యం
ఎవరో ఒకరు
యుద్ధంలో ఓడిపోవడమూ తథ్యం
ఎవరో ఇంకాకరు
అనలు యుద్ధం అంటేనే
ఒక గెలుపు ఒక ఓటమి

ఒక్కాక్కసారి
దద్దమ్మ కూడా యుద్ధంలో గెలవవచ్చ.
కానీ..

యుద్ధంలో గలిచినవాడికంటే
యుద్ధాన్ని గలిచినవాడే
నిజమైన విజేత
వేల వేల సంవత్సరాలు
కాలగర్భంలో కలసిపోతున్న
అతనెప్పటికే మానవాల్మి
హృదయ విజేత

అంగబలం, అర్ధబలం ఉన్నవాడు
అది లేని వాడిపై గెలవడం
గెలుపు ఎలా అవుతుంది
యుద్ధశ్యాహం తెలిసినవాడు
అది తెలియని వాడిపై గెలవడం
విజయం ఎందుకవుతుంది

నేపథ్యం

రోహిణి నది జలవివాదంలో యుద్ధం చేయాలని శాక్యులు చేసిన తీర్మానాన్ని సిద్ధార్థుడు వ్యతిరేకించాడు. యుద్ధాల వలన నష్టమే గాని లాభం లేదన్నాడు. యుద్ధాన్ని నివారించడానికి ఇల్లు వదిలి వెళ్ళిపోవడం నేపథ్యంగా రాసిన కవిత యుద్ధ విజేత.

రెండు పశువుల కుమ్ముకున్నాక
బలమైన పశువు కొమ్ములెగరేసినట్లు
యుద్ధం పేరిట ఇద్దరు తన్నుకున్నాక
కండబలం ఉన్నవాడు
కాలరెగరేస్తున్నాడు
గెలిచినంత మాత్రాన
పశువు పశువు కాకుండా పోతుండా
యుద్ధాన్నాది ఉన్నాది కాకుండా ఉంటాడు

II

మనిషికి మనిషికి మధ్య
యుద్ధం ప్రారంభమైన తరువాత
సాటి మనిషికి శత్రువని
నామకరణం చేయవలసి వచ్చింది
పచ్చని నేలకు నెత్తుటి తిలకం
దిద్దవలసి వచ్చింది.

రాజ్యం కోసమో రమణి కోసమో
పదవి కోసమో – పొరుషం కోసమో
యుద్ధం అనే ఉన్నాదాన్ని నెత్తికెక్కించుకుని
మానవాళికి మరణ మృదంగం
వినిపించవలసి వచ్చింది.

శత్రురాజ్యమనీ శత్రుదేశమని
రాజ్యవిస్తరణ అనీ
జాతి అహంకారమనీ
బాణాలతో అప్పుడు
బాంబులతో ఇప్పుడు
చంపుకోవడమే యుద్ధం
మనుషులు నివసించే నేలను
మాంసపు ముద్దగా మార్చేయటమే యుద్ధం
అన్నెం పున్నెం ఎరుగని
అమాయక పసిపిల్లల
మోములపై విరిసే చిరుదరహసొలను
చెరిపేయడమే యుద్ధం

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- యుద్ధాలు ఎందుకు జరుగుతాయి?
- యుద్ధాల వల్ల ప్రకృతికి జరిగే నష్టం ఏమిటి?

III

పూనే పూలను తుంచెయ్యడం
 ఎగిరేపక్కల రెక్కలు విరిచెయ్యడం
 ఆదే నెమళ్ళకు అంగవైకల్యం ప్రసాదించడం
 గంతులేనే జింకపిల్లకు కాళ్ళనరికేయడం
 సకల చరాచర ప్రకృతిని
 ధ్వంసం చేసి పారేయడమే యుద్ధం

 ఇలాంటి యుద్ధంలో గెలవడం
 వీరత్వం కాదు పశుత్వం
 పొరుషం కాదు వట్టి చవటతనం
 అందుకే...
 యుద్ధంలో గెలిచి
 పశ్చాత్తాపం ప్రకటించాడు అశోకుడు
 భార్యాబిడ్డలతో పొటు
 సకల రాజ్యాభోగాలను త్యజించి
 అసలు యుద్ధాన్నే గెలిచాడు బుద్ధుడు.

సారాంశం

యుద్ధం మొదలు పెట్టాక గెలుపు ఎవరో ఒకరి పక్కాన నిలుస్తుంది. ఒకరు గెలిస్తే మరొకరు ఓడిపోవడమూ ఉంటుంది. యుద్ధం అంటేనే గెలుపు ఓటములు కలగలిసి ఉంటాయి.

ఒక్కసారి ఎందుకూ కొరగానివాడు కూడా యుద్ధంలో గెలుపును పొందుతాడు. అయినప్పటికి యుద్ధంలో విజేత అయినవాడి కంటే యుద్ధాన్ని జయించిన వాడే నిజమైన విజేత అవుతాడు. అనేక సంవత్సరాలు గతించిపోయినప్పటికి అలాంటి వాళ్ళు ఎప్పటికీ ప్రజల హృదయవిజేతగా ఉండిపోతాడు.

పటిష్టమైన సైన్యం, తగినంత సంవదలు ఉన్నవాడు అవి ఎంతమాత్రం లేని వాడిమీద గెలవడం గెలుపు ఎలా అవుతుంది? యుద్ధాన్ని మంచి తెలివితో, ప్రణాళికాబద్ధంగా చేయడం తెలిసినవాడు అలాంటివేవి తెలియని వారిపై గెలవడం విజయం ఎందుకు అవుతుంది? రెండు జంతువులు పోట్లాడుకున్నప్పుడు గెలిచిన జంతువు వీరత్వంతో రంకెలేస్తుంది. యుద్ధం మునుగులో ఇరుపక్కాలు రణరంగంలోకి దూకినప్పుడు బలమైన ప్రత్యేర్థి విజయగర్వాన్ని చూపుతాడు. విజయం పొందినంత మాత్రాన జంతువు జంతువే. యుద్ధాన్నాది ఉన్నాది కాకుండా పోతాడా?

మనిషికి, మనిషికి మధ్య యుద్ధం మొదలయ్యాక సాటిమనిషికి శత్రువు అని ముద్రించువలసి వస్తుంది. అందువల్ల వచ్చగా వన్న నేల రక్తపంకిలం అవుతుంది.

రాజ్యాన్వై కాండతోనో, రాణివాసం పట్ల వ్యామోహంతోనో, పదవులు అనుభవించాలనో, తన పొరుపాన్ని ప్రదర్శించాలనో యుద్ధమనే పిచ్చిని బుర్రలోకి ఎక్కించుకుని మానవజాతి నాశనానికి కారణమవ్వాల్సి వచ్చింది. వారంతా యుద్ధం కారణంగా మరణాన్ని త్వరగా చవిచూడవలసి వచ్చింది.

శత్రుదేశమని, రాజ్యాన్విస్తరణమని లక్ష్మీలుగా జాత్యవంకారంతో గతంలో బాణాలతో ఇప్పుడు బాంబులతో యుద్ధాలు

ఆలోచించండి - చెప్పండి

1. వీరత్వం కానిదేది?
2. యుద్ధాన్ని గెలవడం అంటే ఏమిటి?
3. పశ్చాత్తాపం అంటే ఏమి?

జరుగుతున్నాయి. యుద్ధమంటే ఒకరినొకరు చంపుకోవడంగా మారింది. మానవ జాతికి నివాసయోగ్యమైన భూమిని మాంసపు ముద్దలుగా మార్చేసింది. అథంశుభం తెలియని అమాయకపు బాలల మోముపై చిరునవ్వుల్ని చెరిపివేసింది.

విచ్చుకున్న పూలను కోణి పారవేస్తున్నారు. ఎగురుతున్న పక్కలను పట్టుకుని రెక్కలు విరిచేస్తున్నారు. మబ్బులను చూసి సంబరపడి పురివిప్పి నాట్యం చేస్తున్న నెమళ్ళ కాళ్ళ తొలగిస్తున్నారు. చక్కగా ఆడుకుంటున్న జింక పిల్లల కాళ్ళ నరికేస్తున్నారు. ఇలా సమస్త జీవులకు నివాసయోగ్యంగా ఉన్న అందమైన ప్రకృతిని పాడు చేయడమే యుద్ధంగా భావించవలసిన పరిస్థితి దాపురించింది.

మానవజాతిని, ప్రకృతిని, సమస్త విశ్వాన్ని వినాశనం చేసే యుద్ధమనే ఆటలో గెలవడం వీరత్వం కాదు. అది పశు స్వభావం. యుద్ధం చేయడం పొరుపం అనిపించుకోదు. అది పనికిమాలిన స్వభావమే అవుతుంది. అశోకుడు కొన్ని వేల మంది చావుకు కారణమై యుద్ధంలో గెలిచినప్పటికీ పశ్చాత్తాప హృదయంతో యుద్ధాలు చేయడం మనేశాడు. యుద్ధాన్ని తిరస్కరించి సిద్ధార్థరుడు భార్యాబిడ్డలను, రాజ్యాన్ని త్యాగం చేసి ప్రజల హృదయాలను గెలిచి నిజమైన విజేతగా నిలిపాడు. అసత్రైన విజయం ఇది అని నిరూపించాడు.

● ఇవిచేయండి ●

అవగాహన-ప్రతిస్పందన

అ) కింది ప్రశ్నలకు సమాధానాలు చెప్పండి. రాయండి.

- “యుద్ధంలో గెలవటం వీరత్వం కాదు” అనడంలో కవి ఉద్దేశం ఏమిటి?
- శాంతిని ప్రశ్నలో ఉద్దేశం ఏమిటి?

ఆ) కింది పద్యం చదివి, ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

మ.
మహితంబైన స్వతంత్రభారతము నిర్మాణంబు సేయంగ దు
స్వహ కష్టంబుల కోర్చి వీరులయి స్వచ్ఛందంబుగా బోరి శ
త్రుపత ప్రాణులుగా ధరంబడిన నిత్యల్ నాకు సాక్షాత్కరిం
త్రు హితాశీస్సులు నింత్రుగాక భవమందున్ భావలోకంబులన్

- పుట్టపర్తి నారాయణచార్యులు (సిపాయిపితూరి)

ప్రశ్నలు :

- కవి ఎటువంటి దేశాన్ని నిర్మించాలని కోరుకున్నాడు?
- కవి ఎవరి ఆశీస్సులు కోరుకున్నాడు?
- జాతీయోద్యమంలో ప్రాణత్యాగం చేసిన వీరుల స్వభావం గురించి తెల్పండి?
- పద్యం ఆధారంగా ప్రశ్న తయారు చేయండి.

ఇ) కింది పేరా చదివి ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

ప్రపంచవ్యాప్తంగా నేడు నెలకొనివున్న హింసాత్మకవాదానికి స్వస్తిచెప్పి, సర్వమానవ సౌభ్రాత్యత్వాన్ని చాటుతున్న సంస్థ ‘అంతర్జాతీయ రెడ్ క్రాన్ సంస్థ’. జాతి, కుల, మత, సాంస్కృతిక తారతమ్యాలు లేకుండా మానవతాదృక్పుధంతో తోటి మానవులకు ఈ సంస్థ సేవలందిస్తుంది. స్వేచ్ఛల్లాండ్ దేశానికి చెందిన జీవ్ హెచ్చ్ డ్యూనాంట్ కేవలం ఐదుగురు స్నేహితులతో 9 ఫిబ్రవరి 1863వ సం॥లో రెడ్ క్రాన్ సంస్థను స్థాపించారు. ప్రస్తుతం 137 దేశాలు దీనిలో సభ్యులుగా వున్నాయి. నేడు సభ్యుల సంఖ్య 25,00,00,000 మందికి చేరింది. మానవత, నిష్పక్షికత, తటస్తత, స్వతంత్రత, స్వచ్ఛందసేవ, ఐక్యత, 10వ తరగతి - తెలుగు వాచకం

విశ్వజనీనత ప్రధానమైన ప్రాథమిక సూత్రాలుగా ఈ సంస్కృతారంభమైంది. ఈనాడు 600 పైగా ప్రాదేశిక సూత్రాలున్నాయి. రెడ్ క్రొన్ సంస్కృతో సభ్యులైన ప్రతిదేశం, ప్రతివ్యక్తి ఎలాంటి విభేదాలు లేకుండా ఈ సూత్రాలకు కట్టబడి, తమ వంతు సేవలందిన్నన్నారు. రెడ్ క్రొన్ చిహ్నం అధికారికంగా 1863లో జెనీవాలో ఆమోదింబజడింది. గాయపడిన పోరాట యోధుల రక్షణ మరియు సైనికవైద్యసౌకర్యాల కోసం అంతర్జాతీయంగా గుర్తింపు పొందిన ప్రమాణాలను స్థాపించడంలో స్విన్ పొరుల మార్గదర్శక కృషికి గుర్తింపుగా ఈ చిహ్నం ఉంది. ఆపదలలో ఉన్నవారికి కావలసిన ఔషధాలు, ఆఫోర వస్తువులు, దుస్తులు సరఫరా చేయడమేగాక, వారి పరిరక్షణ బాధ్యత కూడా చూస్తుంది. ఎలాంటి విపత్తుర పరిస్థితులనైనా ఎదుర్కొని, శాంతి సమయాల్లో కూడా పీడిత ప్రజలకు కోట్లాది ధనం వెచ్చిస్తూ, వారిని ఆదుకుంటుంది. రెడ్ క్రొన్ సంస్కృత మానవతదృక్ఘంతోనే తోటి మానవులకు సేవలందిన్నా ఉంది. యుద్ధంలో గాయపడినవారికి కాకుండా, భూకంపాల్లో, తుఫానుల్లో, అగ్ని ప్రమాదాల్లో, అంటువ్యాధులతో బాధితులైనవారికి రెడ్ క్రొన్ చేసే సేవలు ప్రశంసనీయాలు.

- సామిఫర్స్‌జ్ఞాపకాలు

ప్రశ్నలు:

1. రెడ్ క్రొన్ సంస్కృత సేవా కార్యక్రమాలు ఏవి?
2. రెడ్ క్రొన్ ను ఎవరు ఎప్పుడు స్థాపించారు?
3. రెడ్ క్రొన్ సంస్కృత చిహ్నం ఎప్పుడు ఆమోదించారు?
4. పై పేరా ఆధారంగా ప్రశ్న తయారు చేయండి?

- ఈ) కింది వాటికి అర్థసందర్భములు రాయండి?
1. పచ్చని నేలకు నెత్తుటి తిలకం దిద్దువలసి వచ్చింది.
 2. చిరుదరహస్యాలను చెరిపేయడమే యుద్ధం.

- ఉ) కింది ప్రశ్నలకు ఏకవాక్య సమాధానాలు రాయండి.
1. పూర్వం యుద్ధాలు దేనికోసం జరిగేవి?
 2. పశ్చాత్తాపం ప్రకటించిన రాజు ఎవరు?
 3. రాజ్యసుఖాలను వదిలివెళ్ళింది ఎవరు?
 4. యుద్ధాన్ని గెలవటం అంటే ఏమిటి?

ప్యక్షికరణ-సృజనాత్మకత

అ) కింది ప్రశ్నలకు లఘు సమాధానాలు రాయండి

1. ప్రజల హృదయాల్లో విజేతగా నిలిచేది ఎవరు?
2. కవి ప్రకృతిని ధ్వంసం చేయడం కూడా ఉన్నాద చర్యగా ఎందుకు భావించాడు?
3. యుద్ధంలో గెలివిన వాడికంటే యుద్ధాన్ని గెలివిన వాడే నిజమైన విజేత అని కవి ఎందుకు అన్నాడు?

అ) కింది ప్రశ్నలకు వ్యాసరూప సమాధానాలు రాయండి

1. యుద్ధవిజేత పార్యబాగ సారాంశాన్ని మీ సాంతమాటల్లో రాయండి.
2. యుద్ధాలను నివారించడానికి, శాంతిని నెలకొల్పడానికి ఏం చేయాలి?

ఇ) కింది ప్రశ్నలకు సృజనాత్మకంగా సమాధానాలు రాయండి.

1. యుద్ధాల వలన వచ్చే నష్టాలను, శాంతి వలన చేకూరే ప్రయోజనాలను పట్టిక రూపంలో రాయండి?
2. కింది కవితను పొడిగించండి.

నేనే సైనికుడైనేతే...
 దేశరక్షణకు పాటుపడతాను
 దేశగౌరవాన్ని కాపాడుతాను
 ముఖ్యమైల జాతీయపతాకం కీర్తి నిలుపుతాను
 నేనే సైనికుడైనేతే....

.....

భాషాంశాలు పదజాలం

అ) కింది ఎరువు రంగులో ఉన్న పదాలకు అర్థాలు రాసి వాటితో వాక్యాలు రాయండి.

- ప్రణాళికా బద్ధంగా చదివితే విజయం తథ్యం.
- పంటలకు మంచి ధర రావడంతో రైతనుల మోముపై దరహసం వెల్లివిరిసింది.
- విజయం సాధించడానికి వ్యుతం అవసరం.
- బుద్ధుడు సర్వస్పాన్ని తృజించి భిక్షువుగా మారాడు.

అ) కింది వాక్యాలలో పర్యాయపదాలు గుర్తించి రాయండి

- సమరంలో సైనికులు పోరాడుతూ ప్రాణత్యాగం చేశారు. ఆ సంగ్రామం వలన ఎంతోమంది అనాధలు అవుతారు.
 యద్దం :.....
- గెలుపు కోసం ప్రతి ఒక్కరూ ప్రయత్నిస్తారు. జయం దక్కలేదని నిరుత్సాహపడకూడదు.
 విజయం :.....
- సేవాతత్పరత వల్ల యశస్వి కలుగుతుంది. ఆ పేరు శాశ్వతమైనది.
 కీర్తి :.....

ఇ) కింది పదాలకు నానార్థాలు జతపరచండి.

1. పశువు	()	అ) సమయం, నలుపు, చావు
2. కాలం	()	అ) రాష్ట్రం, ఏలుబడి, దొరతనం
3. రాజ్యం	()	ఇ) గొట్టి, ఆత్మ, ప్రమథ గణము

ఈ) కింది పదాలకు వికృతులను రాయండి.

1. ప్రకృతి	: _____	4. గర్భము	: _____
2. భోగము	: _____		
3. పుణ్యం	: _____		

వ్యాకరణాంశాలు

అ) కింది పదాలను విడదీసి సంధిని పేరు రాయండి.

- సంవత్సరాలు : _____ + _____ ()
- కొమ్ములెగరేసిన: _____ + _____ ()
- చరాచర : _____ + _____ ()

4. ఇంకొకరు : _____ + _____ ()

5. మానవాళి : _____ + _____ ()

అ) కింది సంధి పదాలను కలిపి, సంధి పేరు రాయండి.

1. ఒక్క + ఒక్క : _____

2. ఎందుకు + ఆవుతుంది : _____

3. అతను + ఎప్పటికి : _____

4. నెత్తికి + ఎక్కు : _____

5. యుద్ధ + ఉన్నాది : _____

ఇ) కింది పదాలకు విగ్రహవాక్యాలు రాసి, సమాసం పేరు రాయండి.

1. శత్రురాజ్యం : _____ ()

2. భార్యాభర్తలు : _____ ()

3. రాజ్యధోగాలు : _____ ()

4. యుద్ధవ్యాహం : _____ ()

ఈ) కింది విగ్రహ వాక్యాలను సమాసపదాలుగా మార్చి సమాసం పేరు రాయండి.

1. మరణము అనెడి మృదంగం : _____, _____

2. అర్థము చేత బలము : _____, _____

3. పసివారైన పిల్లలు : _____, _____

4. చిరుదైన దరహసం : _____, _____

అలంకారం:

అతిశయోక్తి అలంకారం: ఒక వస్తువు యొక్క స్థితిని, స్వభావాన్ని, గుణాన్ని, ఉన్నదాని కంటే అతిశయంగా చేసి చూపడాన్ని అతిశయోక్తి అలంకారం అంటారు. అంటే గోరంతను కొండంత చేసి చెప్పడం అని అర్థం .

ఉదా: మా నూతిలో నీళ్ళు పాతాళానికి చేరాయి.

ఇందులో నిజానికి నూతిలో నీళ్ళు పాతాళానికి చేరలేదు. కానీ పాతాళానికి చేరినట్లుగా అతిశయంచి చెప్పడం జరిగింది. కాబట్టి ఇది అతిశయోక్తి అలంకారం.

ఊ) కింది వాక్యాలలోని అలంకారాలను గుర్తించి రాయండి.

1. భూమి, ఆకాశాలు ఏకమగునట్లుగా వర్షం కురుస్తోంది.

2. సముద్రపుటలలు ఆకాశాన్ని తాకుతున్నాయి.

3. పి.టి.ఉప్ గాలి కంటే వేగంగా పరుగెత్తింది.

4. మలయగిరి నుండి వచ్చే గాలి గాలి.

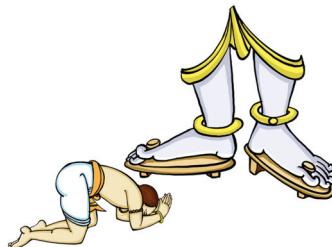
5. అమృత చూపించే ప్రేమ ప్రేమ.

ప్రాజెక్టుపని

నోబల్ శాంతి బహుమతి పొందిన నలుగురి వివరాలు సేకరించి శాంతి కొరకు వారు చేసిన కృషిని వివరించండి.

పారాంత పద్యం:

చం. వినయ విధేయ వర్తనుఁ డవిస్క్రైప్టిశాలి యసంశయా శయుం
 దనితర స్క్రమానసుఁ డపార్థవిదూరుఁ డధీతపారచిం
 తనపరుఁడున్ సుఖగ్రహణ ధారణ గణ్యఁడు సూక్ష్మబుధ్యి సు
 స్వసుఁడు గురుప్రియుండునగువానినె శిష్యునిగాఁ గొనందగున్

- మహేంద్ర విజయము-దేవులపథ్లి సోదర కపులు.

భావం: శిష్యుడు వినయంతో గురువు చెప్పినట్లు నడుచుకోవాలి. మరువు ఉండకూడదు. స్థిరమైన మనస్సుతో ఉండాలి.
 గురువు పట్ల, చదువు పట్ల మాత్రమే ఏకాగ్రత కలిగి వుండాలి. అపార్థం చేసుకోకూడదు. చదివిన పాతాన్ని మళ్ళీ మళ్ళీ గుర్తు చేసుకోవాలి. గురువు బోధించే విషయాన్ని అర్థం చేసుకొని జ్ఞాపకం పెట్టుకోవాలి. చురుకైన బుద్ధితో మెలగాలి. మంచి కంఠస్వరం వుండాలి. గురువు మనస్సును సంతోష పెట్టాలి.

సూక్తి :

మీకు తెలుసా?

ప్రతి సంవత్సరం సెప్టెంబర్ 21న 'అంతర్జాతీయ శాంతి దినోత్సవం' జరుపుకుంటున్నాం.

ధింసా నృత్యం

ధింసా నృత్యం విశాఖపట్టం ఎజెస్ఎస్ ప్రాంతాలలో విశేషాదరణ పొందిన జానపద సామూహిక నృత్యాలలో ఒకటి. ఇది గిరిజనుల సంప్రదాయ నృత్యం. ఆడా, మగా వయసుతో నిమిత్తం లేకుండా అన్ని కొండ జాతులవారు ఈ జానపద నాట్యాలను ప్రాంతాలలో ప్రారంభించారు.

సమేకనంలో పాల్గొంటారు. ఈ నాట్యాన్ని ప్రతి వండుగ సందర్భంలోనూ, వివాహాల సందర్భాలలోనూ చేస్తుంటారు. వీరి దైనందిన జీవితానికి, ఆచార వ్యవహారాలకు ఈ నాట్యం అద్దం పడుతుంది. అరకులోయలో కొండదొర, భాగత, భోగ్ద, బోండీ అనే తెగల గిరిజనులున్నారు. ఉత్సవాల సమయంలో ఒక గ్రామం వారు, మరో గ్రామానికి వెళ్లి, 'ధింసా'

నృత్యం. చేస్తారు. వివాహం సమయంలోనూ, చైత్రమాసంలో ఇటికల పండగ రోజుల్లోనూ, గిరిజనులు ఈ నృత్యం చేస్తారు. థింసా జట్టుకు ఒక నాయకుడు ఉంటాడు. 20 మంది స్త్రీలు నృత్యం చేస్తారు. వాయిదాలు, మగవారు వాయిస్తారు. థింసాలో సన్మాయి, తుడుము, కిరిడి, డప్పు, బాకా, పిన్నలగర్, జోడి కొమ్ములు అనే ఆరు వాయిదాలు పురుషులు వాయిస్తారు. తమ గ్రామదేవత ‘నిసాని దేవత’ ను ఆరాధిస్తా చేసే నృత్యాన్ని, “బోడి థింసా” అంటారు. ఈ నృత్యంలో ఒకవైపు మగవారు, మరొకవైపు స్త్రీలు, చేతులు పట్టుకొని వరుసగా నిలబడతారు. వీరు బృంద నాయకుడిని అనుసరిస్తా లయబద్ధంగా ఆడుగులు వేస్తారు. ఈ నృత్యంలో పొంగిబుల్లమ్మ, కొర్రరాజమ్మ, కిలోల్ల లక్ష్మమ్మ మొదలయిన థింసా నృత్యభృందాలు. దేశమంతా ప్రదర్శనలు ఇస్తా పేరుపొందాయి.

అమీన్ పీర్ దర్గా

అమీన్ పీర్ దర్గా, కడవ పెద్ద దర్గాగా కూడా పిలుస్తారు, ఇది ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రంలోని కడవ నగరంలో ఉన్న ఒక సూఫీ ముస్లిం పుణ్యక్షేత్రం. ఇది 17వ శతాబ్దంలో రెండు సూఫీ సంతులైన అమీన్ పీర్ మరియు షేక్ మహేమద్ ఉమర్ల సమాధులపై నిర్మించబడింది. దర్గా ప్రధాన భవనం ఒక శిఖరరూపంలో ఉంది మరియు ఇది పాలరాయితో నిర్మించబడింది. దాని గోడలపై ముస్లిం చిహ్నాలు మరియు శాసనాలు చెక్కబడ్డాయి. దర్గాలో అనేక చిన్నభవనాలు మరియు మసీదులు ఉన్నాయి. దర్గా ప్రతి సంవత్సరం నవంబర్లో నాలుగురోజుల పాటు అంగరంగ వైభవంగా ఉర్పు ఉత్సవాలను నిర్వహిస్తుంది. ఈ ఉత్సవాలలో భక్తులు దర్గాను సందర్శించి, సంతుల సమాధులకు ప్రార్థనలు చేస్తారు. అమీన్ పీర్ దర్గా ఆంధ్రప్రదేశ్లోని అత్యంత ముఖ్యమైన సూఫీ పుణ్యక్షేత్రాలలో ఒకటి. ఇది ముస్లిం మరియు హిందూ భక్తులకు ఇష్టమైన ప్రదేశం.

12

సూక్తి నుండి

- ఎస్. గంగప్రు

చదవండి - ఆలోచించి చెప్పండి

దాక్షిణాత్మ్య భాషలో ప్రథమ వాగ్దేయకారుడు తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యుడు. అన్నమయ్య తెలుగులో పదకవితా రచనకు శ్రీకారం చుట్టడం తెలుగుజాతి ఆదృష్టం. “వాచం గేయంచ కురుతే యః స వాగ్దేయకారకః” అని సంస్కృత లాక్షణికుని నిర్వచనం. అంటే వాగ్దేయకారుని రచన ధాతుమాతువుల సంయోగం కలదన్నమాట. ధాతువు అంటే సంగీతం, మాతువు అంటే సాహిత్యం. ఒక్క వాక్యంలో కుదించి చెప్పాలంటే ఎవరు స్వయంగా గీత రచన చేసి స్వరాలు కూర్చు గానం చేస్తారో వారు వాగ్దేయకారులు. అన్నమయ్య 32 వేల కీర్తనలను రచించాడని చారిత్రకుల అంచనా. అన్నమయ్య పదాల్లో భావపుష్టి, రాగదృష్టి సమాంతరంగా సాగిపోతాయి. అన్నమయ్య కృతుల్లో ఒకవైపు ఆధ్యాత్మిక దృష్టి మరొకవైపు సామాజిక దృష్టి హృదయంగమఫణితిలో అగుపిస్తాయి అత్యంత పరిణత పద్య కవుల రచనలతో సరితూగే పదాలతో పాటు నాటి జానపద గీతాల బాణిల్లో అన్నమయ్య ఆణిముత్యాల్లాంటి పాటలు రచించారు

- (డాసి. నారాయణ రెడ్డి)

ప్రశ్నలు :

- 1) దాక్షిణాత్మ్య భాషలలో ప్రథమ వాగ్దేయకారుడు ఎవరు?
- 2) వాగ్దేయకారులు అని ఎవరిని అంటారు?
- 3) అన్నమయ్య కృతుల్లో ఏమి కనిపిస్తుంది?

ఉధేశం

సమస్త జీవరాశులలో మానవజన్మ ఉత్పత్తప్రమేనది. మానవుడు విద్య, శీలం, సహృదయత, సమత వలన గౌరవప్రపత్తులు పొందుతాడు. ఆదర్శవంతమైన వ్యక్తిత్వాన్ని, ఔన్నత్యాన్ని, సార్థకతను, ఉత్తమస్థితిని పొందడం ఎలాగో విద్యార్థులకు తెలియజేయడమే ఈ పాఠం ఉద్దేశం.

కవి పరిచయం

జననం: 08.11.1936
మరణం: 07.10.2022

సాహిత్య పరిశోధకుడు, బహుగ్రంథకర్త అయిన ఎస్. గంగప్రు గారి పూర్తి పేరు శ్రీరామప్పగారి గంగప్రు. వీరు ఉమ్మడి అనంతపురం జిల్లా పెనుగొండ తాలూకా నల్గొండ్రాయని అనే గ్రామంలో జన్మించారు. తల్లిదండ్రులు వెంకటప్ప, కృష్ణమ్మలు. సుమారు 100 కు పైగా గ్రంథాలు రాసి ప్రచురించారు. వీరు సాహిత్యసుధ, సాహిత్యానుశీలన, తెలుగులో పదకవిత, క్వీత్రయ్య పదసాహిత్యం, అన్నమాచార్యులు - ఇతర ప్రముఖ వాగ్దేయకారులు తులనాత్మక అధ్యయనం, జాతికి ప్రతిబింబం జానపద సాహిత్యం మొదలైన గ్రంథాలు రచించారు. 1972 మరియు

1981 లలో ఆంధ్రప్రదేశ్ తెలుగు సాహిత్య అకాడమి అవార్డును పొందారు. ప్రస్తుత పాత్యాంశం వీరు రచించిన “సాహిత్యాను శీలన” గ్రంథం నుండి స్వీకరించబడింది.

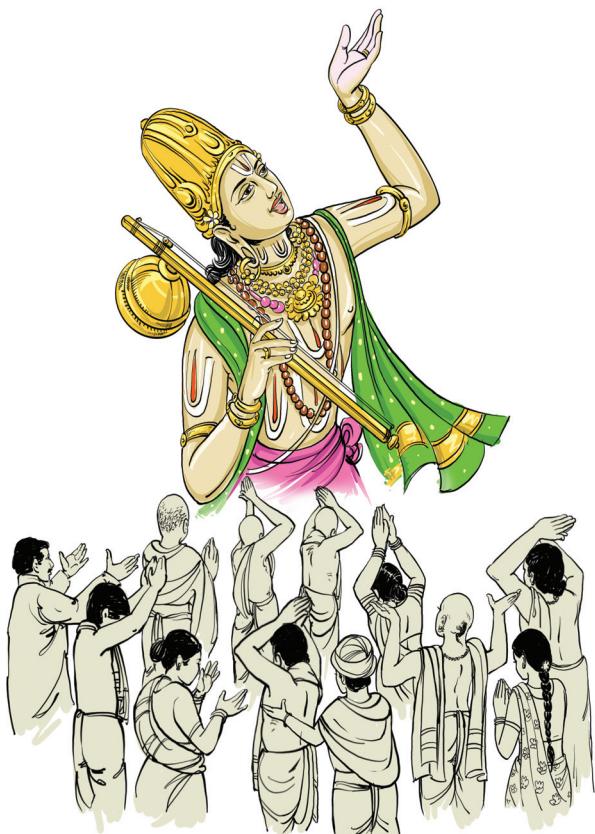
ప్రక్రియ - వ్యాసం

ఏదైనా ఒక విషయాన్ని తీసుకొని దాని పూర్వాపరాలను చర్చిస్తూ, విశ్లేషణాత్మకంగా విస్తరించి రాసేదాన్ని వ్యాసం అంటారు. దీనిలో ఉపోధాతం, విషయ విస్తరణ, ముగింపు వంటివి ప్రధానాంగాలుగా ఉంటాయి. వ్యాసంలోని విషయాన్ని బట్టి చారిత్రక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక, శాస్త్ర, వైజ్ఞానిక, సాహిత్య, తాత్ప్రిక, ఆధ్యాత్మిక మొదలైన విభాగాలుగా విభజించవచ్చు.

ప్రవేశిక

తెలుగులో పదకవితకు, ఆద్యాదు, అనవద్యాదు అన్నమాచార్యుడు. పదకవితా పితామహుడనీ, సంకీర్తనాచార్యుడనీ ప్రసిద్ధికెక్కిన వీరు తెలుగు సాహిత్యంలో తొలిసారిగా సంకీర్తన రచనకు శ్రీకారం చుట్టి యోగ, వైరాగ్య, శృంగార, ఆధ్యాత్మిక తత్త్వాలకు చెందిన సంకీర్తనలు రచించి, పరమాత్మ ప్రణయాన్ని భక్తి, మధురభక్తి ప్రపత్తుల్ని ప్రకటించారు. తన ఆధ్యాత్మికతత్త్వాన్ని నిరూపించారు. తన సంకీర్తనల్లో సందర్భానుభూతితంగా మానవుని మనుగడకు 'ఎదుగడ'లాగా ఉపకరించే నీతిని ప్రబోధించి, వైరాగ్యస్వరూపనిరూపణ చేశారు. పదరచనలో, భాషాలో, భావంలో అన్నమాచార్యులు ప్రజాకవి. వాస్తవానికి వాగ్దీయకారులందరూ ప్రజాకవలంటే తప్పులేదు. కనుకనే అన్నమాచార్యులు ప్రజాశ్రేయస్సునుద్దేశించి నీతిప్రతిపాదక సంకీర్తనలు రచించారు. అవి ఏమిటో పరిశీలిద్దాం.

మానవుడు ఎన్ని చదువులు చదివి, ఎంతపాండిత్యం గడించినా, పెద్దల మాటలు ఎన్ని విన్నా పాపపంకిలంలో పడిపోక సచ్చీలసంపన్ముడై నప్పుడే ఉన్నతుడవుతాడంటాడు అన్నమాచార్యులు. ఇవి మనకందరికి తెలిసిన సంగతులే. మనకు తెలిసికూడా తప్పుచేస్తున్నాం. అది తప్పు అని తెలిసి మానుకొంటే తప్ప ప్రయోజనం లేదంటారు అన్నమాచార్యులు. ఈ భావనను కింది విధంగా చెప్పారు.

“ఎంత చదివిన నేమి వినిన తన
చింతయేల మానుసిరులేల కలుగు
ఇతర దూషణములు యెడసినగాక
మతిచంచలము గొంతమానినగాక
గతియేల కలుగు దుర్గతులేలమాను”.

పరనింద పనికిరాదు. అంతమాత్రాన ఆత్మప్రశంస మంచిదని కాదు. మనలో ఎన్నిదోషాలున్నా ఇతరుల్ని దూషించడం మానవ సహజం. అదితప్ప). బుధిస్థిరంగా ఉండడం అవసరం. క్షణ క్షణానికి మతిచలించే తత్త్వం మంచిది కాదు. ఈ మంచిని పెంచుకొంటేనే మానవులకు సద్గతి కలుగుతుందని అన్నమాచార్యుల ప్రబోధం. ఈ భావనను పై సంకీర్తనలో చూడవచ్చు.

“పరధనముల యాన పాసినగాక
అరిది నిందలులేని యప్పుడుగాక
విరసవర్తనము విడిచినగాక
పరమేల కలుగు నాపదలేలమాను”.

పరథనాపేక్ష పనికిరాదు అన్నారు అన్నమయ్య. ఈనాడు సమాజంలో ఎందరినో చూస్తున్నాం. సులభథనం కావాలి. కష్టం లేకుండా ధనం సంక్రమించాలి. ప్రాణాపాయముంటే ఉండవచ్చుగాక. అయినా కొందరు దోషించి మూలంగా సంపాదిస్తున్నారు. ఇది మంచిది కాదు. నిందలపాలు గాకుండా జీవించడం ఉత్తమ లక్షణం. కానీ ఒక్కసారి మన తప్పిదం లేకున్నా నిందలూ, ఆనమానాలు వస్తాంటాయి. అలాంటివాటికి చోటివ్వకుండా బతకడం ముఖ్యం. ఇది కష్ట సార్థకమే కావచ్చుగాక. కానీ అలవరచుకోవడం అవసరం. సరసజీవనం గడవడం మానవుని మనుగడకు మంచిది. విరసవర్తనం తనకు తనతోటివారికి దుఃఖాన్ని కలిగిస్తుంది. విరసవర్తనాన్ని విడునాడడమే ముఖ్యం. ఈ మంచి లక్షణాలు కలిగినప్పుడే జీవితం సుఖమయమవుతుంది. అది ఒక వ్యక్తికి మాత్రమే కాదు. సమాజాని కంతటికీ ఉపకరిస్తుంది. ఇలాగా అన్నమాచార్యులు నీతిని చక్కని తేటితెలుగు మాటలలో చెప్పి అందరికి ప్రబోధిస్తున్నారు.

కులమూ, జాతి, మతమూ వీటికి ఏనాడూ ప్రాధాన్యం లేదు. అయితే స్వార్థపరులు వాటికి భేదాలు, అంతస్తులు కల్పించి, సుఖమయజీవితాలలో చిచ్చు పెదుతుంటారు. ఈనాడు మనమావిషయం గమనించగలం. ఒకవేళ కొందరి కల్పనలో అధిక , హీన అనే తేడా ఉన్నా నిక్క మెరిగినపాడే మహాత్మగంటారు అన్నమాచార్యులు.

ఎన్ని చదివినా, ఎన్ని వేషధారణలు వేసినా అందులో నీతిని గ్రహించి మనలుకోమన్నారు. ఉన్నతంగా ఎదగమన్నారు. అదే జీవిత లక్ష్మిం కావాలన్నారు. ఈ భావనను పరిశీలిస్తే

“తనకేడ చదువులు తనకేడ శాస్త్రాలు
మనసు చంచల బుద్ధి మానీనా
జద్దు మానవుడు చదువఁ జదువ నాన
వడ్డివారుఁగాక వదలీనా
గుడ్డి కుక్క సంతకుఁబోయి తిరిగిన
దుడ్డు పెట్టే కాక దొరకేనా
దేవదూషకుఁడై తిరిగేటివానికి
దేవతాంతరము తెలిసీనా
శ్రీ వేంకటేశ్వరు సేవాపరుఁడుగాక
పావనమతియై పరగీనా” ఈ విషయాన్నే తర్వాత వేమన్న తన శతక పద్యాలలో “కులము కన్నా గుణము మిన్న” అని తెలిపాడు.

మానవుడు బానిసగా బతకడంకంటే భగవంతునికి దాసుడై ఉండడం మంచిదంటాడు అన్నమాచార్యులు. స్వలాభాపేక్ష కోసం పరులను కొలుచుటకంటే, ఇతరులను యాచించడంకంటే ఘైన్యమూ, దైన్యమూ లేదంటాడాయన.

చీచి నరులదేటి జీవనము
కాచుక శ్రీహరి నీవే కరుణింతుగాక
అడవిలో మృగజాతియైన గావచ్చుగాక
వడి నితరుల గొలువగ వచ్చునా
పుడివోయిన పక్షియై వుండనైనావచ్చుగాక.

విదువ కెవరినైనా వేడవచ్చునా” అని చక్కగా వివరించాడు. ఒక ప్రాణి అడవిలో జంతువైనా పరవాలేదు కానీ ఇతరులకు ఉడిగిం చేయడం మంచిది కాదంటారు. అలాగే పక్షిగా జన్మించినా మంచిదే కానీ పరులను వేడుకోవడం సముచితం కాదంటారు. నిజమే కదా! గరుత్తుంతుడు తన బానిసత్పుం నుంచి బయటపడడానికి చేసిన ప్రయత్నం ఎంతటిదో మనకు తెలుసు. ఈ ఆధునికయిగంలో కేవలం వ్యక్తులే కాదు. దేశాలే స్వాతంత్ర్యం కోసం ఎన్నెన్ని త్యాగాలైనా చేసి సాహసించి సాధించాయి. సభ్యసమాజంలో అందరూ సమానమేనని నిరూపించాయి. అయినా కొన్ని స్వార్థపర శక్తులు సమాజాన్ని

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- మనసు ఎటువంటిది
- మానవుడు ఎప్పుడు ఉన్నతుడౌతాడు?

పీడి స్తునే ఉన్నాయి. కాని భగవంతుని సృష్టిలో హౌచ్చుతక్కువలు లేవు. అందరూ సమానమే ఈ భావాన్ని అన్నమయ్య కింది విధంగా చెప్పాడు.

నిండార రాజు నిద్రించు నిద్రయు నొకటే
అండనే బంటునిద్ర అదియు నొకటే
దినమహో రాత్రములు తెగి ధనాధ్యానకొకటే
వొనర నిరుపేదకును వొక్కటే అవియు
కొరలి శిష్టాన్నములు గొను నాకలొకటే
తిరుగు దుష్టాన్నములు తిను నాకలొకటే
పరగ దుర్గంధములపై వాయువొకటే
వరుస బారిమళముపై వాయువొకటే
కడగి యేసుగు మీద గాయు యెండొకటే
ముదమి శునకము మీద బొలయు
నెండొకటే..... అని తెలిఫిన అన్నమాచార్యుల
సర్వసమానత్వభావం ఈనాడు ఎంతైనా అవసరం.

మానవులకు ఏ పనిలోనైనా ఆత్మపరిశీలన
ముఖ్యమంటాడు అన్నమాచార్యులు. ఏదైనా మనం
సాధించినప్పుడు మన విజయంగానే భావించి గర్మిస్తాము.
ఓటమి కలిగినప్పుడు, తలచిన పని సాధించ లేనప్పుడు
ఇతరులను నిందిస్తాము. ఇది మంచిది కాదు. దేనికైనా
మానవ ప్రయత్నం తప్పదు. కానీ ఘలించినంతనే
గర్మించరాదు. అన్నమాచార్యులు ఈ విషయాన్ని చక్కగా
వివరించారు. అలాగే మానవ సహజమైన ఈర్ష, ద్వేషం,
అసూయ, మొదలైన వాటిని వదిలివేయాలనీ మనలోని
ఈ దుర్గుణాల్ని గణించంగాని, ఇతరులను దూషిస్తాం,
ద్వేషిస్తాం, గేలిచేస్తాం, అసహ్యించుకుంటాం,
అసూయపడతాం. ఆత్మపరిశీలన చేసుకుంటే పీటికి చోటు
లేదంటారు అన్నమాచార్యులు. ఈ విషయాన్ని కింది
విధంగా చెప్పారు.

చదివితి దొల్లి కొంత చదివేనింకా గొంత
యెదిరి నన్నెరుగును యెంతైన నయ్యా
వారుల దూషింతుగాని వొకమారైన నా
దురిత కర్మములను దూషించను.

ఆకడబుద్ధులచెప్పి అన్యుల బోధింతుగాని
తేకువ నాలోని పారి దెలుసుకోలేను
యితరుల దుర్గుణము లెంచి యెంచి రోతుగాని

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ఎటువంటి దుర్గుణాలను వదిలివేయాలి?
- మానవులకు సద్గతి ఎప్పుడు కలుగుతుంది?

మతిలో నాయానలు మానలేను”.....అని అన్నమాచార్యులు తననుగూర్చి చెప్పుకొన్నా అది అందరికీ అన్ని వేళలా ఆత్మపరిశీలనకుపకరించే ప్రబోధమధి.

సోమరితనం మంచిది కాదని తెలియజేస్తా... అలాంటి సోమరిపోతుల్ని, పరుల సామ్య సాంతం చేసుకోవాలని ప్రయత్నించే వారిని మిక్కిలి గర్హించారు. చాయాపహర్షులైనవారిని అనహ్యాంచుకొన్నారు. దేనివైనా సాధించడానికి శక్తిని కూడగట్టుకోవాలి. ఆ శక్తి సామర్థ్యాలతో అనుకొన్నదాన్ని సాధించగలగాలని చెప్పుతూ ఇతరుల సామ్యులతో గొప్పవారం కావాలనే భావనగల వాళ్ళని ఈ విధంగా గర్హించాడు అన్నమాచార్యులు.

వెరులాల మీకు వేడుక గలిగితేను
అప్రుపంచి తడుకల్లగరాదా
ముడిచివేసిన పువ్వు ముదువ యోగ్యముగాదు
బడినొకరు చెప్పిన ప్రతి చెప్పబోతేను

అంటూ చాలా కలినంగానే గర్హించాడు. నిజమే! ఇలాంటివాటికి దూరమైనప్పుడు నిజశక్తి ప్రకాశిస్తుంది. ఆత్మవిశ్వాసం పెరుగుతుంది. మంచిని పెంచుతుంది.

బయటి శత్రువుల్ని జయించేముందు అంతశ్శత్రువులైన అరిషద్వర్గల్ని జయించవలసి ఉంది. ఆ అరిషద్వర్గాలు మనపై అధికారం వహించి మనల్ని వశవరచుకొంటాయి. వాటిని జయించడానికి ఆత్మనిగ్రహం అవసరమని మధురమంజులంగా వివరించాడు అన్నమాచార్యులు.

కాయమనే పూరికి కంతలు తొమ్మిది యాయ
పాయక తిరిగాడేరు పాపపుతలారులు
కాముడనియెడి రాజు గద్దెమీద నుండగాను
దీము గోపవు ప్రధాని దిక్కులేటిని
కోమలపు జ్ఞానమెల్లా కొల్లబోయ నాడనాడ
గాముడులై రింగ్రియపు కాపులెల్లా నిదివో
చిత్తమనే దళవాయి చింతలనే పోఱువెట్టి
యిత్తల విషయములు యొన్నికిచ్చిరి
తుత్తుమురై కోరికల దొండెము రేగగజొచ్చె
జొత్తుల వెరగుపడి చూచీ బుట్టగులు”

ఇలా అంతశ్శత్రువుల్ని జయించగలిగే శక్తి ఆభగవంతుడు ఇచ్చి వాటికి అధిపతిని చేశాడట. ఇది అందరికి అవసరమే. వీటిని జయించడం సాధన వలనే జరుగుతుంది.

మానవజీవితమే ఒక నాటకం. సులభంగా అందరికి అర్థమయ్యే రీతిలో జీవితతప్పాన్ని తెలిపారు అన్నమాచార్యులు. ఎంతచదివినా, ఎంత విన్నా, ఎంత శాస్త్ర చర్చచేసినా, విజ్ఞానాన్ని సంపాదించినా జీవితంలో రెండే రెండు ఘుట్టలు. అపి పుట్టడం గిట్టడం తక్కిన నడిమిదంతా నాటకం.

“నానాటి బతుకు నాటకము
కానక కన్నది కైవల్యము
పుట్టుటయు నిజము పోవుటయు నిజము
నట్టనడిమి వని నాటకము

అరిషద్వర్గలు

కామ, క్రోధ, లోభ,
మోహ, మద, మాత్సర్యాలు

విశేషంశాలు : ఏదుగడలు : సప్తప్రాకారాలు
గల రక్కకాలు (1. గురువు, 2. తల్లి, 3.
తండ్రి, 4. పురుషుడు, 5. విద్య, 6. దైవం,
7. దాత)

యెట్టుయెదుట గలదీ ప్రపంచము....

నడుమంత్రపు పని నాటకము

తెగదు పాపమును తీరదు పుణ్యము

నగిని కాలము నాటకము”.....అని తెలిపి ఈనాటకమైన బతుకునుంచి విముక్తి పొందాలని ఆకాంక్షిస్తారు. కాదు అది అందరికి హెచ్చరిక. అందుకే వృథాగా కాలం గడవడం సముచితంకాదు. కాలమూ, ప్రాయమూ రెండూ గడచిపోతున్నాయి. ఇది మంచిది కాదని అన్నమయ్య భావన.

ఇది సమస్త మానవాళికి అన్నమయ్య చేసిన ప్రబోధం.

జవిచేయండి

అపగాహన-ప్రతిస్పందన

అ) కింది ప్రత్యులకు సమాధానాలు చెప్పండి.

1. పారంలోని సంకీర్తనలను రాగయుక్తంగా పాడండి. వాటి భావాలు చెప్పండి.
2. విరసవర్తనం అంటే ఏమిటి? దానిని ఎందుకు విడునాడాలి?
3. ఏది జీవిత లక్ష్యం కావాలని అన్నమయ్య ప్రబోధించాడు?

అ) కింది గద్యం చదివి, ప్రత్యులకు సమాధానాలు రాయండి

మన దేశంలో ఏ ఊరిలోనేనా, ఏ గుడిలోనేనా ఏ ఇంట్లో నైనా ప్రభాత వేళల్లో ఎమ్మెన్న సుబ్బులక్కి గళం నుంచి వెలువదే విష్ణుసహస్రనామాలు, సుప్రభాతగీతాలు, భజనలు వినపడుతూనే ఉంటాయి. మన దేశీయుల్నే కాదు విదేశీయుల్ని నైతం పరవశింపచేసిన మధురమైన కంరం ఆమెది. కర్ణాటక శాస్త్రయ సంగీతసాగరాన్ని మధించి అమృతోపమానమైన రాగ రుచులను అశేషజ్ఞనావళికి అందించిన అమరమూర్తి ఆమె.

త్యాగయ్య కృతులు, శంకరాచార్యుల శ్లోకాలు, ఆందాళ్ తిరుప్పొషై భక్తి గీతాలు, అనేక మంది వాగ్గేయకారుల కీర్తనలు, ఆమె గళసీమ నుంచి జాలువారి శ్రవణానందాన్ని కలిగించాయి. సంస్కృతం, తెలుగు, తమిళం, కన్నడం, హిందీ మొదలైన భాషలలో ఆమె గానం చేశారు. దేశవిదేశాల్లో ఎన్నో కచేరీలు చేసి తన గంధర్వగానంతో శ్రేతలను సమోహితులను చేశారు. ఆమెరికా, ఇంగ్లాండ్, ప్రాస్ట్, రష్యా వంటి వివిధ దేశాల్లో లెక్కకు మించి కచేరీలు నిర్వహించి, కళలకు ఎల్లలు లేవని రుజువు చేశారు. 1937 నుంచి నాలుగేళల్లో సేవా సద్గ్మనం, శకుంతల, సావిత్రి, మీరా వంటి చలన చిత్రాల్లో నటించి ప్రేక్షకుల మెఘు పొందారు. ఆ తర్వాత తన పూర్తికాలాన్ని, జీవిత పర్యంతం సంగీతరంగానికి అంకితం చేశారు. సంగీతకళానిధి, సప్తగిరిసంగీత విద్వన్మణి వంటి బిరుదులు పద్మ విభూషణ్, భారతరత్న, రామన్ మెగసెన్సే వంటి పురస్కారాలు ఆమెకు లభించాయి.

ప్రత్యులు :

1. సుబ్బులక్కి స్వర ప్రత్యేకత ఏమిటి?
2. సుబ్బులక్కి ఏ రకమైన పాటలు పాడారు?
3. సుబ్బులక్కి వచ్చిన బిరుదులు, అవార్డులు ఏవి?
4. పై పేరాకు ఒక శీర్షిక పెట్టండి.

ఇ) కింది కీర్తన చదివి ప్రశ్నలకు సమాధానాలు రాయండి.

- ప॥ శాంతము లేక సౌఖ్యము లేదు
సారసదళనయన ॥శాం॥
- అ॥ప॥ దాంతునికైన వేదాంతునికైన ॥శాం॥
- చ॥ దార సుతులు ధన ధాన్యములుండిన
సారెకు జపతప సంపద గర్భిన ॥శాం॥
- యుగాది కర్మములన్నియుంబేరైన
బాగుగ సకలహృదాపముందెలిసిన ॥శాం॥
- ఆగమశాస్త్రము లన్నియు జదివిన
భాగవతులను బాగుగ జేసిన ॥శాం॥
- రాజాధిరాజ త్రే రాఘవ త్యాగ
రాజ వినుత సాధురక్షక తనకువ ॥శాం॥

- త్యాగరాజ కీర్తనలు

ప్రశ్నలు

1. శాంతము లేకపోతే ఏమి ఉండదు ?
 2. త్యాగయ్య ఈ కృతిలో ఎవరిని, ఏమని సంబోధించాడు?
 3. ఏమి ఉన్నా సుఖము ఉండదు ?
 4. కీర్తన ఆధారంగా ఒక ప్రశ్న తయారు చేయండి?
- ఈ) పారం ఆధారంగా కింది వాక్యాలకు అర్థసందర్భములు రాయండి.
1. నిండార రాజు నిద్రించు నిద్రయు ఒకటే !
 2. పరధనముల యూన పొసినగాక
 3. ఈ విశ్వంలో కులం, జాతి, మతాలకు ఏనాడు ప్రాధాన్యం లేదు.

ఉ) కింది ప్రశ్నలకు ఏకవాక్య సమాధానాలు రాయండి.

1. అన్నమయ్యకు గల బిరుదులేవి?
2. ధన సంపాదన గురించి కవి ఏమన్నాడు?
3. ఏది ఉత్తమ జీవితం?
4. ఏడుగడలు అని వేటిని అంటారు?

వ్యక్తికరణ - సృజనాత్మకత

అ) కింది ప్రశ్నలకు నాలుగైదు వాక్యాలలో సమాధానాలు రాయండి.

- 1 అరిష్ట్వర్గాల గురించి అన్నమయ్య ఏమన్నాడు?
 - 2 అన్నమయ్య ఎవరిని అసహ్యించుకున్నాడు? ఎందుకు?
 - 3 మనిషి ఎప్పుడు ఉన్నతుడవుతాడు?
- ఆ) కింది ప్రశ్నలకు ఎనిమిది నుండి పది వాక్యాలలో సమాధానాలు రాయండి?
- 1 పారం ద్వారా మీరు గ్రహించిన విలువలను మీ సాంత మాటల్లో రాయండి?

2 పరనింద, పరధనాపేక్ష, సేవ, కులమతాలు, ఆత్మ పరిశీలనలను గురించి వ్యాఖ్యానించండి

3 పారం ఆధారంగా అన్నమయ్య సంస్కరణాభిలాషను గురించి రాయండి

ఇ) కింది ప్రశ్నలకు స్వాజనాత్మకంగా సమాధానాలు రాయండి.

1 అన్నమయ్య ఆరాధనోత్సవాలను గురించి తెలుపుతూ గోదపత్రిక తయారుచేయండి.

2 మీ పారశాలలో జరిగే భాషోత్సవాలకు ప్రముఖ కవి వచ్చారు. తెలుగుకుల గురించి తెలుసుకోవడానికి ప్రశ్నాపుల్లిని తయారు చేయండి.

భాషాంశాలు పదజాలం

అ) కింది వాక్యాలలో ఎరువు రంగులో ఉన్న పదాలకు అర్థాలు రాసి సొంత వాక్యాలు రాయండి.

1. అన్నమయ్య తెలుగు పదకవిత్త్వానికి **అద్యుదు**.

2. మానవులకు ధనంపై **అపేక్ష** మంచిది కాదు.

3. మంచి పనులు చేయడం వలనే **సద్గతి** పొందగలం.

4. వాగ్గేయకారులలో అన్నమయ్య ఘనత ఎనలేనిది.

5. ఇతరులను **అరణి** చేయడం తగదు.

ఆ) కింది పదాలకు స్వర్ణన పర్యాయ పదాలను పట్టికలో వెతికి రాయండి.

తలపు, శరీరం, దిగులు, దేహం, బెంగ, దివి, పరులు, నాకం, ఇతరులు, వాంఛ, ఉనురు, తృప్తి, జీవం, ఈప్రితం

1. ప్రాణం = _____

2. కోరిక = _____

3. ఒరులు = _____

4. మేను = _____

5. చింత = _____

6. స్వర్గం = _____

ఇ) కింది పదాలకు సరిపోయే నానార్థాలు పట్టికలో ఉన్నాయి. వాటిని గుర్తించి, రాయండి.

1. పాలు, అమృతం 2. వంశం, జాతి, ఇల్లు 3. స్వేచ్ఛావం, వింటినారి 4. ఎతుక, తెలివి, బుద్ధి

1. మతి = _____
2. కులం = _____
3. గుణం = _____
4. సుధ = _____

ఈ) కింది పట్టికలో ప్రకృతి-వికృతి పదాలు కలిసి ఉన్నాయి. వాటిని వేరుచేసి పట్టిక రూపంలో రాయండి.

భక్తి, స్థిరం, బత్తి, ప్రాణం, భాష, నిక్కం, గొనం, తిరం, పానం, బాస, నిజం, గుణం

ప్రకృతి	వికృతి
1.
2.
3.
4.
5.
6.

వ్యాకరణంశాలు

అ) కింది పదాలను విడదిసి, సంధి పేరు రాయండి.

1. సంకీర్తనాచార్యుడు = _____ + _____, _____
2. వైరాగ్యపు పద్ధతి = _____ + _____, _____
3. నట్టనదుము = _____ + _____, _____
4. పరమాత్ముడు = _____ + _____, _____

ఆ) కింది పదాలను కలిపి రాసి, సంధి పేరు రాయండి.

1. పరథన + ఆపేక్ష = _____, _____
2. దోషాలు + ఉన్న = _____, _____
3. సత్త + గతి = _____, _____
4. మహా + ఆత్ముడు = _____, _____
5. దీపము + ఉండగ = _____, _____

శ్వత్ససంధి:

1. తపన్ + చర్య = తపశ్చర్య
2. సత్ + చిత్ = సచ్చిత్
3. జగత్ + జనని = జగజ్జనని

పై ఉదాహరణలను గమనించండి. మొదటి పదం చివర సకార తవర్గాక్షరాలలో ఏదో ఒకటి ఉంది. రెండవ పదం మొదట శవర్ణం కానీ, చవర్గాక్షరాలలో ఏదో ఒకటి గానీ ఉంది. సంధి కలిసినపుడు శవర్ణం కానీ, చవర్గాక్షరం కానీ ఆదేశమయ్యాంది. ఇలా జరగడాన్ని శ్వత్ససంధి అంటారు.

సూత్రం: సకార, తవర్గాక్షరాలకు శవర్ణ చవర్గాక్షరాలు పరమైతే శవర్ణ, చవర్గాక్షరాలే ఆదేశంగా వస్తాయి.

1. సజ్జనులు : _____
2. తపశ్చక్తి : _____

పై పదాలను సంధి విడదిసి సూత్రంతో సమన్వయం చేయండి.

సమాసములు

ఇ) కింది పదాలకు విగ్రహవాక్యాలు రాసి, సమాసం పేరు రాయండి.

1. మధురభక్తి = _____, _____
2. పరులసౌమ్య దు = _____, _____
3. అసహ్యం = _____, _____
4. మధురమంజలం = _____, _____
5. సరసవర్తనం = _____, _____

ఈ) కింది విగ్రహ వాక్యాలను, సమాస పదాలుగా పూర్ణి రాయండి.

1. మానవని యొక్క ప్రయత్నం = _____, _____
2. శక్తియును, సామర్థ్యమును = _____, _____
3. వివేకం లేని వాడు = _____, _____
4. ఉత్తమమైన లక్షణం = _____, _____
5. పరధనం కొరకు అపేక్ష = _____, _____

అలంకారం-ముక్తపదగ్రస్తం :

కింది పదాన్ని పరిశీలించండి. ప్రత్యేకతను గుర్తించండి.

కం. మన వేటికి నూతనమా!

తన మానిని బ్రేమ? తనకు దక్కితిననుమా

ననుమానక దయ దనరం

దనరంతులు మాని నరసధవు రమ్యనవే

పై పద్యంలోని ప్రత్యేకతను గమనించారు కదా!

ఒక పద్యపాదంగాని వాక్యంగాని ఏ పదంతో పూర్తపుతుండో అదే పదంతో తర్వాత పాదం/వాక్యం మొదలవుతుంది దీన్నే ముక్కపదగ్రస్త అలంకారం అంటారు. (ముక్కపదం = విధిచిన పదాన్ని, గ్రస్త = తిరిగి గ్రహించడం అని అర్థం)

ఉదా: నుదతీ నూతన మదనా

మదనాగ తురంగ పూర్ణ మణిమయ సదనా

సదనామయ గజరదనా

రదనాగేంద్ర నిభక్కిర్తి రసనరసింహః

ప్రాజెక్టపని

అన్నమయ్య సంకీర్ణలు సేకరించి తరగతి గదిలో ప్రదర్శించి, చర్చించండి.

పాలాంత పద్యం

“దయ ప్రేమ యొక్క రూపము
దయ పట్టగజాల దవ్వుత్వుంగ వలయున్
దయ పుట్టేనే రాక్షస
చయమైనను వేల్పులగుట సమకూడుకదా

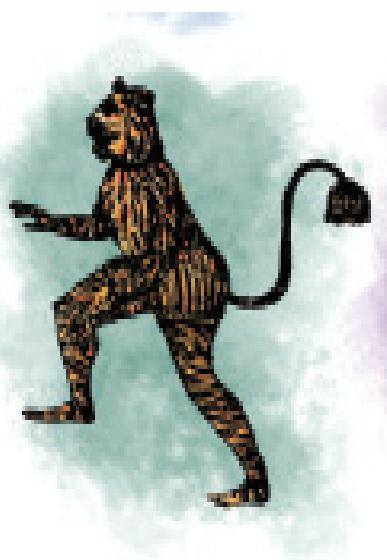
భావం : ప్రేమయొక్క రూపమే దయ. దయకలగాలంటే చాలా లోతుగా ఆలోచించాలి. దయ పుడితే రాక్షసమూక కూడా దేవతలవ్యాధం జరుగుతుంది

సూక్తి : ‘పుస్తక పరసం లెక్కలేనంత మంది అనుభవాలను తెలియజేసుంది’.

మీకు తెలుసా?

పులి వేషం

పులి వేషం శతాబ్దాలుగా తెలుగు నాట పేరుపొందిన జానపద కళారూపం. దీనిని వేట నృత్యం అని కూడా అంటారు. జాతర్లు, ఉత్సవాలలో పులి వేషధారులు మనకు కనిపిస్తుంటారు. పులినృత్యం జంతు అనుకరణ నృత్యాలలో ఒకటి. కండలు తిరిగిన దేహం గల వ్యక్తి ఒంటిపై పెద్దపులి లాగా పసుపు, నలుపు వారలు చిత్రించుకొని, తలకు పులి తలలాంటి కవచం పెట్టుకొని, తోకతో అచ్చం పెద్ద పులి లాగానే అభినయం చేస్తారు. కొన్నిచోట్ల ఇద్దరు పులి వేషధారులు రెండు పెద్ద పులులు కలబడి పోరాడుతున్నట్లు ప్రదర్శన ఇస్తారు. ఒక్కపూర్ణి పులితోపాటు వేటగాడి పాత్ర కూడా ఉంటుంది. వేటగాడు వీరోచితంగా పులిని వేటాడడం అందులో ప్రధాన అంశం. పులి నృత్యంలో అత్యంత ప్రధానమైనది మరియు కష్టమైనది వేషధారణ. వీధిలో పులి ఆట ఆడడానికి గంభీర ధ్వని చేసే డప్పులను ఉపయోగిస్తారు. ఆ డప్పుల శబ్దానికి తగ్గట్లు పులి వేషధారులు వేసే అడుగులు చూపరులను భయభ్రాంతులకు గురిచేస్తాయి. అన్ని మతాల ఉత్సవాలు, ఊరేగింపులలో పులి వేషాలు వేయించడం ఒక ప్రత్యేకత.

శ్రీవారి బ్రహ్మస్తుతవాలు

అభిలాండకోటి బ్రహ్మండ నాయకుడు, ఆర్త త్రాణపరాయణుడు అయిన శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామి వెంకటాదిపై వెలసి నిత్యమూ భక్తులకు దర్శనమిస్తూ తరింప చేస్తున్నారు. భక్తుల పాలిట కల్పవృక్షమైన తిరుమలేశునికి నిత్య కళ్యాణాలూ, పచ్చ తోరణాలతో ఎల్లప్పుడూ ఉత్సవాలు జరుగుతూనే ఉంటాయి.

శ్రీవారికి జరిగే ఉత్సవాలు శ్రీ.శ 9వ శతాబ్ది నుండే ప్రారంభమయ్యాయి. సృష్టికర్త అయిన బ్రహ్మాదేవుడే తొలుత ప్రారంభించారు కనుక వీటిని బ్రహ్మస్తుతవాలంటారని భవిష్యోత్తర పురాణంలో చెప్పబడింది. ఎందరో కవి పండితులు, ఆన్నమయ్య పంటి వాగ్గేయకారులు ఈ బ్రహ్మస్తుతవాలను తమ కీర్తనల్లో ఎంతో గొప్పగా వర్ణించారు. ఇవి తొమ్మిది రోజుల పాటు జరుగుతాయి.

ఈ బ్రహ్మస్తుతవాలు ప్రారంభమయ్యే మొదటి రోజున ఆలయ శుద్ధిని శాస్త్రోక్తంగా చేసి అంకురార్పణతో ప్రారంభిస్తారు. పాలికలలో నవధాన్యాలను వేసి రోజు నీరు పోస్తూ అవి మొలకలత్తేలాగా చేయడమే అంకురార్పణ. మొదటి రోజునే గరుడ ధ్వజమును ఆరోహిస్తారు. గరుడుడు వెళ్లి ఇంద్రాది దేవతలను అగ్ని కుబేర వాయుదేవాదులను వశిష్ఠాది బుషి పుంగపులను ఆహ్వానించి వస్తారని ప్రగాఢ నమ్మకం. శ్రీదేవి భూదేవి సమేతంగా శ్రీనివాసుడు తిరుమాడ వీధులలో విహారిస్తారు. తదుపరి మహా సైవేయాలను చెల్లిస్తారు. ఉత్సవానంతరం శ్రీవారికి అలసట పోవడానికి ఓపథ్దికృత జలాలతో అభిషేకించడాన్ని స్నాపనం అంటారు.

సెకరణ : తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం

రెండో రోజు శ్రీదేవి, భూదేవి సమేత మలయపు స్వామిని పుష్పాదులతో మాక్తిక మాలలతో వజ్రజైదూర్యాలతో వివిధ అలంకారాలతో విశేషంగా వజ్రజుచితమైన బంగారు శేష వాహనంపై ఊరేగిస్తారు. మూడో రోజున నరసింహేవతారమెత్తి భక్తవరేణ్యాలను గాచిన స్వామిని మృగరాజు అయిన సింహ వాహనంపై ఊరేగిస్తారు. నాలుగో రోజున కామితార్థ ప్రదాయినిగా కీర్తినొందిన విశిష్ట కల్పవృక్ష వాహనంపై ఎక్కి భక్తుల పాలిట కొంగు బంగారు అయి ఊరేగుతూ భక్తులకు నయానానందం కల్పిస్తారు. ఐదో రోజున శ్రీవారి ఆలయం నుంచే పల్లికిలో వజ్ర జైదూర్యాలు, రత్నాభరణాలను ధరించి, కుడిచేత చిలుకను ధరించి విహారిస్తూ నయానానందం చేస్తారు. ఆ రోజు సాయంకాల సేవలో శంఖు చక్రాలను ధరింపజేసి, గరుడ వాహన సేవను చేస్తారు. ఆ రోజున ఉదయకాలంలో హనుమత్ వాహనంపై విహారించిన స్వామికి ఊంజల్ సేవ, వసంతోత్సవాలు కూడా జరుపుతారు. ఏడో రోజున జగతి కంతటికి వెలుగులను ప్రసరించే సూర్యుడే సూర్యప్రభ వాహనంగా మారగా స్వామి ఊరేగుతూ, భక్త జనాలకి ఆశీస్సులను ఇస్తారు. ఆనాటి సాయంకాల వేళ మానవ మేధస్సును పరిపాలిస్తూ బౌపథాలకి రాజైన చంద్రుడు చంద్రప్రభ వాహనంగా మారి స్వామి వారిని సేవిస్తారు. ఉభయదేవరులతో ఊరేగుతున్న శ్రీనివాసుడు చిరునవ్యుల చల్లని వెన్నెలను ఆశీస్సులుగా కురిపిస్తారు. 8వ రోజున దారుకుడు రథసారథి అయి తైఱ్యాం, సుగ్రీవం, మేఘపుష్పం, వలాహకం అనే నాలుగు మేలు జాతి గుర్తాల రథాన్ని ఎక్కి స్వామి ఊరేగుతారు.

తొమ్మిదో రోజు గోవిందా గోవిందా అంటూ దిక్కులు మారుమోగుతుండగా సర్వపాప హరిణి పుష్పరిణిలో శ్రీదేవి భూదేవి సహిత మలయపు స్వామి వారికి ఉదయం చక్రస్థాన మహేశ్వరవాలు చేస్తారు. సాయంకాల వేళ స్వామివారిని పసుపు కుంకుమ చందనాది లేపనాలతో అభిషేకించి పిదప ఊరేగింపులో భక్తులందరికి చందనాన్ని పంచిపెడతారు. గరుడ ధ్వజావరోహణంతో బ్రహ్మస్తుతవాలకు విచేసిన సకల దేవతలకూ వీధీలు చెబుతున్నట్లుగా గరుడ ధ్వజాన్ని అవరోహణ చేస్తూ, బ్రహ్మస్తుతవాలను ముగిస్తారు. ఈ విధంగా ఆపదమెక్కులవానిగా, అనాధ రక్షకునిగా, పిలిచిన పలికే దైవంగా కలియుగ రక్షకుడైన శ్రీ వెంకటేశ్వరని బ్రహ్మస్తుతవాలు శ్రీవారి బ్రహ్మస్తుతవాలుగా కీర్తిగాంచాయి. ఈ బ్రహ్మస్తుతవాలకు దేశ విదేశాల నుంచి లక్షల కొలది భక్తుల వచ్చి, దర్శించుకుని స్వామివారి ఆశీస్సులు పొందుతున్నారు. పొందుతూనే ఉంటారు.

అమృతమార్తి అమృత

నీకున్నది తృప్తిగా తిని ఇతరులకు ఆదరంగా పెట్టుకో, తనను తాను విమర్శించుకోవడం వివేకం ఇతరులను విమర్శించడం అవివేకం. మంచిని మించిన మహిమలు లేవు. లేని దాని కొరకు ఆశించేది దుఃఖం. ఉన్నది చాలనుకునేది నుఖం.

ఇలాంటి ఆచరణశీలమైన మాటలు అమృత మూర్తులే చెప్పగలరు. అలాంటి అమృతమార్తి అమృతగా భక్తుల చేత పిలువబడిన విష్ణుజనని శ్రేమతి అనసూయాదేవి.

గుంటూరు జిల్లా పొన్నారు సమీపంలోని మన్నవ గ్రామంలో 28-03-1923 న సీతావతిరావు, రంగమ్మ దంపతులకు అనసూయమ్మ గారు జన్మించారు. 13వ ఏట మేనత్త కొడుకు అయిన బ్రహ్మండం నాగేశ్వరరావుతో వివాహం జరిగింది. 1940లో దంపతులు ఇరువురు జిల్లాజ్ఞమూడిలో తమ నివాసం ఏర్పరచుకున్నారు.

గ్రామంలో దేవాలయం, సత్రం ఏర్పాటు చేయాలని సంకల్పించుకొని గ్రామ ప్రజల సహకారంతో పిడికెడు బియ్యం పథకాన్ని ప్రారంభించారు. ప్రతిరోజు గ్రామంలో ప్రజలు వండుకునే వాటి నుండి పిడికెడు బియ్యం పక్కకు తీసేవారు. వాటిని అన్నదాన కార్యక్రమానికి ఇచ్చేవారు. తక్కువ కాలంలోనే అది మంత్రంగా పనిచేసి ఎంతోమంది ఆకలికేకలను మాన్యింది. లోకంలో అన్ని బాధల కంటే ఆకలి బాధే ఎక్కువ అని చెప్పే అమృత వేషధారణలను బట్టి కాకుండా ఆకలితో వచ్చే ప్రతి వ్యక్తికి అన్నం పెట్టి ఆదరించారు.

విష్ణు - వైద్య ప్రధాత: అమృత కేవలం ధార్మిక కార్యక్రమాలకే పరిమితం కాలేదు. సమాజంలో పెను సమస్యలైన విద్యుత్, వైద్యం అందరికీ ఉచితంగా అందించాలని భావించారు. అందుకు అనుగుణంగా 1971 వ సంవత్సరంలో మాతృశ్రీ విద్యుత్పరిషత్ ను ఏర్పాటు చేశారు. ఉచిత వసతి, భోజన సదుపాయాలతో సంస్కృత పారశాలను, తెలుగు, సంస్కృత భాషలకు సంబంధించిన ప్రాచ్యక్షాశాలలను నెలకొల్పి తెలుగు, సంస్కృత భాషలు సజీవంగా వెలిగేందుకు తనవంతు కృషి చేశారు. రోగ పీడితులకు 1878వ సంవత్సరంలో అప్పబోటే ఉన్న ఆయుర్వేద వైద్యాలయానికి తోడు మాతృశ్రీ మెడికల్ సెంటర్స్ ను ఏర్పాటు చేసి, పొయియోపతి, అల్లోపతి వైద్యాలయాలను ఏర్పాటు చేశారు. జబ్బలతో బాధపడుతూ ఎవరూ పట్టించుకోని అనాధలకు అండగా ఆదరణాలయాన్ని ప్రారంభించి సుమారు 100 మందికి ఆశ్రయాన్ని కల్పిస్తున్నారు. ఈ విధంగా వారి పాలిట “దీనబంధువే” అయింది అమృత. ఈనాటికి 200 మంది క్షాశాల విద్యార్థులకు, పందలాదిమంది అన్నార్తులకు నిత్యం ఆకలి తీరుస్తూ అన్నపూర్ణాలయం అలరారుతోంది నేటికి వృద్ధులకు ఆదరణాలయం, గ్రామస్తులందరికి వైద్యాలయం అందుబాటులో ఉండి విజయవంతంగా నిర్వహించబడుతున్నాయి

“ప్రేమే తత్త్వం సేవే మార్గం” అనే మాటలను గుండెచప్పుడుగా చేసుకుని అమృత చూపిన మమతా, సమతలు అభినందనీయాలు. ఆహార, విద్యుత్, వైద్య సదుపాయాలు కల్పించిన అమృత ఆలోచనలు అందరికీ ఆచరణీయాలు. “సర్వేజనా సుఖినోభవంతు” అనేది ఆమె జీవిత ఆశయం సందేశం కూడా.

ఉపవాచకం

మన ఇతిహసం
రామాయణం

(వాల్మీకి రామాయణానికి సంక్షిప్త వచనరూపం)

కూజంతం రామరామేతి మధురం మధురాక్షరం
ఆరుహృకవితా శాభాం వందే వాల్మీకీ కోకిలమ్

రామాయణాన్ని ఎందుకోసం చదవాలంటే...

మానవ జీవితాన్ని సంస్కరించగల మహాకావ్యం రామాయణం. మానవ హృదయాలనుంచి ఎప్పటికీ చెరగని కథ. ‘అమృతాన్నల అనురాగం, పుత్రుల అభిమానం - ఆన్నదమ్ముల అనుబంధం, భార్యాభ్రతుల సంబంధం - గురుభ్రక్కి, శిష్యునురక్తి - స్నేహఫలం, ధర్మబలం - వినయంతో ఒదగడం, వివేకంతో ఎదగడం - జీవకారుణ్య భావన, ప్రకృతిలాలన’ - ఇలా జీవిత పార్శ్వాలనెన్నింటినో పట్టి చూపిస్తుంది రామాయణం. రామాయణాన్ని చదవడమంటే జీవితాన్ని చదవడమే. రామాయణం పారాయణ గ్రంథం కాదు, ఆచరణ ప్రధాన గ్రంథం. ఉత్తమ ధర్మాలను ఆచరిస్తే మనిషి మనీషిగా ఎలా ఎదగగలడో నేర్చుతుంది. చిన్న చిన్న పాత్రల ద్వారా సమున్వత సందేశాన్నందిస్తుంది. “రామో విగ్రహవాన్ ధర్మః సత్యధర్మ పరాక్రమః” అన్న మహితోక్తిని మారీచుని నోటిసుండి మహర్షి పలికించాడు. రామునివంటి ఆదర్శమూర్తి, రామాయణం వంటి ఆదర్శకావ్యం ‘నభూతో నభవిష్టతి!’ మనిషి ఉన్నంతకాలం రామాయణం ఉంటుంది.

ప్రపంచ సాహిత్యంలోనే ఆదికావ్యం రామాయణం. వాల్మీకి మహర్షి దీన్ని రచించి ‘ఆదికవి’గా కీర్తిపొందాడు. ‘రామాయణం, పౌలస్త్యవధ, సీతాయాశ్చరితం మహత్తు’ అనే మూడు పేర్లు దీనికున్నాయి. ఆరు కాండల (విభాగం) తో, ఇరవై నాలుగు వేల శ్లోకాలతో, సంస్కృత భాషలో సాగిన రచన ఇది. తరువాతి కాలంలో ఎన్నో రామాయణాలు వచ్చాయి. మన దేశంలోనే కాదు ప్రపంచంలోని పలుదేశాల్లో ఈ రామాయణ కథ మనకు కనిపిస్తుంది. వారి వారి ప్రతిభనుసరించి వాల్మీకి కథకు జోడింపులు చేసిన కపులూ ఉన్నారు. అవే నిజం అన్నంతగా ప్రచారం పొందాయి కొన్ని సంఘటనలు.

వాల్మీకి రామాయణ కథను సంక్లిష్టంగా అందించే ప్రయత్నం ఇది. సమున్వత సమాజాన్ని నిర్మించడమే లక్ష్మంగా ముందు తరాలవారికి స్నానికోసం చేసిన రచన ఇది.

బాలకాండ

శ్రీమన్‌న్యారాయణుని నిరంతరం స్వరించే నారదమహర్షి ఒకనాడు మునిశ్రేష్టుడైన వాల్మీకి ఆశ్రమానికి వచ్చాడు. నారదుడు తపస్సి, వాక్షతురులో ద్రేష్టుడు. వాల్మీకి జిజ్ఞాసతో నారదులవారి సదిగాడు (జిజ్ఞాస విజ్ఞానానికి మూలం) : ‘ఓ మహర్షి! అన్నీ మంచి గుణాలు కలవాడు, ఎలాటి ఆపదలు చుట్టూముట్టినా తోఱకనివాడు, ధర్మంతెలిసినవాడు, ఆశ్రయించినవారిని ఆదుకునేవాడు, మాటతప్పనివాడు, సకలప్రాణులకు మేలుచేసేవాడు, వీరుడు, ధీరుడు, అసూయలేనివాడు, అందమున్నవాడు... ఇలాంటి శుభలక్షణాలు కలవాడు ఎవరైనా ఈ లోకంలో ఉన్నారా?’ అని ప్రశ్నించాడు. నారదుడు చిరునవ్వుతో సమాధానమిచ్చాడు. ‘మహామునీ! ఇన్ని లక్షణాలు ఒకే వ్యక్తిలో కుదురుకోడం సాధారణంగా జరగదు. కానీ, నీవు తెలిపిన విశిష్ట గుణాలన్నీ మూర్తిభవించినవాడు శ్రీరాముడుని తెలిపాడు. రామాయణగాథను సంక్లిష్టంగా వాల్మీకికి వినిపించాడు నారదుడు. అక్కడినుంచి బ్రహ్మలోకానికి వెళ్లిపోయాడు.

రామకథ వాల్మీకి మనసులో నాటుకుపోయింది. నారదుని మాటలు ఇంకా చెవిలో ఇల్లు కట్టుకుని పోరుతున్నాయి. గంగానదీ సమీపానగల తమసానదికి స్నానం చేయడానికి బయల్దేరాడు. భరద్వాజాది శిష్యులు వెంట నడుస్తున్నారు. తమసానది మంచివాని మనసువలె స్వచ్ఛంగా ఉంది.

స్నానానికి నదిలోకి దిగిన వాల్మీకి చుట్టూ ఉన్న ప్రకృతి అందాలకు పరవశిస్తున్నాడు. సమీపంలో ఒక కొమ్మెటైన క్రొంచ పక్కల జంటను చూశాడు. వాటి అనురాగం ముచ్చటగొలుపుతున్నది. వాటి మధురధ్వనులు వీసులవిందు చేస్తున్నాయి. ఇంతలో ఒక వేటగాడు క్రూరబాణంతో మగపక్కిని నేలకూల్చాడు. అది నెత్తురోడుతూ విలవిలలాడుతూ ప్రాణాలను విడచింది. ఆ ఎడబాటును తట్టుకోలేని ఆడపడ్డి తల్లడిల్లిపోయింది. హృదయవిదారకమైన ఈ ధృశ్యాన్ని చూశాడు వాల్మీకి. కరుణరసం జాలువారింది. ధర్మావేశం కట్టలు తెంచుకుంది. వెంటనే నోటి వెంట అప్రయత్నంగా...

మానిషాద ప్రతిష్ఠాంత్వ
మగమః శాశ్వతీః సమాః
యత్ క్రొంచమిథునాదేకమ్
అపథ్మిః కామమౌహితమ్॥

(ఓ కిరాతుడా! క్రొంచపక్కి జంటలో పరవశమైయున్న ఒక పక్కిని చంపిన నీవు శాశ్వతంగా ఆపక్కేర్తి పాలవుతావు) అన్న మాటలు వచ్చాయి.

అనన్నెతే అన్నాడు కానీ తరవాత అతనికే ఆశ్చర్యంవేసింది. ఈ మాటలు సమానాక్షరాలుగల నాలుగు పాదాలతో లయబ్ధంగా వచ్చాయి. ఇది ఘందోబద్ధమైన శోకమేనని నిర్ధారించుకున్నాడు. **శోకంపుంచి శ్లోకం పుట్టింది.** ఆశ్రమానికి తిరిగివచ్చారందరూ. కాని క్రొంచపక్కి దారుణ ధృశ్యం మాత్రం వాల్మీకి మనసునుంచి వెనుదిరగడం లేదు. అదే ఆలోచన. ఇంతలో సృష్టికర్త అయిన బ్రహ్మ వాల్మీకిని చూడడానికి ఆశ్రమానికివచ్చాడు. అతనికి శాప్రోక్త ఉపచారాలన్నీ చేశాడు వాల్మీకి. బ్రహ్మ వాల్మీకిని కూర్చోమన్నాడు. బ్రహ్మ ఆసనంకన్నా కొంచెం తక్కువ ఎత్తుగల ఆసనంపైన కూర్చున్నాడు వాల్మీకి. **ఇది పెద్దలపట్ల ప్రవర్తించవలసిన తీరు.** బ్రహ్మ ఎదురుగా ఉన్న క్రొంచపక్కి బాధ వాల్మీకిని వదలడం లేదు. మనసులో ‘మానిషాద’ శోకమే మళ్ళీ ధ్వనించింది. అన్నీ తెలిసిన బ్రహ్మ చిరునవ్వును చిందిస్తూ ‘ఓ బుధీశ్వరా! నీవు పలికినది శోకమే.

అది నా సంకల్ప ప్రభావం. ఈ ఛందస్ని (అనుష్టవ్) లోనే శ్రీరామచరిత్రను రాయమని ఆదేశించాడు. నారదుడు స్ఫుషంగా వివరించని రామకథా రహస్యాలు కూడా నీకు స్ఫురిస్తాయని అనుగ్రహించాడు. ఈ భూమండలంలో పర్వతాలు, నదులు ఉన్నంతకాలం రామాయణగాథను జనులు కీర్తిస్తానే ఉంటారని ఆశీర్వదించాడు. బ్రహ్మ ఆదేశానుసారం రామాయణరచనకు శీకారం చుట్టాడు వాల్మీకి మహర్షి.

అయోధ్యా సగరం :

సరయూనదీతీరంలో ‘కోసల’ అనే సుప్రసిద్ధ దేవతమంది. అందులోదే ‘అయోధ్య’ అనే మహాసగరం. ‘అయోధ్య’ అంటే యోధులకు జయించడానికి శక్యంకానిది. మనువు దీన్ని నిర్మించాడు. కోసలదేశాన్ని దశరథుపోరాజు పరిపాలిస్తున్నాడు. అతడు సూర్యవంశంవాడు. మహావీరుడు. దేవతల పక్షాన రాక్షసులతో ఎన్నోమార్గు యుద్ధం చేసినవాడు. ధర్మపరాయణుడు. ప్రజలను కన్నబిడ్డలలా చూసుకునేవాడు. వశిష్ఠ, వామదేవులు అతని ప్రధానస్ఫోహితులు. సుమంత్రుడు మొదలుగాగల ఎనిమిదిమంది మంత్రులు. ఇతని పాలనలో కోసలదేశం భోగభాగ్యాలతో విలసిల్లింది. ప్రజలు ధర్మవర్తనులై సుఖసంతోషాలతో ఉన్నారు. ‘యథారాజు తథా ప్రజః’ – రాజు ఎలా ఉంటే ప్రజలూ అలాగే ఉంటారు.

ఎన్ని ఉన్నా సంతానం లేదన్న చింత దశరథుణ్ణి కుంగదిసింది. సంతానప్రాప్తికోసం అశ్వమేధయాగం చేయాలన్న ఆలోచన కలిగింది. వెంటనే పురోహితులు, గురువులతో సమావేశమయ్యాడు. మనసులోని మాట చెప్పాడు. వారు తథాస్తు అన్నారు. సరయూనదికి ఉత్తర తీరంలో యజ్ఞవేదిక సిద్ధమైంది. మంత్రి, సారథి అయిన సుమంత్రుడు ఈ యాగానికి బుప్యశృంగ మహర్షిని ఆహ్వానిస్తే ఘలవంతమాతుందని సూచించాడు. బుప్యశృంగుడు విభాందక మహర్షి కుమారుడు. నిష్ఠాగరిష్ఠుడు. అతడు ఎక్కడ ఉంటే అక్కడ వానలు బాగా కురుస్తాయి. దశరథుని ఆజ్ఞమేరకు బుప్యశృంగుణ్ణి సగౌరవంగా తోడ్చనివచ్చారు. మూడు రోజులపాటు అశ్వమేధయాగం శాస్త్రోక్తంగా నిర్వహించారు.

తరవాత దశరథుడు బుప్యశృంగునితో పుత్రప్రాప్తికోసం చేయవలసిన క్రతువును గురించి అడిగాడు. ఆ భారాన్ని బుప్యశృంగునిపైనే ఉంచాడు. దశరథుని ఆజ్ఞారనను మన్మించిన బుప్యశృంగుడు పుత్రకామేష్టి’ అనే యాగాన్ని ప్రారంభించాడు. హవిస్సులందుకోడానికి బ్రహ్మదివేవతలు, గంధర్వులు, సిద్ధులు, మహర్షులు యజ్ఞశాలలో ప్రత్యక్షమయారు.

ఆదే సమయంలో దేవతలందరూ బ్రహ్మాను చేరి తమ గోడు వెళ్ళబోసుకున్నారు. రావణాసురుడు బ్రహ్మ వరప్రభావంచేత విర్విగుతూ తమను చిత్రపీంసలకు గురిచేస్తున్నాడన్నారు. ముల్లోకాలను బాధించడమేగాక ఇంద్రుణ్ణిసైతం రాజ్యభ్రమణ్ణి చేయడానికి పూనుకొన్నాడని తెలిపారు. అతని దుండగాలకు అంతే లేదన్నారు. బుఫుల, యక్కగంధర్వుల మాట అటుంచి అతని భయంతో సూర్యుడు, సముద్రుడు, వాయువు కూడా తమ సహజస్థితిని ప్రకటించలేకపోతున్నారని వాపోయారు. అతని పీడ విరగడయే ఆలోచనను బ్రహ్మానే చెప్పమని వేడుకున్నారు.

బ్రహ్మ దేవతలతో ‘రావణుడు గంధర్వ, యక్క, దేవ, దానవులచే మరణం లేకుండా నన్ను వరం కోరాడు. మానవులపట్ల అతనికి చులకనభావం. అందుకే వారి గురించి ప్రస్తావించలేదు. కనుక మానవుని చేతిలోనే రావణునికి మరణం ఉండని అన్నాడు.

ఇంతలో శ్రీమహావిష్ణవు శంఖచక్రగదాధారయి వచ్చాడు. దేవతలు ఆ దేవదేవుణ్ణి అనేక విధాలుగా స్తుతించారు. వరగర్వంచేత కన్నామిన్నాగానక ప్రవర్తిస్తున్న రావణుణ్ణి సంహరించడానికి మానవుడిగా అవతరించమని అభ్యర్థించారు. దశరథ మహారాజుగారి ముగ్గురు భార్యలకు నాలుగు రూపాలలో పుత్రుడవు కమ్ముని ప్రాంగేయపడ్డారు. అభయమిచ్చాడు, ఆశ్రితపత్సులుడు. అందరి పూజలందుకొని అంతర్ధానమయ్యాడు.

దశరథుడు పుత్రకామేష్టి చేసినప్పుడు యజ్ఞకుండంనుంచి గొప్ప తేజస్సుతో కూడిన ఒక దివ్యపురుషుడు ఆవిర్భవించాడు. అతడు బ్రహ్మ పంపగా వచ్చినవాడు. చేతిలో బంగారుపాత్ర, వెండిమూతతో. అందులో దివ్యపాయసముంది. దాన్ని దశరథును కందించాడు. ‘ఈ పాయసం సంపదలనిస్తుంది ఆరోగ్యాన్ని పెంచాందిస్తుంది. అన్నిటినీ మించి సంతానాన్ని ప్రసాదిస్తుందన్నాడు. పేదవానికి పెన్నిధి దొరికినట్టెంది దశరథునికి. అతని మనస్సు ఆనందతాండవం చేసింది.

దివ్యపాయసాన్ని తన భార్యలైన కౌసల్య, సుమిత్ర, కైకేయిలకు పంచాడు. సంవత్సరకాలం గడిచింది. చైత్రశుద్ధవమినాడు కౌసల్యకు శ్రీరాముడు జన్మించాడు. దశమినాడు కైకేయికి భరతుడు, సుమిత్రకు లక్ష్మణ, శత్రువులు జన్మించారు. ఈ వార్త విన్న అయ్యాధ్య ఆనందసముద్రమైంది.

రాములక్ష్మణభరతశత్రువులు శుక్లపక్ష చంద్రునిలా పెరుగుతున్నారు. వేదశాస్త్రాలనభ్యసించారు. ధనుర్వద్యలో నైపుణ్యం సంపాదించారు. విజ్ఞానభసులయ్యారు. సద్గుణాలకు ఆటపట్టెనారు. ఉత్తమవిద్యార్థులకు ఉండవలసిన లక్ష్మణివి. రాముడు ఎప్పుడూ తల్లిదండ్రుల సేవలో నిమగ్నమయ్యేవాడు. చిన్ననాటినుంచీ అన్నసేవే మిన్నగా భావించేవాడు లక్ష్మణుడు. ఇతడు రాముడికి బహిఃప్రాణం. భరతశత్రువులు అన్యోన్యే ప్రేమాభిమానాలు కలవారు.

కాలచక్రం తిరుగుతున్నది. ఒకనాడు దశరథుడు తన మంత్రులు పురోహితులు మొదలైనవారితో సమావేశమయ్యాడు. తన కుమారుల విఖా ప్రస్తావ చేస్తున్నాడు. సరిగ్గా అదే సమయంలో అక్కడ అడుగుపెట్టాడు మహాతేజశ్శాలియైన విశ్వమిత్ర మహార్షి. సృష్టికి ప్రతిస్పిష్టి చేయగల సమర్థుడతడు. దశరథుడు ఎదురేగి సాదరంగా స్వాగతించాడు. **అతిధిదేవోభష - అతిధి మసక దేవుడితో సమసం.** ఇది తెలిసిన దశరథుడు విశ్వమిత్రునకు సముచితరీతిన మర్యాదలు గావించాడు. వినయహర్షకంగా చేతులు జోడించి విశ్వమిత్రుని రాకకు కారణాన్ని అడిగాడు. తనపైన కార్యభారం పెడితే నెరవేరుస్తానన్నాడు. దశరథుని వినయానికి మురిసిపోయాడు విశ్వమిత్రుడు. ‘పశిష్టుని ఉపదేశాలను పొందినవాడివి. నీవు ఇలాగే ప్రవర్తిస్తావని మెచ్చుకొన్నాడు.

విశ్వమిత్రుడు దశరథునితో తాను వచ్చిన పనిని తెలుపుతానన్నాడు. దాన్ని ఆచరించమన్నాడు. ఆడినమాట తప్పవద్దన్నాడు. అనలు విషయం చెప్పాడు. ‘ఓ రాజు! నేనొక యజ్ఞాన్ని సంకల్పించాను. కానీ మారీచ, సుబాహులనే రాక్షసులు ఆ యజ్ఞానికి విఫ్ఫాలు కలిగిస్తున్నారు. వారిని కోపించడానికి, శపించడానికి శక్తి ఉన్నా యజ్ఞదీక్షలో ఉన్నాను కాబట్టి అది నాకు తగనిపని ఉచితానుచితాలు గ్రహించకుండా శక్తిని దుర్యినియోగపరచగూడడు. అందుకు సత్యపరాక్రముడు, శూరుడు అయిన శ్రీరాముణ్ణి పదిదినాలపాటు నా వెంట పంపు. అతడే ఆ రాక్షసులను చంపగల సమర్థుడు. నా వెంట వచ్చి యాగసంరక్షణ చేయడంవల్ల శ్రీరాముడికి అనేక శ్రేయస్సులు కలుగుతాయి. శ్రీరాముడి పరాక్రమమెలాంచిదో నాకు బాగా తెలుసు. నాకే కాదు వశిష్టులవారికి, వామదేవాది మహర్షులకూ తెలుసు. వారంతా అంగీకరించిన తర్వాతే రాముణ్ణి నాతో పంపమన్ని అన్నాడు.

ఈ మాటలు వింటూంటే దశరథుని గుండెలో రాయివడ్డది. చేతులు జోడించి ‘మహర్షీ! నా రాముడు పదపోరేంద్రు కూడా నిండనివాడు. ధనుర్వద్య ఇంకా పూర్తికాలేదు. యద్దవిషయాలతో తగిన పరిచయం లేనివాడు. కనుక దయచేసి నా రాముణ్ణి కోరకండి. అంతగా కావాలంటే ధనుర్వాణపాణినై నేను మీ వెంటవస్తాను. మీ యాగాన్ని సంరక్షించే బాధ్యత నాది. ఇప్పుడే ఎట్లా ఉన్నా రాముణ్ణి పదలి నేను ఒక్క క్షణమైనా బతకలేను. మా నోముల పంట రాముడు. ఇంతకూ ఆ రాక్షసులు ఎవరి అండతో ఈ దుండగానికి ఒడిగట్టారున్ని అడిగాడు.

విశ్వమిత్రుడు సమాధానమిన్నా ‘పౌలస్యవంశజ్ఞానైన విశ్వమిత్రుడేనే ముని కుమారుడు రావణాసురుడు. అతడు కుబేరుని సోదరుడు. అనేక రాక్షసబలలాలు కలవాడు. బ్రహ్మ ఇచ్ఛిన అసాధారణ వరాలవల్ల అతని గర్వం ఇబ్బడిముఖ్యదైంది. ముల్లోకాలనూ అల్లకల్లోలం చేస్తున్నాడు. అటువంటివాడికి యజ్ఞం భగ్నంచేయడమనేది అల్పంగా తోస్తున్నది. అందుకే ఇటువంటి పనులలో పాల్గొనడు. మారీచ, సుబాహులు ఇతనిచేత ప్రేరితులై యజ్ఞాలకు విఫ్ఫాలను కలిగిస్తున్నారునినే

దశరథుడు మరింత భయపడ్డాడు. ‘యుద్ధంలో యమునితో సమానులైనవారి నెదుర్కొవడానికి నా చిన్నపాపణి పంపను. నేను కూడా యుద్ధవిషయంలో అశక్తుడునని పలికాడు.

దశరథుని మాటలకు విశ్వామిత్రుడు అగ్నిమీద గుగ్గిలమైనాడు. ‘ఇచ్చినమాట తప్పటం మీ ఇంటావంటా లేదు. నీవందుకు సిద్ధపడితే రిక్తహస్తాలతో తిరిగి వెళతాను. మీరు సుఖంగా ఉండండి’ అన్నాడు విశ్వామిత్రుడు. పరిస్థితి తీవ్రతను గమనించాడు వశిష్ఠమహర్షి ఇచ్చిన మాట నిలబెట్టుకోమని దశరథునికి హితవు పలికాడు. మాట నిలబెట్టుకోనివానికి ధర్మకార్యాలనాచరించిన ఫలం నశిస్తుందని హెచ్చరించాడు. వివిధాస్త్రప్రయోగదక్కుడైన విశ్వామిత్రుడి వెంట రాముణ్ణి పంపడంలో సంశయానికి తావుండగూడదన్నాడు. రాముణ్ణి పంపితే మేలు జరుగుతుందని సుతిమెత్తగా సూచించాడు.

వశిష్ఠుని హితవచనాలకు దశరథుడు తల్మగ్గాడు. రాములక్ష్మణులను పిలిపించాడు. కౌసల్యతో కలిసి ఆశీర్వదించాడు. ప్రశాంతమైన మనస్సుతో విశ్వామిత్రుడికి అప్పగించాడు.

విశ్వామిత్రుని వెంట ధనుర్ధారి అయి రాముడు నడుస్తున్నాడు. లక్ష్మణుడు అనుసరిస్తున్నాడు. సరయూనదీ తీరం వెంబడి చాలా దూరం ప్రయాణించారు ముగ్గురూ. తరవాత రాములక్ష్మణులకు ‘బల’ ‘అతిబల’ విద్యలను పదేశించాడు విశ్వామిత్ర మహర్షి వీటి ప్రభావంవల్ల అలసట, ఆకలిదప్పలు ఉండవు. రూపకాంతులు తగ్గవు. నిద్రలో ఉన్నా, ఏమరుపాటుతో ఉన్నా రాక్షసులేమీ చేయలేరు. ముల్లోకాల్లో ఎదురొడ్డి నిలచేవారుండరు.

రాముడు గురునేవలో నిమగ్నుడయ్యాడు. విశ్వామిత్రుని పాదాలొత్తాడు. నేవలు చేశాడు. **గురునేవ విశేష ఘలితాన్నిస్తుంది.** సరయూనది తీరంలోనే వాళ్ళు ఆ రాత్రి నిదించారు.

తెల్లవారుతోంది. విశ్వామిత్రుడు రామలక్ష్మణులకు మేల్కొలుపు పలికాడు.

**కౌసల్య సుప్రజారామ పూర్వసంధ్య ప్రవర్తతే
ఉత్తిష్ఠ నరశార్ధాల కర్తవ్యం దైవమహికమ్.**

‘కౌసల్యదేవి సత్యంతాన్నమేన ఓ రామా! తూర్పున ఉషకాంతులు ప్రసరిస్తున్నాయి. నిద్రలేచి నిత్యకర్మలను ఆచరించున్నాడు. గురువాక్యం శిరసావహించాడు రాముడు, లక్ష్మణునితో కలసి. మళ్ళీ ప్రయాణం కౌసలాగింది. సరయూగంగానదుల సంగమ ప్రదేశాన్ని చేరుకున్నారు. అక్కడి విశేషాలను గురుముఖతః తెలుసుకున్నారు. **జ్ఞానాన్ని పొందడంలో నిరంతరం అప్రమత్తులై ఉండడం ఉత్తమ విద్యార్థుల లక్షణం.**

ప్రయాణం సాగుతున్నది. ‘మలద’, ‘కరూశ’ అనే జనపదాలకు చేరుకున్నారు. ఇంద్రుని అనుగ్రహ విశేషంచేత ఈ ప్రాంతాలు ధనధాన్యాలనమ్మద్దితో ఉండేవి. కాని ‘తాటక’ అనే యక్కిణి ఈ ప్రాంతాలకు వచ్చి విధ్వంసాన్ని సృష్టించింది. పుట్టుకతోనే వేయ ఏనుగుల బలం కలిగిన ఈమెను ఎవరూ ఎదిరించలేకపోతున్నారు. ‘అగ్నికి ఆజ్యంతోడైనట్లు’ ఈమెతోబాటు ఈమె కుమారుడు ‘మారీచుడు’ విరుచుకపడుతూ ఈ జనపదాలను అతలాకుతలం చేస్తున్నాడు. దుష్టురాలైన తాటకను వధించమని రాముడితో అన్నాడు విశ్వామిత్రుడు. ఒక్కణం రాముడు మౌనముద్ర దాల్చాడు. రాముడి భావం గ్రహించాడు విశ్వామిత్రుడు. ‘స్త్రీని ఎలా చంపాలనే సంశయం వద్దు. అధర్మపరాయణ అయిన తాటకను చంపితే దోషం రాదని కర్తవ్యముపదేశించాడు. వెంటనే రాముడు దృఢనిశ్చయుడై అంజలి ఘటించాడు. ‘మీరు చెప్పినట్లుగా నడచుకొమ్మని మానాన్నగారు నన్ను ఆదేశించారు. వారి ఆజ్ఞ నాకు శిరోధార్యమని పితృవాక్య పరిపాలనాస్తిని చాటాడు. అలాగే గురువు ఆజ్ఞను పాలించడం శిష్యునిగా తన కర్తవ్యమని భావించి తాటకవధకు ఉద్యుక్కుడైనాడు.

వికృతాకారంతో విరుచుకుపడుతున్న తాటక చేతులను తన నిశితబాణాలతో ఖండించాడు రాముడు. అయినా ఆవేశంతో మీదికి వస్తున్న తాటక ముక్కు చెవులను కోసివేశాడు లక్ష్మణుడు. తాటక ఆవేశం రెండింతలైంది. తాను కనబడకుండా వాళ్ళపై రాళ్ళ వానకురిపిస్తున్నది. ఇదంతా గమనిస్తున్నాడు విశ్వామిత్రుడు. సంధ్యాకాలం సమీపిస్తున్నది. ఈ లోపే తాటకను పరతోకానికి వంపమని పురమాయించాడు. అనురసంధ్యాకాలంలో రాక్షసులు మహాబలాన్ని పొందుతారు. ఎదుర్కొవడం కష్టం. ఇక ఏ మాత్రం ఆలస్యం చేయకుండా రాముడు శబ్దవేధి విధ్యను ప్రదర్శిస్తూ బాణప్రయోగం చేశాడు. క్షణకాలంలో తాటక నేలపైబడి ప్రాణాలను వదిలింది. తాటకవధతో దుష్టసంహరినికి పూనుకొన్నాడు రాముడు. ఇంద్రాది దేవతలు రాముణ్ణి స్తుతించారు. సంతుష్టుడైన విశ్వామిత్ర మహార్షి రామునకు ఎన్నో దివ్యాప్రాతాలను అనుగ్రహించాడు. **గురువు అనుగ్రహిస్తే ఇవ్వలేనిదేమిటి?** **శిష్యుడు పొందలేనిదేమిటి?**

రామలక్ష్మణసహితుడయి విశ్వామిత్రుడు ‘సీద్ధాత్రమం’ చేరుకున్నాడు. అదే అతని యజ్ఞబ్రహ్మి. రామలక్ష్మణులు వినయంగా చేతులు జోడించి గురువుగారిని యజ్ఞదీక్షను స్నేకరించమని ప్రార్థించారు. మన్మించాడు మహార్షి యజ్ఞదీక్షితుడుయ్యాడు. మరునాదే యజ్ఞం ప్రారంభమైంది. ఆరు రోజులపాటు సాగే ఈ యజ్ఞవిషయంలో అత్యంత జాగరూకులై ఉండమని రామలక్ష్మణులకు సూచించారు మునులు. ఐదురోజులైంది. కంటిమీద కునుకులేకుండా యజ్ఞాన్ని కాపాడుతున్నారు రామలక్ష్మణులు. కర్తవ్యాన్ని నెరవేర్చడంలో ఇంత నిష్ట ఉండాలి. చివరిరోజు ఉన్నట్టుండి ఒక్కసారిగా యజ్ఞకుండంనుండి జ్యోలులు ఎగసిపడ్డాయి. ఇది రాక్షసుల రాకకు సూచన.

మారీచ, సుబాహులు అనుచరులతో వచ్చారు. యజ్ఞవేదిక పరిసరాలు రక్తవర్షంతో తడిసి ముద్దయ్యాయి. రాముడు ‘శితేషువు’ అన్న మానవాస్తాన్ని మారీచుడిపైకి ప్రయోగించాడు. దాని దెబ్బకు మారీచుడు నూరు యోజనాల దూరం ఎగి సముద్రంలో పడిపోయాడు. సృహకోల్పేయి గిరగిరా తిరుగుతూ కొట్టుకుపోతున్నాడు. మరు నిమిషంలో ‘ఆగ్నేయాప్తం’తో సుబాహుని వక్షస్తలాన్ని ప్రక్కలు చేశాడు. ‘వాయవ్యాప్తం’తో మిగతా రాక్షసుల పనిపట్టడు. రాక్షసభాధ తొలగింది. యజ్ఞం నిర్విష్టంగా జరిగింది. విశ్వామిత్రుడు సంతోషించాడు. **సమర్పుతైన శిష్యులను చూసి ఏ గురువు సంతోషించడు?**

మరునాడు ఉదయాన్నే రామలక్ష్మణులు విశ్వామిత్రుని ఎదుట వినయంతో నిలిచారు. ఇంకా ఏమి చేయాలో ఆజ్ఞాపించమన్నారు. విశ్వామిత్రుడు ‘ఓ రామ! మిథిలానగర ప్రభువు, పరమధార్మికుడైన జనక మహారాజు ఒక యజ్ఞాన్ని చేయ సంకల్పించాడు. మనం అక్కడకి వెళదాం. అక్కడ అద్భుతమైన ఒక మహాధనుస్సుంది. నీవు చూడవచ్చునన్నాడు. సంసిద్ధులయ్యారు రామలక్ష్మణులు. మునినుసరిస్తా మిథిలావైపుగా ముందుకు సాగుతున్నారు.

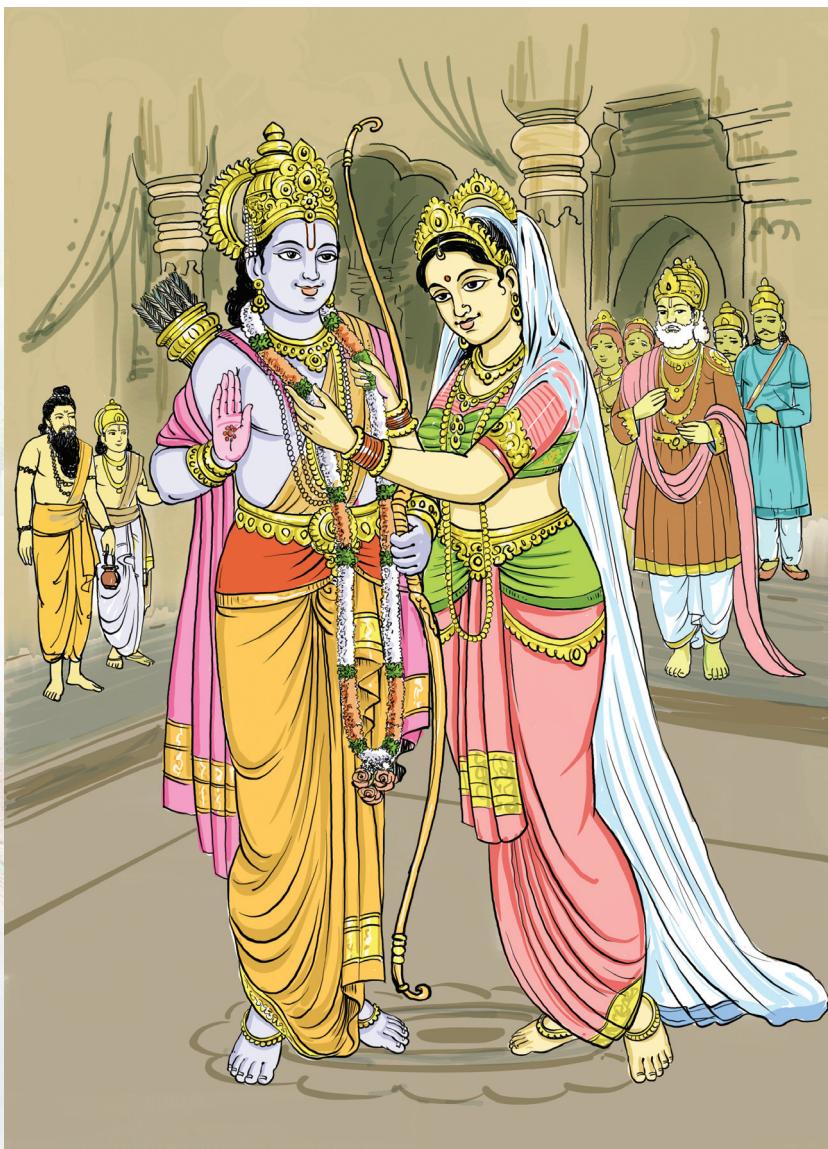
అడుగులతోపాటు మాటలూ సాగుతున్నాయి. రాముని కోరిక మేరకు తమ వంశ పుట్టుపూర్వోత్సరాలను వివరించాడు విశ్వామిత్రుడు. ఆ రాత్రి శోణానదీ తీరంలో విశ్రమించారు. మరునాడు పవిత్ర గంగానదిని దర్శించారు. స్నానాలాచరించి విధుక్కథ్యాలను నెరవేశ్యారు. గంగావృత్తాంతాన్ని వినగోరుతున్నానని వినయంగా అడిగాడు రాముడు. వినిపించాడు విశ్వామిత్రుడు. **జిజ్ఞాసుపుతైన శిష్యులు, విజ్ఞాని అయిన గురువు - ఇక జ్ఞాన ప్రసారానికి అడ్డంటుందా?**

పాతాళంలో బూడిదకుప్పలై పడిపున్న తన పితరుతైన సగరపుత్రులకు ఉత్తమగతులు కల్పించడానికి సంకల్పించాడు భగీరథుడు. అందుకు ఒకటే మార్గం ఉంది. సురగంగను వారి బూడిదకుప్పలపై ప్రవహింపజేయడం. కాని ఆకాశంలోని గంగను పాతాళానికి దింపడం ఒక పట్టాన జరిగే పనేనా? అయినా దృఢసంకల్పానికి అసాధ్యమైనది లేదు. భగీరథుడు తీవ్రమైన తపస్యచేశాడు. బ్రహ్మాను, శివుణ్ణి మెప్పించాడు. ఎన్ని ఆడ్డంకులు ఎదురైనా సంకల్పంపుంచి పక్కకు తప్పుకోలేదు. గంగను పాతాళందాకా తీసుకువెళ్ళడంలో సఫల మనోరథుడయ్యాడు. **అందుకే పట్టుడల విషయంలో ‘భగీరథ ప్రయత్నం’ అన్న జాతీయం ఏర్పడింది.** భగీరథుని వంశంలోని వాడే రాముడు.

గంగావతరణాన్ని గురించి విశ్వామిత్రుడు రాముడికి చెప్పడంలో ఒక ఆంతర్యముంది. తన ఘ్రార్పికులు ఎంతగొప్పవారో తెలుసుకుని దానికనుగణంగా నడవడం. పితరులపట్ల ఎంత భూత్మిప్రపత్తులుండాలో తెలవడం. పట్టిన పని ఫలవంతమయేవరకు పట్టుదల ఎలా ఉండాలో చెప్పడం. అయితే ఇవన్నీ నేరుగా చెప్పలేదు విశ్వామిత్రుడు. అయినా ఆంతర్యాన్ని గ్రహించాడు రాముడు. ఇదే ఉత్తమ గురుశిష్యుల వ్యవహారం.

మిథిలానగర సమీపానికి చేరుకున్నారు విశ్వామిత్ర రాములక్ష్ముణులు. అక్కడ ఒక ఆశ్రమాన్ని చూశాడు రాముడు. అది పాతరైనా అందంగా అగుపిస్తున్నది. కానీ జనసంచారమే లేదు. ‘ఏమిటీ చిత్రమని అడిగాడు రాముడు. అది గౌతమ మహర్షి ఆశ్రమమని, ఆ కథనంతా వివరించాడు విశ్వామిత్రుడు. ‘మహాతమస్సుంపన్నుడైన గౌతమ మహర్షి తన భార్య అయిన అహల్యతో ఈ ఆశ్రమంలో ఉండేవాడు. ఒకానోక సందర్భంలో అహల్య అపరాధం చేసిందని భావించి ఆగ్రహోదగ్రుడయాడు గౌతముడు.

కొన్ని వేల సంవత్సరాలు ఆన్నపానాదులు లేక వాయువునే ఆహారంగా తీసుకుంటూ ఈ ఆశ్రమంలోనే బూడిదలో పడి ఉండమని ఆమెను శపించాడు. ఎవరికీ కనబడకుండా ఉంటావన్నాడు. రాముని రాకతో శాపవిముక్తి కలిగి నిజరూపాన్ని పొందుతా’వన్నాడు. ‘రామా! గౌతమాశ్రమంలో కాలుమోపి అహల్యకు శాపవిముక్తి కలిగించు’ అని విశ్వామిత్రుడు ఆజ్ఞాపించాడు.

చుట్టూ బూడిద ఆవరించి ఉండి కలోరదీక్కలో ఉన్న అహల్య పొగకమ్ముకొన్న అగ్ని తేజస్సులా ఉంది. ఆ మహాత్మురాలిని రాముడు చూశాడు. రాముడి దర్శనంతో ఆమెకు శాపవిముక్తి కలిగింది. అహల్యాగోతములు రాముణ్ణి యథావిధిగా గౌరవించారు. వారి సత్కారాలందుకొని రాముడు విశ్వామిత్రని వెంట లక్ష్మీణవహితుడై మిథిలా నగరానికి బయలుదేరాడు.

మిథిలానగరంలో వ్రభువైన జనకమహర్జాజు వీరిని సముచితంగా సమాదరించాడు. మిథిలలో అహల్య గౌతముల పెద్ద కువసుడైన

శతానందుడు రామదర్శనం చేసుకున్నాడు. తన తల్లినుద్దరించినందులకు కృతజ్ఞతాంజలులు నమర్పించాడు. మహాతపశ్చాలియైన విశ్వామిత్రుని అనుగ్రహం పొందగలగడం చాలా విశేషమని రాముణ్ణి మెచ్చుకున్నాడు. విశ్వామిత్ర మహార్షి అసాధారణ శక్తిసామర్థ్యాలను వివరించాడు శతానందుడు.

మరునాడు ప్రాతఃకాలంలో జనకుడు విశ్వామిత్ర రామలక్ష్మణులను ఆహ్వానించాడు. కర్తృవ్యోపదేశం చేయవలసిందిగా విశ్వామిత్రుణ్ణి ప్రార్థించాడు. అప్పుడు ప్రత్యుత్తరమిస్తూ విశ్వామిత్రుడు ‘వీరు దశరథమహారాజు కుమారులు. జగత్కుసిద్ధులైన వీరులు. మీ దగ్గర ఉన్న ధనుస్సును చూడాలనుకుంటున్నారు. దాన్ని చూపించండి. శుభం జరుగుతుంది. వాళ్ళ ముచ్చటా తీరుతుండన్నాడు. అప్పుడు జనకుడు తనదగ్గరున్న ‘శివధనుస్సు’ చరిత్రను వివరించాడు. యాగం కోసం భూమిని దున్నతుండగా ఒక పాప దొరికిందని, నాగటిచాలున దొరికినందువల్ల ఈమెకు ‘సీత’ అనే పేరు వచ్చిందనీ చెపుతూ ఆమెను గొపు పరాక్రమవంతుడికివ్యాలన్న తన అభిమతాన్ని వెలిబుచ్చాడు. శివధనుస్సును ఎక్కుపెట్టగలవాడే సీతకు తగిన భర్త అన్నాడు. గతంలో ఎందరో రాజులు వచ్చి శివధనుస్సు ఎక్కుపెట్టడానికి విఫలప్రయత్నం చేశారని, ఎక్కుపెట్టడం మాట ఎలా ఉన్న కనీసం కదలించలేకపోయారన్నాడు.

ఇదంతా విని శివధనుస్సును తెప్పించమన్నాడు విశ్వామిత్రుడు. సరేనన్నాడు జనకుడు. బలిష్టులు, దీర్ఘకాయులైన ఐదువేల మంది అతికష్టం మీద శివధనుస్సుతో కూడిన పేటికను తీసుకువచ్చారు.

విశ్వామిత్ర మహార్షి అనుమతితో ధనుస్సు మధ్యభాగాన్ని అవలీలగా పట్టుకున్నాడు రాముడు. ధనుర్విద్యలో ఆరితేరిన రాముని చేయి సోకగానే ఆ ధనుస్సు వంగింది. వింటినారిని సంధించాడు. వేలకొలది సదస్యులు ఆశ్వర్యంలో మునిగిపోయారు. అల్లెతాడును ఆకర్ణాంతంగా లాగాడు రాముడు. పిదుగుపాటులా భయంకరశభ్యాన్ని చేస్తూ విల్లు ఫెళ్ళున విరిగింది. విశ్వామిత్రుడు, జనకుడు, రామలక్ష్మణులు తప్ప మిగతావారంతా మూర్ఖపోయారు.

ఇచ్చినమాట ప్రకారం జనకుడు సీతారాముల వివాహం జరపడానికి సంసిద్ధుడయాడు. దశరథ మహారాజుకు వర్తమానం పంపాడు. అయోధ్యానుంచి అందరూ తరలివచ్చారు. జనకుడు తన కుమారైలైన సీతను, ఊర్మిళలను రామలక్ష్మణులకు, తన తమ్ముడు కుశధ్వజుని కుమారైలైన మాండవిని, ప్రతక్షర్తిని భరతశత్రుఘ్నులకు ఇచ్చి వివాహం జరిపించాడు. అంగరంగైభవంగా జరిగాయి కల్యాణాలు.

మరునాడు విశ్వామిత్ర మహార్షి కొత్త దంపతులను ఆశీర్వదించి, దశరథజనకమహారాజులను వీడ్స్యూని హిమాలయపర్వతానికి వెళ్ళాడు. తరవాత బంధుమిత్ర సమేతంగా దశరథుడు అయోధ్యకు బయలుదేరాడు.

దారిలో వీళ్ళకు పరశురాముడు ఎదురుగా వచ్చాడు. అతడు ప్రశ్నయకాల రుద్రుడిలా ఉన్నాడు. గండ్రగొడ్డలిని, ధనుర్మణాలను ధరించాడు. ప్రజ్వలిల్లే అగ్నిలా భయంకరంగా ఉన్నాడు. క్షత్రియులంబే ఇతనికి సరిపడడు. హర్షం క్షత్రియుడైన కార్తవీర్యార్జునుడు ఇతని తండ్రి అయిన జమదగ్నిని చంపాడు. అప్పటి నుండి క్షత్రియునిర్మాలనానికి కంకణం కట్టుకున్నాడు. ఇరవై ఒక్కసార్లు భూప్రద్మిణం చేసి ఎంతోమంది క్షత్రియులను తన గండ్రగొడ్డలికి బలిచేశాడు.

పరశురాముడు శ్రీరామునితో తనదగ్గరున్న వైష్ణవ ధనుస్సునెక్కుపెట్టమని సవాలు విసిరాడు. సరేనని రాఘవుడు అవలీలగా ఎక్కుపెట్టాడు. ఓటమినంగికరించిన పరశురాముడు తక్షణమే మహాంద్రపర్వతానికి వెళ్ళిపోయాడు

దశరథుడు సపరివారంగా అయోధ్యకు చేరుకున్నాడు. భరతుడు శత్రుఘ్నునితో మేనమామ వెంట తాతగారింటికి వెళ్ళాడు. రామలక్ష్మణులు తల్లిదండ్రుల సేవలో, గురువుల సేవలో తరిస్తూ అయోధ్యలోనే ఉండిపోయారు.

ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం వారిచే ఉచిత పంపిణీ

అయోధ్య కాండ

దశరథునికి పుత్రులమీద ఎంతో ప్రేమ. వారిని తన శరీరంనుండి పుట్టిన నాలుగు చేతులలాగ భావించాడు. ఈ నలుగురు కుమారులలో భరత, శత్రువులు దేశాంతరంలో ఉండడంవల్ల బెంగపెట్టుకున్నాడు. వాళ్ళను మళ్ళీమళ్ళీ తలచుకుంటున్నాడు. దశరథునికి శ్రీరామునిమీద మక్కువ ఎక్కువ. దానికి కారణం శ్రీరాముడు సద్గుణరాశి కావడమే. రూపంలోనూ గుణంలోనూ క్రేష్టుడు. మహావీరుడు. మృదువుగా మాట్లాడతాడు. శరణన్నవారిని కాపాడతాడు. కోపం, గర్వం లేనివాడు. సత్యం పలికేవాడు. పరుల సంపదను ఆశించనివాడు. దీనులను ఆదుకొనేవాడు. కాలాన్ని వృధాచేయకుండా జ్ఞానులతో, సజ్జనులతో వివిధ విషయాలను చర్చించేవాడు. వినయశీలి. తల్లిదండ్రులపట్లా, గురువులపట్లా నిశ్చలభక్తి కలవాడు. సోమరితనం, ఏమరుపాటు లేనివాడు, కళలలో ఆరితేరినవాడు, అసూయ, మాత్సర్యం లేనివాడు. ప్రజలపట్ల వాత్సల్యం కలవాడు... ఇన్ని మంచిగుణాలకు పాదైన శ్రీరాముడంటే తల్లిదండ్రులకే కాదు, ప్రజలందరికీ పరమప్రీతి.

సకల గుణాభిరాముడైన శ్రీరాముడు తమకు ప్రభువు కావాలని ప్రజల కోరిక - దీనికి తోడు నేను జీవించి ఉన్నప్పుడే శ్రీరాముడు రాజైతే ఎంత బాగుంటుంది? నేనెంతగా సంతోషిస్తానో?' అని ఉవ్విక్కురుతున్నాడు దశరథుడు. మంత్రులతో ఆలోచించి శ్రీరాముణ్ణి యువరాజును చేయడానికి నిశ్చయించుకున్నాడు. రాజ్యంలోని ప్రముఖులను, జానపదులను, సామంతరాజులను, ప్రజలను పిలిపించాడు. శ్రీరాముడి యువరాజ పట్టాభిషేక విషయాన్ని వెల్లడించాడు. ఇది అందరకు నచ్చినట్టుతేనే అనుమతినివ్వుమన్నాడు. దీనికన్నా ప్రజలకు మేలుకలిగించేది ఏదైనా ఉన్నా ఆలోచించి చెప్పుమన్నాడు. **ప్రజానురంజకపాలన అంబే ఇదే.** నభలోనివారంతా శ్రీరామపట్టాభిషేకాన్నే సమర్థిస్తూ హర్షధ్వానాలు చేశారు.

రాజూజ్ఞమేరకు వశిష్టుడు మంత్రులను, అధికారులను యోవరాజ్యపట్టాభిషేకమహాత్మవానికి ఏర్పాట్లను చేయవలసిందని ఆదేశించాడు. దశరథుడు శ్రీరాముణ్ణి పిలిపించాడు. శ్రీరాముడు వచ్చి తండ్రికి పాదాభిపందనం చేశాడు. దశరథుడు శ్రీరాముణ్ణి అక్కున జేర్పుకున్నాడు. బంగారు సింహసనంమీద కూర్చోబెట్టాడు. చిరునప్పులు చిందిస్తూ 'రామా! నీ సుగుణాలతో ప్రజలను మెప్పించావు. కనుక నీవు యువరాజ పట్టాభిషేకం చేసుకోవాలి. నీ బాధ్యత పెరుగుతున్నది. మరింత వినయవంతుడివి కావాలి. జితేంద్రియదివి కావాలి...' అంటూ రాజధర్మాలను నూరిపోశాడు. తండ్రివద్ద సెలవుతీసుకొని తల్లి అయిన కౌసల్య దగ్గరికి వచ్చాడు శ్రీరాముడు. ఆమె ఆశీస్తులందుకున్నాడు. వశిష్టుని ఆదేశం మేరకు పట్టాభిషేకానికి అనువుగా సీతారాములు ఉపవాసదీక్కను తీసుకొన్నారు.

శ్రీరామపట్టాభిషేకమహాత్మవానోత్సవం అయోధ్య తనను తాను అలంకరించుకుంది. నగరమంతా ఆనందశేభ తాండ్రవిస్తున్నది. ఇది చూసిన మంధర కళ్ళలో నిప్పులు పోసుకున్నది. కైకేయి అత్తవారింటికి వచ్చినప్పుడు వెంటవచ్చిన అరణపుదాసి మంధర. పరుగు పరుగున కైకేయి దగ్గరకి వెళ్ళి పట్టాభిషేక విషయం చెప్పింది. కైకేయి చాలా అనందించి, వార్త చెప్పినందుకు మంధరకు విలువైన బహుమానాన్నించించి. నిశ్చేష్మరాలైంది మంధర. దుఃఖించవలసిన సమయంలో ఎందుకు సంతోషిస్తున్నావని నిలదీసింది కైకేయిని. 'నాకు రాముడు, భరతుడు ఇద్దరూ సమానమే. రాముడు పట్టాభిషేకుడు అవుతున్నాడంటే అంతకన్నా నాకు ఆనందమేముంటుం' దన్నది కైకేయి.

కైకేయి మాటలు విని ముక్కున వేలేసుకుంది మంధర. 'రాముడు రాజైతే కౌసల్య రాజమాత అవుతుంది. అప్పుడు మాతోపాటు నీవు కూడా ఆమెకు దాసివవుతావు. రామునికి నీ కొడుకు దాన్యం చేయాల్సివస్తుంది. రాముడి సంతానానికి తరువాతి కాలంలో రాజ్యాధికారం వస్తుంది. కాని భరతుని సంతానానికి రావడం శూన్యం. కనుక భరతునికి రాజ్యాధికారం అంద్రతుదేసే ప్రభుత్వం వారిచే ఉచిత పంపిణి

దక్కేటట్లు, రాముడు అడవుల పాలయ్యెటట్లు చూడుమని దుర్జీధ చేసింది. కైకేయి మనసు మారింది. **చెప్పుడు మాటలు చేటుకు కారణం**. తగిన ఉపాయాన్ని చెప్పుమని మంథరను కోరింది కైకేయి. గతంలో దశరథుడు ఇచ్చిన రెండు వరాలను ఇప్పుడుపయోగించుకొమ్మని సూచించింది మంథర. ఈ సూచన మేరకు దశరథునివల్ల వరాలు పొందడానికి కోపగృహంలోకి ప్రవేశించింది కైకేయి.

దశరథుడు శ్రీరామ పట్టాభిషేక వార్తను తెలుపడానికి కైకేయి దగ్గరికి వచ్చాడు. కబికనేలమీద ఉన్నది కైకేయి. తీవ్రమైన అలకతో ఉన్నది. దశరథుడు ఓదార్థుడానికి పూనుకున్నాడు. కానీ అతని ప్రయత్నమంతా బూడిదలో పోసిన పస్తిరైంది. ఏం చేయాలో పాలుపోలేదు. విషయమదిగాడు. అదే అదనుగా భావించింది కైకేయి. ‘నాకొక కోరిక ఉంది. దాన్ని మీరే తీర్చాలి. అలా తీరుస్తానని మాట ఇప్పులన్నది. ప్రాణమైన ప్రాణమైన శ్రీరాముడిమీద ఒట్టు పెట్టి సరేనన్నాడు దశరథుడు. ఇంకేం మనసులోని మాటను చెప్పేసింది. గతంలో మీరిచ్చిన రెండు వరాలను ఇప్పుడు కోరుకుంటున్నాను. శ్రీరాముడికోసం ఏర్పాటుచేసిన సన్మాహితో భరతుడికి పట్టాభిషేకం చేయాలి. శ్రీరాముడు నారచీరలు, జింకచర్చుం ధరించి, జటాధారి అయి దండకారణ్యానికి వెళ్లి తాపసవృత్తిలో పదునాల్లు సంవత్సరాలు ఉండాలి. శ్రీరాముడు ఇప్పుడే, నేను చూస్తుండగానే బయలుదేరాలి’ అని కోరింది.

కైకేయి మాటలకు స్పృహకోల్పోయాడు దశరథుడు. కొంతసేవలికి తేరుకున్నాడు. తన్నకొని వస్తున్న దుఃఖింతో ‘కైకా! రాముడు నీకేం అపకారం చేశాడు? భరతుడికన్నా ఎక్కువగా నిన్ను నేవించాడు. అటువంటివాట్టి అడవుల పాల్జీయమని అదగడానికి నీకు నోరెలా వచ్చింది? నా రాముణ్ణి విడిచి నేను ఒక్క క్షణమైనా బతకలేను. చేతులు జోడిస్తున్నా. నీ పాదాలు పట్టుకొంటా... రాముణ్ణి మాత్రం నాకు దూరం చేయవద్దని బతిమాలాడు. **కలినశిల కస్తీచికి కరుగుతుందా?** కైకేయి మారలేదు.

శ్రీరాముణ్ణి తోడ్స్మాని రావలసిందిగా కైకేయి నుమంత్రణి ఆజ్ఞాపించింది. రాజాజ్ఞ కావాలన్నాడు నుమంత్రదు. ‘శ్రీరాముణ్ణి చూడాలని ఉంది వెంటనే తీసుకురమ్మ’న్నాడు దశరథుడు. రాజాజ్ఞను పాటించాడు నుమంత్రదు. శ్రీరాముడు వచ్చి దశరథుడికి, కైకేయికి పాదాభివందనాలు చేశాడు. దశరథునికి మాట రావడం లేదు కన్నీళ్ళు తప్ప. తండ్రి బాధకు కారణమేమిటో తెలియక సతమతమవుతున్నాడు డాశరథి. కైకేయిని అడిగాడు. ‘గతంలో నాకిచ్చిన రెండు వరాలను అడిగాను. నిన్ను దృష్టిలో ఉంచుకొని వాటిని ఉల్లంఘించేందుకు చూస్తున్నారు. వాటిని నువ్వు పాటిస్తానని ప్రమాణంచేసే చెపుతాను’ అన్నది కైకేయి.

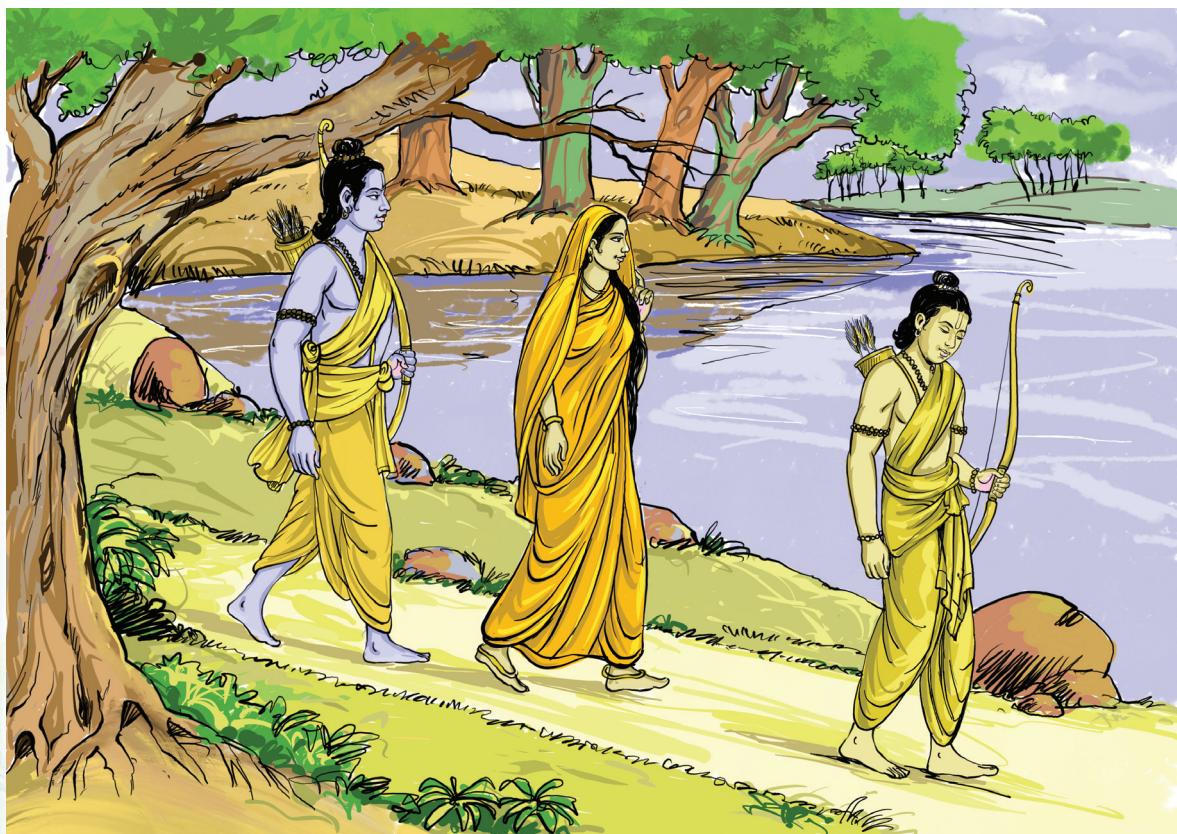
రాముడు క్షణం కూడా ఆలోచించలేదు ‘నా తండ్రే నాకు గురువు, పాలకుడు, హితుడు. ఆయన ఆదేశించాలే కాని విషాణ్ణి తాగడానికైనా, సముద్రంలో దూకడానికైనా సిద్ధమే. తండ్రి గారి కోరిక ఏమిటో చెపితే తప్పక పాటిస్తాను. రాముడు ఆడినమాట తప్పడని పలికాడు. శ్రీరాముని పితృభక్తి, సత్యానురక్తి అలాంటివి.

కైకేయి రెండు వరాలను గురించి చెప్పింది. రాముడి ముఖంలో ఎలాంటి మార్పులేదు. **సంతోషాలకు పొంగకపోవడం, బాధలకు కుంగకపోవడం స్థితప్రజ్ఞని లక్షణం**. ‘అమ్మా! నీవు చెప్పినట్టే చేస్తా. భరతుడంటే నాకు ప్రాణం. అతని పట్టాభిషేకాన్ని గూర్చి నాన్నగారు నాకు చెపితే కాదంటానా? ఆయన మాటలను పాటించడంకుండా ఉండగలనా? నాకు రాజ్యకాంక్ష లేదు. తండ్రికి సేవచేయడం, ఆయన ఆజ్ఞలను పాటించడంకన్నా మించిన ధర్మాచరణం మానవులకు ఇంకొకటి లేనేలేదు. నాన్నగారు నన్ను స్వయంగా ఆదేశించకున్నా మీరు చెప్పారు కదా! అది చాలు. నేనిప్పుడే దండకారణ్యానికి బయలుదేరుతానన్నాడు శ్రీరాముడు.

శ్రీరాముని మాటలు విన్న దశరథుడు శోకభారంతో స్పృహకోల్పోయాడు. శ్రీరాముడు తండ్రి పాదాలకు ప్రణమిల్లాడు. కైకేయి పాదాలకు నమస్కరించాడు. అంతశ్వరం నుండి బయలుకు వచ్చాడు. లక్ష్మణునితో కలసి కొసల్యామాతను దర్శించుకున్నాడు. తన అరణ్యవాస విషయం చెప్పాడు. ఆ మాటలు వింటునే కొసల్య గండగొడ్డలిచేత నరికిన మద్దిచెట్టులా నేలమీద పడిపోయింది. అంతలేని ఆవేదనకు లోషైంది. వనవాసానికి వెళ్ళవద్దని కొసల్య లక్ష్మణులు పరిపరివిధాల శ్రీరాముడికి నచ్చజెప్పుజాశారు. కానీ శ్రీరాముడు తండ్రిమాటకే తలొగ్గాడు. వెళ్ళక తప్పదన్నాడు. కైకేయిపట్ల తనకు ఏమాత్రం అనాదరభావం లేదన్నాడు. తన పట్టాభిషేకం ఆగిపోవడానికి కైకేయి కారణం కాదని, విధి ప్రేరణచే ఆమె అట్లా మాట్లాడిందని సమర్థించాడు. తనకు రాజ్యమైనా వనవాసమైనా సమానమేనని ప్రకటించాడు.

పుత్రవ్యామోహంతో కొసల్య శ్రీరాముని వెంట వనవాసానికి సిద్ధపడింది. కానీ భర్తను వదలిరావడం ధర్మంకాదన్నాడు శ్రీరాముడు. ఎలాగో మనసును స్త్రిమితపరుచుకొని కొసల్య శ్రీరాముణ్ణి దీవించింది. ‘రామ! సత్పురుషుల బాటలో నదువు. నీ ధర్మమే నీకురక్క. నువ్వు చేసిన తల్లిదండ్రుల సేవ, నీ సత్యబలం నీకు రక్కగా ఉంటాయి. నీకు ఎలాంటి బాధలూ కలుగకుండుగాక’ అని శుభాశీస్సులందించింది.

అక్కడి నుండి సీతామందిరానికి వెళ్ళాడు శ్రీరాముడు. తన వనవాసవిషయం చెప్పాడు. అయోధ్యలో ఎలా మసలుకోవాలో సీతకు తెలిపాడు. కాని సీత రామునివెంటే వనవాసానికి వెళ్ళడానికి నిశ్చయించుకుంది. ఆ మాటే శ్రీరామునితో చెప్పింది. ‘మీరు లేకుండా స్వర్ణసుఖాలు లభించినా ఇష్టపడును. పతిని అనుసరించడమే సతికి ధర్మం, సుఖప్రదం, శుభప్రదమని తెలిపింది. శ్రీరాముడు అంగీకరించక తప్పలేదు. తనను కూడా వెంట తీసుకెళ్ళమని లక్ష్మణుడు శ్రీరాముణ్ణి ప్రాఢేయపడ్డాడు. శ్రీరాముడి సేవాభాగ్యం ముందు త్రిలోకాధిపత్యం కూడా చిన్నదేనని, సకలోపచారాలు చేసే అవకాశం తనకిమ్మని అభ్యర్థించాడు. సరేనన్నాడు శ్రీరాముడు. తల్లి అయిన సుమిత్రకు, ఆత్మీయులకు ఈ విషయం తెలిపి వారి ఆమోదాన్ని పొందమన్నాడు.

సీతారాములక్ష్మణులు దశరథుని దర్శించడానికి బయలుదేరారు. కాలినడకన వస్తున్న శ్రీరాముణ్ణి చూసి ప్రజలు భావురుమన్నారు. లక్ష్మణునిలాగ తామందరూ రాముని వెంట వెళ్లాలనుకొన్నారు. రాముడు ఉంటే చాలు అది అడవియైనా తమ పాలిటి అయోధ్యేనునుకున్నారు. సీతారాములక్ష్మణులు దశరథుని మందిరానికి చేరుకున్నారు. దశరథుడు రాణులందరినీ రప్పించాడు. అందరూ విలపిస్తున్నారు కైకేయి తప్ప. దశరథుని మందిరం కన్నీటిశాల అయింది.

కైకేయి స్వయంగా తెచ్చి ఇచ్చిన నారచీరలను సీతారాములక్ష్మణులు ధరించారు. తల్లిదంట్రులకు నమస్కరించారు. సుమిత్రలక్ష్మణునితో, ‘సాయనా, శ్రీరాముణ్ణి నీ తండ్రి అయిన దశరథులవారిలాగా, సీతను నన్నుగా భావించు. అడవిని అయోధ్య అనుకో. సుఖంగా వెళ్లి రఘున్ని దీవించింది. సుమంత్రుడు రథాన్ని సిద్ధంచేశాడు. సీతారాములక్ష్మణులు రథాన్ని ఎక్కారు. రథం వేగంగా ముందుకు సాగుతున్నది. శ్రీరాముణ్ణి విడవలేక కొందరు పొరులు ఆ రథానికి రెండువైపులా, వెనక భాగంలో వేలాడారు. మంగళ వాద్యమోషతో మార్చేగపలసిన అయోధ్య దుఃఖసంద్రమైంది. దశరథుడు తీవ్రమైన బాధతో కొసల్యామందిరానికి వచ్చాడు. కొసల్యాదేవి శోకమూర్తిలా ఉంది. సుమిత్రాదేవి ఆమెను ఓడార్చింది.

శ్రీరాముని రథాన్ని నీడలా అనుసరిస్తున్నారు ప్రజలు. అయోధ్యకు మళ్ళీపొండని వాళ్ళకు శ్రీరాముడు ఎంతగానో చెప్పాడు. ‘మీరే అయోధ్యకు రండి లేదా మేము మీ వెంట రావడానికి అనుమతించండి’ అని వేదుకుంటున్నారు ప్రజలు. రథం తమసానది తీరానికి చేరింది. ఆ రాత్రి అందరూ అక్కడే విడిది చేశారు. తెల్లవారుతున్నది. అలసటచేత పొరులందరూ గాఢనిద్రలో ఉన్నారు. ఇంకా వాళ్ళను శ్రమపెట్టడం శ్రీరామునకు ఇష్టంలేదు. అందుకని వాళ్ళ నిద్రలేచేలోపే అక్కడి నుండి వెళ్లాలని లక్ష్మణునితో అన్నాడు. సుమంత్రుని సారథ్యంలో సీతారాములక్ష్మణులు అక్కడినుంచి బయలుదేరారు. నిద్రలేచిన పొరులు శ్రీరాముడు కనబడకపోవడంతో తికమకపడ్డారు. తమ మొద్దునిద్రను తామే నిందించుకున్నారు. చేసేదిలేక అయోధ్యకు తిరుగు ముఖం పట్టారు.

రథం వేదుత్రణి, గోమతీ, సనందికా సదులను డాటింది. కోసలదేశపు పొలిమేరులకు చేరుకుంది. అక్కడి నుండి అయోధ్యవైపుగా తిరిగి శ్రీరాముడు నమస్కరించాడు. ముందుకు సాగుతూ గంగాతీరానికి చేరుకున్నారు. ఆ తీరంలో శృంగిబేరపురమున్నది. ‘గుహుడు’ ఆ ప్రదేశానికి రాజు. అతడు శ్రీరామభక్తుడు. శ్రీరాముడు వచ్చాడన్న వార్త విని, తనవారితో శ్రీరాముని దగ్గరకు బయల్దేరాడు. గుహుణ్ణి చూసి, రాముడు లక్ష్మణుడితోపాటు ఎదురువెళ్లి కలుసుకున్నాడు. ఆ రాత్రి గుహుడి ఆతిధ్యం తీసుకున్నాడు.

మరునాడు శ్రీరాముని ఆదేశం మేరకు గుహుడు నావను సిద్ధం చేశాడు. ‘శ్రీరాముడు మరిపాలను తెప్పించాడు. వాటితో తనకు లక్ష్మణునకు జడలను సిద్ధపరచాడు. రాములక్ష్మణులు జటాధారులయ్యారు. సీతారాములక్ష్మణులు పడవ ఎక్కారు. అవతలి తీరానికి తీసుకువెళ్లాలని నావికులకు సూచించాడు గుహుడు. శ్రీరాముడు సుమంత్రునికి, గుహునికి వెళ్లడానికి అనుమతినిచ్చాడు. నావను ముందుకు సాగించవలసిందిగా నావికులను ఆదేశించాడు.

నదిమధ్యలో నావ సాగుతున్నది. సీత గంగను ప్రార్థించింది. నావ దక్కిణతీరానికి చేరింది. నావదిగిన శ్రీరాముడు సీతాలక్ష్మణమేతుడై వనాలకు బయలుదేరాడు. శ్రీరాముని ఆదేశం మేరకు ముందు లక్ష్మణుడు వెనక సీత, ఆమె వెనక శ్రీరాముడు నడుస్తున్నారు. సాయంకాలానికల్లా భరద్వాజాశమానికి చేరారు. ఇది గంగాయమునసంగమప్రదేశంలో ఉంది. ముని వాళ్ళకు ఆతిధిసత్యాగ్రాలు చేశాడు. వనవాసకాలాన్ని ఆ ప్రాంతంలోనే గడపమని కోరాడు. కాని రాముడు సుతిమెత్తగా తిరస్కరించాడు.

జనులకు అందుబాటులో ఉండని, ఆశ్రమవాసానికి అనువైన ప్రదేశమేదైనా సూచించమని శ్రీరాముడు కోరాడు. పది కోసుల దూరంలో ‘చిత్రకూటం’ అనే పవిత్రమైన పర్వత ప్రదేశం ఉండని, మహార్షుల నివాసస్థానమైన అదే తగిన చోటని భరద్వాజుడన్నాడు. మహార్షి సూచననుసరించి యమునానదిని దాటి చిత్రకూటం చేరుకున్నారు సీతారాములక్కుణులు. అన్న ఆదేశం ప్రకారం అక్కడ నేరేడు క్రరులతో కుటీరాన్ని నిర్మించాడు లక్కుణులు. సశాస్త్రియంగా అందులోకి ప్రవేశించారు.

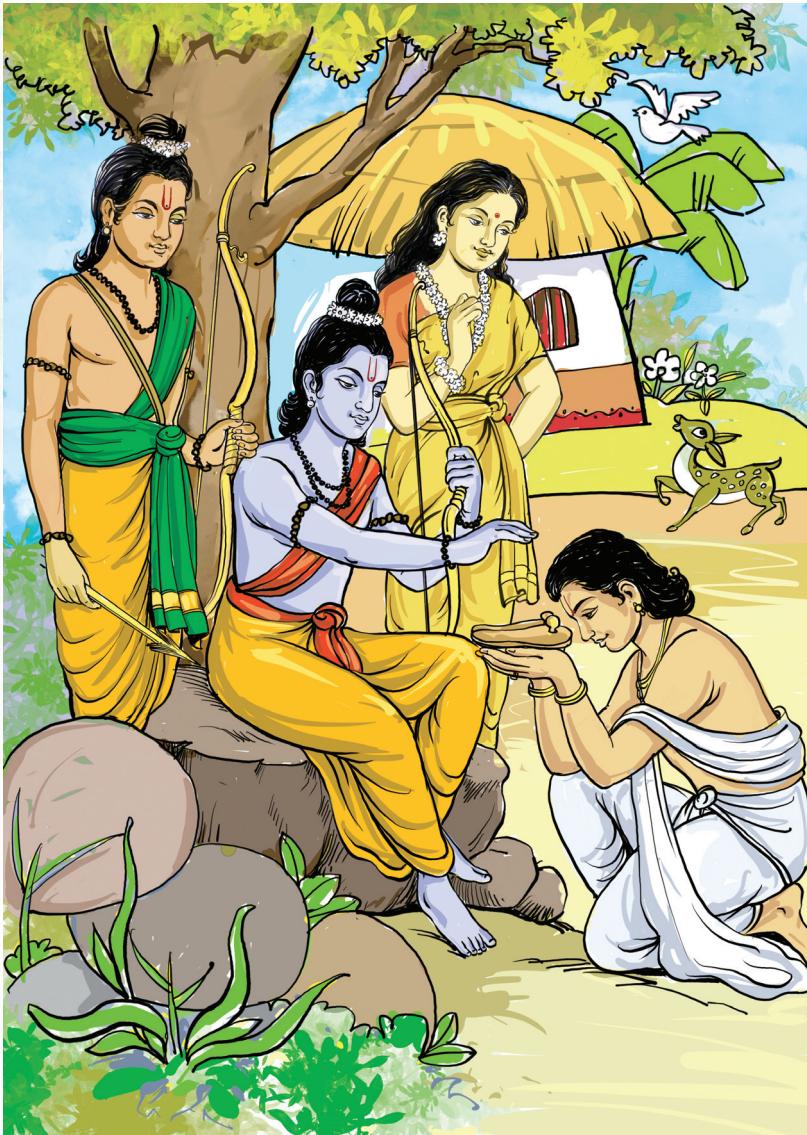
ఈ విషయాన్నంతా గూఢచారుల ద్వారా గుహలు తెలుసుకున్నాడు. గుహలని ద్వారా సుమంత్రుడు గ్రహించాడు. సుమంత్రుడు గుహాడి దగ్గర సెలవు తీసుకొని అయోధ్యకు వెళ్ళాడు. దశరథుడు సుమంత్రుడి ద్వారా రాముడి విషయాలను తెలుసుకున్నాడు. కౌసల్యాదశరథుల ఆవేదనకు అంతలేదు. దశరథుడు గతంలో తాను మునిబాలకుణ్ణి పొరబాటుగా చంపిన సంఘటనను, అతని తల్లిదండ్రులిచ్చిన శాపాన్ని గుర్తుచేసుకున్నాడు. అదే పుత్రవియోగానికి కారణమనుకున్నాడు. శ్రీరాముని ఎడబాటుకు దశరథుని మనసు కకావికలమైంది. దుఃఖాగ్నికి తట్టుకోలేక గుండె చల్లబడింది. అర్ధరాత్రి తరువాత దశరథుడు ప్రాణాలు విడిచాడు. అందరూ బావురుమన్నారు.

దశరథుని దేహాన్ని ఒక తైలద్రోణిలో భద్రపరచారు. వసిష్ఠుడి ఆజ్ఞమేరకు దూతలు భరతశత్రుఘ్నులను తీసుకురావడానికి వెళ్ళారు. ఏడురోజులు ప్రయాణం చేసి ఎనిమిదవనాడు అయోధ్యకు చేరుకున్నారు భరతశత్రుఘ్నులు. తండ్రిమరణానికి తల్లడిల్లాడు భరతుడు. తండ్రి అంత్యక్రియలను భరతుడు నిర్వర్తించాడు.

శ్రీరామ వనవాస విషయంలో తల్లిని తప్పుబట్టాడు భరతుడు. మంథరను చంపడానికి ఉద్యుక్తుడైన శత్రుఘ్నుడు భరతుని మాట విని విరమించుకున్నాడు. మంత్రులు భరతుణ్ణి రాజ్యాధికారం చేపట్టమన్నారు. కాని భరతుడు అంగీకరించలేదు. ‘పెద్దవాడైన శ్రీరాముడే రాజు కావాలి. ఆయనకు బదులు నేను పదునాలుగు సంవత్సరాలు వనవాసం చేస్తాను. చతురంగ బలాలను సిద్ధపరచండి. నేను వెళ్ళి శ్రీరాముణ్ణి అయోధ్యకు తీసుకువస్తాను’ అని తెలిపాడు.

భరతుడు అయోధ్యావాసులతో కూడి బయలుదేరాడు. శృంగిబేరపురం చేరాడు. గుహలు భరతుని ఆంతర్యం తెలియక యుద్ధస్వర్ధుడయ్యాడు. తీరా విషయం తెలిశాక ఎదురువెళ్ళి భరతుణ్ణి ఆహోనించాడు. గుహలని సహకారంతో భరద్వాజాశ్రమం చేరుకున్నాడు భరతుడు. మహార్షి సత్యాగ్రాలనంది చిత్రకూటం వైపు ప్రయాణించారందరు.

అడవిలో మృగాల అలజడి మొదలైంది. కారణమేమిటో చూడమన్నాడు లక్కుణునితో శ్రీరాముడు. వెంటనే లక్కుణుడు ఒక పెద్దముద్ది చెట్టెక్కాడు. విషయం ఆర్థమైంది. చెట్టు దిగి శ్రీరాముని వద్దకు వచ్చాడు. ‘భరతుడు దుర్యాధితో సనైన్యంగా వస్తున్నాడు. మన ధనుర్వాణాలను సిద్ధంచేసుకుండా’ మన్నాడు లక్కుణుడు. శ్రీరాముడు లక్కుణుని ఆలోచనలో పొరపాటు ఉండని చెప్పాడు. భరతుడులాంటివాడు కాదన్నాడు. ‘లక్కుణా! ఒకవేళ నీకు రాజ్యకాంక్ష ఉంటే చెప్పు భరతునికి చెప్పి ఆ రాజ్యాన్ని నీకే ఇప్పిస్తా’ ననన్నాడు. ఇంతలో భరతుడు పర్షిణులకు చేరుకున్నాడు. శ్రీరాముణ్ణి చూడగానే దుఃఖాన్ని ఆపుకోలేక పోయాడు. శత్రుఘ్నుడు శ్రీరాముడి పాదాల మీద పడ్డాడు. శ్రీరాముని కళ్ళనుంచి అశ్రుధారలు కురిశాయి. కొంతనేపటికి తేరుకున్నాడు. భరతుణ్ణి కుశల ప్రశ్నలు వేశాడు. ప్రసంగవశాత్తు రాజునీతి ధర్మాలను బోధించాడు. శ్రీరాముడు తండ్రి మరణవార్త విని విలపించాడు. శ్రీరాముణ్ణి అయోధ్యకు రమ్యనీ, రాజువుకమ్యనీ సవినయంగా ప్రార్థించాడు భరతుడు. కాని తండ్రిమాటే శిరోధార్యమని శ్రీరాముడు అంగీకరించలేదు. శ్రీరాముని నాస్తికవాదంతో ఒప్పింపజూచాడు జాబాలి. ఇతడు దశరథుని పురోహితుడు. కాని జాబాలి వాదాన్ని శ్రీరాముడు ఖండించాడు.

భరతుని అశ్వరూప మేరకు శ్రీరాముడు పాదుకలను అనుగ్రహించాడు. అప్పుడు భరతుడు ‘అన్నా! ఈ పాదుకలమీదనే రాజ్యపాలనాభారాన్ని ఉంచుతాను. ఈ పదునాలుగు సంవత్సరాలు నేనుకూడా జటలను ధరించి, నారచీరలు కట్టి, వనవాసనియమాలతో, నగరం వెలుపల ఉంటాను. పదునాల్గు సంవత్సరం కాగానే నీ దర్శనం కాకుంటే అగ్ని ప్రవేశం చేస్తానన్నాడు. సరేనన్నాడు శ్రీరాముడు. ఆదర్శ సోదరభావమంటే ఇది. భరతుడు నందిగ్రామం చేరుకొని, పాదుకలకు పట్టాభీషేఖం చేశాడు.

శ్రీరాముడు సీతా లక్ష్మణ సన్మేతంగా అత్రిమహర్షి ఆశ్రమానికి వెళ్ళాడు. అత్రి అనసూయలు వీరికి సముచిత మర్యాదలు చే శారు. మహావతిప్రత అంగున అనన్నాయాదేవి నీతకు దివ్య వప్రాభరణాలనిచ్చింది. మునీశ్వరుల ఆశీస్సులు తీసుకొని సీతా రామ లక్ష్మణులు దండకారణ్యంలోకి ప్రవేశించారు.

అరణ్ కాండ

దండకారణ్యం పవిత్రప్రదేశం. ప్రశాంతప్రదేశం. అక్కడ మునుల ఆశ్రమాలు ఎన్నో ఉన్నాయి. పక్కలు, మృగాలు - సకలప్రాణులకు నుర్జితమైన ప్రాంతం అది. అక్కడ లోకమేం కోసం యజ్ఞయగాలు జరుగుతున్నాయి. ఆశ్రమ సముదాయాన్ని చూడగానే అల్లెతాటిని ధనుస్యనుంచి వేరుచేశాడు శ్రీరాముడు. అక్కడ వినయానికి తప్ప వీరత్వానికి అవకాశం లేదు. **ఎక్కడ ఎట్లా ప్రవర్తించాలో తెలుసుకోడమే ఉచితజ్ఞత.** ఇది శ్రీరామునిలో సంపూర్ణంగా ఉంది.

సీతారాములక్కుణులకు మహర్షులు సాదరస్యాగుతం పలికారు. ఆ సముదాయంలోని ఒక పర్షాలలో విడిది ఏర్పాటుచేశారు. మరునాడు ఉదయం నిత్యేచిత కర్మలను ముగించుకొని మహర్షులకు వీడోలు పలికి సీతారాములక్కుణులు ప్రయాణాన్ని కొనసాగించారు.

వనంమధ్యకు చేరుకున్నారు. ఇంతలో వికృతాకారంలో ఉన్న విరాధుడనే రాక్షసుడు అమాంతంగా సీతారాములక్కుణుల పైకి విరుచుకుపడ్డాడు. రాములక్కుణులను తన భుజాలపై వేసుకొని తీసుకుపోసాగాడు. సీతగగ్గోలు పెదుతున్నది. రాములక్కుణులు విరాధుని రెండు భుజాలను నరికిపేశారు. నేలపై కుపుకూలాడు విరాధుడు. ముఖ్యఫూతాలతో, మోకాళ్ళతో దాడిచేశారు రాములక్కుణులు. ఎంతకూ చావని విరాధుణ్ణి గోతిలో పాతిపెట్టడానికి సంసిద్ధులయ్యారు. వెంటనే విరాధుడు తన పూర్వకథను వివరించాడు. తుంబురుడనే గంధర్వుడైన తాను కుబేరుని శాపంచేత రాక్షసుడిగా మారిన విషయం తెలిపాడు. శ్రీరామునివల్ల శాపవిషుక్తి కలుగుతుందన్న కుబేరుని మాటలను జ్ఞాపకం చేసుకున్నాడు. దగ్గరలోనే ఉన్న శరభంగ మహర్షిని దర్శించుకొమ్ముని, శుభం జరుగుతుందని శ్రీరామునికి చెప్పాడు. తనను గోతిలో పూర్ణమన్నాడు. అలాగే చేశారు రాములక్కుణులు.

విరాధుని మాట ప్రకారం శరభంగ మహర్షి దర్శనానికి బయల్దేరారు. శరభంగుడు మహోతపస్సి. దైవసాక్షాత్కారం పొందినవాడు. శ్రీరాముని చూసి శ్రీరామ దర్శనం కోసమే తాను వేచివున్నాన్నాడు. తన తపఃఫలాన్నంతా శ్రీరామునికి ధారపోశాడు. భవిష్యత్తులో శ్రీరాముడు చేయవలసిన రావణసంహరానికి ఇది కూడా తోడ్పుడుతుంది. **ఒక మహోక్య సాధనలో ఎవరింతు వారు సహకారమందించాల్సిందే.** అక్కడికి చేరువలోనే ఉన్న సుతీక్ష్ణ మహర్షిని దర్శించమని శ్రీరామునకు సూచించాడు శరభంగమహర్షి సీతారాములక్కుణులు చూస్తుండగానే తన దేహాన్ని విడుచి అగ్నితేజస్సుతో బ్రహ్మలోకం చేరాడు.

అక్కడి మునులందరూ శ్రీరాముని వద్దకు వచ్చి తమగోడును వెళ్ళబోసుకున్నారు. రాక్షసులు మునులపై చేసే అక్కత్వాలను ఏకరుపుపెట్టారు. రాక్షసుల చేతిలో బలైన మునుల కళేబరాలను చూపించారు. రాక్షసుల బారి నుండి రక్కించమని ప్రార్థించారు. వారితో శ్రీరాముడు ‘మహోత్ములారా! మీరు నన్ను ప్రార్థించడం తగదు. ఆజ్ఞాపించాలి. మీ ఆజ్ఞలను నేను శిరసాపహిస్తానన్నాడు. **ఆహంకరించకుండా తన బాధ్యతను గుర్తించడంలోనే గొప్పదనముంది.**

సీతారాములక్కుణులు సుతీక్ష్ణ మహర్షి ఆశ్రమం చేరుకున్నారు. శ్రీరామదర్శనం కోసమే సుతీక్ష్ణ మహర్షి దేహం విడువకుండా ఉన్నాడు. తన తపశ్శుకినంతా శ్రీరామునకు ధారాదత్తం చేశాడు. మరునాడు వారు మహర్షి అనుమతి తీసుకొని బయలుదేరారు.

దండకారణ్యంలోని మునుల ఆశ్రమాలను సందర్శిస్తాపోతున్నారు సీతారాములక్కుణులు. అక్కడక్కడ కొంతకాలం ఉంటున్నారు. ఇలా పది సంవత్సరాలు గడిచింది. మళ్ళీ సుతీక్ష్ణ మహర్షి వద్దకు వచ్చారు. అతనితో అగ్న్య మహర్షిని దర్శించుకోవాలన్న తమ ఆకాంక్షను వెలిబుచ్చారు. సుతీక్ష్ణ మహర్షి మార్గాన్ని చెప్పాడు. తన ఆశ్రమానికి దక్కించాలు నాల్గుయోజనాల దూరంలో అగ్న్య సోదరుని ఆశ్రమం, అక్కడికి యోజనదూరంలో అగస్త్యశ్రమం ఉందని తెలిపాడు. మహర్షివద్ద సెలవు తీసుకొని బయలుదేరారు సీతారాములక్కుణులు.

సాయంకాలానికి అగ్న్యసోదరుని ఆశ్రమానికి చేరుకున్నారు. ఇక్కడో విషయం చెప్పుకోవాలి. **అగ్న్యసోదరుని పేరేమా చెప్పలేదు.** ఎక్కడ సందర్భం వచ్చినా అగ్న్యభూత (సోదరుడు) అనే చెప్పారు. అందుకే పేరు తెలియని వారిని ‘అగ్న్యభూత’ అంటూంటారు. ఈ పదబంధం జాతీయంగా స్థిరపడింది. అగ్న్యసోదరుని ఆతిథ్యంలో ఆరాత్రి గడిపారు సీతారామలక్ష్మణులు. ఉదయాన్నే అగ్న్యసోదరుమం వైపుగా అదుగులు వేశారు.

అగ్న్యుడు తపశ్చక్తి సంపన్నుడు. ఆకాశాన్ని తాకిన వింధ్య పర్వతగ్రాన్ని అణచినవాడు. **‘అగ్మ స్తంభయతీతి అగ్న్యై పర్వతాన్ని స్తంఖింపజేసినవాడు కనుక అగ్న్యుడయాడు.**

శ్రీరాముడి రాకను గమనించి అగ్న్యుడు శిఘ్రసమేతంగా ఎదురువెళ్ళాడు. అతిథిని గౌరవించే సంప్రదాయమధి. శ్రీరాముడు సీతాలక్ష్మణ సమేతుడై మహర్షికి పాదాభ్యమందనం చేశాడు. అగ్న్యుడు శ్రీరామునకు దివ్యధనుస్సు, అక్షయతూఛీరాలు, అమోఘమైన ఖడ్గాన్ని బహుమరించాడు. జయం కలుగుతుందని ఆశీర్వదించాడు. కష్టాలతో కూడిన వనవాసానికి సీత కోరిరావడం సాహసమని ఆభినందించాడు. ఆమెకుగల భర్తుపేమను మెచ్చుకున్నాడు.

శ్రీరాముడు తాము నివసించడానికి అనువైన ప్రాంతాన్ని సూచించమని అగ్న్యైణి అభ్యర్థించాడు. ఒక్క క్షణం ధ్యానమగ్నుడైనాడు మహార్షి. తరువాత శ్రీరామునితో ‘ఇక్కడికి రెండు యోజనాల దూరంలో ‘పంచవటి’ అనే ప్రదేశం ఉంది. అక్కడ ఫలాలకు, జలానికి కొదువలేదు గోదావరీనదీతీరంలో ఉన్న ఆ ప్రాంతంలో జనసంచారం ఉండదు. ప్రశాంతంగా ఉంటుందని తెలిపాడు. అగ్న్యైది దగ్గర సెలవు తీసుకొని పంచవటికి ప్రయాణమయ్యారు సీతారామలక్ష్మణులు.

దారిలో బలిష్టమైన ఒక పెద్దగడ్డను చూశారు. పక్కిరూపంలో ఉండే రాక్షసుడేమోననుకున్నారు. ‘నువ్వేవరి’వని అడిగారు. తనపేరు ‘జటాయువు’ అనీ, దశరథుని మిత్రుడిననీ చెప్పుకొన్నాడు. తన వంశచరిత్రనూ శక్తిసామర్థ్యాలను వివరించాడు జటాయువు. తన తండ్రికి ఆత్మీయుడైన జటాయువునకు సీతరక్షణ బాధ్యతను అప్పగించాడు శ్రీరాముడు. శ్రీరాముని ఆజ్ఞమేరకు పంచవటిలో పర్షాల నిర్మాణం చేశాడు లక్ష్మణుడు.

పంచవటిలో జీవనం ప్రశాంతంగా గడుస్తున్నది. ఒకనాడు శ్రీరాముడు పురాణకథా ప్రసంగంలో ఉన్నాడు. ఇంతలో ‘శూర్పుణి’ అనే రాక్షసి అక్కడికి వచ్చింది. ఈమె రావణానురుడి చెల్లెలు. శ్రీరాముడి సౌందర్యానికి ముగ్గురాలైంది. తనను చేపట్టమన్నది. తమ మధ్య అద్దుగా ఉన్న సీతాలక్ష్మణులను చంపితించానన్నది. శ్రీరాముడు పరిపోసంగా లక్ష్మణుని వద్దకు వెళ్ళమన్నాడు. లక్ష్మణుడు తాను అన్నకు దానుడనని తనతో ఉంటే శూర్పుణి కూడా దాస్యం చేయాల్సివస్తుందని, అందుకే శ్రీరామ్యాణి చేరదమే సబఱి సమాధానమిచ్చాడు. శ్రీరాముడిష్టైపు తిరిగింది శూర్పుణి. సీత ఉండడంవల్లే తనను నిరాకరిస్తున్నాడని అట్లుడికిపోయింది. సీతాదేవి అద్దు తొలగించుకోవాలని ఆమెపై దాడికి దిగింది.

క్రూరులైన దుష్టులతో పరిహసం పనికిరాడు. అది ఎంతో ప్రమాదకరం. ఆలస్యం చేయకుండా శూర్పుణిను విరూపిసి చేయమన్నాడు శ్రీరాముడు. అన్న ఆజ్ఞే ఆలస్యం - శూర్పుణి ముక్కుచెపులు తెగిపడ్డాయి లక్ష్మణుని కత్తిదెబ్బుకు. లబోదిబోమని మొత్తుకొంటూ సోదరుడైన ఖరుడి దగ్గరికి వెళ్లింది శూర్పుణి. ఖరుడు పద్మాలుగుమంది యోధులను పంపాడు. వాళ్యంతా శ్రీరాముని చేతిలో మట్టిగరచారు. ఇది చూసిన శూర్పుణి ఖరుని వద్దకు వెళ్లి చెప్పింది. ఖరుడూషణులు పద్మాలుగువేల మంది రాక్షసులతో రాముడిమీదకు దండెత్తారు. మూడుగడియల్లో వాళ్యందరినీ యమపురికి పంపించాడు శ్రీరాముడు.

ఈ వార్త అకంపనుడి ద్వారా వేగంగా లంకకుచేరింది. అకంపనుడు రావణానురుడి గూడచారుల్లో ఒకడు. ఈ విషయాన్ని సహించుకోలేని రావణుడు శ్రీరామ్యాణి హతమారుస్తానని ఆవేశపడ్డాడు. అకంపనుడు, అసహేయశూరుడైన శ్రీరామ్యాణి వధించడం దేవాసురులకు కూడా సాధ్యంకాదని తేల్చిశాచు. కానీ అందుకు తగిన ఒక ఉపాయాన్ని చెప్పాడు. ‘శ్రీరాముడి భార్య సీత అందాల రాశి. శ్రీరాముడికి ప్రాణం. ఎలాగైనా ఆమెను అపహరిస్తే చాలు - ఆ ఎడబాటును తట్టుకోలేక రాముడు జీవితాన్ని

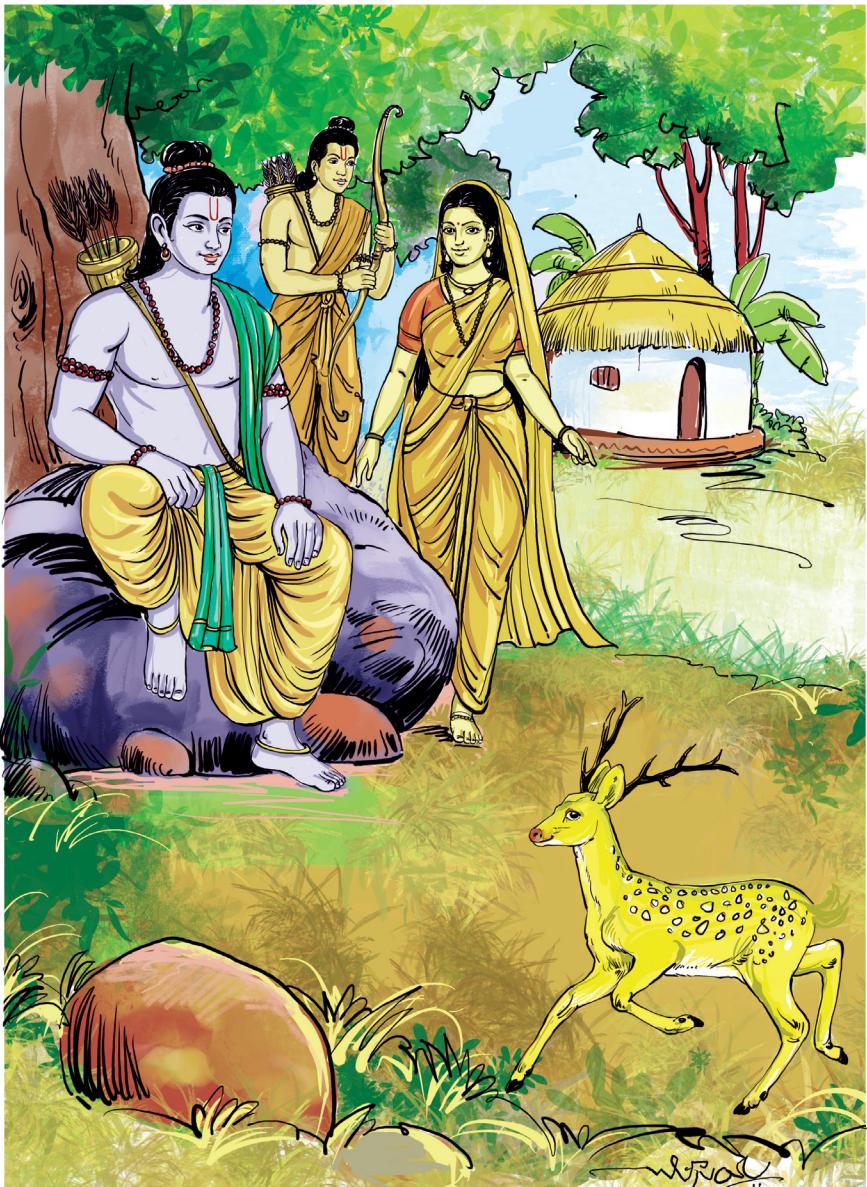
చాలిస్తాడు' అని. ఇది రావణునికి ఎంతగానో నచ్చింది.

మరునాదుదయమే రథంమీద ఆకాశంలో ప్రయాణిస్తూ మారీచుడి ఆప్రమానికి చేరుకున్నాడు. సీతాపహరణ విషయం తెలిపాడు. ఈ పనిలో తనకు సహాయపడుమన్నాడు. మారీచుడు మండిపడ్డాడు. 'ఓ రాక్షసేంద్రా! ఈ ఆలోచన నీకెవరు చెప్పారు? నిజంగా అతడు నీకు మిత్రుడి రూపంలో ఉన్న శత్రువు. శ్రీరాముడు సింహంవంటివాడు. సింహందగ్గరికి వెళ్ళడం ఎంత ప్రమాదం? పైగా ఇతరులకు హాని చేయాలనే ఆలోచన లేకుండా ప్రశాంతంగా ఉన్న రాముణ్ణి కవ్యించడం కొరివితో తల గోకోవడమే. శాంతించి, ఈ ఆలోచన విరమించి సుఖించమని సదుపదేశం చేశాడు. రావణుడి ఆవేశం తిరుగు ముఖం పట్టింది. రావణుడూ లంకకు తిరుగుముఖం పట్టాడు.

ఇరు, దూషణ త్రిశరులు, పద్మాలుగు వేలమంది రాక్షసవీరులు రాముడిధాటికి నిలువలేక యముడి ఇంటికి పోవడాన్ని భరించలేకపోయింది శూర్పుణి. లంకకు పరుగుదీసింది. మంత్రులతో కొలువుదీరిన రావణుని సభలోకి వెళ్ళింది. వికృతరూపంతో వచ్చిన చెల్లెలి దీనావస్తను చూసి కూడా చలించలేదు రావణుడు. శూర్పుణి ఆవేశం కట్టలు తెంచుకుంది. రావణుడి మూర్ఖత్వాన్ని తిట్టి పోసింది. శ్రీరాముడివల్ల లంకకు ముప్పువాటిల్ల గలదని పోచ్చరించింది. 'సాందర్భయతి అయిన సీతకు తగిన భర్తవు నీవేనని రావణుడిలో కొత్త ఆశలను రేకెత్తించింది.

ఒకవైపు మారీచుడి మాటలు, మరొకవైపు శూర్పుణి పలుకులు లంకేశుని మనసును కుదిపేస్తున్నాయి. అయోమయంలో వడ్డాడు. సీతాపహరణంలోని మంచిచెడులను ఆలోచించాడు. శ్రీరాముని బలంతో తన బలాన్ని పోల్చుకున్నాడు. చివరకు సీతను అపహరించడానికి నిశ్చయించుకున్నాడు.

రావణుడు మళ్ళీ మారీచుని వద్దకు వెళ్ళాడు. సీతాపహరణకు బంగారులేడిగా మారి నహకరించమన్నాడు. ఆ ఆలోచనను విరమించుకోమని లంకేశునికి పరిపరివిధాల నష్టజెప్పుజూశాడు మారీచుడు. విశ్వామిత్రుని యాగసంరక్షణ సందర్భంలో రామబాణం రుచి ఏమిటో తాను తెలుసుకున్నానన్నాడు. మారీచుడి మాటలను పెడచెని పెట్టాడు రావణుడు. **మూర్ఖులకు హితబోధలు చెవికెక్కాడు.**

‘నేను చెప్పినట్లు చేయకుంటే నా చేతిలో నీకు చావు తప్పుడని పొచ్చరించాడు రావణుడు. ఆశ్రమానికి వెళ్లే శ్రీరాముడు చంపుతాడు. వెళ్లుకుంటే రావణుడు చంపుతాడు. ‘ముందు నుయ్యే వెనక గొయ్యేలా ఉంది మారీచుని స్థితి. చివరకొక నిశ్చయానికి వచ్చాడు. రావణునితో ‘నీ చేతిలో చావడం కన్నా శ్రీరాముడి చేతిలో చావడమే నయం. నా జన్మ తరిస్తుందని తేల్చిచెప్పాడు.

మారీచుడు బంగారులేడిగా మారి శ్రీరాముని ఆశ్రమప్రాంతంలో తిరుగుతున్నాడు. పూలు కోయడానికి వచ్చిన సీతాదేవి ఆ జింకను చూసి ఆశ్చర్యపడింది. రాములక్ష్ముణులను పిలిచింది. వారు ఆ మృగాన్ని చూశారు. లక్ష్ముణుడు అది మాయామృగమేనని నిస్సంశయంగా పలికాడు. మారీచుడే ఈ రూపంలో వచ్చి ఉంటాడన్నాడు. వేటకు వచ్చే రాజులను మాయామృగరూపంలో చంపడం మారీచుడికి కొత్తదేమీ కాదన్నాడు. ఇలాంటి లేడి ప్రపంచంలో ఉండదని అనుమానాన్ని వెలిబుచ్చాడు. సీత మాత్రం పట్టు వదలలేదు. తనకు అదెంతో నచ్చిందని, తీసుకురావాలని కోరింది. తేస్తే ఆశ్రమంలో క్రీడామృగంగా ఉంటుందని, అయ్యాధ్యచేరాక అంతఃపురానికి అలంకారమౌతుందని ఆశించింది.

సీత ఇష్టాన్ని తోసివేయలేక ఆ మాయలేడిని చంపి అయినా సరే తేవడానికి సంసిద్ధుడయ్యాడు శ్రీరాముడు. సీతాదేవి రక్షణ విషయంలో జటాయువు సహాయంతో అప్రమత్తంగా ఉండమని లక్ష్ముణుణ్ణి ఆదేశించాడు. మాయలేడిని పట్టుకోడానికి బయల్దేరాడు.

మృగాన్ని ప్రాణంతో పట్టుకోవాలని శతవిధాల ప్రయత్నించాడు శ్రీరాముడు. అందినట్టే అంది అందకుండా పరుగుదిస్తున్నదా మృగం. ఇక లాభం లేదనుకొని బాణాన్ని సంధించాడు, ప్రయోగించాడు శ్రీరాముడు. బాణపు దెబ్బకు తాటి చెట్టుంత ఎత్తు ఎగిరి భయంకరంగా అరుస్తూ పడిపోయాడు మారీచుడు, నిజస్వరూపంతో. రాముని కంఠధ్వనిని అనుకరిస్తూ ‘అయ్యా సీతా! అయ్యా లక్ష్ముణ్ణా!’ అని బిగ్గరగా అరుస్తూ ప్రాణాలు విడిచాడు. ఈ మాటలకు సీతాలక్ష్ముణులు ఎంత కలవరపడతారోనని భయపడినాడు శ్రీరాముడు.

మారీచుని కంఠధ్వనిని రామునిదిగా భావించి సీత అందోళనచెందింది. శ్రీరాముడు ఏదో ఆపదలో చిక్కుకున్నాడని తలచింది. ఆదుకోడానికి వెంటనే వెళ్లుమని లక్ష్ముణుణ్ణి పురమాయించింది. లక్ష్ముణుడు చలించలేదు. ఇది శ్రీరాముని స్వరం కాదన్నాడు. మారీచుడి మాయాజాలమన్నాడు. ‘అమ్మా! నీ రక్షణ భారం శ్రీరాముడు నాకప్పగించాడు. నిన్ను ఇలా ఒంటరిగా పదలివెళ్లులేని స్ఫుర్పం చేశాడు. సీత ఆవేశం రెండింతలైంది. మనసులో ఏదో దుష్టులోచనతో ఇలా ప్రవర్తిస్తున్నావని నిష్పరోక్తులాడింది. చేసేదిలేక లక్ష్ముణుడు బయలుదేరడానికి సంసిద్ధుడయ్యాడు. ‘అమ్మా! నీకు భద్రమగుగాక. వనదేవతలు నిన్ను రక్షింతురుగాక. నాకు అపశకునాలు తోస్తున్నాయి. మళ్ళీ నువ్వు మా అన్నతో కలిసి ఉండగా చూసే భాగ్యం కలుగుతుందో, లేదో?’ అని వాపోయాడు. సీతమానంగా ఉన్నది. అక్కడి నుంచి వెళ్లడానికి ఏమాత్రం మనస్సిరించకున్నా సీతకు నమస్కరించి శ్రీరాముడు వెళ్లిన దిశగా నడిచాడు లక్ష్ముణుడు.

లక్ష్ముణుడు వెళ్లడాన్ని గమనించాడు రావణుడు. అదే అదనుగా సన్మాసి వేషంలో సీత సమక్షానికి వచ్చాడు. యతి రూపంలో వచ్చిన రావణుణ్ణి ఆననంమీద కూర్చుండబెట్టి సముచితంగా అతిథి మర్యాదలు చేసింది సీత. మధ్యమధ్యలో రాములక్ష్ముణుల కోసం వాకిలివైపు చూస్తున్న సీతకు నిరాకే మిగులుతున్నది. రావణుడు సీతను గురించిన వివరాలు అడిగాడు. తెలిపింది. సన్మాసి వివరాలను కోరింది. తాను రాక్షసరాజు లంకేశ్వరుడనని ప్రకటించాడు. తనను పతిగా స్వీకరించమని అడిగాడు. అలా చేస్తే అంతలేని భోగభాగ్యాలతో విలసిల్లుతావని ఆశ చూపాడు. ఆ మాటలకు సీత మండిపడింది. రావణుణ్ణి తృప్తికరించి మాట్లాడింది. శ్రీరాముడి పరాక్రమాన్ని ప్రస్తావించింది. ‘నన్ను అపహరించి నీ చావును నీవే కొనితెచ్చుకోకు’ అని పొచ్చరించింది.

రావణుడి కన్నలు నిప్పులు చెరుగుతున్నాయి. సన్మాని వేషాన్ని పదిలి పదితలలతో భయంకరమైన నిజస్వరూపంతో సీత ఎదుట నిలిచాడు. బలవంతంగా సీతను తన రథంలో లంకకు తరలిస్తున్నాడు. సీత 'రామ! రామ!' అంటూ ఆర్తనాదాలను చేస్తున్నది. ఆమె వేదన అరణ్యరోదనయింది.

ఆప్యుదప్యుడే నిద్రకుపక్రమిస్తున్న జటాయువుకు సీతాదేవి ఆర్తనాదాలు వినబడ్డాయి. చూసే సరికల్లా సీతను అపహరించుకు పోతున్న రావణుడు కంటబడ్డాడు. జటాయువు రావణుణ్ణి ఎదిరించాడు. ఇద్దరి మధ్య పోరు హోరాహోరీగా సాగింది. వివరకు రావణుడు ఖద్గంతో జటాయువు రెక్కలను, కాళ్ళను నరికివేశాడు. నేలపై కూలాడు జటాయువు. రక్తంతో తడసి ముద్దుయిన అతణ్ణి చూసి ఆత్మబంధువును పోగాట్టుకున్నట్లు సీత ఆక్రందించింది.

రావణుడు సీతాదేవిని తీసుకొని ఆకాశమార్గం పట్టాడు. దీనురాలైన సీత హీనుడైన రావణుణ్ణి పరిపరి విధాల దూషించింది. ఇంతలో ఒక పర్వతశిఖరంమీద ఐదుగురు వానరముఖ్యాలను సీత చూసింది. ఉత్తరీయపు కొంగులో తన ఆభరణాలను కొన్నింటిని మూటగట్టి వారి మధ్య పడేటట్లు వదలింది. ఒకవేళ అటువైపుగా శ్రీరాముడువన్నే తనను గురించి వానరులు అతనికి తెలియజేస్తారనే చిన్న ఆశ.

రావణుడు సీతతో లంకకు చేరాడు. తన అంతఃపురంలో సీతనుంచాడు. తన షైభవమంతా చూపించాడు. దాన్ని తృణప్రాయంగా భావించింది సీత. కనికరించమని కాళ్ళపైబడ్డాడు. నిరాకరించిందా మహసాధ్మి. భరించలేకపోయాడు దశకంఠుడు. ఆవేశంతో, 'మైధిలీ! నీకు పన్మెందు నెలల గడువిసున్నాను. ఈలోపున సువ్యు దారికి రాకపోతే మరునాడే ప్రాతఃకాల భోజనానికి వంటవాళ్ళు నిన్ను సిద్ధంచేస్తారని బెదిరించాడు. అక్కడి రాక్షసులతో, 'ఈమెను అశోకవనానికి తీసుకుపాండి. వనం మధ్య ఒక రహస్య ప్రదేశంలో ఉంచి చుట్టూ కాపలాగా ఉండండి ఎలాగో ఒకలాగ ఈమెను ఒప్పించండి' అని ఆజ్ఞాపించి రుసరుసలాడుతూ వెళ్ళాడు. ఆడపులల మధ్య జింకలాగ రాక్షసస్తీల మధ్య సీత బిక్కుబిక్కుపుంటూ కాలాన్ని గడుపుతున్నది.

మారీచుణ్ణి వధించి శ్రీరాముడు వెనుదిరిగాడు. లక్ష్మణుడు ఎదురయ్యిసరికి నిశ్చేష్పుడయ్యా?డు. సీతను ఒంటరిగా వదలి ఎందుకు వచ్చావని నిలదీశాడు. జరిగిన విషయాలు పూసగుచ్ఛినట్లు చెప్పాడు లక్ష్మణుడు. ఇద్దరూ ఆశ్రమానికి చేరుకున్నారు. సీతాదేవిజాడ కనిపించలేదు. వనమంతా వెతికారు. సీత జాడ కనిపించలేదు. సీతజాడ చెప్పమని ప్రకృతిని ప్రార్థించాడు శ్రీరాముడు. ఆమె ఎడబాటును తట్టుకోలేక కన్నిరుమున్నిరుగా విలపించాడు. ఆవేదన ఆవేశంగా మారింది. లోకాలను ధ్వంసం చేయడానికి శ్రీరాముడు సిద్ధపడ్డాడు. లక్ష్మణుడు ఓదార్పు వాక్యాలతో అన్నను శాంతపరిచాడు.

అరణ్యంలో సీతను వెదుకుతూ వెళుతున్న రామలక్ష్మణులకు జటాయువు కనిపించాడు. రక్తంతో తడిసిన అతనిని గుర్తించలేదు శ్రీరాముడు. మీదు మిక్కిలి అతడు గద్దరూపంలో ఉన్న రాక్షసుడని సీతనతడే భక్తించి ఉంటాడనీ భ్రమపడ్డాడు. భాంతో చంపడానికి పూసుకున్నాడు. ఇంతలో జటాయువు జరిగిన విషయం చెప్పాడు. రావణుడు సీతను అపహరించాడని, ఎదిరించిన తనకీగతి పట్టించాడని వివరించాడు. అపహరణకు గురైన సీత, అవసానదశలో ఉన్న ఆత్మియుడు - రాముడి దుఃఖం రెండింతలైంది. తన తండ్రికి ఆత్మియుడైన జటాయువుపట్ల పితృభక్తిని ప్రదర్శిస్తూ అతని శరీరాన్ని నిమిరాడు. జటాయువు కన్నుమూశాడు. శ్రీరాముడు జటాయువుకు దహనసంస్థారాలు చేశాడు. అతనికి ఉత్తమగతులు కలగాలని గోదావరిలో జలతర్వణాలు చేశాడు.

రామలక్ష్మణులు దండకారణ్యంనుంచి క్రోంచారణ్యానికి చేరుకున్నారు. అక్కడి వనంలో భయంకరుడైన ఒక రాక్షసుణ్ణి చూశారు. అతని తల, మెడ కనబడడంలేదు. కడుపు భాగంలో ముఖముంది. రొమ్ముమీద ఒకే కన్న ఉంది. యోజనం పొడవు వ్యాపించిన చేతులు. ఆ చేతులతో పక్కలను, మృగాలను పట్టితింటాడు. అతనిపేరు ‘కబంధుడు’. తన సమీపంలోకి వచ్చిన రామలక్ష్మణులను అమాంతంగా రెండు చేతులతో పట్టుకున్నాడు. అతని చేతులల్లో చిక్కిత్తే తప్పించుకోడం ఎవరితరమూ కాదు. **అందుకే ‘కబంధుస్తాలు’ అన్న జాతీయం పుట్టుకువచ్చింది.** కబంధుడు రామలక్ష్మణులను భ్రమించడానికి నోరుతెరవాడు. అన్నదమ్ముల్చిద్దరూ తమ భాగాలతో అనాయాసంగా వాడి భుజాలను నరకివేశారు. కబంధుడు కుపుకూలాడు. రామలక్ష్మణుల గురించి తెలుసుకున్నాడు. తన గురించి చెప్పుకున్నాడు. శాపకారణంగా తనకీ విక్ష్యతరూపం ప్రాపించిందన్నాడు. శ్రీరాముడు కబంధునితో. ‘మాకు రావణుని పేరు మాత్రమే తెలిసింది. అతని రూపం, ఉండేచోటు, శక్తిసామర్థ్యాలు తెలియవు. వాటిని చెప్పవలసింద’ని అడిగాడు. సమాధానంగా కబంధుడు ‘శ్రీరామా! నాకిప్పుడు దివ్యజ్ఞానంలేదు. నా శరీరాన్ని దహిస్తే నా నిజరూపం వస్తుంది. అప్పుడు చెప్పగలన్నన్నాడు. కబంధుడి శరీరానికి అగ్నిసంస్కరంచేశారు రామలక్ష్మణులు. ఆ జ్యాలల నుంచి దివ్యదేహంతో బయటికి వచ్చాడు కబంధుడు. సీతాదేవి దౌరికే ఉపాయాన్ని శ్రీరాముడికి చెప్పాడు. ఇందుకు సుగ్రీవుడి మైత్రి బాగా తోడ్పడుతుందన్నాడు. వాలిసుగ్రీవుల కథను వివరించాడు. సుగ్రీవుణ్ణి చేరే దారిని చెప్పాడు. శ్రీరాముడి అనుమతిని తీసుకొని కబంధుడు స్వర్గానికి వెళ్లాడు.

కబంధుడు సూచించిన మార్గంలో ప్రయాణిస్తూ పంపాసరస్సున్న ప్రాంతానికి చేరారు రామలక్ష్మణులు. ఆ తీరంలో ఉన్న శబరి ఆశ్రమానికి వెళ్లారు. శబరి తపస్సిద్దురాలు, జ్ఞానవయోవృద్ధురాలు. శ్రీరామదర్శనంతో ఆమె తనుపు పులకించింది. పంపాతీరంలో దౌరికే పండ్కను స్వామికి సమర్పించింది. తన జన్మధన్యమైనట్లు భావించింది. శ్రీరాముడి అనుమతినిపొంది తన దేహాన్ని అగ్నికి ఆహుతి చేసి అగ్నికాంతితో ఊర్ధ్వలోకాలకు వెళ్లింది.

అక్కడినుంచి బుఫ్ఫుమూక పర్వతానికి ప్రయాణమయ్యారు రామలక్ష్మణులు. దారిలో పంపాసరోవరాన్ని దర్శించారు.

కవింధాకాండ

పంపాసరోవర ప్రాంతం పరమ రఘుభేయంగా ఉంది. ప్రకృతి తన అందాలను ప్రదర్శిస్తున్నట్టుగా ఉంది. కానీ శ్రీరాముడి మనసును ఏమాత్రం సంతోషపెట్టలేకపోయింది. పైగా సీత ఎడబాటు ఆవేదన అనే అగ్నికి ఆజ్యం పోసినట్లుగా శ్రీరాముడి బాధను మరింతపెంచింది. లక్ష్మణుడు ఊరడించాడు. ‘అన్నా ఈ దైన్యాన్ని వదులు. ఉత్సాహం తెచ్చుకో. అదే మనకు మేలుచేస్తుంది. చేసిన ప్రయత్నం విఫలమైనప్పుడు, సంపదలను పోగాట్టుకున్నప్పుడు అధైర్యపడకుండా ప్రయత్నంచేస్తే మంచి ఘలితముంటుంది. ఉత్సాహమే బిలం. ఉత్సాహమున్నవానికి అసాధ్యమనేదిలేదు. వాళ్ళు ఎటువంటి కష్టాలువచ్చినా వెనకడుగువేయరు. మన ప్రయత్నాన్ని కొనసాగిద్దాం. వదినెగారు తప్పకుండా లభిస్తారు.’ అని దైర్యం చెప్పాడు.

బుయ్యమూక పర్వతం నుంచి రామలక్ష్మణులను చూశాడు సుగ్రీవుడు. గుండెలో రాయిపడ్డట్టయింది. ఆ ఇద్దరు వీరులు తన అన్న అయిన వాలిపంపగా వచ్చారేమోనని భయంతో వణకిపోతున్నాడు. ధనుర్ఖణాలు ధరించిన వాళ్ళువరో మారువేపంలోవెళ్ళి కనుక్కోమని అంజనేయుణ్ణి ఆదేశించాడు.

సుగ్రీవుని ఆనతిమీద రామలక్ష్మణులున్న చోటికి ఒక్క గంతువేశాడు హనుమంతుడు. సన్మాని రూపంలో వారి దగ్గరికి వెళ్ళాడు. వారి రూపాన్ని పొగిడాడు. వారి పరిచయం అడిగాడు. రామలక్ష్మణులు మౌనముద్రనుదాల్చారు. హనుమంతుడు వారితో వానరరాజు సుగ్రీవుడు ధర్మత్వుడు, మహావీరుడు. అతణ్ణి ఆయన అన్న వాలి వంచించాడు. రక్షణకోసం జాగ్రత్తతో తిరుగుతున్నాడు. నేను సుగ్రీవుడి మంత్రిని. నన్ను ‘హనుమంతు’డంటారు. నేను వాయుపుత్రుణ్ణి. ఎక్కడికైనా వెళ్ళిరాగల శక్తి గలవాడ్చి. సుగ్రీవుడు పంపగా ఈ రూపంలో మీదగ్గరకి వచ్చాను. సుగ్రీవుడు మీతో స్నేహాన్ని కోరుతున్నాడు’ అని చాకచక్కంగా మాట్లాడాడు. విషయాన్ని చెప్పేపద్ధతిలో ఎంతో నేర్చును ప్రదర్శించాడు. హనుమంతుని మాటతీరు శ్రీరాముణ్ణి ఆకట్టుకుంది. లక్ష్మణుడితో ‘ఇతడు వేదాలను, వ్యాకరణాన్ని క్షణంగా చదివాడన్నది నిశ్చయం. లేకపోతే మాటల్లో ఇంత స్వప్త ఉండదు. తడబాటు, తొందరపాటు లేకుండా, తప్పులు పలకకుండా, సరైన స్వరంతో చెప్పుదలచుకున్న విషయాన్ని మనసుకు హత్తుకునేటట్లు చెప్పాడు. ఈయన మాట్లాడే తీరుచూస్తే చంపడానికి కత్తి ఎత్తిన శత్రువుకు కూడా చేతులు రావు’ అని మెచ్చుకున్నాడు. **మాటకున్న శక్తి అటువంచిది.**

హనుమంతుడితో లక్ష్మణుడినే మాట్లాడుమన్నాడు శ్రీరాముడు. హనుమంతుడి అభిప్రాయాలకు సమ్మతి తెలుపుతూ. తమ వృత్తాంతాన్ని వివరించాడు లక్ష్మణుడు. తమకు సుగ్రీవుడి సహాయం ఎంతో తగినదన్నాడు. సన్మానిరూపం వదలి రామలక్ష్మణులను భుజాలమై ఎక్కించుకొని బుయ్యమూక పర్వతానికి చేరుకున్నాడు హనుమ. అంతకు మందే భయంతో మలయగిరికి చేరిన సుగ్రీవుణ్ణి రామలక్ష్మణుల వద్దకు తీసుకువచ్చాడు ఆంజనేయుడు.

శ్రీరామ సుగ్రీవులు అగ్నిసాక్షిగా మిత్రులైనారు. సుగ్రీవుడు ‘రామా! ఈనాడు నీవు నాకు ప్రాణమిత్రుడిపైనావు. ఇప్పటి నుంచి సుఖదుఃఖాలలో మనం ఒక్కటిగానే ఉండాం. వాలి భయం నన్ను వదలడంలేదు. నీ అభయం కావాలి’ అని ప్రార్థించాడు. శ్రీరాముడు మందరపాసాన్ని చిందిస్తూ సుగ్రీవా! ఆపదలో ఆదుకునేవాడే గదా మిత్రుడు. నీ భార్యను అపహరించిన వాలిని తప్పక వధిస్తానుని మాట ఇచ్చాడు. సుగ్రీవుడి మనసు కుదుటపడింది.

శ్రీరామసుగ్రీవులు స్నేహపూర్వకంగా మాట్లాడుకుంటున్న సమయంలోనే సీతాదేవికి, వాలికి, రావణానురుసికి ఎడమకన్న ఒక్కసారిగా అదిరింది.

సుగ్రీవుడు గతంలో తాను నలుగురు మంత్రులతో కొండమీద ఉన్నప్పుడు ఒక రాక్షసుడు శ్రీని బలవంతంగా తీసుకుపోవడం చూశామన్నాడు. ఆమె ‘రామా! ’ ‘లక్ష్మణా! ’ అని బిగ్గరగా అరవడం విన్నామన్నాడు. తమను చూసి ఒక నగల మూటను జారవిడచిందని చెప్పి, ఆ ఆభరణాలను తెచ్చి చూపించాడు. శ్రీరాముడు వాటిని చూసి కన్నేటి సంద్రమయ్యాడు. లక్ష్మణుడు ‘అన్నా! ఈ కేయూరాలను, కుండలాలను నేను గుర్తుపట్టలేను. కానీ కాలి అందెలు మాత్రం మా వదినెగారివే. ఆమెకు నిత్యం పాదాభివందనం చేయడంవల్ల నేను వీటిని గుర్తుపట్టానన్నాడు.

శ్రీరాముడి శోకాన్ని పోగొట్టే ప్రయత్నం చేశాడు సుగ్రీవుడు. సీతాదేవిని తీసుకురావడంలో తాను తగిన ప్రయత్నం చేస్తానన్నాడు. సపరివారంగా రావణుణి హతమార్చేందుకు తన శక్తియుక్తులన్నింటినీ వినియోగిస్తానన్నాడు. దుఃఖం అనర్థదాయకం కనుక ఎప్పుడూ దుఃఖించవర్ధనన్నాడు. ఎల్లప్పుడూ దుఃఖించేవారికి సుఖముండదు. తేజస్సు క్షీణిస్తుంది. ఒక్కక్రష్ణుడు ప్రాణాలు నిలవడమే కష్టంగా ఉంటుంది. కనుక దుఃఖాస్తినుంచి బయట పడమని దైర్ఘ్యపచనాలను చెప్పాడు.

‘ఓ రామా! నిజమైన మిత్రుడు తన స్నేహితుడికోసం సంపదలను, సుఖాలను, చివరకు తన ప్రాణాలను కూడా విడవడానికి సిద్ధపడతాడు. ప్రాణమిత్రులమైన మనం స్నేహధర్మాన్ని చక్కగా పాటిద్దామన్నాడు. శ్రీరాముడు అందుకు అంగీకరిస్తూ ‘ఉపకారం జరగడమే మిత్రునివల్ల ఫలం - అపకారం చేయడం శత్రువు లక్షణం. నీ భార్యనపహరించిన వాలిని ఈరోజ్జు చంపుతానన్నాడు. వాలితో వైరమెందుకు వచ్చిందో తెలపమన్నాడు సుగ్రీవుణి. గతకథను శ్రీరాముడి చెవిన వేశాడు సుగ్రీవుడు.

‘మా అన్న వాలి మహాబలశాలి. పెద్దవాడు కనుక మా తండ్రి తరవాత కిప్పింధకు రాజైనాడు. మాయావి అనే వాడికి మా అన్నతో వైరం. ఒకనాటి అర్థరాత్రి మాయావి కిప్పింధకు వచ్చి వాలిని యుద్ధానికి ఆప్షోనించాడు. మేమెంతగా వారించినా వాలి వినకుండా వానితో పోరుకు సిద్ధమయ్యాడు. మమ్ములను చూడగానే మాయావి భయంతో వెనుదిరిగి పిక్కబలంచూపాడు. మేము వెంబడించాం. అతడు ఒక పెద్ద భూగ్రహంలోకి వెళ్లాడు. వాలి ఆవేశంతో ఊగిపోతున్నాడు. నన్ను బిలద్వారం దగ్గరే ఉండమన్నాడు. మాయావిని చంపి వస్తానని వెళ్లాడు. సంవత్సరమైంది. అన్నజాదేలేదు. నా ఆశలు అడుగంటాయి. అందోళన ఎక్కువైంది. ఇంతలో నురుగుతోకూడిన రక్తం గుహలో నుంచి బయటకు వస్తున్నది. లోపల రాక్షసునివి, అన్నగారి అరుపులు వినిపిస్తున్నాయి. మాయావిచేతిలో మా అన్న చనిపోయడనుకున్నాను. రాక్షసుడు బయటకు వస్తుదేమానని కొండంత బండతో బిలద్వారాన్ని మూసేశాను. మౌనంగా కిప్పింధకు వచ్చాను. మంత్రులు నా ద్వారా సమాచారాన్ని తెలుసుకొన్నారు. బలవంతంగా నన్ను రాజును చేశారు. కొంతకాలానికి వాలి వచ్చాడు. నన్ను రాజును చేయడం చూసి కనులెర్జెశాడు, నా కుమారులను చెరసాలలో బంధించాడు. ఎంత బతిమాలినా క్షమించలేదు. సరికదా నన్ను రాజ్యభ్రమ్మణి చేయడమేకాదు. నా భార్య రుమను అపహరించాడు. ప్రాణభీతితో పరుగులుతీశాను. సమస్తభూమండలం తిరిగాను. చివరకు ఈ బుప్పుమూక పర్వతాన్ని చేరుకున్నాను. మతంగమునిశాపం కారణంగా వాలి ఇక్కడకు రాలేదు. వాలి దుందుభి అనే రాక్షసుణి చంపి విసరివేసినప్పుడు ఆ రాక్షసుడి నోటినుండి రక్తబిందువులు మతంగాశ్రమం మీద పడ్డాయి. అందుకు కోపించిన ముని బుప్పుమూక పర్వతం మీద కాలుపెడితే వాలి మరణిస్తాడని శపించాడు’ అంటూ సుగ్రీవుడు తన కథనంతా చెప్పాడు.

శ్రీరాముని బలమెలాంటిదో తెలుసుకోవాలనుకున్నాడు సుగ్రీవుడు. దానికి జవాబుగా శ్రీరాముడు కాలి బొటనవేలితో అక్కడ పడివున్న దుందుభి అస్థిపంజరాన్ని పదియోజనాల దూరం పడేటట్లు చిమ్మివేశాడు. ఒకే బాణంతో ఏదు మద్దిచెట్లను చీల్చాడు. సంతోషించాడు సుగ్రీవుడు.

వాలివధకు ఇక ఏ మాత్రం ఆలస్యం వద్దని శ్రీరాముణ్ణి తొందరపెట్టడు. అందరూ కిష్మింధకు వెళ్లారు. సుగ్రీవుడు భయంకరంగా గర్జిస్తా వాలిని యుద్ధానికి ఆహ్వానించాడు. మహాబలశాలి అయిన వాలి క్షోణాలలో అక్కడ వాలాడు. ఇద్దరి యుద్ధం అక్కడ భయానకవాతావరణాన్ని సృష్టించింది. వాలిసుగ్రీవులు ఒకే పోలికతో ఉన్నారు. అందుకే శ్రీరాముడు వాలిని స్పష్టంగా గుర్తించలేకపోయాడు. వాలి విజ్ఞంభూతు తట్టుకోలేకపోయాడు సుగ్రీవుడు. శ్రీరాముడి కొరకు చూశాడు. కనిపించలేదు. గుండెగుభేలుమంది. ప్రాణభయంతో బుయ్యమూకానికి పరుగులతీశాడు సుగ్రీవుడు. అక్కడకు వెళ్లేని వాలి సుగ్రీవుడితో ‘బతికావు పో’ అని మరలిపోయాడు.

లక్ష్మణ హనుమంతులతో కూడి శ్రీరాముడు సుగ్రీవుడి దగ్గరికి వచ్చాడు. సుగ్రీవుడు సిగ్గుతో తల దించుకున్నాడు. ‘నీ సూచన పాటించినందుకు ఫలితమిదేనా?’ అని ప్రశ్నించాడు. శ్రీరాముడు అసలు విషయం చెప్పాడు. సుగ్రీవుణ్ణి గుర్తించడానికి వీలుగా ‘సాగకేసర పూలత’ ను మెడలో వేయమని లక్ష్మణుడికి చెప్పాడు. అన్న ఆజ్ఞను వెంటనే అమలుచేశాడు లక్ష్మణుడు. పూలతో నిండిన ఆ లతను ధరించి సుగ్రీవుడు తిరిగి యుద్ధానికి సన్మద్దమయ్యాడు.

కిష్మింధకు ప్రయాణమయారందరూ. సుగ్రీవుడు వాలిని మళ్ళీ యుద్ధానికి ఆహ్వానించాడు. వాలి అడుగుముందుకు వేశాడు. కాని అతని భార్య తార అడ్డుపడింది. ఒకసారి ఓడిపోయి దెబ్బలు తిన్న సుగ్రీవుడు మళ్ళీ ఆహ్వానించడం వెనక ఏదో అంతర్యం ఉందని అభిప్రాయపడింది. సుగ్రీవుడికి శ్రీరాముడు అందగా ఉన్నాడన్న విషయాన్ని ప్రస్తావించింది. యుద్ధానికి వెళ్లడం క్షేమంకాదని వారించింది. తారమాటలను పెడవెచిన పెట్టాడు వాలి. యుద్ధదిశగా అడుగులు వేశాడు.

వాలిసుగ్రీవుల పోరు తీవ్రంగా సాగుతున్నది. రక్తం కారుతున్న పట్టించుకునే స్థితిలో లేరు వాళ్ళిద్దరూ. మెల్లమెల్లగా సుగ్రీవుని శక్తి సన్మగిల్లుతున్నది. మాటిమాటికి దిక్కులు చూస్తున్నాడు. అతని అంతర్యం అధ్రమైంది శ్రీరాముడికి. విషసర్వంతో సమానమైన బాణాన్ని అతడు వాలిమీదకు వదిలాడు. అది క్షోణాలలో వాలివక్షఃస్థలంలో నాటుకున్నది. వాలి నేలమీదికి వాలిపోయాడు. స్పృహకోల్పోయాడు. రక్తపుమడుగులో పడివున్న వాలి కొంతసేపటికి తేరుకున్నాడు. రాములక్ష్మణులను చూశాడు. శ్రీరామునితో ‘ఉత్తముడని వేరుపొందిన నీవు ఇంత అధర్యంగా ఎందుకు ప్రవర్తించావు?’ నీకు నీ దేశానికి నేనెన్నదూ అపకారం చేయతలపెట్టలేదు. అలాంటప్పుడు నన్నెందుకు చంపవలసివచ్చింది. నిన్ను ఎదిరించి యుద్ధమే చేయలేదు. వేరొకరితో పోరుతున్నప్పుడు ఎందుకు దొంగదెబ్బ తీశావని నిలదీశాడు. సీతాదేవి కొరకు సుగ్రీవుణ్ణి ఆత్రయించడంకన్నా తనను కోరిపుంటే బాగుండేదన్నాడు. ఒక్కరోజులో సీతాదేవిని తెచ్చి అప్పజెప్పేవాడనని పలికాడు. రావణుణ్ణి యుద్ధంలో బంధించి తెచ్చి నీ ముందుంచే వాడినని తెలిపాడు.

శ్రీరాముడు వాలి అభిప్రాయాలను తోసేశాడు. తమ్ముడి భార్యను చెరబట్టడం వంటి అధర్యాలకు ఒడిగట్టినందువల్ల నేను నీకు మరణదండన విధించానన్నాడు శ్రీరాముడు. వానరుడివి కనుక చాటుగా ఉండి చంపడంలో తప్పులేదన్నాడు.

శ్రీరాముని మాటలు విన్న వాలి తన తప్పును తెలుసుకున్నాడు. మన్మించమని దోసిలొగ్గాడు. భర్త విషయం తెలుసుకున్న తార పరుగుపరుగున వచ్చింది. మరణవేదనతో కింద పడివున్న వాలి దీనస్తితిని చూసింది. గుండె చెరువయీటట్లు ఏడ్చింది. ప్రాయోవేశానికి సిద్ధపడిన తారను హనుమంతుడు ఓదార్చాడు. తార, అంగదుల బాధ్యతను సుగ్రీవునకు వాలి అప్పజెప్పాడు. తనమెడలోని దివ్యమైన సువర్రమాలను సుగ్రీవునకిచ్చి వెంటనే ధరించమన్నాడు. లేకుంటే వాలి చనిపోయన మరుక్షణమే ఆ మాలకున్న శక్తి సశిస్తుంది. కొడుకైన అంగదుడికి జీవితంలో ఎలా నడుచుకోవాలో ఉపదేశించాడు. బాణం వల్ల కలుగుతున్న బాధ అంతకంతకూ అధికమై ప్రాణాలను వదిలాడు. వాలి జీవితాధ్యాయం మగిసింది.

సుగ్రీవ హనుమదాదులు శ్రీరాముడి దగ్గరికి వచ్చారు. హనుమంతుడు శ్రీరాముడితో సుగ్రీవుని పట్టబ్ధిషేక విషయం ప్రస్తావించాడు. దీనికోసం కిష్మింధకు రమ్యని ప్రార్థించాడు. తండ్రి ఆజ్ఞమేరకు పద్మాలుగు సంవత్సరాల వరకు ఏ గ్రామంలోగాని నగరంలోగాని తాను అడుగుపెట్టనని చెప్పి పితృవాక్యపరిపాలనను మరోమారు చాటుకున్నాడు శ్రీరాముడు. సుగ్రీవుడికి శుభం పలికాడు. తాను ప్రసవణగిరి మీద ఉంటానన్నాడు. వర్షాకాలం పోయాక సీతాన్మేఘణ ప్రయత్నం ప్రారంభించమని సుగ్రీవుణ్ణి ఆదేశించాడు. సరేనన్నాడు సుగ్రీవుడు.

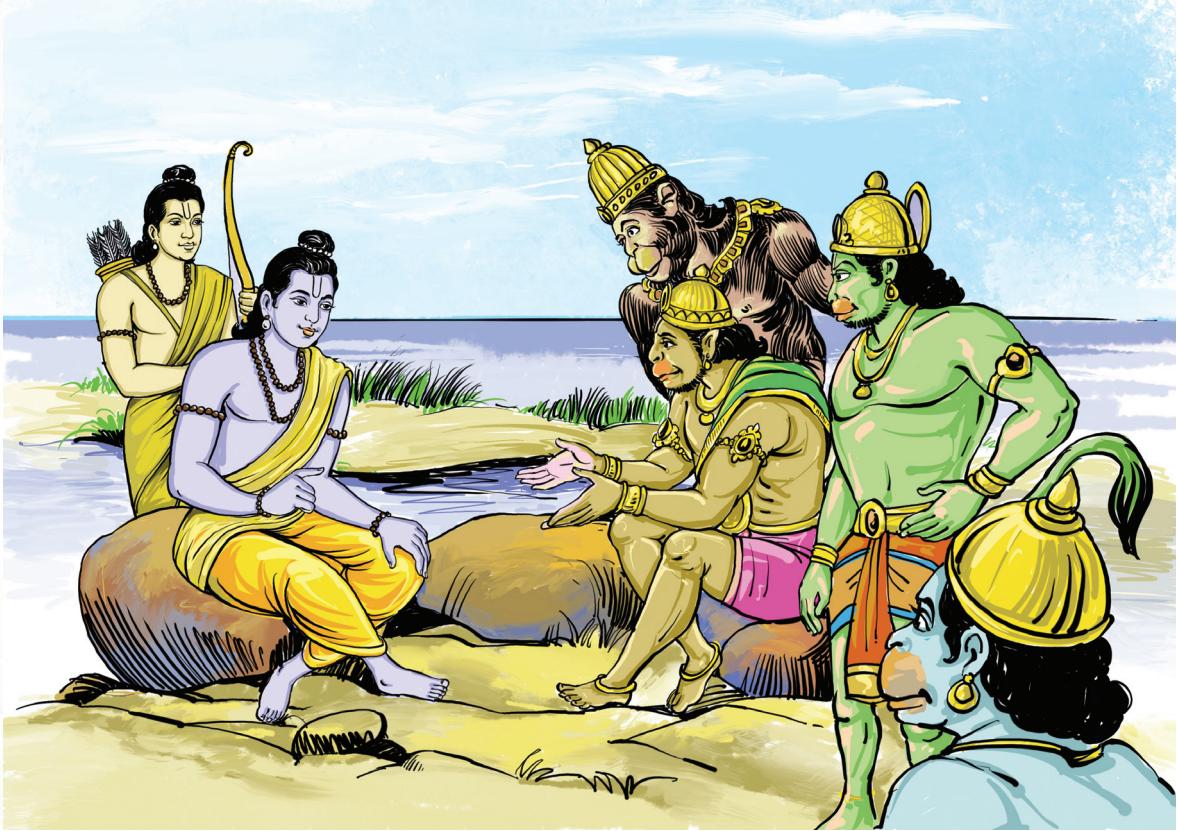
కిష్మింధకు రాజుగా సుగ్రీవుడు, యువరాజుగా అంగదుడు పట్టబ్ధిషిక్తులయారు. కాలం గడుస్తాన్నది. శరత్మాలం వచ్చింది. సీతాన్మేఘణకార్యభారాన్ని సుగ్రీవుడికి గుర్తుచేశాడు హనుమంతుడు. తదనుగుణంగా సేనలను సమీకరించమని సేనాపతి అయిన ‘సీలుణ్ణి’ ఆజ్ఞాపించాడు సుగ్రీవుడు. ఇది శ్రీరాముడికి తెలియదు. లక్ష్మీణుణ్ణి పిలిచి సుగ్రీవుడి దగ్గరికి వెళ్ళమన్నాడు.

లక్ష్మీణుడు కిష్మింధకు పయనమయాడు. సుగ్రీవుడు రాజభోగాలలో ఓలలాదుతున్నాడు. సీతాదేవి ఎడబాటువల్ల నిలువునా నీరవతున్న అన్నగారు, నిర్మక్యంతో సుగ్రీవుడు - లక్ష్మీణునికి ఆగ్రహం కట్టలు తెంచుకుంది. బుసలు కొడుతున్నాడు. అతని ముందుకు రావడానికి ఎవరికీ కాళ్ళుడడంలేదు. వానరులూ, మంత్రులేకాదు - సుగ్రీవుడి పరిస్థితి అంతే. మందిరాల్లాగం దగ్గరికి వచ్చిన లక్ష్మీణుడితో మాట్లాడటానికి తార వెళ్ళింది. స్త్రీలపట్ల కోపం ప్రదర్శించగూడదని శాంతించాడు లక్ష్మీణుడు. సుగ్రీవుడు సీతాన్మేఘణకు ప్రయత్నాలు మొదలుపెట్టాడని తార లక్ష్మీణుడికి తెలిపింది. అంతఃపురంలో ఉన్న సుగ్రీవుణ్ణి కలిశాడు లక్ష్మీణుడు. శ్రీరాముడి దయవల్లనే తానీ స్థితిలో ఉన్నానని కృతజ్ఞత ప్రకటించాడు సుగ్రీవుడు. మహో పరాక్రమశాలి శ్రీరాముడికి తన సహాయం నిమిత్తమాత్రమేనన్నాడు. తనవైపునుంచి ఏదైనా తప్పు జరిగితే మన్మించమన్నాడు. లక్ష్మీణుడు శాంతించాడు. తన అన్నగారి దగ్గరికి సుగ్రీవుణ్ణి రమ్యన్నాడు.

సుగ్రీవుడు వివిధ ప్రాంతాలలోగల వానర వీరులను రావలసిందిగా చెప్పమని హనుమంతుణ్ణి ఆజ్ఞాపించాడు. పదిరోజుల్లోగా రాకపోతే వాళ్ళకు మరణదండన తప్పదని హెచ్చరించాడు. హనుమంతుడు ఈ వార్తను అన్ని దిక్కులకూ వేగంగా పంపాడు. ఘలితంగా కోట్లమంది వానరయోధులు కిష్మింధకు చేరుకుంటున్నారు. సుగ్రీవుని ఆజ్ఞ అటువంటిది. దానికి తిరుగులేదు. అందుకే ‘సుగ్రీవాళ్ల’ అనేది జాతీయంగా స్థిరపడ్డది.

శ్రీరాముడితో సుగ్రీవుడు సమావేశమయ్యాడు. వానరుల రాకను గురించి తెలిపాడు. సీతజాడను తెలుసుకోవడం, రావణుడి నివాసాన్ని పసిగట్టడమే ప్రధానకర్తవ్యమన్నాడు శ్రీరాముడు. శ్రీరాముని సూచన మేరకు సీతాన్మేఘణకోసం వానర వీరులను నలుడిక్కులకు పంపాడు తూర్పు దిక్కునకు ‘వినతుని’ నాయకత్వంలో సేనను పంపాడు. దక్షిణ దిక్కుకు అంగదుని నాయకత్వంలో హనుమంతుడు, జాంబవంతుడు మొదలైన ప్రముఖులతో కూడిన సేనను పంపాడు. మేనమామ అయిన సుషేణుని నాయకత్వంలో పడుమరకు, శతబలి నాయకత్వంలో ఉత్తర దిశకు సేనను పంపాడు. ఒక్కొక్క దిక్కున ఏయే ప్రదేశాల గుండా వెళ్లలో, అక్కడ ఏమేమి ఉంటాయో వివరంగా చెప్పాడు సుగ్రీవుడు. ఆ ప్రదేశాలకు సంబంధించిన అతని జ్ఞానం చూస్తే ముక్కున వేలేసుకుంటాం. నెలరోజుల్లో సమాచారం తెచ్చుని సుగ్రీవాళ్ల. సీతాన్మేఘణను సఫలం చేయగల సమర్థుడు హనుమంతుడేని సుగ్రీవుడి నమ్మకం. హనుమంతుడూ అంతే విశ్వాసంతో ఉన్నాడు. శ్రీరాముడి భావనకూడా అదే. అందుకే తనపేరు చెక్కిఉన్న ఉంగరాన్ని హనుమంతుడికి ఇచ్చాడు శ్రీరాముడు. సీత దీన్ని చూస్తే హనుమను రామదూతగా నమ్ముతుందన్నాడు. హనుమంతుడు నమస్కరించి రామముద్రికను గ్రహించాడు. శ్రీరాముని పాదాలకు ప్రణమిల్చి ప్రయాణమయ్యాడు.

సీతాన్మేఘణకు బయలుదేరి నెలరోజులు కావస్తున్నది. తూర్పు, పడుమర, ఉత్తర దిక్కులకు వెళ్లినవాళ్లు తీవ్రంగా వెదికి

వెదికి రిక్తహస్తాలతో వెనుదిరిగారు. గడువు ముగిసేనాటికి ప్రసవగిరిలో శ్రీరామునితో ఉన్న సుగ్రీవుడి దగ్గరికి చేరుకున్నారు. సీతజాడ కోసం చేసిన కృషి ఫలించలేదని విన్నవించుకున్నారు. హనుమంతుడు ఈ విషయంలో కృతకృత్యుడొతాడని ధీమా వ్యక్తంచేశారు. ఎందుకంటే రావణుడు సీతను తీసుకెళ్ళింది దక్కిణంవైపే గదా.

అంగదుని నాయకత్వంలో దక్కిణం వైపుకు బయలుదేరిన హనుమంతుడు మొదలైనవాళ్ళు అఱువణువునా గాలిస్తున్నారు. సుగ్రీవుడిచ్చిన గడువు పూర్తయింది. ఏం చేయాలో తోచడం లేదు. తమ వాళ్ళు నిరాశ పడకుండా జాగ్రత్తపడ్డాడు అంగదుడు. విరక్తి పొందకుండా దైర్యోత్సాహాలతో ముందుకు సాగితే విజయం వరిస్తుందని ప్రేరేపించాడు. అందరూ రెట్టించిన ఉత్సాహంతో ముందుకు కదిలారు.

హనుమదాదులు ఒక పెద్ద గుహదగ్గరికి చేరుకున్నారు. అది ‘బుక్కబిలము’. ఒక రాక్షసుని అధినంలో ఉంది. బాగా అలసిపోయిన వానరులను ఆకలిదప్పులు పట్టి పీడిస్తున్నాయి. గుహలోకి వెళ్ళారు. అంతా అయ్యామయంగా ఉంది. చివరకు స్వయంప్రభ అనే యోగిని అనుగ్రహంతో ఆకలిదప్పులను తీర్చుకున్నారు. ఆమెను ప్రార్థించి ఆమె తపఃప్రభావం వల్ల క్షణాలలో ఒక పెద్దసముద్రపు ఒడ్డుకు చేరుకున్నారు. ఆ సముద్రం ‘మహాదధి’ ఉన్నైత్తున లేచే అలల అలజడి భయాన్ని కలిగిస్తున్నది.

సముద్రతీరంలో వానరులంతా సమావేశమయారు. ఏం చేయ్యాలో తీప్రంగా చర్చించుకుంటున్నారు. సీత జాడ కనిపెట్టకుండా సుగ్రీవుని చేరుకున్నారు.

వీళ్ళ మాటల్లో ‘జటాయువు’ ప్రస్తావన వచ్చింది. అది విన్నాడు ‘సంపాతి’. ఇతడు పక్షీరాజు, జటాయువుకు అన్న రెక్కలులేక పడి ఉన్నాడు. సంపాతి తన సోదరుడి మరణానికి ఎంతో విలపించాడు. లంకలో సీత ఉన్న పరిస్థితులను నిశితదృష్టితో చూసి కళ్ళకుకట్టినట్లు వివరించాడు. లంకకు ఎలా వెళ్లాలో చెప్పాడు. ఇంతలో ఆశ్చర్యకరంగా సంపాతికి రెక్కలు

మొలిచాయి. పరోపకారపుణ్ణం ఊరికేపోతుందా? అందరూ ఆనందించారు. తన రెక్కల బలాన్ని తెలుసుకోడానికి రిప్పున ఆకాశంలోకి ఎగిరాడు సంపాతి.

వానరవీరులు బలపరాక్రమాలను ప్రదర్శించడం ద్వారానే శీతాన్వేషణ సఫలమౌతుందన్న నిశ్చయానికి వచ్చారు. కానీ వంద యోజనాలు వెళ్ళి రాగలవారెవ్వరని తర్పించుకుంటున్నారు. ఇటువంటి పరిస్థితుల్లో కార్యహోని కలగకుండా కాపాడగలవాడు హనుమంతుడొక్కడేనని నిగ్గిదేల్చాడు జాంబవంతుడు. ఆ సమయంలో హనుమంతుడు ఒకచోట ఏకాంతంగా కూర్చొని ఉన్నాడు.

జాంబవంతుడు హనుమంతుణ్ణి చేరాడు. అతని శక్తియుక్తులెంతటివో తెలుపుతూ ప్రేరేపించాడు. దీనికి వానరుల ప్రశంసలు తోడైనాయి. ఇంకేముంది? హనుమంతుడు రెట్టించిన ఉత్సాహంతో బలాన్ని పుంజుకున్నాడు. అద్భుతమైన తేజస్సుతో వెలుగుతున్నాడు. వానరులతో నేను మేరుపర్వతాన్ని అనాయాసంగా వేలమార్లు చుట్టగలిగాను భూమండలాన్ని సముద్రంలో ముంచగలను, గ్రహస్కృతాలను అధిగమించగలను, పర్వతాలను నుగ్గు నుగ్గు చేయగలను. మహాసముద్రాలను అవలీలగా దాటగలన'ని ఆత్మశక్తిని ప్రకటించాడు. **ప్రతివారిలో ఏదో ఒక శక్తి ఉంటుంది. సరైన ప్రేరణ దొరికితే అది వెలికి వస్తుంది.**

హనుమంతుడి మాటలకు జాంబవంతుడు ఆనందించాడు. ‘నాయనా! నీ దైర్యోత్సాహాలకు తగినట్లు మాట్లాడావు. నీ మాటలు వానరుల మనసులో గూడుకట్టుకున్న దుఃఖాన్ని దూరం చేశాయి. అందరం నీ శుభాన్ని కోరుతున్నాం. బుమలు, వృద్ధవానరులు, గురువుల అనుగ్రహంతో ఈ సముద్రాన్ని లంఘించు. నీ రాకకోసం ఎదురుచూస్తుంటాం. మన వానరుల ప్రాణాలన్నీ నీపైనే ఆధారపడివున్నాయని తెలిపాడు. తాను లంఘించే సమయంలో తన బలాన్ని భూమి భరించలేదని, మహేంద్రపర్వతశిఖరాలు అందుకు తగినవని హనుమంతుడు పలికి మహేంద్రగిరికి చేరాడు.

సుందర కాండ

మహాబలుడైన మారుతి సూర్యునికి, మహేంద్రునికి, వాయువుకు, బ్రహ్మకు, ఇతరదేవతలకు నమస్కరించాడు. తన శరీరాన్ని పెంచాడు. ఒళ్ళువిరిచాడు. ప్రశ్నయకాల మేఘగ్రజునలా మహానాదంచేశాడు. చేతులను నడుముమీద ఉంచాడు. పాదాలను దట్టించాడు. చెవులను రిక్షించాడు. తోకను విదల్చాడు. అంగదాది మహావీరులతో, ‘వాయువేగంతో సాగిపోయే రామబాణంలాగ లంకకు వెళతాను. అక్కడ సీతామాతను చూడలేకుంటే అదే వేగంతో స్వర్గానికి వెళ్ళటం. అక్కడ కూడా సీతామాత దర్శనం కాకుంటే రావణుని బంధించి తీసుకువస్తా. ఏది ఏమైనా కార్యసఫలతతో తిరిగివస్తా’నని పలికాడు. ఒక్క ఊదుటున అంతరిక్షంలోకి ఎగిరాడు. శ్రీరామకార్యానికి వెళుతున్న హనుమంతునికి సూర్యుడు తాపాన్ని కలిగించలేదు. వాయువు చల్లగా ప్రసరించాడు. దేవతలు, గంధర్వులు, మహర్షులు కీర్తించారు.

సముద్రంపై సాగిపోతున్న హనుమంతుణ్ణి చూసి సాగరుడు సహాయపడదలచాడు. తానింతవాడు కావడానికి ఇంక్కాకు ప్రభువైన సగరుదేకారణమని సాగరుని అభిప్రాయం. ఆ ఇంక్కాకు కులతిలకుడైన శ్రీరాముని కార్యంకోసం వెళుతున్న హనుమంతునికి శ్రమ కలగుడదనుకున్నాడు. సముద్రంలో ఉన్న మైనాకుణ్ణి బయటకు రమ్మన్నాడు. అతని బంగారు గిరిశిఖరాలమీద హనుమంతుడు ఒకింతసేపు విశ్రాంతి తీసుకోగలడని భావించాడు. మైనాకుడు సరేనన్నాడు. ఒకస్థారిగా సముద్రంమధ్యమంచి పైకి లేచాడు. అకస్మాత్తుగా పైకి లేచిన మైనాకుణ్ణి తనకు ఆటంకంగా తలచాడు మారుతి. తన ఎదతో నెట్టివేశాడు. మైనాకుడు అబ్బిరపడ్డాడు. మానవరూపంలో గిరిశిఖరం మీద నిలచాడు. సముద్రుని కోరికను తెలిపాడు. హనుమంతుడు మైనాకునితో ‘నీ ఆదరపూర్వకమైన హాటలకు తృప్తిపడ్డాను. ఆతిధ్యం అందుకున్నట్టే భావించు. సమయంలేదు. ఆగడానికి వీలులేదు’ అని చెప్పి చేతితో అతణ్ణి తాకాడు. ఆతిధ్యం గ్రహించినట్లుగా తెలిపి ముందుకుసాగాడు.

హనుమంతుణ్ణి పరీక్షించడానికి వచ్చిన ‘సురస’ అనే నాగమాత అతని సూక్ష్మబుధిని, సమయస్వార్దిని చూసి ఆనందించి ఆశీర్వదించింది. ‘సింహిక’ అనే రాక్షసి హనుమంతుని మింగాలని చూసింది. కానీ హనుమంతుడే తన వాడి అయిన గోళ్ళతో సింహికను చీల్చేశాడు.

త్రికూట పర్వతంమీదున్న లంకకు చేరాడు హనుమంతుడు. నూరు యోజనాలు ప్రయాణించినా అణుమాత్రమైనా అలసిపోలేదు. శత్రుదుయ్యేర్ధుమైన లంకను చూశాడు. అందులో ప్రవేశించడానికి రాత్రి సమయమే అనుకూలమునుకున్నాడు. అంతవరకు వేచి ఉన్నాడు. రాత్రికాగానే పిల్లి ప్రమాణంలోకి తన శరీరాన్ని కుదించుకుని లంకలోకి ప్రవేశించాడు. ఇంతలో లంకాధిదేవత (లంకిణి) అతన్ని చూసింది. ‘నీవెవరు? ఎందుకొచ్చావని నిలదీసింది. యథార్థం చెప్పమని గద్దించింది. తనను కాదని లంకలో ప్రవేశించడం సాధ్యంకాదన్నది. తన చేతిలో చావు తప్పదని హనుమంతుణ్ణి బెదిరించింది. హనుమంతుడు ‘లంకానగరం అందంగా ఉంటుందని విన్నాను. ఒకసారి చూసిపోవాలని వచ్చాను. చూశాక వచ్చిన దారినే వెళతా’నని చెప్పాడు. లంకిణి భయంకరంగా ఆరుస్తూ తన అరచేతితో హనుమంతుని బలంగా కొట్టింది. హనుమంతుడు మహానాదం చేస్తూ ఎడమచేతితో లంకిణిపై ఒక్కదెబ్బువేశాడు. ట్రీ అని గట్టిగా కొట్టలేదు. కానీ ఆమాత్రం దెబ్బకే కూలబడిపోయింది లంకిణి. బ్రహ్మ ఇచ్చిన వరం జ్ఞాపకం చేసుకుంది. ఒక వానరుడు వచ్చి లంకిణిని జయించినప్పుడు రాక్షసులకు కీడుమూడుతుందని బ్రహ్మ చెప్పాడు. ఆ సమయం ఆసన్నమైందని హనుమంతునితో పలికింది. లంకలోకి వెళ్ళమని చెప్పింది.

హనుమంతుడు ముఖద్వారం గుండా లంకలోకి వెళ్ళలేదు. ప్రాకారంపై నుండి దూకి వెళ్ళాడు. అది కూడా ఎదమ పాదం ముందుబెట్టి. శత్రువుల వద్దకు వెళ్ళే సంప్రదాయం ఇది. లంకలో ప్రవేశించిన మారుతి చిత్రవిచ్ఛాలైన ఇంద్రును చూశాడు. సంగీత మాధుర్యాన్ని చవిచూశాడు. వేదఫోషను విన్నాడు. రకరకాల వాళ్ళను చూశాడు. సర్వాంగసుందరమైన

రావణుని భవనాన్ని చూశాడు. ఎక్కడా సీత జాడ కనిపించలేదు. మహాపార్వ్య, కుంభకర్ణ, విభీషణ, మహాదర, విరూపాక్ష, విద్యుజీష్మధుల భవనాలన్నీ వెతికాడు.

రావణాంతఃపురంలోకి వెళ్లాడు. ఎందరో స్త్రీలు చెల్లా చెదరుగా పడుకొని నిద్రపోవడం చూశాడు. ప్రత్యేక శయ్యైపై పవళించిన ఒక స్త్రీని చూశాడు. మహా సౌందర్యంతో వెలిగిపోతున్న ఆమె రావణుని భార్య మండోదరి. కాని హనుమంతుడు సీత అని భ్రమించాడు. సీతను చూశానుకొని గంతులు వేశాడు. కొద్దినేపటికే తన ఆలోచన తప్పని గ్రహించాడు. శ్రీరాముణ్ణి ఎడబాసి సీత ఇలా ఉండగలుగుతుందా? అని అనుకున్నాడు. ఆమె సీత కానేకాదని నిశ్చయించుకున్నాడు.

ఎక్కడా సీత జాడ తెలియకపోయేసరికి సీత మరణించిందేమోనని సందేహించాడు హనుమంతుడు. సీత జాడను కనిపెట్టలేకపోయిన తాను ఏ ముఖం పెట్టుకుని తిరిగివెళ్లాలని బాధపడ్డాడు. అయినా నిరుత్సాహపడగూడుడని నిర్ణయించుకున్నాడు. ఇంత వరకు వెతకని ప్రాంతాలకు వెళ్లాలని తీర్చానినించుకున్నాడు. ఎక్కడకు వెళ్లినా నిరాశే కలుగుతున్నది. సీత కనబడలేదని చెబితే శ్రీరాముడు జీవించడు. అతడు లేక లక్ష్మీఱుడుండడు. వీరి మరణ వార్త విని భరత శత్రుఘ్నులుండరు. వుత్రుల మరణానికి తట్టుకోలేక కౌసల్య సుమిత్రా కైకేయా తనువులు చాలిస్తారు. ప్రియమిత్రుణ్ణి వీడి సుగ్రీవుడు బతకడు. దానితో రుమ తారాంగదులు మిగలరు. ఇది చూసి వానరజాతి ఈ లోకాన్ని వీడుతుంది. ఇందరి మరణానికి కారణం కావడంకన్నా ప్రాయోపవేశంతో ప్రాణాలు వదలడమే మంచిదనిపించింది మారుతికి. కాని తర్వాంచి చూస్తే ఆత్మహత్యకన్నా బతికుండడమే ఎన్నో విధాల ఉత్తమమనిపించింది. చచ్చి సాధించేదేమిలి? బతికితే సుఖాలను, శుభాలను పొందవచ్చు. బతికి ఉన్నవాళ్లు ఎన్నడైనా కలుసుకోవచ్చు. అందుకే ప్రాణాలను నిలుపుకోవాలని నిర్ణయించుకున్నాడు.

ఆప్యాటివరకు వెతకని అశోకవనంలోకి వెళ్లాలనుకున్నాడు హనుమంతుడు. సీతారాములక్ష్మీఱులకు, రుద్ర, ఇంద్ర, యమ, వాయుదేవులకు సూర్యచంద్ర మరుద్ధరణాలకు నమస్కరించాడు. అశోకవనంలోకి అడుగుపెట్టాడు. ఇంద్రుని నందనవనం లాగా ఉంది అశోకవనం.

అణువణువునా వెదికాడు హనుమంతుడు. ఎత్తైన శింశుపావ్యక్షాన్ని ఎక్కాడు. దానికింద మలిన వాస్త్రాలను కట్టుకొని ఉన్న ఒక స్త్రీని చూశాడు. ఆమె చుట్టూ రాక్షసస్త్రీలున్నారు. ఆమె కృశించి ఉంది. దీనావస్థలో ఉంది. ఆమె సీతే అనిపించింది హనుమంతునికి. ఆమె ధరించిన ఆభరణాలను చూశాడు. రాముడు చెప్పిన వాటితో సరిపోలాయి. బుష్యమూక పర్వతంమీద పడిన ఆభరణాలు ఆమె శరీరంపై కనిపించడంలేదు. వీటన్నిటినీ దృష్టిలో పెట్టుకొని ఆమె సీతే అని భ్రువపరుచుకున్నాడు. ఆ వృక్షంపైనే ఉండిపోయాడు.

సీతాదేవిని చూడగానే హనుమంతుని కన్నుల నుండి ఆనందాశ్రువులు జారాయి. శ్రీరాముని స్వరించుకొని నమస్కరించాడు. వేకువజామయింది. వేదఫోషులు వినబడుతున్నాయి. నిద్రలేచిన రావణుడు అశోకవనంపైపు అడుగులు వేస్తున్నాడు. సుగంధతైలాలతో తడిసి ఉన్న కాగడాలను ధరించిన స్త్రీలు ముందు నడుస్తున్నారు. రావణుని తేజస్సు చూసి ఆశ్చర్యచకితుడుయ్యాడు హనుమంతుడు. సీత దగ్గరికి వచ్చి రావణుడు నయానా, భయానా సీత మనసుమార్చే ప్రయత్నం చేశాడు. కాని ఎలాంటి ప్రతోభాలకు తాను లోంగని సీత తేల్చిచెప్పింది. శ్రీరాముడి నుంచి తప్పించుకోడం సాధ్యంకారని పోచ్చరించింది. రావణునిలో ఆవేశం పెల్లుబికింది. రెండు నెలల గడువు విధించాడు. ఎలాగైనా సీతను తన దారికి తెమ్మని రాక్షస స్త్రీలను ఆదేశించి తన భవనానికి చేరుకున్నాడు.

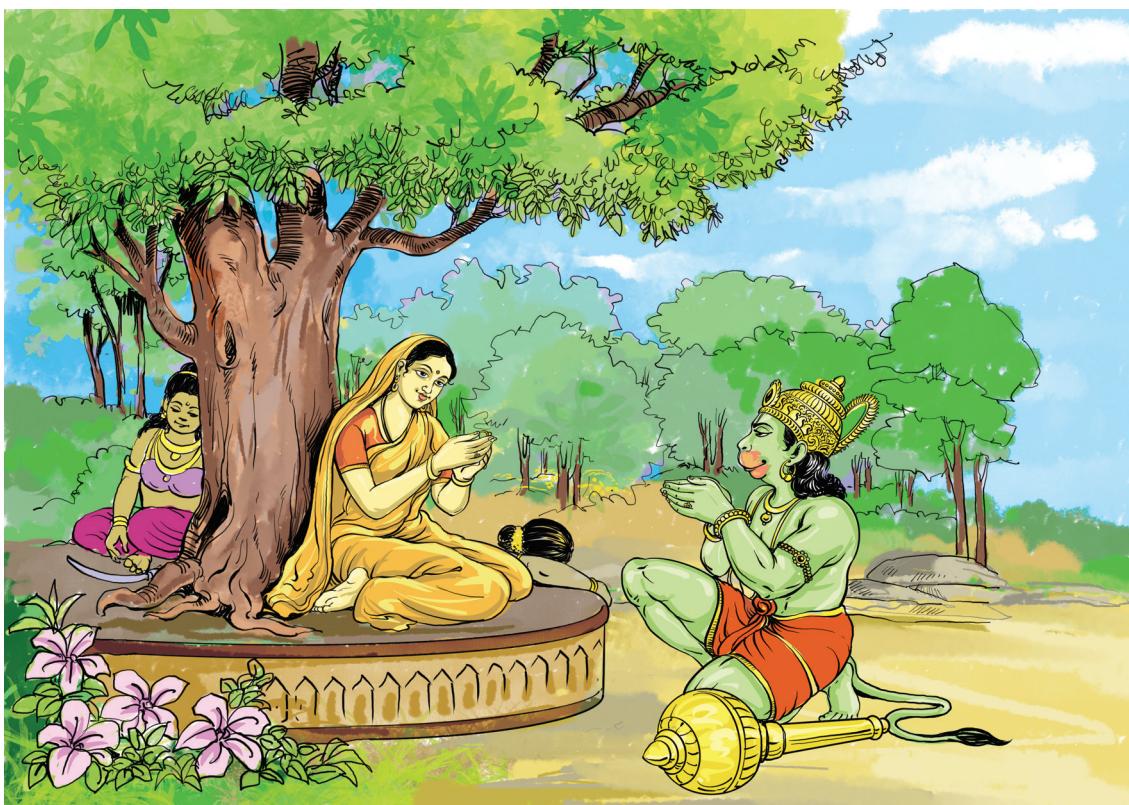
రాక్షస స్త్రీలు ఎన్నో రకాలుగా సీతకు నచ్చజెప్పే ప్రయత్నం చేశారు. ఆమె నిరాకరించింది. చివరకు సీతను చంపుతామని భయపెట్టారు. ఈ దుఃస్తితికి సీత ఎంతో విలపించింది. శ్రీరాముడికి దూరమై బతకడంకన్నా శరీరాన్ని విదవడమే మేలన్నది.

ఈ మాటలను విని కొందరు రాక్షస స్త్రీలు రావణుడికి ఈ విషయం చెప్పడానికి వెళ్లారు. ఇంకొందరు తక్కుణమే సీతను బంధించగలమన్నారు. అంతవరకు నిదురించిన త్రిజట అప్పుడే మేల్కొంది. త్రిజట విభీషణుని కూతురు. రాక్షస స్త్రీలను అదలించింది. తనకు వచ్చిన కలను చెప్పింది. ‘పేయ హంసలతో కూడిన పల్లకిమీద లక్ష్మీఱుడితో శ్రీరాముడు కూర్చున్నట్లు

చూశాను. సముద్రం మధ్య ఒక తెల్లని పర్వతంమీద సీత కూర్చోడం చూశాను. నూనెపూసిన శరీరంతో రావణుడు నేలమీద పడిఉండడం చూశాను. ఒక నల్లని స్త్రీ శరీరమంతా బురద పూసుకొని ఎర్రని వస్తుములు కట్టి, రావణుని మెడకు తాడుకట్టి దక్కిణంపైపుగా ఈడ్చుకువెళ్ళడం చూశాను. వరాహం మీద రావణుడు, మొసలిమీద ఇంద్రజిత్తు, ఒంటమీద కుంభకర్ణుడు దక్కిణదిశగా వెళ్ళడం చూశాను. లంక ధీన్యాభిన్నం కావడం చూశాను' అన్నది. స్వప్నంలో విమానదర్శనం కావడాన్ని బట్టి సీత కోరిక సిద్ధిస్తుందని, రావణునికి వినాశం తప్పదని, శ్రీరాముడికి జయం కలుగుతుందనీ చెప్పింది.

ప్రాణత్యాగానికి సిద్ధపడ్డ సీతకు శుభశక్తునాలు తోచాయి. చెట్టుపైన ఉన్న హనుమంతుడు సీతాదేవిని ఎలా కాపాడుకోవాలో అని మథనపడ్డాడు. రామకథాగానమే సరైన మార్గమని ఎంచుకున్నాడు. సీతాదేవికి వినపడేటట్లు రామకథను వర్ణించాడు. సీతాదేవి అన్నిపైపులా మాసింది. చెట్టుమీదున్న హనుమంతుణ్ణి మాసి ఆశ్చర్యానికి లోసైంది. హనుమంతుడు చెట్టుదిగి నమస్కరించాడు. 'అమ్మా నీవెరు? ఒకవేళ సీతాదేవివే అయితే శుభమగుగాక. దయతో విషయాలు చెప్పు'మని ప్రార్థించాడు. తనను 'సీత' అంటారని తెలిపిందా సాధ్య - తన వృత్తాంతమంతా వివరించింది.

హనుమంతుడు తాను శ్రీరామ దూతనని చెప్పుకొన్నాడు. దగ్గరగా వస్తున్న మారుతిని మాసి రావణునిగా అనుమానించింది సీత. నిజంగా రామయాతవే అయితే రాముణ్ణి గురించి వినిపించమంది. సీతకోరికపైన హనుమంతుడు శ్రీరాముని రూపగుణాలను వివరించాడు. శ్రీరాముని ముద్రికను సమర్పించాడు. దాన్ని చూసి పరమానందభరితురాలైంది సీత. తన

దైన్యాన్ని వివరించి శ్రీరాముణ్ణి త్వరగా లంకకు తీసుకువచ్చి రాక్షసుల చెరనుండి తనను విడిపించమని చెప్పమని మారుతికి చెప్పింది. అంతదాకా ఎందుక? తన వీపుమీద కూర్చుంటే తక్షణమే శ్రీరాముడి సన్నిధికి చేరుస్తానన్నాడు హనుమంతుడు. ఇంత చిన్నవాడివి ఎలా తీసుకెళ్ళగలవని ప్రశ్నించింది సీత. హనుమంతుడు తన విశ్వరూపాన్ని ప్రదర్శించాడు. సంతోషించింది

సీత. అయినా హనుమతో వెళ్లడానికి నిరాకరించింది. పరపురుషుని తాకనన్నది. శ్రీరాముడు రావణుణ్ణి సంహరించి తనను తీసుకుపోవడమే ఆయన స్థాయికి తగినదన్నది.

‘అమ్మా! నా వెంట రావడం సీకు అంగీకారయోగ్యం కాకుంటే శ్రీరాముడు గుర్తించగల ఏదైనా ఆనవాలు ఇమ్మని అడిగాడు హనుమంతుడు. తమ అనుబంధానికి గుర్తుగా కాకానురుని కథ చెప్పింది. కొంగుముడి విప్పి అందులోని దివ్యచూడామణిని హనుమంతునికిచ్చింది.

సీతాదేవి దర్శనంతో ప్రధానకార్యం ముగిసింది హనుమంతునికి. రావణుడు, అతని సైన్యపు శక్తిసామర్ఖులను కూడా తెలుసుకోవాలనిపించింది. అందుకు అశోకవనాన్ని ధ్వంసం చేయడమే మార్గంగా భావించాడు. అనుకున్నంతా చేశాడు ఆ కపివీరుడు. రాక్షస స్త్రీలు పరుగుపరుగున వెళ్లి లంకేశునికిపిష్టయం చెప్పారు. రావణుడు ఎనష్టైవేల మంది రాక్షసులను పంపాడు. హనుమంతుడు వాళ్లను మట్టిపెట్టాడు. తనపైకి వచ్చిన జంబుమాలిని, మంత్రిపుత్రులేదుగురిని రావణుడి సేనాపతులైదుగురిని, అక్షకుమారుణ్ణి అంతమొందించాడు. చివరకు ఇంద్రజిత్తు బ్రహ్మప్రాణిన్ని ప్రయోగించి హనుమంతుణ్ణి బంధించాడు. బ్రహ్మవరంచేత అది హనుమంతునిమీద క్షణకాలమే పనిచేస్తుంది. అయినా తాను దానికి కట్టుబడి ఉన్నట్లు నటీంచాడు హనుమంతుడు. రావణుని ముందు ప్రవేశపెట్టారతన్ని. రావణుడుగగా తాను రామదూతనని చెప్పాడు. శ్రీరాముని పరాక్రమమెలాంటిదో సభాముఖంగా చాటాడు. సహించలేని రావణుడు హనుమంతుణ్ణి చంపమని ఆజ్ఞ ఇచ్చాడు. దూతను చంపడం భావ్యం కాదన్నాడు విభీషణుడు. ఇతర పద్ధతుల్లో దూతను దండించవచ్చునన్నాడు.

హనుమంతుని తోకకు నిప్పంటీంచి లంకంతా కలయ దిప్పమన్నాడు రావణుడు. బట్టలతో హనుమంతుని తోకను చుట్టారు. నూనెతో తడిపారు. తోకకు నిప్పుపెట్టి ఊరంతా ఊరేగిస్తున్నారు. హనుమంతుడు ఒక్కసారిగా ఆకాశంలోకి ఎగిరాడు. విభీషణుని భఫనం తప్ప లంకకంతా నిప్పుపెట్టాడు. **అందకే ‘సీతను) చూసిరమ్మంటే (లంకను) కాచ్చిపచ్చడని’ సామత పుట్టింది.** లంకలో హాహోకారాలు మిన్నుమట్టాయి.

లంకను కాల్యాక హనుమంతుడు సముద్రంలో తోకను చల్లార్పుకున్నాడు. తోకతోపాటు ఆయన కోపంకూడా చల్లారింది. తాను తప్పు చేశానుకున్నాడు. కోపం ఎంతో అనర్థదాయకమనుకున్నాడు. లంకంతా కాలి సీతామాత కూడా కాలిపోయి ఉంటుందని బాధపడ్డాడు. వచ్చిన పనిని చేజేతులా పాడుచేసుకొన్నందుకు తనను తాను నిందించుకున్నాడు. కాని ఎక్కడో చిన్న ఆశ. తన తోకనే కాల్యని అగ్నిదేవుడు పరమ పూజ్యారాలైన సీతను దహిస్తాదా? అని ధైర్యం తెచ్చుకున్నాడు. ఇంతలో సీత క్షేమంగా ఉందని చారణల మాటలద్వారా తెలుసుకొని చాలా సంతోషించాడు. సీతమ్మ దగ్గరికి చేరి పాదాభివందనం చేశాడు. ఆమె అనుమతితో తిరుగు ప్రయాణమయ్యాడు.

‘అరిష్టం’ అనే పర్వతాన్ని ఎక్కాడు. అక్కడి నుంచి ఆకాశంలోకి ఎగిరాడు. మధ్యలో ఆత్మియపూర్వకంగా మైనాకుడిని తాకి వేగంగా ప్రయాణం కొనసాగించాడు. మహేంద్రగిరికి చేరుకోబోతుండగా మహోనాదం చేశాడు. జాంబవంతుడు దానిని విని పొంగిపోయాడు. హనుమంతుడు విజయుడై తిరిగివస్తున్నాడని వానరులకు తెలిపాడు.

హనుమంతుడు మహేంద్రగిరి శిఖరంమీద అడుగుపెట్టాడు. వానరులంతా చుట్టూచేరారు. పెద్దలకు నమస్కరించాడు హనుమంతుడు. ‘చూశాను సీతమ్మను అని ప్రకటించాడు. అందరూ అనందించారు. లంకా ప్రయాణవిశేషాలను వారికి విపరించాడు మారుతి. అంగదుడు ‘ఓ వీరులారా! సీతాదేవి జాడ తెలిసిన తరవాత కూడా ఆమె లేకుండా శ్రీరాముడి దగ్గరికి వెళ్లడం సబబుకాడు. లంకకు వెళ్లి రావణుని చంపి సీతను తీసుకొని శ్రీరాముని వద్దకు వెళ్లామని ఆన్నాడు. జాంబవంతుడు అంగదుడి మాటలను ఖండించాడు. శ్రీరామసుగ్రీవులు సీతను చూసిరమ్మన్నారేకాని తీసుకురమ్మనలేదు. పైగా రావణుణ్ణి సంహరిస్తానని శ్రీరాముడు ప్రతిజ్ఞ చేసి ఉన్నాడు. దానికి భంగం కలగనీయగూడదన్నాడు. అందరం వెళ్లి జరిగిన విషయాలను నివేదిద్దామన్నాడు.

దారిలో అందరూ మధువనంలోకి వెళ్లారు. తేనెలు తాగారు. మధువనాన్ని ధ్వంసంచేశారు. మధువనం సుగ్రీవుని రక్షణలో ఉన్నది. అతని మేనమామ దధిముఖుడు దాన్ని కాపాడుతున్నాడు. వానరుల ధాటికి దధిముఖుడు గాయాల పాలయ్యాడు. వెంటనే వెళ్లి సుగ్రీవునికి విషయం చెప్పాడు. ఇదంతా శుభసూచకంగా భావించాడు సుగ్రీవుడు.

అంగద హనుమదారులు శ్రీరాముడు సుగ్రీవుడున్న వోటుకు చేరారు. హనుమంతుడు శ్రీరామునకు సాప్తాంగ నమస్కారం చేశాడు. ‘చూశాను సీతమ్మను’ అని చెప్పాడు. రామలక్ష్మణుల ఆనందానికి అంతులేదు. సీత ఇచ్చిన చూడామణిని శ్రీరాముడికి నమర్చించాడు హనుమంతుడు. శ్రీరాముడు కోరగా సీతానేషణ వృత్తాంతాన్ని చెప్పాడు.

యుద్ధ కాండ

శ్రీరాముడు హనుమంతుడి సాహసాన్ని ప్రశంసించాడు. గరుత్వంతుడికి, వాయుదేవుడికి, హనుమంతుడికి తప్ప ఈ మహాసముద్రాన్ని లంఘించడానికి ఇతరులకు సాధ్యం కాదన్నాడు. ఇచ్చిన పనిని సాధించడమేగాక, దానికి భంగం కలగకుండా దానికనుబంధమైన ఇతర కార్యాలను సాధించేవాడు ఉత్తముషైన సేవకుడు. కేవలం ఇచ్చిన పనినే నెరవేర్చేవాడు మధ్యముడు. తనకు సామట్ట ఉన్నా ఇచ్చిన పనిని పూర్తిచేయినిచూ అధముడు. సీతాదేవి కుశలవార్త చెప్పి మహాపకారం చేసిన హనుమంతునకు ఏమియ్యగలనంటూ దగ్గరకు తీసుకొని గట్టిగా గుండెకు హత్తుకున్నాడు శ్రీరాముడు. ఇదే తానియ్యగల సర్వస్వమన్నాడు. ఆదరాభిమానాలకు మించిన ఆస్తి ఉండడు కదా!

శ్రీరాముడి మనసులో మళ్ళీ దుఃఖం పొంగిపొర్రింది. సుగ్రీవుడు ఊరదించాడు. నిరుత్సాహం ప్రయోజనాలను నాశనం చేస్తుందన్నాడు. దుఃఖం శౌర్యపరాక్రమాలను దిగజారుస్తుందన్నాడు. శత్రువు విషయంలో ఇప్పుడు దుఃఖం కాదు, క్రోధం చూపవలసిన సమయమని సూచించాడు. మహాసముద్రంమీద సేతువును కట్టుకుండా లంకను జయించడం ఇంద్రాది దేవతలకు కూడా సాధ్యం కానిపని అన్నాడు. శ్రీరాముడు అడిగినమీదట హనుమంతుడు లంకానగరంలోని రక్షణ వ్యవస్థను గురించి వివరంగా చెప్పాడు.

మధ్యాహ్నమైంది. ఈ విజయ ముహూర్తమే లంకా ప్రయాణానికి తగినదని శ్రీరాముడు సుగ్రీవునితో అన్నాడు. శ్రీరాముడు వానరులతో, ‘నీలుడు సైన్యానికి మార్గం చూపుతూ ముందునడవాలి. లక్ష్మలాది వానరులు అతణ్ణి అనుసరించాలి. బాలురు వృధులు, బలహీనులు కిష్కింధలోనే ఉండాలి. సుగ్రీవా! నేను హనుమంతుడి భుజంమీదా, లక్ష్మణుడు అంగరుడి భుజంమీదా కూర్చొని ముందుకు సాగుతాం. నువ్వు పల్లకినెక్కి మాతోపాటు రావాలి. జాంబవంతుడు, సుప్మేషుడు, వేగదర్శి సైన్యం వెనుకభాగంలో ఉండి రక్షణబాధ్యతను చూడాలి. వెళ్ళేమార్గంలో నగరాలు, గ్రామాలు ఉంటే వాటిలోకి వెళ్ళగూడదు. జల, ఘల సహితమైన మార్గం వెంట మనం ప్రయాణించాలి’ అని రాముడు సూచించాడు. ఉత్సాహం ఉరకలు వేస్తుంటే అందరూ సముద్రతీర్ణాన్ని చేరుకున్నారు.

లంకలో రావణుడు మంత్రులతో సమావేశమయ్యాడు. వానరులను ఎదుర్కొని లంకను కాపాదుకోడానికి ఏం చేయాలో నిర్ణయించమన్నాడు. సభలోని వారు రావణ, ఇంద్రజిత్తుల పరాక్రమాన్ని పొగిడారు. నరవానరులను లెక్కచేయాల్సిన అవసరం లేదని పెదవి విరిచారు. ‘రాముణ్ణి హతమార్గగలవని లంకేశునికి ఆత్మసైర్యాన్ని కలిగించారు. ప్రహస్తుడు మొదలైనవారు శత్రుసేనలను తామే తుదముట్టించగలమని డంబాలు పలికారు.

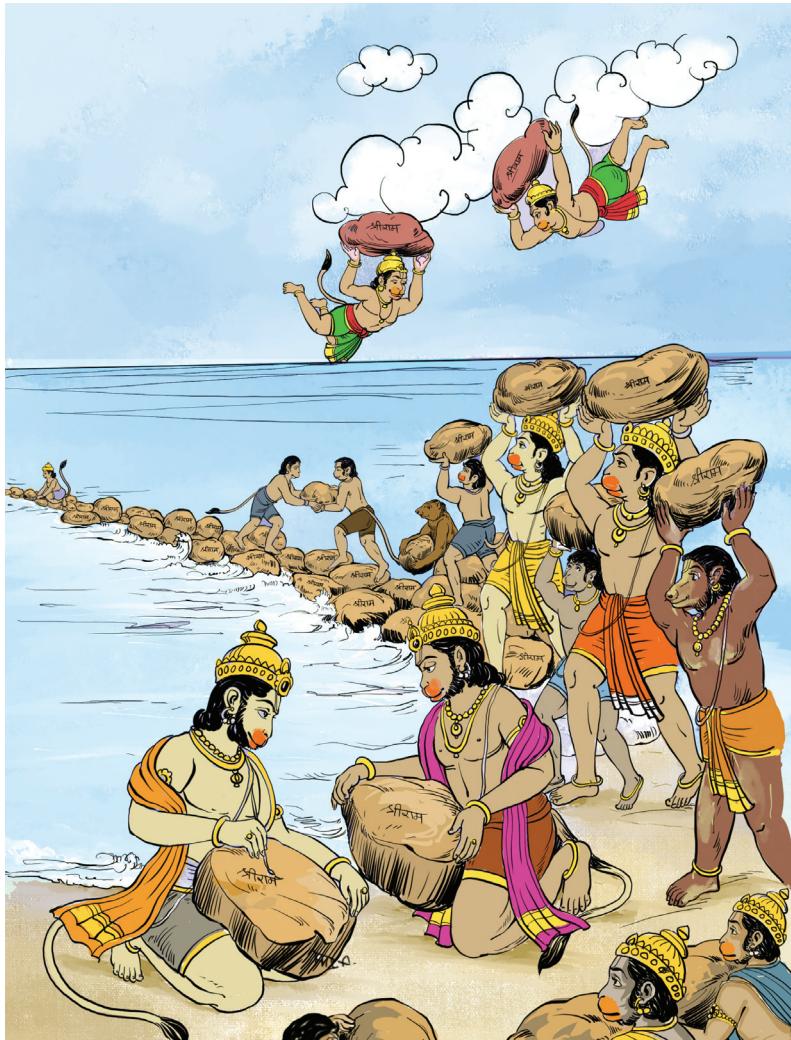
ఇప్పుడ్నీ విన్నాడు రావణని సోదరుడు విభీషణుడు. రాక్షసులతో ‘శత్రువుల శక్తిసామర్థ్యాలను తెలుసుకోకుండా వారిని చులకనగా భావించకూడదు. శ్రీరాముడు మనకేం అపకారం చేశాడు? మన రాజే సీతను అపహరించుకు వచ్చాడు. దీనివల్ల పాపం వస్తుంది. కీర్తిప్రతిష్ఠలు మంటగలుస్తాయి. ఆయుష్మ తగ్గుతుంది. సంపదల్నీ నశిస్తాయి. కనుక సీతను శ్రీరామునికి అప్పగించడమే ఆన్ని విధాలా మంచిది. అనవసరంగా కలహం తెచ్చుకోడం దేనికి? పైగా శ్రీరాముని వంటి మహావీరునితో యుద్ధం తగదు’ అంటూ రావణునివైపు తిరిగాడు. ‘అన్నా! అనవసరంగా కోపించడం మంచిదికాదు. అది ధర్మానికి ఆటంకవ్వాతుంది. సుఖాలను దూరంచేస్తుండని హితవు పలికాడు. విభీషణుని ఈ హితబోధి ‘చెవిటివాని ముందు శంఖమూదిసట్లయింది. రావణుని భవనానికి వచ్చిన కుంభకర్ణుడు కూడా రావణుణ్ణి తప్పుపట్టాడు. సీతాపహరణ సమయంలో తనను సంప్రదించి ఉంటే బాగుండేదన్నాడు. ఇప్పుడు ఆలోచించి ప్రయోజనం లేదన్నాడు. ఇదంతా ‘గతజలసేతుబంధనమే’ (సీక్కుపోయిన తరువాత అడ్డుకట్టవేయడం)నని కుండ బద్దలుకొట్టినట్లు చెప్పాడు. ‘నువ్వు శత్రువు పట్ల వ్యవహారించిన తీరు సరైనది కాదు, శ్రీరాముడు నిన్ను ఇంకా చంపకుండా ఉండడడం నీ ఆదృష్టం’ అన్నాడు. ఇప్పుడ్నీ ఎలా ఉన్నా శ్రీరాముణ్ణి తుదముట్టించే భారం తనదేనని ప్రకటించుకున్నాడు కుంభకర్ణుడు.

రావణుడు విభీషణుని మాటలకు క్రోధావేశాలకు లోనయాడు. తీవ్రస్థాయిలో నిందించాడు. అన్న తండ్రితో సమానుడని అతని నిందలను సహించాడు విభీషణుడు. కానీ రావణుని అధర్మమార్గాన్ని మాత్రం సమర్థించలేదు. ధర్మం వీడిన రావణుని వీడడానికి విభీషణుడు నిర్ణయించుకున్నాడు. రెండుగడియల్లో రాములక్ష్మణులున్నచోటికి నలుగురు అనుచరులతో చేరాడు.

ఆకాశంలోనే నిలిచి శ్రీరాముణ్ణి శరణకోరాడు విభీషణుడు. అనుగ్రహించాడు దాశరథి. విభీషణుడు శ్రీరాముడి పాదాలపై వాలాడు. రావణుని విషయాలన్నీ సంకీర్ణంగా చెప్పాడు. శ్రీరాముడు విభీషణునితో 'నేను రావణుణ్ణి బంధుమిత్ర సమేతంగా హతమార్చి నిన్ను రాజును చేస్తానని తమ్ములమీద ఒట్టేసి చెప్పాడు. ఈ పనిలో తాను యుధాశక్తి సహాయపడగలనని విభీషణుడు మాట ఇచ్చాడు. రాముడు విభీషణుణ్ణి ఆలింగనం చేసుకున్నాడు. లక్ష్మణుడితో వెంటనే సముద్రజలం తెచ్చి లంకారాజుగా విభీషణుణ్ణి పట్టాభిషిక్తుణ్ణి చేయమన్నాడు. శ్రీరాముడి ఆజ్ఞ వెంటనే ఆచరణ రూపం దాల్చింది. అందరూ ఆనందాన్ని ప్రకటించారు.

సముద్రాన్ని దాటే ఉపాయమేమిటని సుగ్రీవుణ్ణి ప్రశ్నించాడు శ్రీరాముడు. సముద్రుణ్ణి ప్రార్థించడంవల్ల ఇది సాధ్యపడుతుందన్నాడు విభీషణుడు. శ్రీరాముడు సముద్రతీరంలో దర్శాసనంమీద కూర్చుని సముద్రుణ్ణి ఉపాసించాడు. మూడు రాత్రులు గదిచాయి. సముద్రుడు ఎదుట నిలవలేదు. శ్రీరాముడి కన్నులు ఎర్రబారాయి. సముద్రుడి అహంకారాన్ని అణగదొక్కాలనుకున్నాడు. నీటినంతా ఇంకిపోయేటట్టు చేయాలనుకున్నాడు. బ్రహ్మస్తాన్ని స్కరించాడు. ప్రకృతంతా అల్లకల్లోలమొతున్నది. సముద్రుడు భయపడి పారిపోతున్నాడు. పరుగెత్తే వానిపై బాణం ప్రయోగించరాదని ఆగాడు శ్రీరాముడు. సముద్రుడు దారికి వచ్చాడు. లంకకు వెళ్ళడానికి దారినిస్తానన్నాడు. ఎక్కుపెట్టిన బాణం వృధాకారాదు. ఎక్కడ ప్రయోగించాలో చెప్పమన్నాడు శ్రీరాముడు. పాపాత్ములు, దోషించి దారులు ఉండే 'ద్రుమకుల్యం' పైన ప్రయోగించమన్నాడు సముద్రుడు. అది జిరిగి పోయింది.

విశ్వకర్మ కుమారుడైన 'సలుడు' శిల్పకళానిపుణుడు. ఉత్సాహం, శక్తి ఉన్నవాడు. సేతువు (వంతెన) ను నిర్మించడానికి అతడే యోగ్యుడని సముద్రుడు తెలిపాడు. ఆ సేతువును తాను భరిస్తానని మాట ఇచ్చాడు. సేతువు నిర్మాణానికి వానర నాయకులకు ఆజ్ఞ ఇచ్చాడు శ్రీరాముడు. అందరూ మహరణ్యం దారి పట్టారు. పెద్దపెద్ద చెట్లను బండరాళ్ళను మోనుకువస్తున్నారు. సముద్రంలో పదేస్తున్నారు. వాటి దెబ్బకు సముద్రంలోని నీరు ఆకాశానికి ఎగిసి వడుతున్నది. నలుని సాచనల ననుసరించి కొలతల ప్రకారం సేతువు నిర్మాణం జరుగుతూంది. వందయోజనాల పొడవు, పది యోజనాల వెడల్పుగల సేతువును కట్టడం ఐదు రోజుల్లో ఘ్రాత్యయింది.

శ్రీరాములక్ష్మణులు సుగ్రీవునితో కలసి ముందు నడుస్తున్నారు. సైన్యం వారిని అనుసరిస్తున్నది. సైన్యంలో కొందరు వెనక నడుస్తున్నారు. కొందరు సేతువు మధ్యభాగంలో, మరి కొందరు రెండు పక్కలా నడుస్తున్నారు. కొందరు సముద్రంలో దూకి ఈదుతూ వస్తూంటే మరికొందరు ఆకాశంలో ఎగిరి వస్తున్నారు. వారు చేసే కోలాహలానికి సముద్రమే మౌనం దాల్చింది. అందరూ అవతలి తీరం చేరారు.

శ్రీరాముడు యుద్ధసీతిని అనుసరించి సైన్యాన్ని వివిధ విభాగాలుగా విభజించాడు. ఎవరి బాధ్యతలను వాళ్ళకు అప్పగించాడు. రావణుడి మంత్రమైన శుకసారణులు శ్రీరాముని బిలం తెలుసుకోవాలని వానర రూపాలుదాల్చి వానరులలో చేరారు. విభీషణుడు వాళ్ళను గుర్తించి శ్రీరాముని ఎదుట నిలిపాడు. క్షమించాడు శ్రీరాముడు. తమను గురించి ఇంకా ఏమన్నా తెలుసుకోవాలంటే అడ్డులేదని వాళ్ళకు చెప్పాడు. సీతను వెంటనే అప్పగించకపోతే తన చేతిలో చావు తప్పదని రావణుడికి చెప్పవలసిందిగా సూచిస్తూ శుకసారణులను పంపించివేశాడు. వారు వెళ్లి ఇక్కడి విషయాలన్నీ పోల్చుటోకుండా రావణునికి తెలిపారు.

రావణుడు సీతవిషయంలో మరొక ఎత్తుగడ వేశాడు. అశోకవనం వెళ్లి రాముడు తనచేతిలో హతుడైనాడని సీతతో పలికాడు. ఆమె నమ్మలేదు. మాయావియైన విద్యుజ్జ్వలాణి పిలిచాడు. అతడు శ్రీరామునిదే అనిపించే మాయాశిరస్సును, ధనుర్ఘాణాలను తీసుకొనివచ్చి చూపించాడు సీతకు. ఇప్పటికైనా తన్నాశ్రయించమని సీతను కోరాడు రావణుడు. సీత కుమిలిపోయింది. రావణుడు తన భవనానికి వెళ్లిపోయాడు. విభీషణుని భార్య సరమ' సీతను ఊరడించింది. ఇదంతా రాక్షస మాయ అని చెప్పింది. శ్రీరాముడు క్షేమమేనని తెలిపింది.

శ్రీరామచంద్రాదులు వానరసైన్యంతో సువేల పర్వతానికి చేరుకున్నారు. ఆరాత్రి అక్కడే గడిపారు. ఎత్తైన ఆ పర్వత శిఖరం నుండి లంకానగర శోభను చూశారు. లంకలో మేడపైభాగంలో లీవిగా కూర్చున్న రావణుణ్ణి శ్రీరాముడు చూశాడు. వానర ప్రముఖులూ చూశారు. సుగ్రీవుడు ఒక్క ఉటుటునలేచి కోపంతో ఊగిపోతున్నాడు. క్షణాలలో సువేల పర్వతంనుంచి రావణ భవనంపైన వాలాడు. తాను శ్రీరాముడి మిత్రుడనని, తన నుండి తప్పించుకోడం సీతరంకాదని లంకేశుణ్ణి హెచ్చరించాడు. రావణుడిపైకి దూకి అతని కిరీటాన్ని తీసి నేలకు కొట్టాడు. రావణుడు రెచ్చిపోయాడు. ‘సుగ్రీవా! ఇంత వరకు నీవు నా కంటబడలేదు. లేకుంటే ఎప్పుడో హీనగ్రీవుడవు (తల తెగినవాడవు) అయ్యేవాడివి’ అంటూ గర్జించాడు. ఇద్దరి మధ్య బాహోబాహి యుద్ధం జరిగింది. సుగ్రీవుడు రావణుణ్ణి ముప్పతిప్పలు పెట్టి క్షణాలలో రివ్వున ఎగిరి సువేల పర్వతంమీద వాలాడు. శ్రీరాముడు సుగ్రీవుణ్ణి సున్నితంగా మందలించాడు. తొందరపడి ఇలాంటి సాహసాలు చేయవద్దని సలహో ఇచ్చాడు.

రావణుడి దగ్గరికి అంగదుణ్ణి రాయబారిగా పంపాడు శ్రీరాముడు. సీతను అప్పగించకపోతే శ్రీరాముడి చేతిలో మరణం తథ్యమని, లంకకు విభీషణుడు రాజుకాగలడని శ్రీరాముని వాక్యంగా రావణునికి వినిపించాడు అంగదుడు. సభ అట్టుడికిపోయింది. నలుగురు రాక్షసులు అంగదుడిమీద విరుచుకుపడ్డారు. అంగదుడు వారిని తన చంకలో ఇరికించుకొని ప్రాసాదంపైకి ఎగిరాడు. అక్కడి నుండి వారిని బలంగా నేలపైకి విసిరాడు. సింహాదం చేసి ఆకాశమార్గంలో శ్రీరాముణ్ణి చేరాడు. రావణుని భావాన్ని గ్రహించాడు. ధనుస్సుకు పని చెప్పాల్సిన సమయం ఆసన్నమైందని భావించాడు.

లంకమీదికి దండయాత్ర మొదలైంది. లంకను నాలుగుమైపుల నుండి సైన్యంతో ముట్టడించాడు శ్రీరాముడు. లంకేశుడు తన భవనం మీద నుంచే పరిస్థితిని గమనించాడు. దీర్ఘాలోచనలో పడ్డాడు. యుద్ధం మొదలైంది. రెండు సైన్యాలు తీవ్రంగా పోరాటుతున్నాయి. అంజనేయుని చేతిలో జంబుమాలి సుషేషుని చేతిలో విద్యున్మాలి మరణించారు. చీకటిలో ఎవరు ఎవరో (రాక్షసుడా? వానరుడా?) అడిగి తెలుసుకుని మరీ కొట్టుకుంటున్నారు.

అంగదుని చేతిలో రావణకుమారుడు ఇంద్రజిత్తు ఓడిపోయాడు. దీనికి తట్టుకోలేకపోయాడు. కపట యుద్ధానికి దిగాడు. రాములక్ష్మణులను మూర్ఖపోయేట్లుచేసి నాగాస్త్రంతో బంధించాడు. వారు మరణించారని భ్రాంతిపడి రావణుడి దగ్గరికి వెళ్లి విషయాన్ని తెలిపాడు. రావణుడు అభినందించాడు. రావణుడి ఆదేశం మేరకు త్రిజట మొదలైనవారు సీతను పుప్పక విమానమై యుద్ధ భూమికి తీసుకువెళ్లారు. నేలమీద పడిఉన్న రాములక్ష్మణులను సీత చూసింది. మరణించారని భావించి కన్నీరు కాల్పలు గట్టేలా ఏడ్చింది. పక్కనే ఉన్న త్రిజట ఓదార్పతో కూడిన దైర్యాన్నిచ్చింది. రాములక్ష్మణులు బతికే ఉన్నారని ఆధారాలు

చూపించింది. వానరసైన్యం ప్రసన్నంగా ఉండడం ఒక కారణమని, అన్నింటికీ మించి ‘భూర్ మరణించిన స్త్రీని పుష్పక విమానం తీసుకొనిరాదు’ అని చెప్పుడంతో సీత మనసు కుదురుపడింది. గరుత్తుంతుని రాకటో రామలక్ష్మణులు నాగాస్త ప్రభావం నుంచి విముక్తులైనారు. వానరులు ‘జయజయ’ ధ్వనాలు చేశారు. అవి రావణుని గుండెలో ‘అప’ శబ్దాన్ని జోడించుకొని ప్రతిధ్వనిస్తున్నాయి. హనుమంతుని చేతిలో ధూమ్రాక్షుడు, అకంపనుడు, అంగదుడి బారినపడి వజ్రదంప్రుడు, నీలుడికి చిక్కి ప్రహస్నుడు యమపురిబాట పట్టారు.

రావణుని బాణశక్తికి సుగ్రీవుడు మూర్ఖపోయాడు. శ్రీరాముడు విల్లందుకున్నాడు. అన్నను వారించి లక్ష్మణుడు రావణుణ్ణి ఎదిరించడానికి పూనుకున్నాడు. వానరసేనమీద శరవర్షధారకురిపిస్తున్నాడు రావణుడు. ఆంజనేయుడు రావణుడి ధాటికి అడ్డుకట్ట వేశాడు. అరచేతితో హనుమంతుణ్ణి బలంగా చరిచాడు రావణుడు. మారుతి చలించిపోయాడు. అయినా క్షణంలో తేరుకున్నాడు. అరచేతితో రావణుణ్ణి ఒక్కదెబ్బ వేశాడు. దశగ్రీవుడు కంపించిపోయాడు. తేరుకుని ‘వానరా! భూళా, నాకు శత్రువువే అయినా నీ శక్తిని మెచ్చుకుంటున్నానని యుద్ధస్థార్థిని చాటాడు రావణుడు.

రావణుడు ప్రయోగించిన ‘శక్తి’ అనే ఆయుధం లక్ష్మణుని ఎదలో నాటుకుంది. స్పృహరఘ్వుడు లక్ష్మణుడు. అతన్ని ఎత్తుకొని వెళ్లాలని శతవిధాలా ప్రయత్నించి విఫలుడైనాడు రావణుడు. అంతలో ఆంజనేయుడు రావణుడిమీద దాడిచేశాడు. వక్కస్థలంమీద ముష్టిఘూతంతో రావణుణ్ణి కూలబడేటట్లు చేశాడు. లక్ష్మణుణ్ణి శ్రీరాముని వద్దకు చేర్చాడు. హనుమంతుని కోరిక మేరకు అతని భూజాలపై కూర్చుని రావణునితో పోరుచేశాడు శ్రీరాముడు. శ్రీరాముని పరాక్రమం ముందు రావణుని ధనుస్సు, కిరీటం దాసోహమయ్యాయి. శ్రీరాముడు దయతలచాడు. రావణునితో, నీవు యుద్ధంలో అలసిపోయావు. సేదతీర్చుకొనిరా. అవ్యాదా నా బలమేమితో తెలుస్తుందని సుతిమెత్తగా చెప్పాడు.

అంద్రపుదేసే ప్రభుత్వం వారిచే ఉచిత పంపిణి

మిత్రుడు. తప్పుదారి పట్టి కష్టాల్లో పడ్డవారికి చేయూతనిచ్చి ఆదుకొనేవాడే ఆప్తుడని రావణుడన్నాడు. కుంభకర్ణుడు యుద్ధసన్నద్ధుడయ్యాడు.

కుంభకర్ణుడు యుద్ధంలో వానరులను చావుడెబ్బి తీస్తున్నాడు. వానరులు తట్టుకోలేక తలోదారి పట్టారు. శ్రీరాముళ్ళి ఆశ్రయించారు. ‘ఖండ్రాశ్రుతంతో కుంభకర్ణుని శిరస్సును ఖండించి శాశ్వతనిద్రలోకి పంపాడు శ్రీరాముడు. శ్రీరాముని బాణధాటికి కుంభకర్ణుని తల లంకలో పడిపోయింది. ఆ తల తగలడం వల్ల రాజవీఘులలోని ఇంటికప్పులు, ఎత్తైన ప్రాకారాలు కూలిపోయాయి. కుంభకర్ణుడి మరణవార్త రావణుళ్ళి క్రుంగదీసింది.

రావణ కుమారుడైన అతికాయుడు లక్ష్మీఖాని బ్రహ్మప్రాణికి బలైనాడు. తమ్ముళ్ళి, కొడుకును పోగొట్టుకొని తల్లడిల్లుతున్న రావణుళ్ళి ఇంద్రజిత్తు ఓదార్పాడు. భారం తనపై వేసుకొని. యుద్ధరంగానికి వచ్చాడు. రాములక్ష్మీఖాని లమీద బ్రహ్మప్రాణిన్న ప్రయోగించాడు. రాముని సూచనమేరకు రామునితోపాటు లక్ష్మీఖాని స్ఫుర్తాలోయినట్లు పడిపున్నాడు. వాళ్ళు మరణించారనుకున్నాడు ఇంద్రజిత్తు. తండ్రికీ వార్తను తెలిపాడు.

వానరసైన్య శిబిరంలో అలజడి మొదలైంది. విభీషణుడు దైర్యం చెప్పాడు. రాములక్ష్మీఖాని లక్ష్మీఖాని గౌరవంతో ఆప్రభాధను అనుభవించారని తెలిపాడు. బ్రహ్మప్రాణి ప్రభావంతో ఆరవైవిదు కోట్ల మంది హతులయ్యారు. చాలామంది దెబ్బతిన్నారు. హనుమంతుడు, విభీషణుడు, జాంబవంతుడి కోసం వెతుకుతున్నారు. జాంబవంతుడు కనిపించాడు. సరిగ్గా చూడలేకపోతున్నానన్నాడు. ధ్వనిని బట్టి విభీషణుని గుర్తించానన్నాడు. ‘హనుమంతుడు క్షేమమేనా’ అని అడిగాడు. ఆంతర్యం అంతుచిక్కలేదు విభీషణునికి. ‘హనుమంతుడు జీవిస్తే వానరసైన్యం చచ్చినా బతికినట్లే లేదా హనుమ మరణిస్తే అందరం బతికించన్న చచ్చినవాళ్ళతో సమానమేనన్నాడు’ జాంబవంతుడు. జాంబవంతుని ఆదేశంపై హిమాలయాలకు వెళ్లి అక్కడ ఉన్న సర్పోషధి మహాపర్వతాన్ని పెల్లగించి తీసుకువచ్చాడు హనుమంతుడు. ఓషధుల వాననకే రాములక్ష్మీఖాని మరణించాడు. చనిపోయిన వానరులు మళ్ళీ లేచికార్పున్నారు. సుగ్రీవాజ్ఞతో వానరులు లంకకు నిప్పుపెట్టారు.

శత్రువుక్కాన్ని మానసికంగా దెబ్బతియదలచాడు ఇంద్రజిత్తు. హనుమదాది వానరవీరులు చూస్తుండగా మాయాసీతను సంహరించాడు. అందరూ నిజమేననుకున్నారు. ఈ వార్త తెలిసి శ్రీరాముడు శేకసంద్రంలో మునిగిపోయారు. ఇదంతా ఇంద్రజిత్తు మాయేనని విభీషణుడు తెలపడంతో అందరూ ఉపిరిపీల్చుకున్నారు.

శత్రుసంహోదానికి ఇంద్రజిత్తు నికుంభిలా అభిచారహోమాన్ని తలపెట్టాడు. దాన్ని భంగంచేయడానికి రామునుజ్ఞతో లక్ష్మీఖానుడు వెళ్లాడు. ఇంద్రజిత్తు లక్ష్మీఖాను మధ్య ఫోరయుద్ధం జరిగింది. ‘ఖండ్రాశ్రము’ను ప్రయోగించి ఇంద్రజిత్తు తలను నేలరాల్చాడు లక్ష్మీఖానుడు. శ్రీరాముడు లక్ష్మీఖాన్ని మెచ్చుకున్నాడు.

రావణుడు యుద్ధభూమిలో ప్రశయకాల రుద్రుడిలా విజ్యంభుస్తున్నాడు. వానర వీరులు తట్టుకోలేక యుద్ధరంగం నుండి కాలికి బుద్ధి చెపుతున్నారు. మరొకవైపు సుగ్రీవుని చేతిలో విరూపాక్షుడు, మహాదరుడు మళ్ళీగిచారు.

యుద్ధం చివరి అంకానికి చేరుతున్నది. రాములక్ష్మీఖాని రావణునిపోరు తీప్రతరమపుతున్నది. రావణుడు విభీషణుళ్ళి చంపడానికి బలైమెత్తాడు. అది మహాశక్తిమంతమైనది. విభీషణునికి ప్రాణాపాయస్థితిని గమనించిన లక్ష్మీఖానుడు రావణునిపై బాణాలను కుమ్మరించాడు. ఎటూ తోచక విభీషణుని చంపే ప్రయత్నాన్ని విరమించుకున్న రావణుడు లక్ష్మీఖానునిపై ఆగ్రహించి ‘శక్తి’ అనే ఆయుధాన్ని ప్రయోగించాడు. అది గమనించిన శ్రీరాముడు ‘శక్తి’ని వేడుకున్నాడు. ‘నీలోని చంపేశక్తి నశించుగాక’ అని. అంతే – అది ప్రాణశక్తిని కోల్పోయింది. లక్ష్మీఖాన్ని రామునుజ్ఞతో బలంగా నాటుకుంది. లక్ష్మీఖానుడు నేలమీద పడిపోయాడు. వానరులు ఆ ఆయుధాన్ని ఎంత ప్రయత్నించినా లక్ష్మీఖాన్ని రామును నుంచి తీయలేకపోయారు. రాముడు తన రెండు చేతులతో బయటికి లాగి విరచివేశాడు. ఇక ఉపేక్షించి లాభం లేదనుకున్నాడు శ్రీరాముడు. ఈ లోకంలో ఇక రావణుడో? రాముడో? మిగిలి ఉండడం తథ్యం అన్నాడు. శ్రీరాముడి విలువిద్యాపాండిత్యానికి ఎదురునిలువలేక రావణుడు భయంతో పరుగులు తీశాడు.

పడిపోయన లక్ష్మణణి చూసి విలవిలలాడిపోయాడు శ్రీరాముడు. ‘విదేశంలోనైనా భార్య దొరకవచ్చు. బంధువులు దొరకవచ్చు. కానీ లక్ష్మణుని వంటి తమ్ముడు దొరకడని కస్తీరుకార్చాడు. సుషేషుడు లక్ష్మణుని పరీక్షించి చనిపోలేదని నిర్ణరించాడు. సుషేషుని సూచనమేరకు హనుమంతుడు ఓషధులు తేవడానికి వేగంగా వెళ్ళాడు. ఓషధి ప్రభావంతో లక్ష్మణుడు లేచికూర్చున్నాడు. పట్టరాని ఆనందంతో శ్రీరాముడు ‘లక్ష్మణా నీవు మరణించి ఉంటే నా విజయానికి అర్థమే లేదు. అప్పుడు సీతతోగాని నా ప్రాణాలతోకాని ఏం ప్రయోజనం’ అన్నాడు.

ఇంద్రుడు పంపగా మాతలి దివ్యరథంతో సహి శ్రీరాముడి దగ్గరికి వచ్చాడు. ప్రదక్షిణ వూర్యకంగా నమస్కరించి శ్రీరాముడు రథాన్ని అధిరోహించాడు. యుద్ధభూమికి సాగిందారథం. మిగతా దినాల కన్నా భిన్నంగా ఉందినాటి యుద్ధం. కొంతసేపు ఎవరికెవరూ తీసిపోని విధంగా విజ్యంఖించారు. రానురాను రాముడిదే పైచేయి అవుతున్నది. రావణుని సారథి గమనించాడు. రథాన్ని పక్కకు మళ్ళీంచాడు. అలా చేయడం అవమానంగా భావించిన రావణుడు సారథిపై నిప్పులు చెరిగాడు. రథం మళ్ళీ రాముడి ముందు నిలిచింది. యుద్ధం చూడానికి అగస్త్యుడు దేవతలతో కూడి అక్కడకు వచ్చాడు. శ్రీరాముడికి ‘ఆదిత్య హృదయం’ ఉపదేశించాడు. శ్రీరాముడి బాణాలతాకిడికి రావణుడి తలలు నేలరాలుతున్నాయి. కానీ వెంటనే చిత్రంగా మళ్ళీ మొలుస్తున్నాయి.

అకాశానికి ఆకాశం, సముద్రునికి సముద్రమే సమానమైనట్లు రామరావణ యుద్ధానికి రామరావణ యుద్ధమే సమాన మన్మఠులు సాగుతున్నది. బ్రహ్మప్రస్త ప్రయోగం చేయవలసిందిగా ‘మాతలి’ శ్రీరాముడికి సూచించాడు. శ్రీరాముడు బ్రహ్మప్రస్త ప్రయోగంతో రావణానురుణ్ణి అంతమెందించాడు.

అన్నఱన రావణుని మరణానికి విభీషణుడు బాధపడ్డాడు. దహన సంస్కారాలకు అనుమతినివ్వమని శ్రీరాముని ప్రార్థించాడు. ‘ఘృతులు జీవించివున్నంతవరకే వైరముండాలి. తరవాత దాన్ని వదలివేయాలి. మన కార్యం నెరవేరింది. కావలసిన సంస్కారాలను

చెరనుండి నిన్న విడిపించాను. ఇంతకాలం పరుని పంచన ఉన్నందువల్ల నీ ప్రవర్తన గురించి నాకు సందేహమంది. కనుక నువ్వు నీ ఇష్టం వచ్చిన చోటికి వెళ్ళవచ్చునని శ్రీరాముడు అన్నాడు. శ్రీరాముని మాటలు ములుకుల్లా గుచ్ఛకున్నాయి సీతకు. స్థాయికి తగినట్లుగా మాట్లాడ లేదని రామునితో అన్నది. శ్రీరామునకు విశ్వాసం కలిగించడానికి ‘అగ్ని ప్రవేశం’ ఒక్కబేసరణ్యమని భావించింది. శ్రీరాముని మనసెరిగి లక్ష్మణుడు చిత్తిని సిద్ధపరచాడు. సీతాగ్నిలోకి ప్రవేశించింది. అక్కడివారంతా ఆందోళనచెందారు. అగ్నిదేవుడు స్వయంగా సీతాదేవిని తీసుకువచ్చి ఆమె గొప్పదనాన్ని వెల్లడించాడు. ఆమెను స్వీకరించాలనికి రాముడు నిరాకరించాడు.

సీత గురించి తనకంతా తెలుసన్నాడు శ్రీరాముడు. ఆమె శీలం యొక్క గొప్పదనాన్ని ముల్లోకాలకు చాటడానికి అగిప్రవేశం చేస్తున్న ఊరుకున్నాన్నాడు. సీతను దగ్గరకు తీసుకున్నాడు.

పరమశివుడు శ్రీరాముణ్ణి ప్రశంసించాడు. దుష్టసంహోరంచేసిన శ్రీరాముణ్ణి ప్రజానురంజకంగా పరిపాలన చేయమన్నాడు. శ్రీరాముడి కోరిక మేరకు ఇంద్రుడు మృతులైపడివున్న వానరులను మళ్ళీ బతికించాడు. విభీషణుడు లంకలో కొంతకాలం ఉండవలసిందని శ్రీరాముణ్ణి అబ్యర్థించాడు. భరతుని కొరకు తాను త్వరగా ప్రయాణం కావలసిందేనన్నాడు శ్రీరాముడు. వానరులను వాళ్ళ స్వస్థానాలకు వెళ్ళమనిచెప్పి, విభీషణుడి వీడ్చోలు అందుకున్నాడు. పుష్పకవిమానంలో అయోధ్యకు బయలుదేరాడు. దారిలో ఆయా ప్రదేశాలన్నీ సీతకు మాపుతున్నాడు. భరద్వాజాత్రమాన్ని సందర్శించారు. శ్రీరామాజ్ఞతో హనుమంతుడు శ్రీరాముడు వస్తున్న విషయాన్ని భరతునికి, గుహలనికి ముందుగా వెళ్ళి తెలియజేశాడు. వాళ్ళంతో ఆనందించారు.

పుష్పక విమానంలో నందిగ్రామం చేరుకున్న సీతారామ లక్ష్మణులకు భరతుడు, ప్రముఖులు ఘనంగా స్వ్యగతం పలికారు. సీతారామలక్ష్మణులు కౌసల్య సుమిత్రా కైకేయి వశిష్ఠుల పాదాలకు ప్రణామాలు అర్పించారు. భరతుడు శ్రీరాముని చరణాలకు పాదుకలను తొడిగాడు. భరతుణ్ణి ప్రేమతో అక్కున జేర్చుకున్నాడు శ్రీరాముడు.

చేయ'మని అన్నాడు శ్రీరాముడు. ‘ఇప్పుడు రావణుడు నీకెట్లూగో నాకూ అట్లాగే గౌరవాస్పదుడు’ అని తన విశాలహృదయాన్ని చాటుకున్నాడు శ్రీరాముడు. రావణుని భార్య మండోదరి భర్త మరణానికి పుట్టెడు దుఃఖంలో కూరుకుపోయింది. విభీషణుడు రావణునికి ఉత్తరక్రియలను నిర్వహించాడు.

శ్రీరాముడి ఆదేశం మేరకు లక్ష్మణుడు విభీషణుణ్ణి లంకారాజుగా పట్టాభిషిక్తుణ్ణి చేశాడు. సీతతో తన విజయహర్షాను తెలవవని హనుమంతుణ్ణి ఆదేశించాడు శ్రీరాముడు. హనుమంతుడు వెంటనే వెళ్ళి ఈ శుభవార్తను సీతమ్మకు చెప్పాడు. ఆమె అనందానికి అవధుల్లేవు. ఇంతకాలం మట్టుచేరి బాధించిన రాక్షస స్త్రీలను చంపడానికి అనుమతినిమ్మన్నాడు హనుమ. అది తగని పని, వద్దని వారించింది సీత.

విభీషణుడు పల్లకిలో సీతాదేవిని శ్రీరాముడి దగ్గరికి చేర్చాడు. సంతోషంతో భర్తను చేరింది సీత. ఆమెను స్వీకరించడానికి రాముడు నిరాకరించాడు. ‘సా వంశప్రతిష్ట నిలుపు కోవడానికి దుష్ట రావణుని

అంగరంగవైభవంగా శ్రీరామపట్టాబ్ధిపేకమహాత్మవం జరిగింది. యువరాజుగా ఉండాల్చిందిగా శ్రీరాముడు లక్ష్మణుణి కోరాడు కాని అతడు ఎంతమాత్రం ఒప్పుకోలేదు. అప్పుడు భరతుణి యువరాజుగా చేశారు. యజ్ఞయాగాది క్రతువులను నిర్విష్టుంగా కొనసాగిస్తున్నాడు శ్రీరాముడు. ప్రజలను కన్నాలిద్దలూ చూసుకుంటున్నాడు. ఎలాంటి ఈతిబాధలూ లేవు. అందరూ ధర్మబద్ధంగా నడచుకొంటున్నారు. ఇలా పదకొండువేల సంవత్సరాల కాలం ప్రజానురంజకంగా పరిపాలించాడు శ్రీరాముడు. అందుకే 'రామరాజ్యం' అన్న మాట నేటికీ ఆదర్శమై నిలచింది.

శ్లో॥ మంగళం కోసలేంద్రాయ - మహానీయ గుణాత్మనే
చక్రవర్తి తనూజాయ - సార్వభౌమాయ మంగళమ్॥

I. కింది ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

1. రామాయణ ప్రాశస్త్రాన్ని గురించి రాయండి.
2. సీతారామ కళ్యాణాన్ని రాయండి.
3. రామాయణం ఆధారంగా విశ్వామిత్రుడు ఉత్తమ గురువు అని నిరూపించండి?
4. శ్రీరాముడు వనవాసానికి వెళ్ళడానికి గల కారణమేమిలీ?
5. సీతాపవరణం గురించి రాయండి.
6. శ్రీరామసుగ్రీవుల మైత్రి ఎలా ఏర్పడింది?
7. సీతాన్వేషణ వృత్తాంతం రాయండి.
8. లంకాదహనం వర్ణించండి.
9. సేతువు నిర్మాణం గురించి రాయండి.
10. రామరావణ యుద్ధాన్ని గురించి రాయండి.
11. రామాయణం ఆధారంగా శ్రీరాముని ఉత్తమ వ్యక్తిత్వాన్ని విశేషించండి.
12. రామాయణంలోని మానవ సంబంధాల గురించి రాయండి.

II. కింది పాత్రల స్వభావాన్ని రాయండి.

1. విశ్వామిత్రుడు	2. రాముడు	3. సీత	4. లక్ష్మణుడు	5. కైక
6. భరతుడు	7. మంథర	8. మారీచుడు	9. రావణుడు	10. సుగ్రీవుడు
11. హనుమంతుడు	12. త్రిజట	13. ఇంద్రజితు	14. వాలి	15. దశరథుడు
16. విశ్వామిత్రుడు				

III. కింది వాటిని వివరించండి.

1. చెవిటివాని చెవిలో శంఖం ఊదినట్లు
2. చెవినిల్లు కట్టుకొని పోరు
3. గతజల సేతుబంధనం
4. అగ్న్య భూత
5. సుగ్రీవాజ్ఞ
6. శ్రీరామరక్ష
7. కబంధహస్తాలు
8. భగీరథ ప్రయత్నం
9. బూడిదలో పోసిన పస్తిరు
10. గుండెల్లో రాయిపడటం
11. అగ్నికి అజ్యం పోయడం
12. పిడుగుపాటు

రామాయణ విశ్వరూపం

మానవ జీవన మూల్యాలను దర్శింపజేసే అక్షరమణి దర్శణం రామాయణం. కనుకనే కొండలు, సముద్రాలు ఉన్నంత వరకు రామాయణ ముంటుందని బ్రహ్మ సెలవివ్చాడు. ఇలా శాశ్వతత్త్వాన్ని సముప్స్థిర్మించుకున్న రామాయణాన్ని రచించినవారు వాల్మీకి మహర్షి. వీరి తదనంతర కాలంలో దేవవిదేశాలలో వివిధ ప్రక్రియల్లో ఎన్నో రామాయణాలు వచ్చాయి. అయితే వీటన్నింటికి మాతృక వాల్మీకి రామాయణమే. ఆయా కపులు వారి వారి ప్రతిభనుసరించి రామాయణకథను లోకానికందించారు. ఇందులో మూలాన్ని అనుసరించినవారు కొండరైతే, స్వతంత్రపోకడలు పోయినవారు మరికొందరు. ఇలా వచ్చిన రామాయణాల్లో కొన్నింటిని తెలుసుకుండా.

సంస్కృత సాహిత్యాన్ని పరిశీలిస్తే పురాణాలలో రామకథ కనిపిస్తుంది. ఆయా సందర్భాలనుబట్టి వివిధ పురాణాల్లో ఇది పేర్కొనబడింది. ‘అధ్యాత్మరామాయణం’ తత్త్వ ప్రధానంగా సాగిన రచన. కాళిదాసు ‘రఘువంశం’ రామచరిత్రనేగాక అతని పూర్వుల చరిత్రనూ రమణీయంగా ఆవిష్కరించిన కావ్యం. భోజుడు చంపూరామాయణాన్ని (గద్య పద్యాలతో కూడినది) రచించాడు. భట్టి ‘రావణవథ’ పేరున రాశాడు. వ్యాకరణసూత్రాలకు, అలంకారాలకు లడ్జుంగా ఇది రాయబడదం విశేషం. రామకథను ‘ప్రతిమానాటకం’ పేరున భాసుడు, ‘ఉత్తర రామచరితం’గా భవభూతి నాటకీకరణ చేశారు. రామాయణ, భారత కథలను కలిపి ‘రాఘవ పాండవీయం’ అనేద్వారి (రెండర్ధాల) కావ్యాన్ని ధనంజయుడు వెలియించాడు.

కాశీరీభాషలో దివాకర ప్రకాశభట్టు రామావలోకచరిత, ‘లవకుశ యుద్ధచరితము రాశాడు. మరాలీలో సమర్థరామదాసు రచించిన రామాయణం, మోరోపంత్ లవకుశభావమ్’, ‘మంత్రరామాయణమ్’ ప్రసిద్ధిపొందాయి. వంగభాషలో కృతివాస ఓరుగు రామాయణానికి మంచి పేరుంది. తమిళ మహాకవి ‘కంబ’ రామాయణం పేరుతో సాగిన రచన ‘కంబరామాయణం’గా ప్రజలచే ప్రశంసలు పొందుతున్నది. ఇందులో సర్వమానవ సౌభ్రాత్రాన్ని వచ్చించాడు. మళ్ళీశంలో ఎళ్ళతుచ్చన్ ‘అధ్యాత్మరామాయణం’ భక్తికి పెద్దపీట వేసింది. కన్నడలో నాగహంద్రుని రామవంద్ర చరిత పురాణం చంపూమార్గంలో సాగింది. ఒరియాలో సిద్ధేంద్రయోగి చేతిలో ‘విచిత్ర రామాయణం’ రూపుదిద్దుకుంది.

హిందీకి ఉపభాషమైన అవధీలో గోస్వామి తులసీదాన్ కలం నుండి జాలువారిన ‘రామచరితమానన్’ ఉత్తర భారతదేశంలో విలక్షణ ముద్రను వేసింది. పంజాబీలో రామలీల నాటకం సుప్రసిద్ధం.

తెలుగు భాషలో విభిన్న ప్రక్రియల్లో రామాయణాలు వచ్చాయి. గోనబుద్ధారెడ్డి రచించిన ‘రంగనాథరామాయణం’ తెలుగులో తొలి రామాయణం. ఇది ద్విపద కావ్యం. వాల్మీకంలో లేనీ ఎన్నో కల్పనలను చేశాడు. ఇంద్రుడు కోడై కూయడం, లడ్జుంగేభ, ఉడుతభక్తి వంటి ఘుట్టలు ప్రజల్లో బాగా నాటుకుపోయాయి. తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యుల ద్విపద రామాయణం, కట్ట వరదరాజు రామాయణం, ఏకోజీ రామాయణం ద్విపదలో సాగాయి.

తిక్ఫన ‘నిర్వచనోత్తర రామాయణం’ తెలుగుజాతిపై తన్నదైనముద్రవేసింది. మాళ్ళక్రిభూస్సరుడు ప్రధానంగా, అతని కుమారుడు మల్లికార్జునభట్టు, శిష్ముడు రుద్రదేవుడు, మిత్రుడు అయ్యలార్యుల సహకారంతో ‘భాస్మర రామాయణం’ ప్రకాశించింది. గౌతముడు అహల్యాను ‘శిల’ కమ్మని శపించడం, మంధర దుర్మీధకు కారణం వంటివి ఇందులో పేర్కొన్న కొన్ని కొత్త అంశాలు. రామాయణాన్ని సంక్లిష్ట సుందరంగా తీవ్రిదిద్దిన కవయిత్రి మొల్ల. ఈమె రచన ‘మొల్లరామాయణం’గా ప్రసిద్ధిచెందింది.

అయ్యలరాజు రామభూరుని ‘రామాభూరుయం’ విశిష్ట ప్రబంధంగా రూపుదిద్దుకొంది. శీరాముడు సీతమెడలో మంగళసూత్రం కట్టినట్లు వచ్చించాడు. ఇది ఆంధ్రదేశ ఆచార ప్రభావంతో చోటుచేసుకుంది. తంజావూరును పరిపాలించిన రఘునాథనాయకుడు ‘రఘునాథ రామాయణం’ వాల్మీకి ననుసరించింది. కూచిమంచి తిమ్మకవి ‘అచ్ఛతెలుగు రామాయణాన్ని’ ఆవిష్కరించాడు. గోవీనాథ వేంకటకవి ‘గోవీనాథరామాయణం’, కంకంటి పాపరాజు ‘ఉత్తర రామాయణం’ సాహితీ జిజ్ఞాసువులను అలరించాయి.

కణాదం పెద్దన ‘ఆధ్యాత్మరామాయణం’ రచించాడు. గద్యాల ప్రభువులు ‘యధాశ్లోక తాత్పర్యరామాయణం’ పేర ఆరుగురు కవులచే వాల్మీకి రామాయణానికి తెలుగు రూపమిప్పించారు. వావికొలను సుబ్బారావు ‘ఆంధ్రవాల్మీకి రామాయణం’ శీపాదక్షప్షముర్తిశాస్త్రి ‘లీక్షప్షరామాయణం’ ప్రసిద్ధి పొందిన రచనలు. విశ్వనాథ సత్యనారాయణ ‘శీమద్రామాయణ కల్పవృక్షం’ అత్యంత ప్రశస్తి పొందింది.

పింగళి సూరున ‘రాఘవ పాండవీయం’ పేర ద్వారికావ్యం రచిస్తే, ఎలకూచి బాలసరస్వతి, సెల్లూరి రాఘవకవి ‘యాదవ రాఘవ పాండవీయం’ పేర త్రైర్థి కావ్యాలను రచించారు. నంబెరుమాళ్ళు పురుషకారి కేశవయ్య దాశరథివరిత్రి’ పేరున నిరోష్యంగా (పద్యాలు చదివితే పెదవి తాకుండా) సంతరించారు.

త్యాగరాజస్వామివారు, అన్నమయ్య, కంచెర్ల గోపన్న (రామదాసు) శీరామ సంబంధంగా ఎన్నో కీర్తనలను అందించారు. యక్కగాన రూపంలో రామాయణకథను ఎందరో ఆక్షరబద్ధం చేశారు. వెల్లూరి వేంకటకవి ‘రామలీలా యక్కగానం’, శేషాచలకవి ‘ధర్మపురి రామాయణం’. ముద్దుబాలంభట్టు ‘మంథన రామాయణం’, కందుకూరి రుద్రకవి ‘సుగ్రీవవిజయం’ మోక్షగుండం సుబ్బకవి ‘సీతాకల్యాణం’ వంటివి ఎన్నో ఉన్నాయి.

నాటక విభాగానికివస్తే కోలాచలం శీనివాసరావు ‘సంపూర్ణరామాయణం’, బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతకవి ‘ఉత్తర రాఘవం’, ధర్మవరం గోపాలాచార్యులు ‘రామదాసు’, పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహోరావు ‘కల్యాణరాఘవం’, సెట్టిలక్ష్మీనరసింహకవి ‘అహల్య’ (పచన నాటకం) రచించారు.

తాళ్ళారి నారాయణకవి ‘మోక్షగుండ రామాయణం’ పేర హరికథగా మలిస్తే, నదీరా బుత్తికథగా సంపూర్ణ రామాయణాన్ని తీర్చిదిద్దాడు. కంచెర్ల గోపన్న ‘దాశరథిశతకా’నికున్న ప్రచారం ఇంతంతనరానిది.

జానపదంలో ‘కుశలవకుచ్చలవరిత్రము’, రామకథా సుధార్మవము, శారద రామాయణం, లంకాయాగం, చిరుతలరామాయణం, శీరామజావిలి, సంక్షేపరామాయణం, చిట్టిరామాయణం వంటివి పేరొందిన రచనలు. శాంతగోవిందనామాలు, ఊర్మిజాదేవినిద్ర, లక్ష్మణదేవరనవ్య వంటి స్త్రీల రామాయణపు పాటలు కోకాల్లలు.

పచన రచనా విభాగంలో గోవీనాథ కవి ‘విచిత్రరామాయణం’ (అనువాదం), పైదిపాటి పొపయ్య ‘రంగనాథరామాయణం’ వావిళ్ళరామస్వామిశాస్త్రి, శీపాదసులువ్యాఖ్యాశాస్త్రి, దీపాల పిచ్చయ్యశాస్త్రి, ఉపఃతీ, దాశరథి రంగాచార్యులవంటి ప్రతిభావంతుల రచనలు పాతకుల మనసును పరవశింపజేశాయి.

చెనా, కాంబోడియా, జావా, సుమిత్రా, లావోస్, వియత్సాం, మలేషియా వంటి దేశాలలో కూడా రామాయణ రసామ్యతం ప్రవహించింది. ఇంత వైధియ్యంగా, విష్ణుతంగా ప్రజల వృదయాల్లోకి ప్రసరించిన కావ్యం ప్రపంచసాహిత్యంలో మరొకటి లేదంటే అత్యుక్తి కాదు. అందుకే రామాయణం ఆదికావ్యమే కాదు, అద్వితీయకావ్యం కూడా.

పదవిజ్ఞానం

అనుజ్ఞ = ఆజ్ఞ, అనుమతి
 అపేక్ష = కాంక్ష, కోరిక
 అధిరుచి = అత్యాసక్తి
 అరి = శత్రువు
 అరుణ = ఎరువు
 అర్పం = తగిన
 అపన్ముడు = అపదలో ఉన్నవాడు
 అయిసం = శ్రమ
 అలింగనం = కొగిలింత
 ఆశ = ప్రశ్న, ప్రయత్నం
 ఇల = భూమి
 ఉజ్జిగించు = విడుచు, వదిలిపెట్టు
 ఉజ్జ్వల = గొప్పగా వెలుగునది
 ఉదస్తుడు = తొలగించబడినవాడు
 ఉపసంహరం = మరలించుట, ముగింపు
 ఉత్సప్పం = ప్రేషం
 ఉత్తరోత్తర = ముందుముందు
 ఉడిగిం = పరిచర్య, సేవ
 బుతం = సత్యమైనది
 ఒరులు = ఇతరులు
 కంచుకితం = కవచంతో
 కండరం = గుహ, కొండ బిలము
 కంపము = వణుకు
 కరం = చేయి
 కలను = యుద్ధం
 కలిత = ప్రకాశించు
 కిరాటుడు = వ్యాపారి
 కృతఫ్ఫుత = చేసిన మేలు మరచి పోవుట
 కుప్తం = సంకీర్ణం
 క్లిషి = భూమి
 క్షేత్రం = పుణ్యభూమి
 ఖ్యాతి = కీర్తి
 గణించు = లెక్కించు
 గర్భించు = నిందించు
 గిరి = కొండ
 ఘటం = కుండ
 ఘాతం = దెబ్బ
 చతుర్శ్యాలం = నాలుగు ఇండ్ల భవంతి
 చరించు = తిరుగు, కదలు
 చక్కవు = కన్న
 చిత్తం = మనసు
 ఛాయ = నీడ
 జడ్డ = సోమఱి
 జరకం = పసుపు కలిగిన తెలుపురంగు
 జాముదగ్గి = పరశురాముడు

జీరాడు = వ్రేలాడు
 తథ్యం = సత్యం
 తనువు = శరీరం
 తిలకం = బొట్ట
 తేకువ = క్రైర్యం
 తొల్లి = మొదట
 తోయం = నీరు
 త్యజించు = విడుచు
 దరి = తీరం, గట్ట
 దృష్టి = చూపు
 దుర్గతి = నరకం
 దురితం = పాపం
 దైవ్యం = దారిప్రాయాదుల చేత కలుగు దురవస్థ, దీనత్వం
 ధర = భూమి
 ధ్వంసం = నాశనం
 నవయు = కృశించు
 నిఖిలం = సమస్తం, అంతా
 నిగ్రహం = అదుపు
 నిరంకుశం = కలిన వైభారి
 నెమ్మి = నెమలి
 నెత్తం = కొండమీది విశాల సమప్రదేశం
 నెత్తావి = పరిమళం, సువాసన
 పంకిలం = బురద
 పదింబదిగ = గత్తిగి, చక్కగ
 పరదేవత = పరమేశ్వరుడు/పరమేశ్వరి
 పరిణామం = మార్పు, మారు రూపు
 పరితోషం = సంతోషం
 పరిపంథి = శత్రువు
 పల్లవం = చిగురు
 పాటి = న్యాయం
 పాయు = తొలగు
 ప్రావీణ్యం = నేర్చు
 పికం = కోయిల
 పిశాచం = ప్రేతం
 పులై = విస్తరాకు
 పుస్తి = తాళి
 పుశిందులు = వేటగాళ్లు
 పెను = గొప్ప
 ఘలములు = ఘలాలు, పండ్లు
 బుద్ధుదం = నీటి బుడగ
 బుధుడు = పండితుడు
 భక్తిం = తినుబండారం
 భజించుట = సేవించుట
 భాస్వంతుడు = సూర్యుడు, ప్రకాశించువాడు
 భిషక్కు = వైద్యుడు

భుజగం = పాము
 భూపాలుడు = రాజు
 భూషణం = అలంకరణ, నగ
 భోజ్యం = తినదగినది
 మంజరి = చిగురించిన లేక కొమ్ము, ఫూలగుత్తి
 మంజుల = మనోహరమైన
 మలక = మలుపు, మూకుడు
 మసలుకొను = ప్రవర్తించు
 మహితం = పూజనీయమైనది, గొప్పదైనది
 మాలిక = తీగ, పూడండ
 మదం = సంతోషం
 మూలం = ఆధారం, మొరలు
 మృదంగం = మడ్డెల
 మృష = అసత్యము, అబద్ధము
 మెలగుట = నడుచుకొనుట
 రమణి = ట్రీ
 రుధిరం = రక్తం
 వగచు = శోకించు
 వత్సలుడు = వాత్సల్యము కలవాడు
 వధించు = చంపు
 వలరాజు తేజి = చిలుక
 వాక్క = మాట
 వాసంతం = వసంతకాలం
 విరసవర్తనం = చెదు ప్రవర్తన
 వెల్లకి = గడ్డ
 వేల్యులు = దేవతలు
 వ్యాహం = ప్రత్యర్థులపై విజయం సాదించడానికి ప్రణాళిక
 శరణ్యం = రక్షింపదగినది
 శప్తం = ఆయుధం
 శాప్తం = నియమబద్ధమైన గ్రంథం లేక వాక్యం
 శీలం = స్వభావం, ప్రవర్తన
 శునకం = కుక్క
 శార్యం = పరాక్రమం
 శ్రేతలు = వినేవారు
 శ్మాఘ్యం = పొగడ దగినది
 సంజీవి = మరణించిన వారిని జీవింప చేసేది
 సదృతి = ఉత్తమ గతి
 సన్నిధి = చేరువ
 సర్వస్వం = సమస్తం
 సహకారం = తోడ్పాటు
 సాఫల్యం = సపుత
 సిక్కం = తడిసిన
 సౌఖ్యం = సుఖం
 స్నిమితపడు = కుదురుపడు
 హర్షక్తం = పశ్చని కన్నులు గల సింహం
 హస్తి = ఏనుగు

హితుడు = హితవు చెప్పేవాడు
 హైన్యుం = హీనత్వం
 క్లితి = భూమి
పర్యాయపదాలు
 అరి = శత్రువు, వైరి, విరోధి
 ఆత్మియత = ప్రేమ, ఆదరం
 అసక్తి = ఆశ, కోరిక, కాంక్ష, వాంఘ
 ఉత్తరోత్తర = ముందు ముందు, కాలక్రమమున
 ఉదకం = నీరు, జలం, పయస్సు
 కలను = యుద్ధము, సంగ్రామం, పోరు
 కిరీటం = మకుటం, కోటిరం
 కృవ = దయ, కనికరం, జాలి
 చక్కపు = కన్న, నేత్రం, నయనం
 చిత్తం = మనసు, హృదయం
 తండ్రి = జనకుడు, నాయన, పిత, అయ్య
 ధ్వజం = కేతనం, పతాకం, జెండా
 దేహం = శరీరం ఒడటు, తనువు కాయము
 నాట్యం = నర్తనం, తాండ్రవం, నృత్యం, లాస్యం
 నెత్తావి = పరిమళం, సువాసన, సౌరభం
 పథం = త్రోవ, మార్గం, దారి
 పయోదము = మేఘుం, మబ్బు, జలదం
 పశువు = జంతువు, మృగం
 ప్రణామం = నమస్కారం, మొక్క, ప్రణతి
 బాల్యం = చిన్నతనం, పసితనం, శైశవం
 బీజం = విత్తనం, విత్త
 బృందము = సంఘుం, సమూహం, గుంపు
 మంజులం = మనోహరం, ఒప్పిదం
 రణం = యుద్ధం, సమరం, పోరు
 రక్తం = రుధిరం, శోణం, నెత్తురు
 లుబ్బకుడు = బోయవాడు, వ్యాధుడు, శబరుడు
 వహ్ని = అగ్ని, నిష్ఠు, అనలం
 విజయం = గెలుపు, జయం
 వీరుడు = ధీరుడు బంటు పోటరి, మేటి
 శౌర్యం = విక్రమం, పరాక్రమం
 సౌరభం = సువాసన, పరిమళం
 హృదయం = మనసు, చిత్తం, ఉల్లం
 హైన్యుం = నీచత్వం, హీనత్వం, అల్పత్వం
నానార్థాలు
 అఘం = పాపం, దుఃఖం
 అంబరం = ఆకాశం, వప్తం
 అభ్యంతరం = ఆటంకం, మధ్యస్థలం, ఆలస్యం
 ఆత్మకుం = మరం, పర్షాల పారశాల, గుడిసె
 అరి = శత్రువు, చక్రం, పన్న
 ఆసనం = పీట, ఏనుగు మూపురం, స్ఫురికం వంటి ఆసనం
 ఆసవం = కల్లు, పూదేనె
 కరం = ఏనుగు తొండం, చెయ్యి, కిరణం

కుంభం = ఏనుగు కుంభస్తలము, కుండ, ఒకరాశి
 కుశలం = క్షేమం, నేర్పు, పుణ్యం
 కోటి = అంచు, వింతీకొన, నూరు లక్షలు
 గజం = ఏనుగు, మూడడుగుల కొలత, పెద్దది
 గురువు = తండ్రి, ఉపాధ్యాయుడు, బృహస్పతి
 ఛాయ = నీడ, సూర్యుని భార్య, పోలిక
 జీవనము = బ్రతుకు, నీరు, ప్రాణము, గాలి
 తలవు = జ్ఞానము, ఆలోచన, హృదయం
 దరి = తీరము, సమీపము, మేర
 దార = భార్య, నీటిచాలు, క్రమం
 ద్వారం = వాకిలి, ఉపాయం
 దృష్టి = చూపు, కన్న
 ధర = వెల, భూమి
 నయము = అందము, నీతి, మృదువు, లాభము
 నికరం = సమూహం, నిధి
 పశువు = జంతువు, ఒక యజ్ఞం, జీవుడు
 పాలు = క్షీరము, భాగము, వంతు
 ప్రాణం = ఆయువు, బలము, ఐదు
 పిశాచం = ప్రేతం, పిల్లి
 బాణం = అంబు, గురి, శబ్దం
 ముకురం = అద్దం, మల్లెపువ్వు, పొగడ
 మూలం = వేరు, ఒక సక్కుతం, మొదలు
 యుగం = కాడి, జత, బార
 యుక్తి = ఉపాయం, కారణం, ఊహ
 రాజ్యం = రాష్ట్రం, పరిమిత ప్రదేశం, ఏలుబడి
 వక్త = ఉపయ్యసకుడు, సంచారి
 వృద్ధుడు = ముసలివాడు, తెలిసినవాడు
 శాసనం = ఆజ్ఞ, శాస్త్రం
 శుష్కూప = సేవ, వినయం, ఆదరం
 శిఖరం = కొమ్మ, కిరీటము, సిగదండ
 సాధనం = ఉపకరణం, ఉపాయం, హేతువు
 సాధువు = మంచివాడు, ముని, తగినది
 క్షీతం = వరిమడి, పుణ్యస్థానం, శరీరము, భార్య

వృత్తప్రత్యాము

- ఆనఘుడు = పాపం చేయనివాడు (పరిశుద్ధుడు)
- అధ్యాయనము = గురువు దగ్గర క్రమ పద్ధతులో నేర్చుట
- అమరుడు = మరణం లేనివాడు (వేల్పు)
- ఉదకం = ద్రవమై ఉండునది (నీరు)
- పతివ్రత = భూరు సేవించడమే ప్రతముగా కలది(సాధ్య)
- పయోదము = నీటిని ఇచ్చునది (మబ్బు)
- పికం = చాటున కూయినది (కోయిల)
- భూపాలుడు = భూమిని పాలించువాడు (రాజు)
- ముకురం = దీనిచే అలంకరింపబడుడురు (అద్దం)
- వసుధ = బంగారము గర్భమందు కలిగినది (భూమి)

- సమరం = మరణంతో కూడినది (యుద్ధం)
- సుకృతం = లెస్పగా చేయబడినది (పుణ్యం, ధర్మం)
- సనాతనుడు = పురాణ పురుషుడు (భగవంతుడు)
- హర్షిం = మనసును హరించునది (ధనవంతుల ఇల్లు)
- హర్షాక్షం = కపిల వర్షము గల కన్నలు కలది (సింహం)

ప్రకృతి - వికృతి

- అద్భుతము - అబ్యసరం
 ఆసక్తి - ఆసత్తి
 ఆహరం - ఓగిరం
 కన్య - కన్య
 కషాయం - కషాయ
 గృహము - గీము
 గుణము - గొనము
 దైవం - దయ్యం
 నాట్యం - నట్టువ
 నిత్యము = నిత్యైము/ నిచ్చలు
 పంక్తి - బంతి
 పక్షి - పక్షి
 పుణ్యం - పుస్సెరం
 పయుస్స - పొలు
 ప్రకృతి - పగిది
 ప్రాణం - పానం
 బ్రహ్మ - బొమ్మ
 బిదాలము - పిల్లి
 భాష - భాస
 భాండ - భాస
 భాండాగారం - బండారం
 భిక్ష - భిచ్చం
 భూమి - బువి/బూమి
 భోజనము - భోనం
 మృగము - మెకము/మెగము
 యజ్ఞము - జన్మము
 యుక్తి - జిత్తు
 యోధుడు - జోదు
 రాట్ - తేడు
 రాక్షసుడు-రక్షసుడు
 వంశం - వంగడం
 విజ్ఞానము - విన్నాణం
 వృద్ధి - వడ్డి
 శబ్దము - సద్గు
 సత్యము - సత్తు
 సముద్రము - సంద్రము/సందరము
 సహజము - సాజము
 సందేహం - సందియం
 స్వచ్ఛము - చొక్కము
 హంస - అంచ